SANCTI PATRIS MACARII AEGYPTII OPUSCULA NONNULLA ET...

Macarius : Aegyptius santo (santo), ...

NAZIONALE
BIBLIOTECA
VITT. EMANUELE
14
17 B
5/7

Opuscula hæc jam ediderat Possinus
in Thesauro Ascetico; et Macarii Apo-
phthegmata intermixta aliis aliorum
SS. PP. pag. 243. Conjuncta Possini ver-
sione iniquius sentit homo hic hæreticus
qui opuscula revidit.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΤΟΥ ΑΙΓΥΠΤΙΟΥ ΑΠΑΝΤΑ.

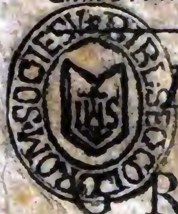
SANCTI PATRIS MACARII ÆGYPTII OPERA.

SANCTI PATRIS MACARII ÆGYPTII OPVSCVLA NONNVLLA ET APOPHTHEGMATA.

Io. GEORGIVS PRITIVS

collegit, reuidit, Latinam versionem studiose emendauit, indicibusque adiectis edidit.

Cum Priuilegio S. Regiæ Majest. Polon. & Elect. Sax.

LIPSIÆ,

In Bibliopolio

GROSSIANO.

Litteris CHRISTOPH. FLEISCHERI.

ANNO cIↃ IↃc IC.

VIRO
MAGNIFICO,
ADRIANO STEGERO,
ICTO, SCABINATVS ELECTORALIS ADSESSORI, ET CIVITATIS LIPSIENSIS CONSVLI HOC TEMPORE REGENTI GRAVISSIMO.

VIRO
DE PATRIA SPLENDIDISSIME MERITO,
HÆC MACARII MONVMENTA
A SE REVISA ET EMENDATA

SACRA ESSE IVBET
TANTI NOMINIS
PERPETVVS CVLTOR

IO. GEORGIVS PRITIVS.

VIR MAGNIFICE,

Vm nuper admodum Macarii Homilias ſtudio qualicunque noſtro politius prodire faceremus, fidem pariter obſtringebamus, fore, vt breui quoque tempore, quæ reliqua eſſent Macarii, pari ratione a nobis emendata, conſequerentur. Quam diſſoluere nunc, quod boni eſt debitoris, cum apud animum conſtituerimus, Tu imprimis, Vir ampliſſima illuſtris auctoritate, obueniebas animo, cui, quicquid id eſt, traderetur in clientelam. Summam opuſcula hæc & dicta Macarii ſpirant vbique pietatem, quæ cœleſtiſſima virtus tantopere Tibi cordi eſt & curæ, vt haudquaquam Tibi ſatis fuerit ingenti prudentiæ ciuilis florere laude, & copioſiſſimas ſapientiæ omnis poſſidere opes, niſi & eandem exquiſitiſſimis iſtis, quibus abundas, bonis adiungeres, quæ bona iam eſſe deſinunt, ſi comitem, vel ducem rectius, non habeant pietatem. Memini, nec ſine

voluptate memini prudentissimi illius sermonis, quem haurire aliquando, cum officii causa Te reuerenter salutarem, ex ore tuo sapientissimo mihi feliciter contigit, cum de pietatis studio recte & non ambitiose excolendo sane quam elegantissime dissereres; vt & fidei puritatem cum cura custodiendam; & vitæ tamen insimul sanctitatem feruidius, quam vulgo fieri adsolet, colendam esse, tempestiue admodum grauiterque moneres. Fateor enim vero his dictis tuis in animi proposito, de virtutis studio amplectendo, & recto de incidentibus controuersiis sensu, me præclare fuisse confirmatum. Mirabar vero insimul, Virum, negotiis ciuilibus districtum, & in republica quotidie versantem, de rebus pariter diuinis tam promte, tam exquisite, tamque solide posse sermocinari. Sed ea magnorum virorum, quos cura felicitatis suæ tenet, ratio est, vt leuia omnia esse existiment, summis fulgere honoribus, circumfluere, quæ in bonis sunt, omnibus, scientiis instructum esse excellentissimis; nisi & colendi Numinis modum solicitius inuestigent, inuestigatumque haud segnius retineant. Haud ergo ingratum arbitror Tibi fore hoc munusculum, Macariana opuscula;
cum

cum, si cuiusquam alius ingenii monumenta, res diuinissimas bonæque frugis, in æternam quoque vitam duraturæ, fertilissimas, contineant. Cuiusmodi voluminibus, haud mihi ignotum est, quantum nunc delecteris; decliuiori præsertim ætate ad beatæ hinc demigrationis meditationem Te inuitante; vt quandocunque Te euocare placuerit ad felicia illa regna sua Deo, Te inuenturus sit omnibus momentis ad vltimum iter ingrediendum paratissimum. Ego vero ex animo opto, vt benignissimum Numen Te, Vir Nobilissime, inter tot egregia, quibus Lipsia mea ad inuidiam efflorescit, decora, diu adhuc & corpore & animo validum conseruet; ita enim & patriæ meæ, vel absenti carissimæ, prospicietur porro vtilitatibus; tuaque merita magis magisque impense augebuntur. De fauore tuo, toties a Te & vniuersa nobilissima gente tua mihi demonstrato, iam non amplius dubitare me patitur animi tui constantissima beneuolentia; quam certe & religiosis precibus compensare; &, si qua possum, inseruiendi promtitudine nutrire studiosissime semper connitar. Vale! Lipsiæ die VI. Iduum Martii Anno R. O. cIↄ Iↄc IC.

)(5

Io. Georgii Pritii,

SS. Theologiæ Licentiati & Profeſſoris Publici,

ad Macariana Opera

PRÆFATIO.

I.

Vm Patris ſanctiſſimi, nominisque in eccleſia maximi, magni illius Macarii, monumenta, quæ reperiri potuerunt, omnia, diuiniſſimæ ſapientiæ pleniſſima, vt collecta a nobis & ſtudio non plane nullo reuiſa ſunt, prodeant nunc in publicum; lectoris intereſſe putamus, vt non tantum quæ ad ipſum Macarium, ſed & quæ ad illius opera, inſignemque illam, quæ admirabilis in illo eſt, docendi rationem, & noſtram denique, quam Patri venerando, vt orbi litterato integer ſiſteretur, præſtitimus operam, pertinere videntur, in hoc veluti veſtibulo exhibeantur; id quod nuper admodum, cum Homilias præcedere partem hanc alteram iuberemus, fuimus polliciti.

II. Duos autem hoc inſignes imprimis nomine in hiſtoria, res perſonasque eccleſiaſticas exponente, occurrere videas, quorum vnum Macarium dicunt Ægyptium, alterum vero Alexandrinum: ſed *ambo*, vt habet Menologium antiquum, *exercitatione monaſtica, vita, moribus, admirabili* ab-

die xix. Ian.

ſtinentia & miraculis fuere illuſtres. Nec minus Socrates, eccleſiaſticæ hiſtoriæ conditor, refert, fuiſſe *duos inter monachos eodem tempore viros, Deo amabiles, vtrumque Macarii nomine; vnum ex Ægypto ſuperiore, alterum Alexandrinum, vtrumque multis rebus inſignem; & imprimis propter abſtinentiam, conuerſationem, mores, miraculaque, eorum quæ manibus perpetrabantur.* Socrat. *Hiſt. Eccleſ. lib. IV. cap. XVIII.*

III. Vnum ex iisdem magni illius Antonii, diſciplinæ monaſticæ auctoris primarii, fuiſſe diſcipulum, antiquorum teſtimonia perhibent; ſed vter illorum is fuerit, Ægyptiusne an Alexandrinus, res, vt videtur, apud auctores nondum confecta eſt; id quod & in cauſa fuerit, vt de natali die, vtrique diſtincte adſignando, certum aliquid pronuntiari nequeat. Nam Martyrologia antiqua duos quidem faſtis ſuis inſeruerunt Macarios, quorum vnum beati Antonii fuiſſe diſcipulum ſane memorant; ſed quinam ille ex duobus, a nobis memoratis, fuerit, non perinde adiungunt. Sic enim Martyrologium Romanum non tantum vetus; ſed & Bellini diem II Ianuarii beato Macario, ſimpliciter ita dicto; diem vero XV eiusdem menſis Macario abbati, Antonii diſcipulo, ſacrum eſſe & ſanctum teſtatur. Quanquam Galeſinius & Baronius ſuis in Martyrologiis priori illi Alexandrini vocabulum adiiciunt, vt inde poſteriorem Ægyptium eſſe hariolari liceat. Viciſſim tamen Palladius, cum de Macario Ægyptio agit, adeo non memorat, eundem Antonii diſcipulum fuiſſe, vt id potius de Macario Alexandrino referat. Res ergo hæc eſſe videtur incerta, Pallad. *cap. XX.*

Petr. Poſſin. Prolegom. in Theſaur. Aſcet. certa, niſi aliquis cum Petro Poſſino de vtroque perſuaderi ſibi ſinat, *non falſo eosdem Antonii diſcipulos vocari; quippe qui viderint illum audiverintque, quamuis ſeniorem iuuenes, ac ſero tandem & obiter, cum ad ipſum ad breuem venerationem eſſent profecti, mox iterum ad habitationes ſuas, quæ a ſtatione Antonii plurimum diſſitæ fuerint, reuerſuri.* Nec certe videmus, quid obſtet, cur, cum eodem tempore cum Antonio vixerint Macarii, cum vitam in ſolitudine, ſanctiſſimis meditationibus deditam, conſectati fuerint, cuius inſtituti princeps erat Antonius, credi non poſſit, ad eundem ſe recepiſſe viros iſtos diſciplinæ rigidioris ſtudioſiſſimos, vt a viro ſanctitatis opinione claro, in eo, quod ſuſceperant, vitæ propoſito confirmarentur.

Vide *infra. p. 156. 243.*

Theodoret. *lib. IV. cap. XXI.* Sozom. *lib. III. cap. XIV.* Socrat. *lib. IV. cap. XXIII.* *De Vitis Patrum cap. XXIIX.*

IV. Sed præſtat ſingulos intueri diſtinctius. Macarius igitur, quem Ægyptium & ſeniorem dicunt, e regione Thebaide ſuam traxit originem. Florente iam ætate & cum adhuc eſſet iuuenis, virtutis ſtudium amplectebatur, tamque auſtero vitæ generi dabat operam, vt παιδαριο-γέρων a monachis appellitaretur. Cum XL iam annos natus eſſet, in presbyterum conſecratus eſt. LX vero annos exegit in ſolitudine; demumque cum XC annos viuendo fere expleuiſſet, animam ſuam, corporeis vinculis liberam, Deo reddidit, circa annum CCCXCI. Multis miraculis inſignem fuiſſe, produnt omnes, qui de eo faciunt memoriam, Hieronymus imprimis, Palladius ac Sozomenus.

V. Solet præterea frequentiſſime nomini eius *magni* cognomen addi, credo non imitatione tan-

tantum magni illius Antonii, quem ſine addito magnum vocare ſolebant; vt, cum Macarius ipſi in omni laude eſſet ſimillimus, eodem quoque cum tanto patre titulo inſigniretur; ſed imprimis id fieri patet ob ingentia Viri merita, & ob ſingularem plane doctrinæ atque ſanctimoniæ, quibus virtutibus mirum in modum effulſit, præſtantiam.

Pallad. *Hiſtor. Lauſiac. cap. XIX.* Sozom. *lib. III. cap. XIII.*

VI. Eremus in qua diuinarum rerum ſtudio & cœleſtibus cogitationibus vacabat, *Scetis* erat, quam tamen diuerſis nominibus & Sceticam, Scetinam, Scetiacam, Scyticam, Scytiacam & Scytioticam nuncupari identidem videas. Ægypti vero ſolitudo hæc fuit, confluxu virorum, ſanctitati ſtudentium, frequentiſſima. Teſtis enim Caſſiodorus eſt, *in eremo hac Scyti monachorum probatiſſimos patres & omnium ſanctorum moratam eſſe perfectionem.* Qua occaſione vero iſtum in locum ſe receperit, narrantem ipſum audire, qui volet, poterit Macarium.

Socrat. *Hiſt. lib. IV. cap. XIIX.* Caſſiod. *Collat. I. cap. I.* *infra p. 239.*

VII. Sed de Macario Alexandrino aliquid etiam dicendum eſt. Hunc *iuniorem* appellant & *politicum*: iuniorem quidem, quoniam Macario illi Ægyptio ſuperſtes extitit, mortuus demum, cum C annos vixiſſet, anno CCCCIV. Politicus vero dictus eſt, quod non in ſolitudine duntaxat Nitrienſi, in quam ſeceſſerat, vitam monaſticam amplexus, verſaretur; ſed quod etiam in vrbem aliquando veniret, qui & magnam vitæ partem in luce & oculis hominum tranſegiſſet. Anno ætatis XL baptiſmum ſuſcepiſſe dicitur; presbyter deinde factus & archimandrita Nitrienſis. Cum

Theodor. *lib. IV. cap. XXI.* Sozom. *lib. III. cap. XIV.* Socrat. *lib. IV. cap. XXIII.*

Cum vero in eo cum Macario Ægyptio conueniret, quod solitudinem amaret, & seueriori disciplinæ, ac vitæ sanctioris studio esset addictissimus; tum vero in ea parte ab eodem plurimum discrepabat, quod hilari fronte inuisentes ad ipsum exciperet, lepidisque oblectaret sermonibus, iuniores vrbanitate quadam ad vitæ monasticæ cultum alliciens; id quod in Ægyptio secus se habebat. Non minora vero, quam de Ægyptio, de eius virtutibus, viuendi genere frugalissimo miraculisque referuntur, quæ qui legere descripta cupiat, euoluat Palladium.

Pallad. *hist. Lausiac. cap. XX.*

VIII. Tertium vero aliquem Macarium producit Petrus Possinus, ab vtroque illo Macario diuersum, & ambobus seniorem, Antonii discipulum & comitem, Amathæ socium, quem magno molimine probat operum Macarianorum esse auctorem, eo ad hanc rem probandam vtens argumento, quod Athanasius in Vita Antonii & Hieronymus in Vita Pauli, Antonium memorent duos secum discipulos intimos comitesque indiuiduos habuisse, Macarium & Amatham; non concedere vero temporis rationem, hoc vt in Macarium vel Ægyptium vel Alexandrinum conueniat. Fatemurque, tanti hoc argumentum momenti visum fuisse Viro antiquitatum ecclesiasticarum peritissimo, Guilielmo Cauio, vt ista quoque in sententia se acquiescere scriberet, præsertim cum Oudinum quoque Possino succinere animaduertisset. Interim re melius expensa, alia nunc mente præditus est Vir eruditissimus, vt præter Ægyptium & Alexandrinum tertium Macarium

Petr. Poss. *in Proleg. ad Thesaur. Ascet.*

Caue *Hist. Litt. Part. I. p. 212. Hist. Litt. Part. II. p. 76.*

um aliquem admittere haudquaquam velit. Et certe, quod obſeruatum & Cauio eſt, non alios Macarios, qui Antonii diſcipuli fuerint, ſiſtunt nobis Socrates, Sozomenus, Theodoretus, & qui his ipſis in locis & hoc tempore vixit, Palladius; cum tamen diligenter de his rebus fuerint commentati. Nec vero eſt, cur, quae Poſſinus allegat, moueri ſe iisdem aliquis patiatur. Nam quod Athanaſium ſuam in rem citat, fallitur in eo ipſe & fallit, cum de Macario apud Athanaſium plane nihil extet. Sic & Hieronymus meminit quidem Macarii & Amathæ, veluti diſcipulorum Antonii, qui & Amatham ait, magiſtrum ſuum tumulo intuliſſe; ſed de Macario nihil præterea docet. Et quare ex duobus iſtis Macariis, quos extitiſſe omnium confeſſione conſtat, vnus Antonii comes eſſe non potuerit, nondum poſſumus perſpicere. Incoluerit Macarius Aegyptius per LX annos ſolitudinem Sceticam, putabimusne, per integrum id tempus vno ipſum loco adfixum aliorſum aliquando non migrauiſſe? atqui vero compertum eſt, ſolitariam vitam amantes ſuas ſæpe ſedes commutauiſſe. Quid obſtat ergo, quod nec ipſe Poſſinus negat, quo minus Macarius ſubinde ſe ad Antonium contulerit, ex ore ipſius ſaluberrima præcepta hauſturus? quem &, cum mori eum contigiſſet, eo, quo præſens aderat, tempore, vna cum Amatha ſepultura honeſtaverit? Nec vero Sozomenus Macarium in vna Sceti, ſed in ſolitudiue LX annos exegiſſe commemorat. Qualia & de Macario Alexandrino facile poſſent probari, ſi vellemus hoc agere. Suas

)( )(ergo

ergo res Macarius sibi habeat a Possino præter necessitatem historiæque fidem productus; nobis vero sufficiant Macarii duo, sub quorum vnius nomine hæc, quæ nunc lucem adspiciunt, circumferuntur opera.

IX. Sed nunc considerandum erit exactius, vtri illorum fœtus isti sint adscribendi? Et Homilias quidem Ægyptio adscriptas semper fuisse ex inscriptione, quam manu exarati pariter & typis excusi codices præ se ferunt, manifestum est. Sed nec hoc placet Possino, qui easdem Macario, a se præter rem conficto, vindicare satagit. Ad Gennadii Massiliensis auctoritatem prouocat, qui *vnam tantum Macarium* aiat ad *iuniores professionis sua scripsisse epistolam.* Sed nondum persuaderi possumus, Possino vt adstipulemur; nec verba Gennadii, quod vult Possinus, satis euincunt; cum eum in sensum possint accipi, quod tantum de litteris a Macario conscriptis agant. Quid si & scripserit aliqua Macarius, a Gennadio, vt multa alia, oculis non vsurpata? vnde non opus erit, vt multa comminiscamur, veluti facit Possinus, qua occasione, quoue officio Homilias istas Macarius, Amathæ socius, Græce a se redditas, ex Antonii magistri dictatis protulerit.

Possinus *loc. cit.* Gennad. *De Viris illustr. c. X.*

X. Quid vero de Opusculis istis dicemus, quæ nunc post Possinum in Germania primum a nobis euulgantur, & cui patri liberos istos adseremus? Possinus vero hic iterum suum nobis supponit Macarium, quem tamen in mundo non fuisse, iam, vt arbitramur, monstrauimus. Celeberrimus Cauius tribuenda quidem Macariorum nostrorum

Caue *Hist. Litt.*

ſtrorum alterutri Opuſcula hæc non immerito eſſe iudicat; ſed in eam tamen magis propendet ſententiam, quod Alexandrino illi ſint adſignanda. *Part. II. p. 76.*

XI. Nobis autem id ante omnia videtur eſſe certiſſimum, quod vnus auctor fuerit, qui diuiniſſimas nobis dedit Homilias, cum illo, cui debemus iſthæc Opuſcula. Id enim & res ipſæ probant, quæ & in Homiliis & Opuſculis occurrunt, ſumma fidei noſtræ myſteria & præcipua chriſtianæ religionis capita, maxime quæ ad vſum transferenda ſunt, exhibentes; & verba quoque modique loquendi, circa quos ſumma vbiq; ſimilitudo eſt; & par orationis forma elocutionisque dignitas. Addi etiam poteſt, quæ deſiderari in Macario poſſent, & qui in elegantiſſimo hoc corpore næui obſeruantur, eos vtrobique ſe ſe nobis offerre. Cum igitur paulo ante Macario Ægyptio Homilias aſſertum iuerimus, patet ratio, quare Opuſcula ei ſint quoque adiudicanda; præſertim cum codices manuſcripti in bibliotheca Vindobonenſi, ipſo docente Cauio Macario noſtro hæc & ſimilia opuſcula attribuant. In ipſo etiam, quo vſus Poſſinus eſt, codice, exſerte Macarii nomini magni appellatio, fatente editore, eſt adiuncta, quam, non Alexandrino, ſed Ægyptio Macario addi frequentiſſime, notiſſimum eſt. Nam quod Poſſinus perſuadere nobis conatur, perſonarum hic contigiſſe confuſionem, videlicet ſuæ inſeruit cauſæ, vt iure aliquo, quæ Macario Ægyptio debentur, nouo ſuo & antiquis incognito Macario adſcribere poſſet. Quanquam interim refragari nolimus, fuiſſe, qui ex ore di- *Hiſt. Litt. Part. II p. 75.*

centis ſaltim Macarii hæc exceperit; vnde & eſſe putamus, cur tam frequenter in Græco vox ἔφη occurrat, in verſione vt plurimum omiſſa; vt adeo omnium quidem, quæ traduntur auctor fuerit Macarius, quanquam ipſe illa non ſcripſerit.

XII. Pertineant ergo fœtus iſti per nos ad Macarium Ægyptium: nunc qua ratione ex tenebris, quibus circumſepti per aliquot ſecula fuerant, emerſerint, agedum videamus. Homiliæ primum ſpirituales illæ Græce ſeorſim prodierunt Pariſiis anno ſuperioris ſeculi LIX elegantiſſimis typis excuſæ; ſeparatim vero & Latina verſio lucem adſpexit, a Ioanne Pico, niſi fallimur, concinnata. Succesſit poſtmodum Zachariæ Palthenii diligentia, qui anno XCIV eiusdem ſeculi & Græcum ſermonem, & Latinam verſionem, a ſe non exiguis laboribus exornatam, coniunctim edidit, typis, quales & noſtri ſunt, paulo minutioribus. Opuſcula vero reliqua diutius obſcuritati ſuæ immerſa delituerunt, vsquedum felici Petri Poſſini, e Societate Ieſu viri, opera in Theſauro, quem vocat, Aſcetico, cuius partem faciunt primariam, in lucem publicam ſunt expoſita. Vnde tantum ipſe habuerit theſaurum, non equidem diſſimulat. Franciſcum enim Turrianum notiſſimi nominis Ieſuitam, cum anno cIↃ IↃ LXVI. ſocietatem illam Romæ ingrederetur, inter volumina refert Græca plurima, quæ antiquæ manus præ ſe ferant veſtigia, quæque in domo antiqua profeſſa Romana depoſuerit, vnum quoque, auctorum ferme triginta de re aſcetica continens lucubrationes, annis ab hinc plus quingentis

gentis a manu transmarina exaratum, bibliothecæ patrum societatis intulisse; & inde Possinum cum Romæ degeret, præter alia, istæc Macariana descripsisse.

XIII. Cum vero Homiliæ illæ Palthenianæ nostris in bibliopoliis non amplius extarent; Opuscula autem reliqua, a Possino edita, rarissime apud nos conspicerentur, visum est, e re fore reipublicæ litterariæ, imprimisque iuuentutis studiosæ, præter linguæ Græcæ delicias pietati quoque operantis, in corpus vnum reuocare omnia, quæ Macarium agnoscunt auctorem; Macarium inquam, quem existimamus esse Ægyptium. Nam quæ in bibliotheca Paulina Lipsiensi manuscripta extat, & a Guilielmo Cauio ac Iacobo Tollio in Latinum simul conuersa, prodita est, De animæ iustorum peccatorumque exitu, Oratio, & in titulo Alexandrino Macario adscribitur, & aniles ineptasque fabulas complectitur, vt recentioris cuiusdam græculi videatur esse commentum; nec proinde hic locum inuenire potuerit.

Cauius Histor. litter. Part. I. p. 708. Tollius Insign. Itin. Ital. p. 199.

XIV. Quæ vero circa Homilias a nobis sint præstita, de iis in præfatione ad easdem actum fuit. Nunc vero quid circa Opuscula quæ sequuntur, quidque circa Apophthegmata egerimus, breuiter indicandum est. In Opusculis autem illis VII Possini editionem, cum manuscriptis destitueremur, secuti sumus, sublatis tamen, quæ in editione Possiniana adparebant frequentissime, sphalmatibus typographicis. Longe plura circa versionem Latinam agenda inuenimus. Possinus enim genus interpretandi liberius secutus mirifice non

raro euagatur, vt commentatoris potius, quam interpretis partes ſuſcepiſſe videri poſſit; quæ inſtituti ratio licet cum aliqua lectoris vtilitate coniuncta ſit, eius tamen, qui ſermonem alicuius in aliud idioma conuertere inſtituit, limites egreditur; cum ſine dubio hoc ſit optimum interpretandi genus, cum ſimpliciſſime verbis auctoris inhæretur, mente eius ſine ambitioſis hinc inde excurſionibus repræſentata. Posſinus vero & excurrit creberrime, & præterea genus loquendi ſequitur faſtuoſius, ac altius verbis adſurgit, quam interpretem decere videbatur. Nos itaque ſuperflua reſecuimus, & quæ pompoſius dicuntur, tumoreque aliquo inflata ſunt, ad modeſtiam redegimus, id vbique ſedulo nauantes operam, vt Macarii cogitata verbis in Latino ſermone perſpicuis, planis, & ſponte fluentibus lectoribus exhibeantur. Qua in re quidem haud exiguæ tolerandæ nobis fuerunt moleſtiæ, cum longe minus ſit difficile, ſua potius proferre, indolique ſuæ accommodata, quam in aliorum laboribus emendandis occupatum eſſe. Neque tamen cenſeat, Lector velim, nihil in verſione reſtare amplius, quod luxuriem Posſini ſapiat, aut alias in melius reſtitui non potuiſſet; ſatis nobis fuit, tantum hac vice præſtare, quantum præſtitimus, reliqua lectorum iudicio permittentes. Apophthegmata vero Viro eruditiſſimo Io. Baptiſtæ Cotelerio, linguæ Græcæ in academia Pariſina Profeſſori regio debemus, quæ ipſe, cum in bibliotheca regia manuſcripta inueniret, Tomo I. Monumentorum eccleſiæ Græcæ, Lutetiæ Pariſiorum anno

MDCLXXVII

MDCLXXVII prodeuntium, inſerta edidit. Eiusdem quoque verſionem retinuimus, cum ipſe auctorum verbis inſiſtat presſius, & genus ſcribendi ſequatur ſimplex, liquidum, & ab omni tumore ornatuque anxie conquiſito alienum. Adiecta denique a nobis ſunt fragmenta Macariana adhuc alia, quæ auctores hinc inde euoluentibus ſe nobis obtulerunt.

XV. Nunc ad ipſum propius intuendum Macarium accedamus. Conſtare autem vel ex prima operum eius inſpectione poterit omnibus, virum fuiſſe Macarium vt ſanctitatis ſtudioſisſimum; ita in rebus diuinis & ſpiritualibus, ſi vllum alium, longe expertisſimum, & admirandis gratiæ diuinæ dotibus cumulate exornatum; quales qui ſunt, illi vero maxime omnium exiſtunt idonei, qui, qua luce diuina illuſtrantur, alios perfundant. Si quis ergo eſt, qui, nucleo inſuper habito, externo cortice delectatur, qui verborum floſculis ducitur, rebus contemtis, qui mente terræ affixa cœleſtia in minimis habet, cui nauſeam creat, quidquid de carne cruci defigenda & de perpetua mentis ad Deum eleuatione dicitur; & qui denique quidquid ad veram ſolidamque cum deuotione pietatem attinet, in extremis curat; eum certum eſſe iubeo, nequaquam ſe, quod iuuare eius posſit animum, hic reperturum eſſe. Nam qui hac mente non eſt præditus, vt poſthabitis rebus ſub adſpectum cadentibus immoto animi propoſito deſideriis ſuis & omnibus animæ viribus in ſpiritualia diuinaque feratur; & contra vel gloriæ ſaltem ſuæ inſeruit, vel vitæ delicias & com-

moda cupide consectatur; eidem non possunt non vel ingrata esse penitus & fastidio, vel plane non intelligibilia, quæ ab animabus, totas se sublimioribus cogitationibus dedentibus, & a diuino Spiritu copiosius illustratis, de salutis humanæ negotio Deique in animas operatione præclare disseruntur. Sed qui impulsu diuiniori excitatus sibi iam attendere incipit, & id ea cum cura, quam negotii exposcit sublimitas; qui quam nihil ad veram hominis constantemque & æternam conferant felicitatem omnia, quæ lapsa in peccatum perditaque tam magni æstimat natura humana edoctus, iam ad Deum, beatitudinis omnis fontem, & ad Dei propiorem coniunctionem solicite adspirat, & de obtinenda animæ suæ salute decenter satagit, ille demum in Macario offendet, vnde abundantissime ipse sitim suam restinguat.

XVI. Quid enim in iisdem occurrit aliud, quam sanissima illa saluberrimaque in omnem christianismi partem dogmata? Lapsu humanum genus in peccatum miserrime esse corruptum & deformatum, vt auersæ iam a Deo mentes hominum ab aduersaria maligni spiritus potestate in omnis generis grandia peccata abripiantur; inde diuina gratia esse opus, vt tam male se habens ex peccato mortalium genus conualescat. Hanc vero nunquam non in animam hominis potenter operari, vt ipsa erepta adversario suo in libertatem adseratur; desperandum esse homini de suis viribus, nisi ipsi a Spiritu cœlesti gratiose subueniatur. Christum a Deo hominibus destinatum re-

dem-

demtorem & omnes homines profuso sanguine expiasse, & in omnium salutem hominum solerter incumbere; quod tam frequenter, tamque dilucide inculcat Macarius, vt Io. Gerhardus Vossius, vir in euoluenda antiquitate diligentissimus, in doctissimo Historiæ Pelagianæ opere, cum id probare debet, Macarium, in doctrinæ tam salutaris testem, creberrime excitet. Quam porro docet egregie, quantis insidiis satanas animas hominum circumueniat, quamque constanter hominum salutem euertere studeat. Quanta certamina homini salutem acquisituro, quam vehementia, quamque difficilia per omne vitæ tempus sint sustinenda. Quanta cum deuotione & quam ardenter semper preces ad Deum sint fundendæ. quam diligenter ad res diuinas omnes animi cupiditates sint alligandæ; & denique, vt breuiter complectar omnia, quid natura sit & gratia, quibus signis vtraque dignoscatur; quo certe in capite summam sapientiæ consistere, apud christianos omnium est certissimum. Et profecto vix videre ex veteribus contigit vllum, vnde tam luculenter diuinæ gratiæ operationes & indolem licuit addiscere.

XVII. In pulcherrimo vero hoc corpore si quidam deprehendantur næui quid mirum est? si & Macarius fuerit homo, errandi facilitati expositus; nec ex omni antiquitate sisti possit vllus, qui labis omnis & erroris fuerit expers? Statuerit ergo Macarius angelis quoque esse corpus quoddam tenue, condonemus ipsi qualemcunque hunc errorem, cum patres ecclesiæ, venerandi nominis, veluti

Macar. Homil. IV. §. 9. p. 47. 48. & De eleuat.

mentis cap. VI. p. 113. Petauius *Tom. III. Dogm. Theol. lib. I. De Angel. cap. II.* Dallæus *De Vsu Patrum p. m. 268.*

luti Basilius, Ephrem, Cyrillus Alexandrinus, Tertullianus, Augustinus, Hilarius, Fulgentius, Arnobius, Cassianus aliique plures, adnotante etiam Possino, eundem errauerint. Si quæ & porro sunt in dogmatibus fidem attinentibus, in quibus minus recte sensisse videtur, ea in ipsum vtamur animi æquitate, quam reliquis patribus, grauiter aliquando hallucinantibus, haudquaquam inuidemus. Nam id & charitas christiana exposcit, & sine summo christianæ religionis detrimento omitti nequit. Cum enim in palmariis & capitalibus fidei sanctissimæ capitibus rectas aliquis fovet opiniones, si propter quædam minus bene dicta condemnetur statim, censentur reliqua quoque eius esse erronea & condemnanda. Quo casu sæpe contingere videas, vt, quæ admirandæ in religionem christianam vtilitatis esse, & rem pietatis strenue adiuuare poterant, cum ipsa pietate flocci fiant, & proscribantur.

XVIII. Restat vt testimonia aliqua de Macario subiiciamus.

SUIDAS
In Macario.

Δύο ἐγένοντο Μακάριοι, ὁμώνυμοι καὶ περιβόητοι δι' ἄσκησιν, διὰ βίον, διὰ τρόπον, διὰ τὰ μαθήματα· ὁ μὲν Αἰγύπτιος, θαυματουργὸς ἦν, καὶ μετὰ τοῦ εὐλαβοῦς πρὸς τοὺς ἐντυγχάνοντας αὐστηρός· ὁ δὲ Ἀλεξανδρεὺς, κατὰ πάντα ὢν παραπλήσιος τῷ Αἰγυπτίῳ, καὶ ἱλαρός. οὕτως ἱλαρὸς ἦν τοῖς ἐντυγχάνουσι, καὶ τῷ χαριεντίζεσθαι τοὺς νέους ἦγε πρὸς ἄσκησιν.

σκησιν. τούτων Εὐάγριος γενόμενος μαθητὴς τὴν δι' ἔργων φιλοσοφίαν ἐκτήσατο, πρότερον λόγῳ μόνῳ φιλόσοφος ὤν· ὃς ἐν Κωνσταντίνου πόλει ὑπὸ Γρηγορίου τοῦ θεολόγου, εἰς τὴν τοῦ διακόνου προεχειρίσθη τάξιν· ἀλλὰ καὶ ἐς τὴν Αἴγυπτον κατελθὼν, καὶ τοῖς προλεχθεῖσιν ἐντυχὼν ἀνδράσι, τὸν ἐκείνων βίον ἐζήλωσε. τούτῳ βιβλία ἄγαν σπουδαῖα συγγέγραπται· ὧν τὸ μὲν, μοναχὸς, ἢ περὶ πρακτικῆς ἐπιγέγραπται· τὸ δὲ, γνωστικὸς, ἢ περὶ τῶν καταξιωθέντων γνώσεως· κεφάλαια δὲ αὐτοῦ πεντήκοντα· τὸ δὲ ἀντιῤῥητικὸν πρὸς τοὺς πειράζοντας δαίμονας, ἐν ὀκτὼ διῃρημένον μέρεσι, κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ὀκτὼ λογισμῶν· καὶ ἑξακόσια προγνωστικὰ προβλήματα, καὶ στιχηρὰ β, ἓν πρὸς τοὺς ἐν κοινοβίοις ἢ συνοδίαις μοναχούς· καὶ ἓν πρὸς τὴν παρθενίαν· καί φησι κατὰ λέξιν. οὕτως ἀναγκαῖον τὰς ὁδοὺς τῶν προοδευσάντων μοναχῶν ὀρθῶς διερωτᾶν, καὶ πρὸς αὐτὰς κατορθοῦσθαι· πολλὰ γάρ ἐστιν ὑπ' αὐτῶν τὰ ῥηθέντα, καὶ πραχθέντα καλῶς, ἐν οἷς καὶ τοῦτό τις ἔφησε, τὴν ξηροτέραν καὶ ἀνώμαλον δίαιταν, ἀγάπῃ συζευχθεῖσαν, θᾶττον διάγειν τὸν μοναχὸν εἰς ἀπάθειαν.

Duo fuerunt Macarii, eiusdem nominis, atque decantati propter exercitia studiorum, vitam, mores atque disciplinam. Alter quidem Ægyptius, qui miracula edebat, ac religiosa cautione in eos,

qui se conueniebant, erat seuerus. Alter Alexandrinus per omnia similis Ægyptio & humanus: adeo humanus erat erga eos, qui se conveniebant, vt lepida vrbanitate vtendo iuvenes ad exercitia prouocaret. Horum Euagrius discipulus factus, factis philosophiam exercuit, qui prius verbis duntaxat philosophabatur. Qui Constantinopoli a Gregorio Theologo in diaconorum adscitus est ordinem, quin etiam in Ægyptum profectus, in prædictos incidit viros, atque illorum vitam æmulatus est. Ab hoc libri valde graues & serii conscripti sunt, quorum vnus MONACHUS, siue de vita actiua inscriptus est; alter GNOSTICUS, siue de iis, qui cognitionis munere donati sunt. Capita vero eius libri sunt quinquaginta. Tertius ANTIRRHETICUS, adversus tentantes dæmones, octo distinctus partibus, secundum numerum octo cogitationum. Item sexcenta Prognostica, Problemata, & Elementaria duo; vnum ad monachos in cœnobiis aut contuberniis viuentes: alterum ad virginum cœtum. Atque hæc sunt eius verba: *Necesse est, vt vias eorum, qui præcesserunt monachorum, sedulo indagemus, & ad eorum normam dirigamur.* Multa ab iis & dicta & facta sunt certe, inter quæ & hoc quispiam dixit: *Aridiorem & asperam viuendi rationem cum charitate copulatam, celerius perducere monachum ad adfectionum vacuitatem.*

IO. TRITHEMIVS

De Scriptoribus Ecclesiæ.

Macarius Monachus Ægyptius, & beati Patris An-

Antonii quondam discipulus, vir deuotus & sanctissimæ conuersationis, de quo multa miracula narrantur, quomodo etiam mortuorum voces de sepulcris pro fidei confirmatione impetrauit: Claruit multa sanctitate sub Constantino & Constantio Principibus anno Domini 350. cuius gesta habentur in Vitis Patrum.

MYSTER INIQVITAT.

Auctore M.B.F.B. p. 209.

B. Macarius, scriptor religiosissimus, & de quo B. Arndus mihi confirmauit, fuisse cum illum verbotenus posset libro seposito recitare.

PETRVS POIRET

De Eruditione superficiaria p.m. 202.

Macarii Ægyptiaci admirabiles & diuina prorsus sapientia abundantes Homiliæ.

XIX. Nihil nunc restat amplius, quam vt Lectorem beneuolum rogemus, ægre ne ferat, si menda typographica forte alicubi occurrant; neque enim adesse licuit speciminum emendationi; si quæ vero relegenti Macarium se obtulerunt, ea in calcem libri adnotauimus; quæ tollantur licet, antequam ad librum legendum fiat accessio. Deum vero oramus supplicibus precibus, vt libri huius lectoribus sui Spiritus impertiat gratiam, &, quo usus est instrumento ad demonstrandas exuberantes suas diuitias spirituales, Macario, eius diuinissimis scriptis multas ad se allicere & in rectam, quæ ducit ad felicitatem, nullis temporum periodis terminandam, viam dignetur dirigere. Scripsimus Lipsiæ, in vrbe patria die IX Martii Anno recuperatæ salutis cIɔ Iɔc Ic.

SERIES

SERIES
eorum, quæ in hoc libro
DE MACARIO
continentur.

ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ

Περὶ φυλακῆς Καρδίας λόγος·

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

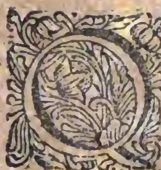
Πῶς δύναται λέγειν ὁ τυχών, ὅτι νηστεύων, καὶ ξενιτεύων, καὶ ψωμίζων μου τὰ ὑπάρχοντα ἅγιός εἰμι; ἅγιός ἐστιν, οὐ καθαρθεὶς τὸν ἔσω ἄνθρωπον; οὐ γὰρ ἡ ἀποχὴ τῶν κακῶν ἐστιν ἡ κάθαρσις, ἀλλ' ἡ κατὰ συνείδησιν τελεία κάθαρσις. εἴσελθε γὰρ ὦ οὗτος διὰ τῆς τῶν λογισμῶν σου ἐπιτάσεως πρὸς τὸν αἰχμάλωτον καὶ δοῦλον τῆς ἁμαρτίας νοῦν σου, καὶ ἴδε τὸν κατώτερον τοῦ νοῦ καὶ βαθύτερον τῶν λογισμῶν, εἰς τὰ λεγόμενα ταμιεῖα τῆς ψυχῆς σου τὸν ἕρποντα καὶ ἐμφωλεύοντα ὄφιν, τὸν φονεύσαντά σε διὰ τῶν καιριοτέρων τῆς ψυχῆς σου μελῶν. ἄβυσσος γάρ ἐστιν ἀκατάληπτος ἡ καρδία· καὶ ἐὰν τοῦτον φονεύσῃς, καύχησαι τῷ Θεῷ περὶ καθαρότητος. εἰ δὲ

MACARII MAGNI

De Custodia Cordis Liber.

Cap. I.

Cap. I.

Vomodo potest dicere quilibet: Ieiunans, peregre degens, diuisis dispertitisque bonis meis omnibus, sanctus sum? An ille sanctus est, qui nondum emundauit interiorem hominem? non enim qualiscunque abstinentia a malis; sed quæ intimos conscientiæ sinus omni inquinamento cum diligentia expurgat, perfecta demum emundatio est. Ergo ingredere sis heus tu, in laxa penitus conclauia late intus vagantium cogitationum tuarum, ad tuam captiuam & seruam peccati mentem; & vide in intimo eius fundo, sub turba bullientium cogitationum, in ipsis, quæ animæ penetralia dicuntur, occultissimis conscientiæ reces-

Cap. II. III.

ſibus, reptantem nidulantemque anguem, qui te occidit, veneno ſuo infectis vitalibus animæ tuæ partibus ac membris. Abyſſus enim imperſcrutabilis cor eſt, & ſi quidem iſtum interfeceris, tunc ſane aude apud Deum gloriari de tua puritate: ſin minus, humiliatus, vt indigens & peccator, accede ad Deum, & coram illo procide orans, vt te ab occultis tuis mundet.

μὴ, ταπεινωθεὶς ὡς οὐδεὶς καὶ ἁμαρτωλὸς ὑπὲρ τῶν κρυφίων σου δεόμενος τοῦ Θεοῦ.

Cap. II.

Vera mors intus in corde abſcondita eſt, qua exterior homo, vtcunque ſpirare videatur, reuera eſt mortuus. Si quis igitur in illo arcano cordis a morte ad vitam tranſit, is vere viuit vita perenni, nec amplius moritur. Etſi enim talium quoque corpora, ſeparantibus ſe ſtatuto tempore ab iis animabus, certo ſpatio ſoluuntur; eadem tamen, vt pote ſanctificata, reſurgent cum gloria. Propterea ſomnum vocamus mortem ſanctorum.

ΚΕΦ Β.

Ὁ ἀληθινὸς θάνατος ἔνδοθεν ἐν τῇ καρδίᾳ κέκρυπται· καὶ ὁ ἄνθρωπος ἔσω νενέκρωται. εἴτις οὖν μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν ἐν τῷ κρυπτῷ, οὗτος ἀληθῶς εἰς τοὺς αἰῶνας ζῇ, καὶ οὐκ ἀποθνήσκει. ἀλλ' εἰ καὶ τὰ σώματα τῶν τοιούτων λύεται πρὸς καιρόν τινα, ἀλλ' οὖν ἡγιασμένα τέ εἰσι καὶ ἐγείρονται σὺν δόξῃ. διὸ καὶ ὕπνον λέγομεν τὴν κοίμησιν τῶν ἁγίων.

Cap. III.

Totum aduerſarii certamen in eo deſudat, vt queat mentem noſtram a Dei recordatione & amore abſtra-

ΚΕΦ. Γ.

Ὅλος ὁ ἀγὼν τοῦ ἀντικειμένου οὗτός ἐστιν, ἵνα δυνηθῇ τὸν νοῦν ἡμῶν ἀπὸ τῆς πρὸς Θεὸν μνήμης καὶ ἀγάπης ἐκσπάσαι, δελεά-

δελεά-

άσμασι γηΐνοις χρώμενος, καὶ ἀπὸ τοῦ ὄντως καλοῦ παρεκτρέπων ἐπὶ τὰ δοκοῦντα, ἀλλ' οὐκ ὄντως καλά. πᾶν γὰρ ὃ ἐὰν ποιῇ ἄνθρωπος καλὸν, σπιλοῦν καὶ μιαίνειν ὁ πονηρὸς βούλεται· καὶ τὴν ἰδίαν ἐπεισφορὰν τῆς κενοδοξίας ἢ οἰήσεως τῇ ἐντολῇ συμμιγεῖν ἀγωνίζεται· ἵνα μὴ διὰ Θεὸν καὶ μόνον κατὰ προθυμίαν ἀγαθὴν τὸ γινόμενον ἀγαθὸν γένηται.

here, illecebras ad id adhibens terrenas, omnique arte satagens affectum sensumque nostrum ab eo, qui vnus vere bonus est, ad ea, quæ sola opinione, non autem solida veritate, bona sunt, auertere. Quodcunque enim homo bonum facit, polluere ac contaminare improbus conatur, maximeque contendit, cum quem videt legi obseruandæ operam dantem, operi bono aut vanæ gloriæ, aut tumidæ sui præsidentiæ labem inspergere, ne Dei solius causa, & ex bono vereque laudabili proposito, quod exterius bene fit, interius geratur.

Cap. III IV.

ΚΕΦ. Δ.

Τί οὖν ἡμεῖς οἱ μηδόλως εἰς τὴν καρδίαν εἰσελθόντες, πῶς ἀρξώμεθα; Διὰ νηστείας καὶ προσευχῆς ἔξω ἑστῶτες κρούωμεν, καθὼς ὁ Κύριος ἐκέλευσεν εἰπών· κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν· ἐὰν γὰρ ἐμμείνωμεν τῷ λόγῳ τοῦ Κυρίου, καὶ τῇ πτωχείᾳ καὶ τῷ ταπεινῷ φρονήματι, καὶ πάσαις ταῖς τῶν ἐντολῶν ἀρεταῖς νυκτὸς καὶ ἡμέρας κρούοντες εἰς τὴν πνευματικὴν τοῦ Κυρίου

Cap. IV.

Quid igitur nos nunquam ac nusquam soliti in cor nostrum ingredi, quomodo incipiemus? Per ieiunium & orationem foris stantes pulsemus, prout Dominus iussit, dicens: *pulsate & aperietur vobis.* Si enim permanserimus in verbo Domini, & in sensu intime demisso mendicitatis & vilitatis nostræ; ac simul exercitio cunctarum, quæ per mandata imperan-

Matth. VII, 7. Luc. XI, 9.

Cap IV.V. tur, virtutum nocte ac die persfeuerauerimus pulsantes spiritualem Domini ianuam, poterimus potiri eo, quod quærimus. Per hanc enim ianuam potest liberationem assequi quicunque vult fugere a captiuitate tenebrarum. Inuenit quippe ibi libertatem animæ, & recipit congruas ipsi cogitationes; ac tandem eo vsque prouehitur, vt possideat cœlestem regem Christum.

θύραν, δυνησόμεθα τυχεῖν τοῦ ζητουμένου. διὰ ταύτης γὰρ τῆς θύρας δύναται ἀπολυτρώσεως τυχεῖν πᾶς ὁ βουλόμενος φυγεῖν τοῦ σκότους. εὑρίσκει γὰρ ἐκεῖ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ψυχῆς, καὶ ἀπολαμβάνει τοὺς λογισμοὺς αὐτῆς, καὶ κτᾶται τὸν ἐπουράνιον βασιλέα Χριστόν.

CAP. V.

Quando mens oblita fuerit mentalis & piæ adflictionis, tunc & mandatorum obliuiscitur; & quando videtur currere, errat a via plana, & obliquis gyrans semitis ambulat; propter quod in feras incurrit bestias. Nisi enim orationis & spei laborem excidissemus, non vtique peccauissemus. His porro qui animo angustiantur dicit scriptura: *Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis. Qui autem indociles sunt, eis occurrent mala.*

I.Cor. X, 13. Deut. XXXI, 29.

ΚΕΦ. Ε.

Ὅταν ὁ νοῦς ἐπιλάθηται τῆς νοερᾶς καὶ εὐσεβοῦς θλίψεως, τότε καὶ τῶν ἐντολῶν ἐπελάθετο· καὶ ὅθεν ἂν δοκῇ τρέχειν, παρεκτρέπεται τῆς λείας, καὶ σκολιάζων πολιτεύεται· διὰ τοῦτο συναντᾷ θηρίοις· εἰ γὰρ μὴ τὸν τῆς εὐχῆς καὶ ἐλπίδος κόπον ἐκκόπτομεν, οὐκ ἂν ἐπλημμελήσαμεν. τοῖς γὰρ περὶ ψυχῆς θλιβομένοις λέγει ἡ γραφή· πιστὸς ὁ Θεός, ὃς οὐκ ἐάσει ἡμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε. ἀπαιδεύτοις δὲ συναντήσει κακά.

ΚΕΦ. Ϛ.

Ὥσπερ οἱ ἔξω ὀφθαλμοὶ βλέπουσι μακρόθεν τὰς ἀκάνθας, καὶ τοὺς κρημνούς· οὕτω καὶ ὁ προβλεπτικὸς νοῦς προβλέπει ταχὺς ὢν τῆς ἀντικειμένης δυνάμεως τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπισκουὰς, καὶ ἀσφαλίζεται τὴν ψυχήν, ὡς ὀφθαλμὸς ὢν αὐτῆς.

ΚΕΦ. Ζ.

Ἀγὼν πολλοῦ καὶ πόνου κρυπτοῦ καὶ ἀοράτου χρεία, λογισμῶν ἐρευνὰν ποιεῖσθαι, καὶ τὰ ἠσθενηκότα τῆς ψυχῆς ἡμῶν αἰσθητήρια γυμνάζειν πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ· δεῖ πάντοτε καὶ ἀναζωπυρεῖν διὰ τῆς τοῦ νοὸς πρὸς Θεὸν ἐπείξεως τὰ ἐξησθενηκότα τῇ ψυχῇ μέλη· τοῦ νοῦ ἡμῶν προσκαλουμένου μετὰ τοῦ Κυρίου πάντοτε, ἵνα γένηται εἰς ἓν πνεῦμα κατὰ τὸ λόγιον Παύλου. τοῦτον δὲ τὸν κρυπτὸν ἀγῶνα καὶ μελέτην Κυρίου καὶ πόνον νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἔχειν ἡμᾶς χρὴ εἰς πᾶσαν ἐπιτήδευσιν ἐντολῆς, εἴτε εὐχομένων, εἴτε ἐσθιόντων, ἢ διακονούντων, ἢ πινόντων ἢ ἐτε-

CAP. VI. Cap. VI.VII.

Sicut exteriores oculi longe proſpiciunt ſpinas & præcipitia; ſic & acri prouidendi perſpicacia prædita mens cito proſpicit aduerſariæ poteſtatis artes inſidiasque, ac contra eas præmunit animam, cuius eſt oculus.

CAP. VII.

Contentione multa, & labore, eoque occulto & inuiſibili, eſt opus in ſcrutatione cogitationum facienda: & in hebetatis *animæ noſtræ ſenſibus acuendis, exercitandisque ad diſcretionem boni & mali.* Ebr. V, 14. Oportet omnino vndecunque exſuſcitare conatu mentis ad Deum ſe incitantis, debilitata animę membra: mente noſtra cum Domini adiutorio ſemper nos prouocante, vt cum illo coaleſcamus *in unum ſpiritum*: I. Cor. VI, 17. iuxta oraculum Pauli. Hoc autem certamen occultum, & meditationem Domini, ac laborem diu noctuque neceſſe eſt nos habere ad omnem ſtudioſam executionem manda-

Cap. VII. VIII.

ti præscribentis quippiam siue orantibus, siue comedentibus, siue ministrantibus, siue bibentibus, siue aliud quiduis agentibus, vt quodcunque fit opus bonum, in Dei gloriam fiat. Sanctificatur enim tota series mandatorum, & pure perfecteque a nobis executioni traditur per indesinentem memoriam Dei, perque timorem & charitatem erga Deum; per hæc enim nos disiungimus seorsimque locamus ab eo, qui polluit mandata Dei.

ἐάν τι ποιούντων, ἵνα πᾶν ὃ γίνεται ἀγαθὸν ἐπιτήδευμα, εἰς δόξαν Θεοῦ γένηται. ἁγιάζεται γὰρ καὶ ἡ τῶν ἐντολῶν πᾶσα ἀκολουθία· καὶ καθαρῶς ὑφ' ἡμῶν ἐπιτελεῖται, διὰ τῆς ἀδιαλείπτου μνήμης τοῦ Θεοῦ, καὶ φόβου καὶ ἀγάπης τῆς πρὸς Θεόν, καὶ γινόμεθα ἐκτὸς ἀπὸ τοῦ μιαίνοντος τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ.

Cap. VIII.

Gen. XIV, 18. Etenim patriarcha Abraham e primitiis sacerdoti Dei Melchisedech obtulit; & sic benedictionem accepit ab ipso; quid vero aliud per hæc adumbrat Spiritus? sublimiori nimirum intelligentia significare vult, vtique summa & intima, verticem & ossa totius concretionis naturæ nostræ; hoc est, ipsam mentem, ipsam conscientiam, ipsam dispositionem, ipsam cogitationem, ipsam amandi potentiam, tanquam primitias totius nostri hominis,

ΚΕΦ. Η.

Καὶ γὰρ ὁ πατριάρχης Ἀβραὰμ ἐκ τῶν ἀκροθινίων τῷ ἱερεῖ τοῦ Θεοῦ, Μελχισεδὲκ, προσήνεγκε, καὶ οὕτως τὴν εὐλογίαν ἐδέξατο παρ' αὐτοῦ. τί δ' ἄλλο διὰ τούτων αἰνίττεται τὸ πνεῦμα, ἀλλ' ἢ ὑψηλοτέραν θεωρίαν ἐμφαίνων που τὰ ἄκρα καὶ τὰ ὀστᾶ τοῦ ὅλου συγκρίματος τῆς φύσεως ἡμῶν· τουτέστιν, αὐτὸν τὸν νοῦν, αὐτὴν τὴν συνείδησιν, αὐτὴν τὴν διάθεσιν, αὐτὸν τὸν λογισμόν, αὐτὴν τῆς ψυχῆς τὴν ἀγαπητικὴν δύναμιν, τὴν ἀπαρχὴν τοῦ ὅλου ἡμῶν ἀνθρώπου

τῷ

ρῷ πρότερον κομί-
δεῖν πάντοτε, τὴν
ρδίας ἱερὰν θυσίαν·
ἀκροθήνια, καὶ τὰ
τῶν ἀγαθῶν λογι-
εἰς τὴν αὐτὴν
ην καὶ μελέτην
παντὸς ἀπησχο-
ος· καὶ οὕτως δυ-
εθα ὁσημέραι τὴν
ησιν καὶ προκοπὴν
αβάνειν βοηθούμενοι
τῆς θείας χάριτος,
τὸ φορτίον τῆς δικαιο-
ης τῶν ἐντολῶν, ἐλα-
ιν ἡμῖν καταφανή-
, καθαρῶς καὶ ἀμώ-
ς ταύτας ἐπιτελοῦν-
, συνεργουμένοι ὑπ'
τοῦ τοῦ Κυρίου διὰ τῆς
ὸς αὐτὸν ἡμῶν πίστε-
. περὶ δὲ τῆς φαινομέ-
ἀσκήσεως, καὶ ποῖον
αθὸν ἐπιτήδευμα μεῖ-
καὶ πρῶτον τυγχά-
, τοῦτο γινώσκετε, ἀ-
πητοὶ, ὅτι ἀλλήλων
ᾶσαι αἱ ἀρεταὶ κρέ-
ανται, καὶ ἀλλήλων συν-
δενται, καὶ ὥσπερ ἱερά
ς πνευματικὴ ἅλυσις,
ία ἀπὸ μίας ἤρτηται· ἡ
υχὴ ἀπὸ τῆς ἀγάπης, ἡ
γάπη ἀπὸ τῆς χαρᾶς, ἡ
αρὰ ἀπὸ τῆς πρᾳότητος,
πρᾳότης ἀπὸ τῆς ταπ-
εινώσεως, ἡ ταπείνω-
σις ἀπὸ τῆς διακονίας, ἡ

Deo ante omnia debere nos adferre, & velut sacram cordis nostri offerre victimam, primitias & summitates bonarum cogitationum, in eandem Dei memoriam & meditationem, omni alia occupatione seposita, vacantis. Et sic possumus quotidie augmentum & profectum accipere, adiuti a diuina gratia; & onus iustitiæ mandatorum leue nobis adparebit pure & irreprehensibiliter ea implentibus, cooperante ad hoc nobis ipso Domino per nostram in ipsum fidem. De adparente vero exercitatione, & quodnam bonum studium maius inter omnia & primum sit, illud scitote, dilectissimi, hærere committique inuicem virtutes omnes, & nexu pendere mutuo deuinctas vnam ab altera, sic constituentes sacram quandam & spiritualem catenam, in qua oratio charitati, charitas gaudio, gaudium mansuetudini, mansuetudo humilitati, humilitas ministrationi, ministratio spei, spes fidei, fides

Cap. VIII.

Cap. VIII. IX.

obedientiæ, obedientia simplicitati, subiuncta insertaque connectitur. Sicut e contrario vitia quoque inter sese iunguntur, & ex vno aliud germinat; puta odium ab ira, ira a superbia, superbia a vana gloriatione, vana gloriatio ab infidelitate, infidelitas a duritie cordis, durities cordis a negligentia, negligentia a languore, languor a despicientia, despicientia a pigritia, pigritia a pusillanimitate, pusillanimitas ab amore voluptatis, & sic alia membra malitiæ suspensa nexaque trahuntur inuicem. Pari exemplo atque in parte meliori virtutes ex se mutuo pendent. Caput vero virtutis omnis & supremus vertex operum laudabilium est constans in oratione perseuerantia, per quam reliquas quoque virtutes a Deo continua petitione impetratas adipisci quotidie possumus.

διακονία ἀπὸ τῆς ἐλπίδος, ἡ ἐλπὶς ἀπὸ τῆς πίστεως, ἡ πίστις ἀπὸ τῆς ὑπακοῆς, ἡ ὑπακοὴ ἀπὸ τῆς ἁπλότητος, ὥσπερ καὶ τὸ ἐναντίον, ἐφ' ἑνὸς τὰ κακὰ ἐκδίδονται. τὸ μῖσος ἀπὸ τοῦ θυμοῦ, ὁ θυμὸς ἀπὸ ὑπερηφανίας, ἡ ὑπερηφανία ἀπὸ τῆς κενοδοξίας, ἡ κενοδοξία ἀπὸ τῆς ἀπιστίας, ἡ ἀπιστία ἀπὸ τῆς σκληροκαρδίας, ἡ σκληροκαρδία ἀπὸ τῆς ἀμελείας, ἡ ἀμέλεια ἀπὸ τῆς χαυνώσεως, ἡ χαύνωσις ἀπὸ τῆς ὀλιγωρίας, ἡ ὀλιγωρία ἀπὸ τῆς ἀκηδίας, ἡ ἀκηδία ἀπὸ τῆς μικροψυχίας, ἡ μικροψυχία ἀπὸ τῆς φιληδονίας, καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τῆς κακίας ἀλλήλων εἰσὶν ἐκκρεμάμενα. οὕτως ἐν τῷ ἀγαθῷ μέρει αἱ ἀρεταί εἰσιν ἀπηρτημέναι. Κεφαλὴ δὲ πάσης ἀρετῆς καὶ κορυφὴ τῶν κατορθωμάτων ἐστὶν ἡ προσευχῆς προσκαρτέρησις. δι' ἧς καὶ τὰς λοιπὰς ἀρετὰς διὰ τῆς παρὰ Θεοῦ αἰτήσεως ὁσημέραι κτᾶσθαι δυνάμεθα.

CAP. IX.

Nisi humilitas & simplicitas, & benignitas exornet

ΚΕΦ. Θ.

Ἐὰν μὴ ἡ ταπεινοφροσύνη, καὶ ἡ ἁπλότης,

-της, καὶ ἡ ἀγαθότης, κατακοσμήσῃ ἡμᾶς, τὸ σχῆμα τῆς εὐχῆς ἡμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει. οὐ μόνον δὲ περὶ τῆς εὐχῆς λέγομεν, ἀλλὰ καὶ περὶ παντὸς καμάτου, ἢ πόνου, ἢ παρθενίας, ἢ εὐχῆς, ἢ οἱουδήποτε καμάτου καὶ ἐργασίας ἀρετῆς ἕνεκεν ἐπιτελουμένου· ἐὰν μὴ τοὺς καρποὺς τῆς ἀγάπης καὶ εἰρήνης καὶ χαρᾶς καὶ πρᾳότητος καὶ ταπεινότητος, ἁπλότητός τε καὶ ἀφελότητος, πίστεως καὶ μακροθυμίας, ἀφθόνως ἐν ἑαυτοῖς εὑρίσκωμεν, εἰκῆ καὶ μάτην οἱ κάματοι ἡμῶν γεγόνασι· ἡ πᾶσα γὰρ ἐκείνη ἐργασία καὶ οἱ κάματοι διὰ τοὺς καρποὺς γίνεσθαι ὀφείλουσι· τῶν δὲ καρπῶν τῆς ἀγάπης καὶ εἰρήνης μὴ εὑρισκομένων ἐν ἡμῖν, εἰκῆ καὶ μάτην ἡ ὅλη ἐργασία γίνεται· οἱ γὰρ χωρὶς τούτων ἐργαζόμενοι κατὰ τὰς πέντε μωρὰς παρθένους ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἀποδείκνυνται, αἵτινες διὰ τὸ μὴ ἐντεῦθεν ἀποκομίσασθαι ἐν τοῖς τῆς καρδίας ἀγγείοις τὸ πνευματικὸν ἔλαιον, ὅπερ ἐστὶ τῶν προειρημένων ἀρετῶν, μωραὶ ὠνομά-

Cap. IX.

nos, habitus orationis nihil nobis proderit. Non ſolum autem id de oratione dicimus, ſed & de quauis alia contentione & labore, ſiue in virginitatis cuſtodia, in precibus recitandis, in alia qualibet ærumnoſa functione virtutis cauſa ſuſcepta; niſi fructus charitatis, pacis, gaudii, manſuetudinis, humilitatis, ſimplicitatis, ſinceritatisque, fidei, longanimitatis candide in nobis ipſis repeberiamus, in vanum & vacuum noſtri labores ſuſcipiuntur; omnis enim iſta exercitatio & contentio propter hos fructus ſuſcipi debet. Quare his fructibus non comparentibus intra nos, fruſtranea & irrita illa omnis fuit operatio, adeoque, qui ſine his operantur, ſimiles in die iudicii deprehendentur fatuis quinque virginibus, quæ, quod hinc non aſportaſſent in vaſis cordis ſpirituale oleum, quo prius memoratæ virtutes deſignantur, fatuæ nominatæ ſunt, & ſpirituali regni thalamo excluſæ. Labor

Matth. XXV, 8.

Cap. IX. que virginitatis, propter defectum virtutum, & priuationem manifestæ inhabitationis Spiritus, pro nihilo reputatus est. Sicut enim in cultura vineæ omnis industria & labor ad fructuum perceptionem refertur; quæ si demum fallat, non repertis vuis in vite, nequidquam & sine operæ pretio existimatur desudasse vinitor; ita nisi per operationem Spiritus sancti fructus charitatis, pacis, gaudii, humilitatis, aliorumque enumeratorum
Gal. V, 22. ab apostolo donorum, in omni certitudine ac sensu spirituali in nobis ipsis agnoscamus, frustra contentionem virginitatis, orationis, psalmodiæ, ieiunii & vigiliarum laborem suscepisse convincemur. Hi quippe labores animæ ac corporis, spe spiritualium eiusmodi fructuum exerceri debent, Spiritus vero in virtutibus fructificatio, fruitio est spiritualis in voluptate incorrupta, in cordibus fidelibus operatione Spiritus sancti animatis,

θησαν, καὶ τοῦ πνευματικοῦ τῆς βασιλείας νυμφῶνος ἀπεκλείσθησαν· καὶ ὁ τῆς παρθενίας κάματος διὰ τῶν ἀρετῶν ἔλλειψιν καὶ στέρησιν τῆς ἐναργοῦς ἐνοικήσεως τοῦ πνεύματος, εἰς οὐδὲν ἐλογίσθη. ὥσπερ γὰρ ἐν τῇ γεωργίᾳ τῆς ἀμπέλου πᾶσα ἐπιμέλεια καὶ διὰ τὴν τῶν καρπῶν ἀπόλαυσιν γίνεται, καρπῶν δὲ μὴ εὑρισκομένων ἐν τῇ ἀμπέλῳ εἰκῆ καὶ μάτην πᾶσα ἐμπόνησις τῆς ἐργασίας γίνεται· οὕτως ἐὰν μὴ διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ πνεύματος καρποὺς ἀγάπης καὶ εἰρήνης καὶ χαρᾶς καὶ ταπεινώσεως καὶ τῶν λοιπῶν παρὰ τοῦ ἀποστόλου ῥηθέντων ἐν πάσῃ πληροφορίᾳ καὶ αἰσθήσει πνευματικῇ ἐν ἑαυτοῖς ἐπιγνῶμεν, εἰκῆ ὁ τῆς παρθενίας κάματος, καὶ εὐχῆς, καὶ ψαλμῳδίας, νηστείας τε καὶ ἀγρυπνίας ὁ πόνος εἰς οὐδὲν ἀποδείκνυται. ἐπεὶ γὰρ οἱ πόνοι ψυχῆς καὶ σώματος ἐπ᾿ ἐλπίδι πνευματικῶν καρπῶν ἐπιτελεῖσθαι ὀφείλουσιν· ἡ δὲ τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς ἀρεταῖς καρποφορία ἀπόλαυσίς ἐστι πνευματικὴ ἐν ἡδονῇ ἀφθάρτῳ,

ἐν

ἐν καρδίαις πισταῖς, ὑπὸ
τοῦ πνεύματος ἐνεργου-
μέναις· ἐν πολλῇ γὰρ δια-
κρίσει συνέσεως ἡ ἐργα-
σία καὶ πόνος καὶ κά-
ματι τῆς φύσεως ἡγεί-
σθωσαν διὰ πίστεως καὶ
ἐλπίδος ἀπὸ τοῦ ἁγίου
πνεύματος τοῖς ἀξίοις
ἐνεργούμενοι· καλόν ἐ-
στιν ἡ νηστεία, ἡ ἀγρυ-
πνία, ἡ ξενιτεία· ἀλλὰ
ταῦτα ἀκμὴ πολιτείας
ἐστὶν ἀγαθῆς· πλὴν ἡ πρά-
ξις τῶν χριστιανῶν ἐσω-
τέρα ἐστὶ τούτων, καὶ οὐκ
ὀφείλει τις ἐπὶ τούτοις
τὴν πεποίθησιν ἔχειν καὶ
μόνοις. συμβαίνει δὲ ὅτι
εἰσί τινες χάριτος μέ-
τοχοι· καὶ ἡ κακία ἔτι
οὖσα τεχνάζεται, καὶ
παραχωρεῖ ἑκοῦσα, καὶ
οὐκ ἐνεργεῖ· ἀλλὰ ποιεῖ
νομίσαι τὸν ἄνθρωπον, ὅτι
ἐκαθαρίσθη ὁ νοῦς αὐτοῦ·
καὶ λοιπὸν φέρει αὐτὸν
εἰς οἴησιν· ὅτι χριστιανός
εἰμι τέλειος, καὶ μετὰ
ταῦτα, ὅταν νομίσῃ ὁ
ἄνθρωπος ὅτι ἐλεύθε-
ρός εἰμι, καὶ ἀμεριμνεῖ,
τότε λῃστρικῷ τρόπῳ ἔρ-
χεται αὐτῷ ἡ κακία
ἔγκρυμμα ποιοῦσα, καὶ
πειράζει αὐτὸν, καὶ κα-
ταφέρει αὐτὸν εἰς τὰ κα-
τώτατα τῆς γῆς. εἰ γὰρ

In multa ſiquidem diſcretione prudentiæ, operatio, labores, & ærumnæ naturæ, exiſtimentur per fidem & ſpem a ſancto Spiritu iis, qui digni ſunt, efficaciter inditi. Bonum eſt ieiunium, bona vigilia, bona fuga patriæ & conuerſationis humanæ in ſolitudine. Sed hæc flos ipſe ac vigor ſunt conuerſationis bonę. Ceterum ordo chriſtianorum interior eſt his; & non debet quis his inniti ſolis ad confidentiam. Contingit autem eſſe quoſdam participes gratiæ; in quibus malitia, cum reuera ſubſit, inſidioſe latere ſatagit, vltro agere ceſſans & ſe abſcondens, ipſumque, in quo habitat, fallat, male perſuadens, eſſe ſuam mentem iam purgatam; vnde in arrogantiam inflatur, aiens: perfectus ego chriſtianus ſum. at dum miſer iſti fiduciæ homo indormit, liberum ſe nunc demum prædicans, opprimitur ab irruente in eum, latronum more, e latebris, vbi ſubſederat, malitia, quæ ni- Cap. IX.

Cap. IX. X. hil minus opinantem tentatione vehementi adoriens vincit & deprimit in terræ infima. Si enim homines sæpe latrocinio aut militiæ dediti, stratagemate vti sciunt, subsidentes in locis occultis, & ex insidiis repente coorientes in hostium terga, ipsosque circumuentos vi subita trucidant; quanto magis malitia, quæ tot millibus annorum, hoc opꝰ exercuit, tot perdens animas, notam habebit artem insidiarum in imo corde struendarum, vt aliquando cesset ab agendo, quo persuasione ista imbuat animam, se esse perfectam.

ἄνθρωποι πολλάκις λησταὶ ὄντες ἢ στρατιῶται καὶ πολεμίων οἴδασι τεχνάζεσθαι, καὶ ὑποκαθέζονται, καὶ ποιοῦσιν ἔγκρυμμα, καὶ λαμβάνουσι τὰ νῶτα τῶν ἐχθρῶν, καὶ περικυκλοῦσιν αὐτοὺς ἀθρόως, καὶ ἀποκτείνουσι· πολλῷ μᾶλλον ἡ κακία οὖσα τοσούτων χιλιάδων τοῦτο τὸ ἔργον ἔχουσα, τόσας ἀπολέσασα ψυχάς; οἶδεν οὖν ἔγκρυμμα ποιεῖν ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ καιροὺς μὴ ἐνεργεῖν, ἵνα ἐνέγκῃ τὴν ψυχὴν εἰς οἴησιν τελειότητος.

Cap. X.

Fundamentum christianismi hoc est, ne homo post quantalibet bona opera, in ipsis acquiescat, aut se magnum putet; sed perseueret esse pauper spiritu: ac quum gratiæ particeps factus fuerit, ne existimet, se quidpiam adeptum, putetque, se esse aliquem, incipiatque magistrum agere. Neue se aliquem supra vulgus, quin etiam, cum

ΚΕΦ. Ι.

Ὁ θεμέλιος τοῦ χριστιανισμοῦ οὗτός ἐστιν, ἵνα ἂν ποιήσῃ ὁ ἄνθρωπος δικαιοσύνας, μὴ ἐπαναπαύηται ἐν αὐταῖς, καὶ ἔχῃ ἑαυτὸν μέγαν, ἀλλ' ᾖ πτωχὸς τῷ πνεύματι· καὶ ἐὰν γένηται μέτοχος χάριτος, μὴ νομίσῃ ἑαυτὸν κατειληφέναι τι, καὶ οἰηθῇ εἶναί τις, καὶ ἄρξηται διδάσκειν· ἀλλ' ἵνα ὢν καλῆς ξενιτείας καὶ πολιτείας, νηστεύων πολὺ, ξενιτεύων, εὐχόμε-

χόμενος, μετέχων χά-
ριτος, μὴ ἡγήσηται τὴν
ψυχὴν αὐτοῦ τιμίαν·
ἀλλὰ τότε μάλιστα, ὅταν
ἀρχὴ χάριτος γένηται,
ἵνα ἔχῃ τὸν πόνον, τὴν
δίψαν, ἵνα μὴ κεκο-
ρεσμένος ἔχῃ ἑαυτὸν
δίκαιον ἢ πλούσιον ἐν
χάριτι· ἀλλ᾽ ᾖ πενθῶν
καὶ δακρύων· καὶ ὃν τρό-
πον ἐὰν ᾖ μήτηρ, καὶ ἔχῃ
υἱὸν μονογενῆ καὶ παι-
δεύσῃ αὐτὸν, καὶ ὅταν
γένηται ἀνὴρ, συμβῇ
αὐτῷ ἀποθανεῖν· καὶ λοι-
πὸν ὅσοι ἂν ὦσι παρα-
μυθούμενοι τὴν μητέρα,
μᾶλλον ἐπεγείρουσιν αὐ-
τῇ τὸ πένθος, καὶ ἀπα-
ραμύθητός ἐστιν· οὕτω
χρὴ κλαίειν τὸν χριστια-
νὸν τὴν πτῶσιν αὐτοῦ καὶ
ἀδιαλείπτως δακρύειν·
πρὸ πάντων δὲ ἔχειν
συντετριμμένην τὴν
καρδίαν.

secesserit in solitudinem & Cap. X,
bene ambulauerit, multum XI.
ieiunans, exilium mundi fortiter tolerans, pie orans, gratiæ donorum compos, nihilo tamen magis animam suam pretiosam habeat. Immo tum maxime, quando primum sentit appulsum gratiæ, solicite laboret; sitimque monstret vlterioris profectus; valde cauens, ne quasi iam satiatus, se abunde iustum, aut locupletem habeat; e contrario potius lugeat, & lacrymetur. Quomodo si mater educauerit a puero cura magna vnicum filium; vbi, cum ad virilem peruenit ætatem, mori eum contingat; qui consolari eam aggrediuntur, incentiua luctus magis accumulant; sic flere indesinenter christianum oportet lapsum suum: & ante omnia habere cor contritum.

Ι Α.

Ὥσπερ εἰ οἶκος βα-
σιλέως ἔχων διαίτας
πολλὰς καὶ αὐλὰς δια-
φόρους, καὶ πρόθυρα
πολλὰ, καὶ ἐσωτέρους
οἴκους, ἔνθα μὲν ὁ βα-

Cap. XI.

Vt si palatium regis cuiuspiam multa habeat cubicula, & multa vestibula & atria, ac interiora conclauia, vbi residet rex, vbi purpura &

Cap. XI.

theſauri reponuntur, aliquis exteriorum tenus atriorum ingrediens, ne putet, ſe iam in intima quaſi viſcera tantarum ædium penetraſſe, atque adeo tenere apothecas, in quibus gaza & gloria regis, purpura & theſauri cuſtodiuntur: ſic, iſta imagine ad ſpirituale negotium translata, ne putent ieiunantes, vigilantes, pſallentes, orantes, perveniſſe ſe iam ad fruitionem pacis: vtpote qui adhuc in veſtibula tantum & prima atria ingreſſa ſunt, nondum eo, vbi purpura, vbi theſauri iacent. Non debent igitur fratres exteriori conuerſatione ac diſciplina niti magnopere, nec de ſe propter illam dicere; ego ſum aliquis; nec, ſimul ac quiſpiam gratiam adipiſcitur, præfidentia niti, quaſi iam comprehenderit, aut regi ſit intime admotus; modo enim in extimis duntaxat adhuc diuerſatur ædium partibus: nec conuenit, ſcrutari vnumquemque, num forte inueniat in vaſe fictili theſaurum, aut regiam in-

σιλεῦσι, καὶ ἡ πορφύρα, καὶ οἱ θησαυροὶ ἀπόκεινται· λοιπὸν ὁ εἰσερχόμενος εἰς τὰς ἐξωτέρας αὐλὰς μὴ νομίσῃ, ὅτι ἤδη εἰς τοὺς ἐσωτέρους οἴκους ἦλθεν, ὅπου ἡ δόξα τοῦ βασιλέως, καὶ ἡ πορφύρα, καὶ οἱ θησαυροί· οὕτως εἰς τὸ πνευματικόν, οἱ νηστεύοντες, οἱ ἀγρυπνοῦντες, οἱ ψάλλοντες καὶ εὐχόμενοι, μὴ νομίσωσιν, ὅτι εἰσῆλθεν εἰς τὴν κατάπαυσιν, ὡς γὰρ ἀκμὴν εἰς τὰ πρόθυρα καὶ εἰς τὰς αὐλὰς εἰσέρχονται, οὐχ ὅπου ἡ πορφύρα καὶ οἱ θησαυροί· οὐκ ὀφείλουσιν οὖν ἀδελφοὶ τῇ ἔξω πολιτείᾳ θαῤῥεῖν, καὶ λέγειν· ὅτι εἰμί τις. εἰ δὲ καὶ χάριτος μέτοχος γένηται, οἰηθῆναι ὡς καταλαβών, ἢ γενόμενος ἐγγύτατος τοῦ βασιλέως· ἀκμὴν γὰρ εἰς τοὺς ἐξωτέρους οἴκους διατρίβει· οὐκ ὀφείλει ἐρευνᾶν ἕκαστον, εἰ εὗρεν ἐν τῷ ὀστρακίνῳ σκεύει τὸν θησαυρόν, ἢ ἐνεδύσατο τὴν πορφύραν τοῦ πνεύματος· ἢ εὗρε τὴν βασιλέα, καὶ ἀνεπαύσατο· ἡ γὰρ ψυχὴ τοιαύτη ἐστίν· ἔχει βάθος τι καὶ μέλη πολλά· καὶ λοιπὸν ἡ ἁ-

μαρτία

μαρτία ἐπεισελθοῦσα
κατέχει αὐτῆς ὅλα τὰ
μέλη, καὶ τὰ νοήματα τῆς
καρδίας· εἶτα ἐπιζητοῦν-
τος τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται
ἡ χάρις πρὸς αὐτὸν, καὶ
κατέχει δύο μέλη τῆς
ψυχῆς· ὁ οὖν ἄπειρος
παρακαλούμενος τῇ
χάριτι, νομίζει ὅτι ἐλ-
θοῦσα ἡ χάρις ὅλα τὰ
μέλη τῆς ψυχῆς κατέχει,
καὶ ἐξερριζώθη ἡ ἁμαρ-
τία· τότε οὖν πλεῖστον
μέρος ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας
κρατεῖται, καὶ ἓν μέρος
ὑπὸ τῆς χάριτος, καὶ
ὑποκλέπτεται καὶ οὐκ
οἶδεν. ἔστι γὰρ ἡ χάρις
πολλάκις ἐνεργοῦσα ἀ-
διαλείπτως, ὃν τρόπον
ὁ ὀφθαλμὸς ἐν τῷ σώ-
ματι πέπηγκται· καὶ ἁ-
μαρτία σύνεστιν ὑπο-
κλέπτουσα τὸν νοῦν· καὶ ὁ
ἀδιάκριτος, ὡς ἤδη
καταλαβὼν, οἴεταί τι
περὶ αὐτοῦ καὶ τυφοῦται
ὡς ἐλευθερωθείς· οὐχ οὕ-
τως γάρ ἐστι τὰ πράγ-
ματα. καθὼς γὰρ εἶπον,
ἔγκρυμμα ποιεῖ ὁ σα-
τανᾶς, εἰς καιροὺς μὴ
ἐνεργῶν, ἵνα ποιήσῃ νο-
μίσαι τὸν ἄνθρωπον· ὅτι
εἰμὶ καθαρὸς καὶ τέ-
λειος· μὴ ὁ φυτεύων
ἀμπελῶνα εὐθέως λαμ-

duerit Spiritus purpuram, Cap. XI.
an regem inuenerit, &
quiete fruatur: Sic quippe
comparata est hominis ani-
ma, habet profunditatem
quandam & membra velut
plurima. In eam porro sub-
intrans peccatum, cuncta e-
ius occupat membra, & co-
gitationes cordis; deinde
cum homo quærit, venit ad
ipsum gratia, & occupat duo
membra animæ. Qui ergo
inexpertus rerum, sentit ad-
pulsum prouocantis gratiæ,
continuo, quod adueniens
gratia omnes animæ partes
occupauerit, planeque ac ra-
dicitus extirpatum sit pecca-
tum; quum tamen pleraque
adhuc animæ membra reue-
ra a peccato detineantur, v-
num tantũ ex his quodpiam
gratia possidente; nesciente
ipso homine, & supine sinen-
te sibi imponi. Est enim gra-
tia plerumque indesinenter
operans, sicut oculus defixus
in corpore. Et peccatum
subest mentem clam surripi-
ens. Et tunc qui discretione
caret, temere autumans se

Cap. XI.XII

perfectionis culmen tenere, intumeſcit opinione ſui, plene iam ſe liberatum putans, quod non ita eſt; vti enim dixi, ſubeſt dolus latentis in inſidiis ſatanæ; aliquando nihil ſe mouentis, vt credatur abeſſe, ac ſic noxiam fiduciam ingeneret homini, falſo arbitranti, purum ſe ac perfectum eſſe. Atqui neque plantans vineam ſtatim ex ea vuam maturam aut vinum legit; neque ſeminans triticum in terra, eodem tempore ſegetes metit, & fructus capit; neque modo natus puer ſubito poteſt in virum adoleſcere: nec militiæ prima rudimenta ponens tiro, iam præfecturis militaribus aptus gerendis eſt; oportet enim hunc primum longa patientia inſueſcere labori; tum facta pugnæ copia fortiter in campo ſtare, vincereque hoſtem ac coronari.

βάνει σαφυλὴν, ἢ γεωργεῖ οἶνον, καὶ ὁ σπείρων τὸ σπέρμα ἐν τῇ γῇ, ἤδη ἐθέρισε καὶ ἔλαβε καρπούς, καὶ τὸ γεννώμενον παιδίον εὐθέως δύναται εἰς ἄνδρα τέλειον ἐλθεῖν, ἢ στρατευόμενος τήρων ἤδη ἐγένετο ἀξιωματικός· χρὴ γὰρ αὐτὸν πρῶτον κοπιάσαι, καὶ εἰσελθόντα πόλεμον λαβεῖν τὰ νικητήρια καὶ στεφανωθῆναι.

Cap. XII.

Pulchræ igitur & bonæ res ſunt, inopia voluntaria, pſalmodia, ieiunium, vigiliæ; & gratia potiri. Sed parum proſunt ei qui nondum, vt oportuerat, cepit fodere, vbi fundamentum ponat. Nec ſe decipi mens in eo patiatur, vtcumque gratiæ par-

ιβ.

Καλὸν οὖν ἐστιν ἡ ἀκτημοσύνη καὶ ἡ ψαλμῳδία, καὶ ἡ νηστεία καὶ ἡ ἀγρυπνία, καὶ τὸ λαβεῖν χάριν Θεοῦ. ὁ δὲ ἀκμὴν οὔπω ἤρξατο ὡς δεῖ σκάπτειν καὶ τιθέναι θεμέλιον. καὶ ἐν τούτοις ὁ νοῦς δεῖ ἀνεπίληπτος εἶναι καὶ μέτοχος χάριτος. λοιπὸν οἴεται

περὶ

περὶ αὐτοῦ καὶ ἔχει τιμίαν τὴν ψυχήν. ἀπόβλεψον εἰς τὸν Ἰησοῦν. ἀπὸ ποίας δόξης υἱὸς Θεοῦ καὶ Θεὸς ὤν, εἰς ποῖα πάθη καὶ σταύρωσιν ἦλθε; διὰ ταύτην οὖν τὴν ταπεινοφροσύνην ὑπερυψώθη ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς καθεσθείς· καὶ ὁ ὄφις ἐξ ἀρχῆς ὑπέσπειρε τῷ Ἀδὰμ ὕψωμα· ὅτι ὡς Θεὸς γένῃ· διὰ ταύτης τῆς ὑψηλοφροσύνης εἶδες οὖν εἰς ὁποίαν ἀτιμίαν κατῆλθε τὸ γένος τοῦ Ἀδάμ. ἐπιζητῶ δὴ ἄνθρωπον πτωχὸν τῷ πνεύματι, καὶ οὐχ εὑρίσκω· ὥσπερ ἵνα ᾖ τις πλούσιος ἔχων ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ θησαυρούς, καὶ ᾖ ἐπιδεόμενος, καὶ πτωχὸς καὶ παρὰ πάντων ζητῇ· οὕτως εἰσὶ χριστιανοί ἔχοντες χάριν, πλούσιοι εἰς Θεόν, πτωχοὶ εἰσὶ τῷ πνεύματι ὡς μηδὲν ἔχοντες· εἰσὶ περὶ λόγον ἑκατὸν λίτρας χρυσίου ἃς ὀφείλει κτήσασθαι· ὁ λαβὼν πέντε λίτρας ἐκορέσθη· εἰσὶ δέ τινες περὶ λόγον δέκα οὐγκίας ἔχοντες τῆς χάριτος. καὶ ποιοῦσιν αὐτὰς ἑκατόν, καυχώμενοι, καὶ

ticeps; aut inde sibi aduletur, pretiosam æstimans suam animam. Respice in Iesum, a quali gloria Dei filius, Deus ipse, in quas passiones vsque ad crucifixionem venit? Propter hanc ergo humilitatem exaltatus est, in dextera Patris sedens. At serpens a principio inseuit Adamo exaltationis amorem, suggerens: *Eritis sicut dii.* per istam autem affectionem sublimitatis, vides in quam ignominiam descendit genus humanum. Sane quæro hominem pauperem spiritu, nec inuenio. Vt si quis habens reconditos domi thesauros, tamen circumeat mendicans & ab omnibus petens; sic sunt christiani gratiæ possessione apud Deum diuites, humili sui æstimatione pauperes, & quasi nihil habentes. Debentur alicui centum auri libræ; si ille quinque acceptis sit contentus, nec vltra quidquam quærat, an aget sapienter? Peius etiam sibi consulunt quidam, habentes, vt sic dicam, decem vncias gra-

Cap. XII.

Gen. III, 5.

Cap. XII.

tiæ; & eas vano tumore gloriationis falsæ in centum multiplicantes: e contrario vero plerumque nonnulli habentes quinque vncias peccati, eas in semiunciam extenuant. Id ipsis accidit vel per ignorantiam, quod quantula sint impertiti mensura gratiæ ex vero non norunt, vel per vanæ gloriæ appetitum, non sustinentes fateri; quam in se experiuntur, operationem mali. Iam enim prædicant se perfectos. Oportet autem & fieri & dici ab homine quod iustum est; & gratiæ quam accipit, dona profiteri; & non dissimulare, quam sentit in sese peccati operationem. Mentitur quippe talis purum aiens se habere cor; haud enim in hunc modum se res habent; quasi ad primam statim advenientem gratiam purus omni ex parte homo redditur. traditur quippe hostibus, & horum tentationibus exponitur ad exercitationem & disciplinam. quomodo Iob tentatione probatus est. Coo-

εἰσὶ πολλάκις πέντε οὐγκίας ἔχοντες τῆς ἁμαρτίας. καὶ ποιοῦσιν αὐτὰς ἡμιούγκια· τοῦτο δὲ αὐτοῖς συμβαίνει, ἢ κατ' ἄγνοιαν, ὅτι ἐν αὐτῇ τῇ χάριτι ἀπολειπόμενοι οὐκ οἴδασιν· ἢ διὰ κενοδοξίαν, αἰσχυνόμενοι εἰπεῖν ὅτι ἐνεργεῖ τὸ κακόν· ἤδη γὰρ κηρύττουσιν εἶναι ἑαυτοὺς τελείους. τὸ δὲ δίκαιον δεῖ ποιεῖν καὶ λέγειν τὸν ἄνθρωπον· καὶ τὰ τῆς χάριτος ὁμολογεῖν, καὶ τὴν ἐνέργειαν τῆς ἁμαρτίας· ψεύδεται γὰρ ὁ τοιοῦτος καθαρὰν λέγων ἔχειν τὴν καρδίαν· οὐχ οὕτως γάρ ἐστι τὰ πράγματα, ὡς ἅμα τὴν χάριν ἐπιδημῆσαι ἤδη καθαρὸν γενέσθαι τὸν ἄνθρωπον· παραδέδοται γὰρ τοῖς πολεμίοις καὶ τοῖς πειρατηρίοις εἰς γυμνασίαν, καὶ παιδεύουσιν, ὃν τρόπον καὶ ὁ Ἰὼβ τῷ πειρασμῷ. συνεργεῖ γὰρ τὸ κακὸν τῷ ἀγαθῷ. Προαιρέσει οὐ καλῇ· τὸν δὲ χριστιανὸν δεῖ πέντε οὐγκίας τῆς ἁμαρτίας ἔχοντα, λέγειν ὅτι, εἴκοσιν ἔχω, καὶ πεπωρωμένος εἰμὶ τοῦ κακοῦ· καὶ ἔχοντα πρὸς λόγον

οὐγκίας

οὐγκίας εἴκοσι τοῦ ἀγα-
θοῦ, λέγειν· ὅτι ἡμιούγ-
κιον ἔχω. εἰ δὲ τοῦτο κατὰ
κενοδοξίαν αἰσχύνεται
εἰπεῖν, τὸ δίκαιον γοῦν
εἰπάτω· ὁμολογησάτω
μὲν καὶ τὴν ἐνέργειαν τῆς
χάριτος· ὁμολογησά-
τω δὲ καὶ τὴν ἁμαρτίαν
ἐν μέρει. καθὼς οὖν προ-
εῖπον περὶ τῆς ψυχῆς ὅτι
ἔχει βάθος, ὑποδείγμα-
σι χρώμεθα διαγρά-
φοντες αὐτῆς τὰ μέλη.
ὥσπερ ἵνα ᾖ ἥλιος, καὶ
ὦσιν ἐξ αὐτοῦ ἀκτῖνες
πολλαί· ἢ ἵνα ᾖ δένδρον
ὑψηλὸν, καὶ ἔχῃ κλά-
δους· ἢ ἵνα ἡ πόλις με-
γάλη, καὶ ἔχῃ γείτονας
πολλάς· οὕτως ἐστὶν ἡ νοε-
ρὰ οὐσία, ἡ ἀθάνατος
ψυχὴ, κάλλος τίμιον
ὑπὲρ πάντα τὰ δημιουρ-
γήματα, εἰκὼν καὶ ὁ-
μοίωμα Θεοῦ. λοιπὸν
ἐλθοῦσα ἡ χάρις, εἰς δύο
ἀκτῖνας τῆς ψυχῆς ἐπι-
λάμπει· ἢ ἀπὸ ὅλου τοῦ
δένδρου εἰς κλάδους δύο.
ἢ ἀπὸ πάσης τῆς πόλεως
εἰς δύο γειτονίας. ἔτι δὲ
τὰ πλείονα μέρη τῆς ψυ-
χῆς κατέχεται ἀπὸ τῆς
ἁμαρτίας· καὶ νομίζει
ὅτι ὅλη δι' ὅλου, τοῦ ἀ-
γαθοῦ μέρους καὶ τῆς χάρι-
τος καὶ τῆς λαμπρότητος

peratur quippe & malum Cap. XII.
bono, intentione non bona.
Chriſtianum vero conuenit
quinque vncias peccati ha-
bentem, dicere humiliando
ſe; viginti vncias habeo, &
plenus ſum iniquitate: ha-
bentem autem, exempli cau-
ſa, vncias viginti bonitatis,
dicere: vix boni ſemunciam
habeo. Si autem hoc dice-
re, ob vanæ gloriæ ſtudium,
erubeſcit; ſaltem quod iu-
ſtum eſt proferat, fateatur-
que tum quid in ſe operetur
gratia: tum quid ex parte
altera peccatum moliatur.
Iam circa id quod dixi de a-
nimâ, ineſſe illi profundita-
tem latebroſam, exemplis v-
temur membra ipſius deſcri-
bentes. Quemadmodum e-
nim vt ſol eſt, ita ſunt ex ipſo
plures radii; vt arbor alta eſt,
ita & ramos habet; vt ciuitas
magna eſt & circum habet
vrbes multas: ſic eſt intelle-
ctualis ſubſtantia, immorta-
lis anima, pulchritudo pre-
tioſa ſuper omnes creaturas,
imago & ſimulacrum Dei;
in hanc veniens gratia duo-

Cap. XII. bus ei radiis affulget, aut ex vniuersa arbore, duos illuminat ramos, aut binas duntaxat ex vniuersa prouincia vrbes ingreditur. quod allegorice significat, vnam tantum & alteram animæ potentiam gratia contingi, adhuc vero plurimas eius quasi membro peccato teneri. Vtcunque autumet se totam ex toto transisse in partem meliorem, & in solidum a gratia possideri, & eius radiis splendere; perperam subductis rationibus; ita vt cum vix quinque libras auri vere habeat, sibi tamen persuadeat non minus libris centum se possidere. An fœtus adhuc informis in vtero, homo iam perfectus est? An qui vnum in fundamentum lapidem iecit, iam perfecit ædificium? vtrum semen sulco ingestum, iam spica est? Num mercator qui modo incipit negotiari, repleuit iam apothecas? non sane magis, qui primæ gratiæ particeps est factus, iam christianus est. Atqui primi ipsi

γέγονε. πρὸς λόγον πέντε λίτρας χρυσίου κτησάμενος, δοκεῖ αὐτῷ ὅτι ἑκατὸν λίτρας ἐκτήσατο· μὴ τὸ ἔμβρυον ἐν τῇ μήτρᾳ ἤδη γέγονεν ἄνθρωπος; ἢ ὅτι θεὶς ἕνα λίθον τοῦ θεμελίου, ἤδη ἐπλήρωσε τὸ οἰκοδόμημα; ἢ ὁ σπόρος ὁ χωσθεὶς ἐπὶ τῆς γῆς, ἤδη ἐγένετο στάχυς; μὴ ὁ πραγματευόμενος ἅμα τοῦ ἄρξασθαι τῆς πραγματείας, ἤδη ἐπλήρωσε τὴν ἀποθήκην; καὶ ὁ μετέχων χάριτος μικρᾶς, παρὰ τοῦτο γέγονε χριστιανός; ἀκμὴν δὲ πρῶτοι καὶ οἱ μεγάλοι οὕτως εἰσὶ πρὸς τελειότητα, ὡς ὁ ὀφφικιάλιος πρὸς ἡγεμόνα· ἢ ὡς ῥύαξ μικρὸς πρὸς εὐφράτην ποταμόν· ὁ ἔχων πρόθεσιν ἀπελθεῖν εἰς πόλιν μακρὰν τριάκοντα μονῶν, δυὸ ἢ τρεῖς ἐὰν ἀπέλθῃ, μὴ νομίσῃ ὅτι εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν· ἐπειδὴ οὖν ἡ ἐναντία δύναμις προτρεπτική ἐστιν, οὐκ ἀναγκαστική. καὶ θεία χάρις προτρεπτική ἐστι διὰ τὸ αὐτεξούσιον καὶ λιτὸν τῆς φύσεως, λοιπὸν ἐὰν ποιήσῃ κακὰ ὁ ἄνθρωπος προ-

τρε-

τρεπτόμενος ὑπὸ τοῦ σατανᾶ, οὐ κρίνεται ἀντ' αὐτοῦ ὁ σατανᾶς· ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος τιμωρεῖται καὶ κολάζεται, ὡς ὑπήκοος γεγονὼς τῆς κακίας ἰδίῳ θελήματι· ὁμοίως καὶ ἐὰν τραπῇ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ ἀγαθὸν, καὶ περιγένηται χάρις Θεοῦ, οὐκ ἐπιγράφῃ τὸ ἀγαθὸν ἑαυτῇ ἡ χάρις· ἀλλ' ἀποδίδωσι τῷ ἀνθρώπῳ καὶ δοξάζει αὐτόν· ἐπειδὴ ἑαυτῷ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος αἴτιος τοῦ ἀγαθοῦ· αὐτῆς γάρ ἐστι τῆς φύσεως οὗτος· καὶ οὐχ οἷον ἐρχομένη ἡ χάρις πρὸς αὐτὸν ἀναγκαστικῇ δυνάμει δεσμεῖ αὐτοῦ τὸ θέλημα, καὶ λοιπὸν ἑκόντα καὶ ἄκοντα ποιεῖ αὐτὸν ἄτρεπτον ἀγαθοῦ, ἀλλὰ παραχωρεῖ τῷ αὐτεξουσίῳ καὶ συνοῦσα ἡ θεία δύναμις, ἵνα ἀποδειχθῇ τὸ θέλημα τοῦ ἀνθρώπου, εἰ τιμᾷ τὴν ψυχὴν ἢ οὐ τιμᾷ· εἰ συμφωνεῖ, ἢ οὐ συμφωνεῖ· πολλοὶ γὰρ ἐτίμησαν καὶ συνεφώνησαν. ἄλλοι δὲ ἐξετράπησαν, λέγει γὰρ ὁ Ἀπόστολος, ἐναρξάμενοι πνεύματι, νῦν σαρκὶ ἐπιτελεῖτε. τῇ γὰρ φύ-

ac magni ſic ſe ad perfectionem habent, vt miniſter ad imperatorem, vt riuulus ad Euphraten fluuium. Habens propoſitum in vrbem eundi triginta dierum itinere diſſitam; ne vbi biduum aut triduum viæ peregerit, iam ſe putet ingreſſum eſſe ciuitatem illam. Quoniam igitur aduerſaria poteſtas inſtigare, non autem adferre neceſſitatem poteſt; diuina item gratia hortatur, propter ſui potens arbitrium & libertatem innatam naturæ; itaque ſi mala fecerit homo perſuaſus a ſatana, non iudicatur vice ipſius ſatanas, ſed ipſe homo caſtigatur ac punitur, quod malitiæ obediens factus fuerit ex propria voluntate. Similiter ſi vergat homo ad bonum, & vincat gratia Dei; haud adſcribat ipſi ſibi bonum gratia; ſed attribuit homini & glorificat ipſum; quoniam ſibi homo cauſa boni factus eſt; talis enim hic eſt naturæ; non autem vt veniens ad ipſum gratia liget eius voluntatem, indu- Cap. XII.

Cap. XII. XIII. cente necessitatem potentia; ac de cetero volentem nolentem ipsum immobiliter affigat bono; sed dat locum libero arbitrio, etiam cum illi præsens adest diuina vis: vt demonstretur, vtrum hominis voluntas animam in pretio habeat, an non habeat; consentiat, an non consentiat? Multi enim in pretio habuerunt, & consenserunt; alii auersi abierunt; dicit enim apostolus: *cum spiritu* Gal. III, 3. *ceperitis, carne consummamini.* Naturæ quippe lex non est posita, sed sui compoti arbitrio & electioni, quæ verti ad bonum & malum potest. Propterea dicit Dominus: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo? nisi vt accendatur.* Luc. XII, 49. Vult Dominus accendi cœlestem ignem in cordibus hominum; horum vero quidam volunt, quidam nolunt. Similiter rursus dicit: *Quoties volui congregare vos vt gallina congregat pullos suos, & noluistis.* Matth. XXIII, 37. Vides Dominum velle, rursus autem homines nolle accedere ad Dominum & misericordiam nancisci.

σι νόμος οὐ κεῖται, ἀλλὰ τῇ αὐτεξουσίᾳ προαιρέσει δυναμένῃ τραπῆναι ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν· διὸ λέγει ὁ Κύριος· πῦρ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἠθέλησα εἰ ἤδη ἀνήφθη· θέλει ὁ Κύριος ἀναφθῆναι τὸ οὐράνιον πῦρ εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, καὶ οἱ μὲν θέλουσιν, οἱ δὲ οὐ θέλουσιν· ὁμοίως πάλιν λέγει· ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν ἡμᾶς, ὡς ὄρνις τὰ ἑαυτῆς νοσσία, καὶ οὐκ ἠθελήσατε· ὁρᾷς ὅτι ὁ Κύριος θέλει καὶ αὖ οἱ ἄνθρωποι οὐ θέλουσι προσεγγίσαι τῷ Κυρίῳ, καὶ εὑρεῖν ἔλεος.

Cap. XIII.

Qui vult accedere ad Dominum & vita æterna dignus haberi, & habitaculum Dei fi-

ΚΕΦ. ΙΓ.

Ὁ βουλόμενος προσελθεῖν τῷ Κυρίῳ, καὶ ζωῆς αἰωνίου καταξιωθῆναι, καὶ κατοικητήριον

ριον Θεοῦ γενέσθαι, καὶ πνεύματος ἁγίου καταξιωθῆναι, ἵνα τοὺς καρποὺς αὐτοῦ κατὰ τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου δυνηθῇ ἀμώμως καὶ καθαρῶς ποιεῖν, οὕτως ὀφείλει ἐνάρξασθαι. Πρῶτον πιστεῦσαι τῷ Κυρίῳ βεβαίως, καὶ ἐπιδοῦναι ἐξ ὅλου ἑαυτὸν τοῖς λόγοις τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ, καὶ ἀποτάξασθαι τῷ κόσμῳ κατὰ πάντα, ἵνα ἐν οὐδενί, ὅλως τῶν φαινομένων ὁ νοῦς ἀσχολῆται. καὶ εἰς τὴν εὐχὴν πάντοτε προσκαρτερεῖν αὐτόν. καὶ μὴ ἀπογινώσκειν προσδεχόμενος τοῦ Κυρίου τὴν ἐπίσκεψιν καὶ τὴν βοήθειαν πάντοτε, τὸν σκοπὸν τοῦ νοὸς αὐτοῦ εἰς τοῦτο ἔχων διὰ παντός. εἶτα βιάζεσθαι χρὴ ἀεὶ εἰς πᾶν ἀγαθὸν, καὶ εἰς πάσας τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου, κἂν μὴ θελούσης τῆς καρδίας διὰ τὴν συνοῦσαν αὐτῇ ἁμαρτίαν· οἷον βιάζεσθαι ἑαυτὸν εἰς τὸ ταπεινοφρονεῖν ἐνώπιον πάντων ἀνθρώπων, καὶ ἑαυτὸν πάντων ἐλάττω καὶ χείρονα ἡγεῖσθαι, μὴ ζητῶν τιμὴν ἢ ἔπαινον ἢ δόξαν παρά τινος, καθὼς

eri, & Spiritu S. dignus haberi, vt fructus eius iuxta mandata Domini queat irreprehensibiliter & pure facere, sic debet incipere. Primum credere Domino firmiter, & dare ex toto seipsum verbis mandatorum eius, & renunciare mundo per omnia, ita vt in nullo prorsus apparentium mens occupetur; & obfirmare semper se omni conatu ad perseverantiam in oratione; & non desperare, expectans cum fiducia Domini inspectionem & auxilium vbique, scopum suæ mentis in eo habens defixum semper. Deinde vrgere se cum conatu & contentione indesinenter ad omne bonum, & in executionem omnium Dei mandatorum, quantumuis invito corde propter inhærens peccatum; puta per vim adigendo seipsum ad humiliter sentiendum coram omnibus hominibus, & seipsum cunctis minorem & peiorem existimandum, non quærendo honorem, aut laudem aut glori- Cap. XIII.

Cap. XIII. am ab vllo, ſicut in euange-
Ioh.V, 44. lio ſcriptum eſt, ſed ſolum
Dominum præ oculis haben-
do ſemper ipſiusque manda-
ta, eique ſoli ſtudendo place-
re. In manſuetudinem quo-
que ſe per vim inclinet, relu-
ctante etiam corde, ſicut ait
Matth. XI, 29. Dominus: *Diſcite a me, quia*
mitis ſum & humilis corde,
& inuenietis requiem anima-
bus veſtris. Similiter eſſe mi-
ſericordem, benignum, com-
patientem, bonum, quan-
tum poteſt, ſe vi adſuefaciat,
iuxta id quod dicit Dominus:
Luc. VI, 36. *Eſtote boni & benigni, ſicut*
Pater cœleſtis miſericors eſt.
Ioh. XIV, 15. Et rurſus: *Si diligitis me, man-*
data mea ſeruate. Et iterum:
Matth. XI, 12. *vim vobis facite, violenti e-*
nim rapiunt regnum cœlorum.
Luc. XIII, 24. Et illud: *contendite intrare*
per anguſtam portam. Sem-
per autem Domini humilita-
tem, rationem viuendi, &
conuerſationem habeat præ
oculis, vti exemplar in me-
moria omni ſine obliuione.
Contendat etiam quantum
habet virium in aſſidue oran-
do, nusquam non petens &

ἐν τῷ εὐαγγελίῳ γέγραπται, ἀλλὰ μόνον τὸν Κύριον ἀεὶ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχειν, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, αὐτῷ μόνῳ βουλόμενος ἀρέσαι. εἰς τὴν πραότητα ὁμοίως ἑαυτὸν βιαζέτω, καὶ μὴ θελούσης τῆς καρδίας, ὥς φησιν ὁ Κύριος· μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ καθαρὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν· ὁμοίως εἰς τὸ εἶναι ἐλεήμονα, χρηστὸν, εὔσπλαγχνον, ἀγαθὸν, ὅση δύναμις, ἑαυτὸν ἐθίζειν μετὰ βίας, ὥς φησιν ὁ Κύριος· γίνεσθε ἀγαθοὶ καὶ χρηστοὶ, καθὼς ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος οἰκτίρμων ἐστί· καὶ πάλιν φησίν. ἐὰν ἀγαπᾶτέ με τὰς ἐντολάς μου τηρήσατε. καὶ πάλιν· βιάζεσθε· βιασταὶ γὰρ ἁρπάζουσι τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· καὶ τό· ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης· ἀεὶ δὲ τὴν τοῦ Κυρίου ταπείνωσιν καὶ πολιτείαν καὶ ἀναστροφὴν ἐχέτω πρὸ ὀφθαλμῶν, ὥσπερ ὑπόγραμμον ἐν πάσῃ μνήμῃ ἀληθαργήτῳ. καὶ ὅση δύναμις βιαζέσθω ταῖς εὐχαῖς προσκαρτε-

ρεῖν,

ρεῖ, διὰ παντὸς δεόμενος καὶ πιστεύων· ἵνα ἐλθὼν ὁ Κύριος ἐνοικήσῃ ἐν αὐτῷ, καὶ καταρτίσῃ καὶ δυναμώσῃ αὐτὸν ἐν ταῖς ἐντολαῖς πάσαις αὐτοῦ, καὶ ἵνα ἡ ψυχὴ αὐτοῦ γένηται οἰκητήριον Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ οὕτως ἃ νῦν μετὰ βίας καὶ μὴ θελούσης τῆς καρδίας ποιεῖ ἐθίζειν ἑαυτὸν διὰ παντὸς εἰς τὸ ἀγαθὸν, καὶ τοῦ Κυρίου ἀεὶ μνημονεύειν, καὶ προσδοκᾶν αὐτὸν διὰ παντὸς ἐν πολλῇ ἀγαθότητι καὶ ἀγάπῃ. τότε θεωρῶν ὁ Κύριος τὴν τοιαύτην αὐτοῦ προαίρεσιν καὶ τὴν ἀγαθὴν σπουδὴν, πῶς βιάζει ἑαυτὸν πάντοτε εἰς τὴν μνήμην αὐτοῦ, καὶ εἰς τὸ ἀγαθὸν ἀεὶ, καὶ εἰς τὴν ταπεινοφροσύνην, καὶ πραότητα καὶ ἀγάπην· καὶ μὴ θέλουσαν τὴν καρδίαν ἄγχει, καὶ ἄγει ὅση δύναμις ἑαυτὸν μετὰ βίας, ποιεῖ μετ᾽ αὐτοῦ τὸ ἔλεος αὐτοῦ· καὶ λυτροῦται αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, καὶ τῆς ἐνοικούσης ἁμαρτίας; πνεύματος ἁγίου ἐμπιπλῶν αὐτόν. καὶ οὕτως λοιπὸν ἄνευ βίας καὶ καμάτου πάσας ποιεῖ πάντοτε

Cap. XIII.

credens, vt veniat Dominus & inhabitet in ipſo, inſtruatque ac corroboret ipſum in cunctis eius mandatis; & vt eius anima ſit habitaculum Ieſu Chriſti. Et ſic quæ nunc per vim & corde inuito facit, adſuefacient ipſum in omne tempus ad bonum, & ad ſemper viuam Dei memoriam habendam, & expectandum eum ſemper in multa bonitate & charitate. Tunc conſiderans Dominus tale ipſius propoſitum, & bonum ſtudium, quo vim infert ſibi iugiter ad eius recordandum, & ad proſequendum ſemper bonum; itemque ad humilitatem, manſuetudinem, charitatem; & quamlibet reluctans cor ſubigit in hæc, promouetque quantum poteſt ſumma vi ſeipſum; facit cum ipſo miſericordiam ſuam, & liberat ipſum ab inimicis ſuis, & ab inhabitante in ipſo peccato; replens illum Spiritu ſancto, cuius ope de cetero citra vim & laborem cuncta in veritate mandata Domini exequitur; aut potius Domi-

Cap. XIII. nus in illo cuncta implet propria mandata & fructus Spiritus, quando fructificat pure. Oportet autem prius accedentem quemuis ad Dominum, sic vim inferre sibi vrgendo se ad bonum, in eoque frangendo resistentiam cordis, expectantem vbique ac semper, fide omne dubium pellente, misericordiam eius: cogere quoque se ipsum ad miserandos alios, corque in omnes egentes beneficum habendum; item ad longanimiter tolerandum quiduis durum, & ad non indignandum nec ægre ferendum, quando vilipenditur & contemnitur; iuxta dictum illud: *Non vosmetipsos defen-* Rom. XII, 19. *dentes charissimi.* Vim etiam sibi facere ad orandum, quando nondum accepit donum orandi per Spiritum. Videns enim Deus sic contendentem seseque compellentem ad bonum, inuito etiam corde, dat illi orationem Christi veram, dat viscera misericordiæ, benignitatem veram: vno verbo, seponit & con-

τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου ἐξ ἀληθείας· μᾶλλον δὲ ὁ Κύριος ποιεῖ ἐν αὐτῷ τὰς ἰδίας αὐτοῦ ἐντολάς, καὶ τοὺς καρποὺς τοῦ πνεύματος, ὅτι καρποφορεῖ καθαρῶς. χρὴ δὲ πρότερον προσελθόντα τινὰ τῷ Κυρίῳ οὕτως βιάζειν καὶ αὐτὸν εἰς τὸ ἀγαθόν, καὶ μὴ θελούσης τῆς καρδίας, προσδοκῶντα διὰ παντὸς ἐν πίστει ἀδιστάκτῳ τὸ ἔλεος αὐτοῦ, καὶ βιάζεσθαι ἑαυτὸν εἰς τὸ οἰκτείρειν καὶ ἐλεήμονα ἔχειν καρδίαν, βιάζεσθαι εἰς τὸ καταφρονεῖσθαι, εἰς τὸ μακροθυμεῖν, ἐξουθενούμενον, ἢ ἀτιμαζόμενον μὴ ἀγανακτεῖν· κατὰ τὸ εἰρημένον· μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικοῦντες ἀγαπητοί· βιάζεσθαί τε ἑαυτὸν εἰς τὴν εὐχήν, μήπω ἔχοντα εὐχὴν πνεύματος· καὶ οὕτως ὁ Θεὸς θεωρῶν τὸν οὕτως ἀγωνιζόμενον, καὶ βίᾳ ἑαυτὸν ἄγοντα εἰς τὸ ἀγαθόν, καὶ μὴ θελούσης τῆς καρδίας, δίδωσιν εὐχὴν ἀληθινὴν Χριστοῦ, δίδωσι σπλάγχνα οἰκτιρμῶν, χρηστότητα ἀληθινήν, καὶ ἁπαξαπλῶς τηρεῖ αὐτῷ τὸν καρπὸν τοῦ πνεύματος. εἰ δὲ

τις

τις μόνον εἰς τὴν εὐχὴν βιάζεται ἑαυτόν, μὴ ἔχων εὐχήν, ἵνα σχῇ εὐχὴν χάριτος, καὶ εἰς τὴν ταπεινοφροσύνην, καὶ ἀγάπην καὶ τὰς λοιπὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου ἑαυτὸν οὐ βιάζεται, ἐνίοτε δίδοται αὐτῷ εὐχὴ χάριτος, καὶ ἐν ἀναπαύσει καὶ εὐφροσύνῃ μερικῶς κατὰ τὸ αἴτημα αὐτοῦ, τοῖς δὲ τρόποις ὅμοιός ἐστιν ᾧ ἦν πρότερον ὅμοιος· οὐκ ἔχει γὰρ πρᾳότητα, ὅτι οὐκ ἐζήτησεν ἐμπόνως, καὶ οὐ προηυτρέπισεν ἑαυτὸν οὕτω γενέσθαι. οὐκ ἔχει ταπεινοφροσύνην, ἐπειδὴ οὐκ ᾔτησε, καὶ ἑαυτὸν ἐβιάσατο εἰς τοῦτο· οὐκ ἔχει ἀγάπην πρὸς πάντας, ἐπεὶ περὶ τούτου μέριμναν καὶ ἀγῶνα οὐκ ἔσχεν ἐν τῇ αἰτήσει τῆς προσευχῆς· χρὴ γὰρ ἕκαστον, ὥσπερ εἰς τὴν εὐχὴν βιάζεται ἑαυτὸν καὶ ἄγχει, καὶ μὴ θελούσης τῆς καρδίας· οὕτως εἰς τὴν ἀγάπην, εἰς τὴν πρᾳότητα, καὶ εἰς πᾶσαν ὑπομονὴν καὶ μακροθυμίαν μετὰ χαρᾶς, κατὰ τὸ γεγραμμένον· οὕτω βιάζεσθαι ἑαυτὸν εἰς τὸ ἐξουθενεῖσθαι, καὶ χείρω καὶ

fert illi totum fructum Spiritus. Quod si quis desiderans, quo caret, orationis donum, vt illud impetret, solum sibi ad orandum vim facit; non item ad humiliter sentiendum de se, non ad exercendam charitatem, aut ad mandata Domini cetera implenda sibi vim facit, continget interdum dari huic orationis donum, etiam cum quiete & lætitia ex parte, prout postulauit; moribus autem similis est ei, cui prius erat similis; non enim habet mansuetudinem, pro qua adipiscenda non laborauit; & ad quam sese non disposuit. Non habet humilitatem, quoniam eam nec petiit, nec sibi ad eam exercendam vim adhibuit. Non habet charitatem ad omnes, quando de hac esse solicitus, pro eaque contendere, flagitans in oratione sibi concedi, tanti non duxit. Oportet enim vnumquemque, sicut ad orationem se compellit, & per vim vrget; frustra reluctante corde, ita se pariter in charitatem, in

Cap. XIII.

Cap. XIII. XIV. mansuetudinem; in omnem patientiam & longanimitatem, cum gaudio, secundum quod scriptum est, vrgeat seipsum; itemque ad ferenda libenter opprobria, & peiorem se cunctis, infimumque omnium reputandum: ad non proferendum in conuersatione, quod vtile non est, sed ad meditanda corde semper, & ore enuncianda eloquia Domini. Similiter ad non irascendum, iuxta quod dictum est: *Omnis amaritudo, & ira, & clamor, tollatur a vobis, cum omni malitia.* Vt sic Dominus viso eius studio, det ipsi hæc cuncta facilia citra laborem & vim, quæ antea laborioso conatu tenere vix poterat, propter inhabitans in eo peccatum: ita vt ipsi iam fiant illæ omnes virtutis exercitationes, quasi natura. De cetero enim Dominus in eum aduenieus, & in ipso permanens, vti & ipse in eo, exequitur in ipso sua ipsius mandata, sine molestia eius vlla, replens ipsum fructibus Spiritus.

Eph. IV, 33.

ἔσχατον ἑαυτὸν λογίζεσθαι πάντων, ὡς τὸ μὴ ὂν χρήσιμον, μὴ ὁμιλεῖν· ἀλλὰ τὰ τοῦ Κυρίου μελετᾶν ἀεὶ λόγια καὶ λαλεῖν στόματι καὶ καρδίᾳ· οὕτως εἰς τὸ μὴ θυμοῦσθαι, κατὰ τὸ εἰρημένον· πᾶσα πικρία, καὶ ὀργὴ, καὶ κραυγὴ ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν, σὺν πάσῃ κακίᾳ. ἵνα οὕτως ὁ Κύριος ἰδὼν αὐτοῦ τὴν προαίρεσιν δώσῃ αὐτῷ ταῦτα πάντα ἀκόπως καὶ ἀβιάστως, ἅπερ πρὶν οὕτω μετὰ βίας φυλάξαι ἠδύνατο διὰ τὴν οἰκοῦσαν ἐν αὐτῷ ἁμαρτίαν· καὶ γίνεται αὐτῷ ταῦτα πάντα τῆς ἀρετῆς ἐπιτηδεύματα ὥσπερ φύσις· τὸ λοιπὸν γὰρ ἐλθὼν ὁ Κύριος, ἐλθὼν καὶ γινόμενος ἐν αὐτῷ, καὶ αὐτὸς ποιεῖ ἐν αὐτῷ τὰς ἰδίας ἐντολὰς ἄνευ καμάτου· πληρῶν αὐτὸν τοῖς καρποῖς τοῦ πνεύματος.

Cap. XIV.

Si vero quispiam ad ora-

ΚΕΦ. ΙΔ.

Εἰ δέ τις εἰς εὐχὴν βιάζεται ἑαυτὸν, ἕως οὗ λάβῃ

λάβῃ τι χάρισμα παρὰ τοῦ Θεοῦ, εἰς ταῦτα δὲ ἤγουν εἰς ταπεινοφροσύνην, εἰς ἀγάπην, εἰς πρᾳότητα, καὶ εἰς τὰς λοιπὰς ἀρετὰς, ὁμοίως οὐ βιάζεται ἑαυτὸν, καὶ ἄγχει, ἐνίοτε γίνεται πρὸς αὐτὸν θεία χάρις αἰτοῦντος καὶ δεομένου· ἀγαθὸς γὰρ καὶ χρηστὸς ὁ Θεὸς, καὶ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτὸν δίδωσι τὰ αἰτήματα· μὴ προευτρεπίσας δὲ ἑαυτὸν, καὶ μὴ ἐθίσας εἰς τὰς προειρημένας ἀρετὰς, ἢ ἀπόλλει τὴν χάριν, ἢ λαμβάνει καὶ πίπτει, ἢ οὐ προκόπτει ὑψηλοφρονήσας· ἐπειδὴ ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Κυρίου ἑαυτὸν ἐκ προαιρέσεως οὐ δίδωσι· τὸ γὰρ κατοικητήριον, ἢ ἀνάπαυσις τοῦ Πνεύματος, ἡ ταπεινοφροσύνη ἐστὶ, καὶ ἡ ἀγάπη, καὶ ἡ πρᾳότης, καὶ αἱ λοιπαὶ τοῦ Κυρίου ἐντολαί. Ὀφείλουσιν οὖν βουλόμενοι ἐξ ἀληθείας εὐαρεστῆσαι τῷ Θεῷ, καὶ δέξασθαι παρ' αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιον χάριν, καὶ αὐξῆσαι καὶ τελειῶσαι ἐν τῷ ἁγίῳ πνεύματι καὶ βιάζεσθαι πρῶτον ἑαυτὸν φυλάσσειν πάσας τὰς ἀρετάς,

tionem fundendam ſibi vim infert; donec aliquam gratiam a Deo impetret, in hæc autem; ſcilicet humilitatem, charitatem, manſuetudinem, & reliquas virtutes pari cõnatu non incumbit, ſibi ad eas vim inferens; nonnunquam ipſi ſe indulget diuina gratia petenti & oranti; bõnus quippe & clemens Deus eſt, pronusque ad concedendum flagitantibus quæ volunt. quia tamen talis non præparauit ſeipſum, neque aſſuefecit ad prius memoratas virtutes, aut perdit gratiam; aut accipit & cadit, aut non proficit, in ſuperbiam elatus; quoniam mandatis Domini ſeipſum ex propoſito non tradit totum. Nam domicilium & requies Spiritus humilitas eſt, charitas eſt, manſuetudo eſt, & ceteræ præſcriptæ a Domino virtutes. Debent igitur qui volunt in veritate placere Deo & accipere ab ipſo cœleſtem gratiam, creſcereque ac ſe perficere in ſancto Spiritu, primum cogere ſeipſos

Cap. XIV.

Cap. XIV.

ad exercenda officia omnium virtutum, quantumuis reluctante animo, sicut dictum est: *Propterea ad omnia mandata tua dirigebar.* Vti enim aliquis ad perseuerandum in oratione sibi vim infert seseque cogit; vsque dum recte hoc munere fungatur; ita debet se pariter ad cuncta virtutis officia compellere, vrgendo & cogendo, quoad ex consuetudine bonum habitum paret: sic enim quod perseueranter petierit a Domino consecutus, plena iam & secura optati possessione gaudebit: crescente vtique ac florente in ipso permanenter, quam anxie postulavit, gratia Spiritus; gratia quæ donatur ipsi, quæque requiescit in humilitate ipsius, & in reliquis virtutibus, & docet ipsum veram humilitatem, veram charitatem, veram mansuetudinem, ad quam possidendam sese compulit, quamque anxie quæsivit. Et sic auctus in profectum, & ad ipsum perfectionis in Deo erectus culmen,

Psalm. cxviii, 116.

καὶ μὴ θελούσης τῆς καρδίας, κατὰ τὸ εἰρημένον· διὰ τοῦτο πρὸς πάσας τὰς ἐντολάς σου κατωρθούμην· ὡς γάρ τις εἰς τὴν καρτέρησιν τῆς εὐχῆς βιάζεται ἑαυτὸν καὶ ἄγχει ἕως οὗ κατορθώσῃ τοῦτο· ὁμοίως εἰς πάντα τὰ τῆς ἀρετῆς ἐπιτηδεύματα βιάζεται ἑαυτὸν καὶ ἄγχει, καὶ ἐθίζει ἔθος ἀγαθόν· καὶ οὕτως αἰτούμενος καὶ δεόμενος τοῦ Κυρίου διαπαντὸς, καὶ τυχὼν τῆς αἰτήσεως, αὔξει καὶ θάλλει ἐν αὐτῷ τὸ χάρισμα τοῦ πνεύματος, τὸ χάρισμα τὸ χαρισθὲν αὐτῷ ἐναπαυόμενον ἐν τῇ ταπεινοφροσύνῃ αὐτοῦ, καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς ἀρεταῖς, καὶ διδάσκει αὐτὸν ἀληθινὴν ταπεινοφροσύνην, ἀληθινὴν ἀγάπην, ἀληθινὴν πραότητα, ἣν προεβιάσατο καὶ ἐζήτησε· καὶ οὕτως αὐξήσας καὶ τελειωθεὶς ἐν Θεῷ κληρονόμος τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἀξιοῦται· ὁ γὰρ ταπεινὸς οὐδέποτε πίπτει· ποῦ γὰρ πεσεῖν ἔχει ὑποκάτω πάντων ὤν; μεγάλη ὕψωσις ἡ ταπείνωσις· καὶ τιμιότης, καὶ ἀξίωμα

μα

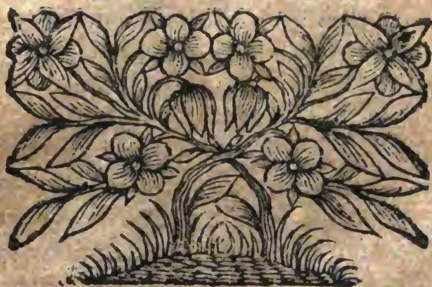
ια ἡ ταπεινοφροσύνη·
θίσωμεν οὖν καὶ ἡμεῖς
αὐτοὺς, καὶ ἄγξωμεν εἰς
τὴν ταπεινοφροσύνην, καὶ
μὴ θελούσης τῆς καρδίας
ἡμῶν, δεόμενοι καὶ πα-
ρακαλοῦντες τὸν Θεὸν
ἐν πίστει καὶ ἐλπίδι καὶ
ἀγάπῃ ἀδιαλείπτως ἐν
τῇ προσδοκίᾳ ταύτῃ,
ἵνα ἀποστείλῃ τὸ πνεῦμα
αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας
ἡμῶν· ἵνα εὐξάμεθα
καὶ προσκυνήσωμεν ἐν
πνεύματι τῷ Πατρὶ· καὶ
αὐτὸ τὸ Πνεῦμα εὔξη[ται]
ἐν ἡμῖν· ἵνα αὐτὸ τὸ
πνεῦμα διδάξῃ ἡμᾶς
εὐχὴν ἀληθινὴν, ταπει-
νοφροσύνην, πρᾳότητα,
ἀγάπην, ἃ νῦν μετὰ
βίας οὐ δυνάμεθα ποι-
εῖν, σπλάγχνα οἰκτιρ-
μῶν, χρηστότητα, καὶ
πάσας τὰς ἐντολὰς τοῦ
Κυρίου διδάξῃ ἡμᾶς
ποιῆσαι ἐξ ἀληθείας ἀ-
πόνως καὶ ἀβιάστως· ὡς
αὐτὸ τὸ πνεῦμα οἶδε
πληροῦν ἡμᾶς τοῖς καρ-
ποῖς αὐτοῦ· καὶ οὕτως τῶν
ἐντολῶν τοῦ Κυρίου πλη-
ρωθεισῶν ἐφ' ἡμῖν διὰ
τοῦ πνεύματος αὐτοῦ, τοῦ
μόνου γινώσκοντος τὸ θέ-
λημα τοῦ Χριστοῦ, καὶ κα-
θαρίζοντος ἡμᾶς ἀπὸ
τοῦ πίλου τῆς ἁμαρτίας,

hæreditate cœlorum regni dignus censetur. Humilis enim nunquam cadit; quo enim caderet qui infra omnia est? Magna exaltatio humilitas est; summus honoris apex, excelsa dignitas, sui demissio. Assuefaciamus ergo nos, & vi etiam adhibita cogamus ad submisse, nolente etiam corde nostro, de nobis sentiendum; Deumque cum fide, spe ac charitate indesinenter obsecrantes, in longanima expectatione; vt mittat Spiritum suum in corda nostra, vt oremus & adoremus in Spiritu Patrem; & ipse Spiritus oret in nobis; vt idem ipse Spiritus doceat nos orationem veram, humilitatem, mansuetudinem, charitatem; quas nunc, vi etiam adhibita, vix valemus exercere, viscera misericordiæ, benignitatem, & omnes mandatis præscriptas Domini bonas operationes, citra laborem ac vim exercere; quo modo diuinus ille Spiritus nouit implere nos donis suis. Vnde fiet, vt adimple-

Cap. XIV.

Cap. XIV. tis a nobis mandatis Dei per Spiritum ipsius, cui optime vni perspecta est voluntas Christi; quippe nos purgat à sorde peccati; idem nos velut sponsas pulchras, putas, & irreprehensibiles exhibeat Christo; acquiescentibus nobis in Deo, & Christo acquiescente in nobis, vsque in secula interminata. Gloria miserationibus eius, & benignitati ac charitati ipsius, quod in tantum honorem vocare dignatus est genus humanum, proprios fratres & filios Patris cœlestis nos & esse dignatus & appellitans. Gloria, inquam, Patri & Filio & Spiritui Sancto in secula seculorum. Amen.

ὥσπερ νύμφας καλὰς καθαρὰς καὶ ἀμώμους παραστήσῃ τῷ Χριστῷ, ἀναπαυομένων ἡμῶν ἐν Θεῷ, καὶ ἀναπαυομένου τοῦ Χριστοῦ ἐν ἡμῖν εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας. δόξα τοῖς οἰκτιρμοῖς αὐτοῦ, καὶ τῷ ἐλέει, καὶ τῇ ἀγάπῃ αὐτοῦ, ὅτι εἰς τοσαύτην τιμὴν καληξίωσε τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἰδίους ἀδελφοὺς καὶ υἱοὺς Πατρὸς ἐπουρανίου καταξιῶν καὶ προσαγορεύων· δόξα τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ

Περὶ τελειότητος ἐν πνεύματι λόγος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

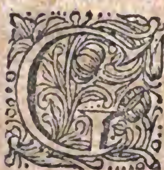
Χάριτι μὲν καὶ δωρεᾷ τοῦ Πνεύματος θείᾳ ἕκαστος ἡμῶν τὴν σωτηρίαν πορίζεται· πίστει δὲ καὶ ἀγάπῃ, ἀγῶνί τε προαιρέσεως αὐτεξουσίου, τοῦ τελείου μέτρου τῆς ἀρετῆς ἐφικέσθαι δύναται· ἵν᾿ ὥσπερ χάριτι, οὕτω καὶ δικαιοσύνῃ τῆς αἰωνίου κληρονομήσῃ ζωῆς· μήτε διὰ μόνης τῆς θείας δυνάμεώς τε καὶ χάριτος, μὴ καὶ τοὺς ἰδίους συνεισενεγκὼν ἱδρῶτας, τῆς τελείας προκοπῆς ἀξιούμενος· μήτε πάλιν ἐκ μόνης τῆς οἰκείας σπουδῆς καὶ δυνάμεως, μὴ καὶ θείας ἄνωθεν συνεφαπτούσης χειρός, τοῦ τελείου τῆς ἐλευθερίας μέτρου, καὶ τῆς καθαρότητος ἐφικνούμενος· ἐὰν γὰρ μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, καὶ φυλάξῃ πόλιν, εἰς μάτην ἠγρύπνησεν ὁ φυλάσσων, ὁ κοπιῶν καὶ

MACARII MAGNI

De Perfectione in Spiritu Liber.

Cap. I.

Cap. I.

Ratia quidem & largitione Spiritus diuina vnusquisque nostrum salutem adsequitur: fide vero & charitate ac contentione libera sui potentis arbitrii ad perfectæ virtutis mensuram pertingere potest: vt sicut gratia, ita & iustitia, æternæ hæreditatem capiat vitæ: neque per solam diuinam virtutem & gratiam, absque eo quod proprios & ipse conferat sudores, perfecto profectu dignus habitus: Neque rursus solo proprio studio, absque superne cooperante diuina manu, perfectæ libertatis apicem & puritatis attingens. Nisi enim Dominus ædificauerit domum & custodierit ciuitatem, in vanum vigilauit custodiens; *Psalm. cxxvi, 1.*

Cap.II. frustra pariter fabri architectique laborarunt.

Cap. II.

Interrogatio.

Quæ sit voluntas Dei, ad quam scilicet hortatur & prouocat apostolus vnumquemque contendere?

Responsio.

Perfecta peccati purgatio, & a passionibus ignominiæ libertas, & summi virtutis apicis comprehensio. Quod est purgatio & sanctificatio cordis, quæ per interuentum perfecti & diuini Spiritus in fiducia certissima fit. *Beati*, enim ait, *mundi corde; quoniam ipsi Deum videbunt.* Et: *estote*, & nos & vos, *perfecti, sicut Pater noster cælestis perfectus est.* Et: *fiat*, inquit, *cor meum immaculatum in iustificationibus tuis, vt non confundar.* Et rursus: *tunc non confundar, cum perspexero in omnibus mandatis tuis.* Iterum quoque ad interrogantem: *quis adscendet ad montem Domini?* respondet: *Innocens manibus*

Matth. V, 8.
Matth. V, 48.
Psalm. cxviii, 52.
Psalm. XV, 1.

οἰκοδομῶν, εἰς μάτην ὁμοίως.

ΚΕΦ. Β.

Ἐρώτησις.

Τί τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, πρὸς ὃ δήπου προτρέπεται καὶ παρακαλεῖ ὁ ἀπόστολος ἕκαστον ἡμῶν φθάσαι;

Ἀπόκρισις.

Ἡ τελεία τῆς ἁμαρτίας κάθαρσις, καὶ τῶν τῆς ἀτιμίας παθῶν ἐλευθερία, καὶ ἡ τῆς ἄκρας ἀρετῆς ἀνάληψις· ὅπερ ἐστὶν, ὁ καθαρισμὸς καὶ ὁ ἁγιασμὸς τῆς καρδίας, ὁ διὰ τῆς μετουσίας τοῦ τελείου καὶ θείου πνεύματος ἐν πληροφορίᾳ γινόμενος· μακάριοι γάρ φησιν, οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται· καὶ γίνεσθε καὶ ὑμεῖς τέλειοι, ὡς ὁ πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος τέλειός ἐστι. καὶ γενηθήτω φησὶν ἡ καρδία μου ἄμωμος ἐν τοῖς δικαιώμασί σου, ὅπως ἂν μὴ αἰσχυνθῶ. καὶ αὖθις· τότε οὐ μὴ αἰσχυνθῶ ἐν τῷ με ἐπιβλέπειν ἐπὶ πάσας τὰς ἐντολάς σου. καὶ πρὸς τὸν ἐρωτῶντα δὲ πάλιν. τίς ἀναβήσεται

στήσεται εἰς τὸ ὄρος τοῦ Κυρίου; ἀθῷος χερσὶν, ἀποκρίνεται, καὶ καθαρὸς τῇ καρδίᾳ· τὴν διὰ πράξεως καὶ διανοίας, ἁμαρτίας τὴν τελείαν ἐντεῦθεν δηλῶν ἀναίρεσιν.

& mundo corde : peccati quod vel operatione, vel interno voluntatis assensu consciscitur, perfectam per hoc significans abolitionem. Cap. II. III. IV. *Psalm. XXIII.*

ΚΕΦ. Γ.

Τὰ ἀφανῆ πάθη φησὶ καὶ κρύφια τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπιστάμενον δυσαπάλλακτα ὄντα, καὶ οἱονεὶ τῇ ψυχῇ καταῤῥιζωμένα, διὰ τοῦ Δαβὶδ δείκνυσι, πῶς ἄρα τούτων ποιητέον τὴν κάθαρσιν· ἐκ τῶν κρυφίων μου γὰρ καθάρισόν με φησίν· αἷς διὰ πολλῆς τῆς δεήσεώς τε καὶ πίστεως, καὶ τῆς πρὸς Θεὸν τελείας ῥοπῆς, τῇ συνεργίᾳ τοῦ πνεύματος, κατεργασθῆναι δυναμένων ἡμῶν· πλὴν ἀλλὰ καὶ ἡμῶν πρὸς ταῦτα ἀντιτεινόντων, καὶ φυλακῇ πάσῃ τηρούντων τὴν ἑαυτῶν καρδίαν.

CAP. III.

Sub adspectum non cadentes & occulta animæ sciens Spiritus sanctus curatu esse difficilia, quippe quæ ipsi veluti penitus inhæreant; per Dauidem ostendit, quomodo earum administranda purgatio sit, dicentem: *Ab occultis meis munda me Domine* : per quæ verba innuit, vnam earum sanandarum efficacem esse rationem, perfectam cum multa prece ac fide conuersionem ad Deum; cooperatione Spiritus ; sed tamen & nobis in idem toto conatu annitentibus, & omni custodia seruantibus cor nostrum. *Psalm. XVIII, 13.*

ΚΕΦ. Δ.

Καὶ ὁ μακάριός φησι Μωϋσῆς διὰ τύπων ὑποδεικνὺς, τὸ μὴ δεῖν γνώμαις δυοῖν, κακοῦ τε ἀγαθοῦ, τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ τῷ ἀγαθῷ μόνῳ ἀ-

CAP. IV.

Etiam beatus docet Moyses, per symbola subindicans, haud indulgendum duabus propensionibus, altera in malum, altera ad bonum,

Cap. IV.

trahente; ſed in vnam proſecutionem boni incumbendum. Neque oportere duos ſimul fructus ſerere, vtilem & noxium; ſed vtilem ac bonum ſolum. Vt hoc

Deut. XXII, 10.

exprimat, ſic ſcribit: *non iunges eodem iugo in area tua diuerſi generis animalia, puta bouem & aſinum; ſed iis quæ ſint eiuſdem ſpeciei inuicem iunctis, triturabis meſſem tuam.* Hoc eſt; ne in area cordis noſtri virtus & malitia ſimul operentur; ſed virtus

Deut. XXII, 11. Leuit. XIX, 19.

ſola. Iterum præcipit: *Non intexes laneo panno linum: neque rurſus in veſte qua vtaris linea lanam. non ſeres in agro tuo duas fruges ſimul. Iumentum tuum non facies coire cum alterius generis animantibus; ſed homogenea homogeneis coniunges.* Per quæ omnia myſtice innuit; non oportere vitium & virtutem, vt dictum eſt, in nobis ſeri; ſed vnius virtutis fruges ſeri excolique, vt germinent in nobis. Neque duobus ſpiritibus, ſpiritui Dei & ſpiritui mundi ani-

κολουβεῖν, καὶ τὸ μὴ χρῆναι δύο καρποὺς γεωργεῖν, χρηστοῦ καὶ χείρονος, ἀλλὰ χρηστὰ μόνα, οὕτω φησίν· οὐ ζεύξεις ἐν τῇ ἅλῳ σου ἀλλογενῆ ζῶα ἐπὶ τὸ αὐτὸ, οἱονεὶ βοῦν καὶ ὄνον· ἀλλὰ τὰ ὁμογενῆ ζεύξας ἀλωήσεις τὸν ἀμητόν σου. τουτέστιν· ἵνα μὴ ἐν τῇ ἅλῳ τῆς καρδίας ἡμῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀρετὴ καὶ κακία τὴν ἐργασίαν ἔχῃ, ἀλλ' ἡ ἀρετὴ μόνη· οὐ συνυφανεῖς ἐρέῳ ἱματίῳ λινοῦν· οὐδὲ πάλιν λινῷ ἔριον· οὐ γεωργήσεις ἐν τῇ χώρᾳ τῆς γῆς σου δύο καρποὺς ἐπὶ τὸ αὐτό. οὐκ ἐπιβαλεῖς ἑτερογενὲς ζῶον εἰς γονὴν ἑτέρῳ· ἀλλὰ τὰ ὁμογενῆ τοῖς ὁμογενέσι συζεύξεις· δι' ὧν πάντων αἰνίττεται μυστικῶς, τὸ μὴ δεῖν κακίαν καὶ ἀρετὴν, ὥσπερ εἴρηται, ἐν ἡμῖν γεωργεῖσθαι· ἀλλὰ μονοτρόπως τὰς τῆς ἀρετῆς γονὰς ἀποτίκτεσθαι· καὶ τὸ μὴ δυσὶ πνεύμασι, τῷ πνεύματι τοῦ Θεοῦ, καὶ τῷ πνεύματι τοῦ κόσμου· ψυχήν τινα κοινωνεῖν· διὰ τοῦτο γάρ φησι· πρὸς πάσας τὰς ἐντολάς σου κατωρθούμην· πᾶσαν ὁδὸν ἄδικον ἐμίσησα.

mam quamlibet communicare. *Propterea*, Cap. V. enim dicit: *ad omnia mandata tua dirigebar; omnem viam iniquitatis odio habui.* Psalm. cxviii, 128.

ΚΕΦ. Ε.

Οὐκ ἀπὸ τῶν φανερῶν ἁμαρτημάτων μόνον, οἷον πορνείας, φόνου, κλοπῆς, γαστριμαργίας, καταλαλιᾶς, ψεύδους, φιλαργυρίας τε καὶ πλεονεξίας, καὶ τῶν τοιούτων, ἁγνεύειν χρὴ τὴν παρθένον ψυχὴν, καὶ τῷ Θεῷ συναφθῆναι προῃρημένην· ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλέον ἀπὸ τῶν κρυφίων, ὥσπερ εἰρήκαμεν· τουτέστιν, ἐπιθυμίας, κενοδοξίας, ἀνθρωπαρεσκείας, ὑποκρίσεως, φιλαρχίας, δόλου, κακοηθείας, μίσους, ἀπιστίας, φθόνου, φιλαυτίας, τύφου, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ὁμοίως· οἶδε γὰρ, φησὶν ἡ γραφὴ, τὰ κρύφια ταῦτα τῆς ψυχῆς ἁμαρτήματα ἐν ἴσῳ τοῖς ἐκτὸς τίθεσθαι. Κύριος γάρ φησι· διεσκόρπισεν ὀστᾶ ἀνθρωπαρέσκων, καὶ ἄνδρα αἱμάτων καὶ δόλιον βδελύσσεται Κύριος· τὸν δόλον ἐπ' ἴσης τῷ φόνῳ δεικνὺς ὑπὸ Θεοῦ βδελυσσόμενον· καὶ τῶν λα-

Cap. V.

Non ab exterius apparentibus peccatis solum, puta fornicatione, homicidio, furto, crapula, calumniæ studio, mendacio, cupiditate pecuniæ, auaritia & talibus, præstare se puram oportet virginem animam, & quæ Deo se coniungere decreuerit; sed & multo magis ab occultis, vti diximus, hoc est, a cupiditate, a vanæ gloriæ ambitu, a nimio desiderio hominibus placendi, a simulatione, ab affectatione dominationis, a dolo, a malignitate, ab odio, ab infidelitate, ab inuidia, a sui amore immoderato, ab arrogantia, similibusque id genus. Nouit enim, ait scriptura, occulta hæc animæ peccata pari loco cum externis Dominus censere. dicit quippe; *dissipauit ossa eorum qui hominibus placent.* Psalm. LII, 6. Et; *virum sanguinum & dolosum abo-* Ps. V, 7.

Cap.V. *minabitur Dominus.* Dolum
Psalm. æque ac homicidium osten-
XXVII, dens abominationi Deo esse.
3. *Et qui loquuntur pacem cum*
proximo, & quæ sequuntur.
Et rursus: *Etenim in corde*
iniquitates operamini, in ter-
Luc. *ra*, &c. Et: *væ vobis cum*
VI, 26. *benedixerint vobis homines.*
Hoc est; cum studueritis ab
hominibus bene audire, & in
gloriam laudesque ipsorum
ferimini. Etenim qui potest
fieri, vt bene operantes omni-
no lateant? præsertim cum
Matth. ipse Dominus dicat: *Luceat*
V, 16. *lux vestra coram hominibus.*
At de cetero studete, ait, ad
Dei gloriam quod bonum est
agere, non autem ad captan-
dam vobis laudem propri-
am; nec vt videamini huma-
narum laudum encomia im-
potenter amare. Nam & infi-
deles esse tales ostendit di-
Ioh. V, cens: *Quomodo potestis fi-*
44. *dem habere, gloriam ab inui-*
cem accipientes, & gloriam,
quæ a solo Deo est, non quæren-
I. Cor. *tes.* Vide & apostolum, quo-
X, 31. modo omnia vsque ad ipsum
manducare & bibere, in glo-

λούντων εἰρήνην μετὰ τῶν
πλησίον αὐτῶν, καὶ τὰ
ἑξῆς· καὶ πάλιν· καὶ γὰρ
ἐν καρδίᾳ ἀνομίας ἐρ-
γάζεσθε ἐν τῇ γῇ· καὶ
οὐαὶ ὑμῖν ὅταν καλῶς
εἴπωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρω-
ποι· τουτέστιν· ὁπόταν ὑ-
μῖν ἐστὶ θέλησις παρὰ
ἀνθρώπων καλῶς ἀκού-
ειν, καὶ τῆς δόξης καὶ τῶν
ἐπαίνων αὐτῶν ἐξήρτη-
σθε· ἐπεὶ πῶς δυνατὸν
ἀγαθοεργοῦντας ἐστάπαν
λαθεῖν; ἄλλως τε δὲ καὶ
αὐτὸς ὁ Κύριος, λαμ-
ψάτω, λέγει, τὸ φῶς ὑ-
μῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀν-
θρώπων· πλὴν, ἀλλ' εἰς
δόξαν σπεύδετε τοῦ Θεοῦ,
φησὶ, τὸ ἀγαθὸν πράτ-
τειν, καὶ μὴ διὰ δόξαν
ἰδίαν, μηδ' ὡς τῶν ἀν-
θρωπίνων ἐπαίνων ἐρωτι-
κῶς ἔχοντες, καὶ γὰρ καὶ
ἀπίστους ἀπέδειξεν εἰπών·
πῶς δύνασθε πίστιν ἔχειν
δόξαν παρὰ ἀλλήλων
λαμβάνοντες, καὶ τὴν
δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μό-
νου Θεοῦ οὐ ζητοῦντες· ὅρα
καὶ τὸν ἀπόστολον, πῶς καὶ
αὐτοῦ μέχρι τοῦ φαγεῖν καὶ
πιεῖν, πάντα εἰς δόξαν
Θεοῦ ἐντέλλεται ποιεῖν.
εἴτε γάρ φησιν ἐσθίετε,
εἴτε πίνετε, εἴτε τι ἄλ-
λο ποιεῖτε, εἰς δόξαν
Θεοῦ

Θεοῦ ποιεῖτε. ὁ δέ γε θεῖος Ἰωάννης τῷ φόνῳ συντάττων τὸ μῖσος, ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ φησιν, ἀνθρωποκτόνος ἐστίν.

riam Dei præcipit agere; ait enim, *Siue manducatis, siue bibitis, siue aliud quid agitis, omnia in gloriam Dei facite.* At diuinus Ioannes homicidio adæquans odium, *qui odit*, inquit, *fratrem suum homicida est.*

Cap.V. VI. I. Ioh. III,15.

ΚΕΦ. Ϛ.

Ἡ ἀγάπη πάντα στέγει, πάντα ὑπομένει· ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει· τὸ οὐδέποτε ἐκπίπτει τοῦτο δηλοῦντός ἐστιν· ὅτι ὅσοι τῶν εἰρημένων χαρισμάτων τοῦ πνεύματος ἐπιτυχόντες, μήπω δὲ διὰ τῆς πληρεστάτης καὶ ἐνεργοῦς ἀγάπης τοῦ πνεύματος τῆς ἄκρας τῶν παθῶν ἐλευθερίας ἀξιωθέντες, οὐδέπω τοῦ ἀσφαλοῦς ἥψαντο· ἀλλ' ἐν κινδύνῳ ἔτι καὶ φόβῳ τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἕστηκε, διὰ τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας· τοῦτο γὰρ τὸ μέτρον, μηκέτι ὑπὸ πτῶσιν ὄν, μηδὲ πάθος ὑπέδειξε τοιοῦτον ὑπάρχον, ὡς γλῶσσαν ἀγγέλων, καὶ προφητείαν, πᾶσάν τε τὴν γνῶσιν, καὶ τὰ τῶν ἰαμάτων χαρίσματα μηδὲν εἶναι πρὸς ἐκεῖνο παραβαλλόμενα.

CAP. VI.

Charitas omnia suffert, omnia sustinet. Charitas nunquam excidit. Hæc verba, *nunquam excidit*, sunt eius, qui significare velit: eos qui supra memorata charismata Spiritus assecuti sunt, nondum autem per plenissimam & efficacem charitatem Spiritus summa a passionibus libertate sunt dignati, nondum securitatem attigisse: sed in periculo adhuc & timore res ipsorum stare, propter spiritualia nequitiæ. Istam enim mensuram haud adhuc infra discrimen lapsus ex perturbatione vehementi, constitutam esse ostendit: nec talem esse cui linguæ angelorum, prophetia, omnis scientia, & curationum charisma comparata, nihil sint.

I. Cor. XIII,7.

Cap. VII. VIII.

Cap. VII.

Per hoc perfectionis declarauit scopum, vt vnusquisque egenum se tantarum divitiarum recognoscens ferventi & perseueranter contendente spiritu vsque ad vltimum festinet, & spirituale sic percurrat stadium, donec comprehendat, sicut dictum est: *Sic currite, vt comprehendatis.*

I Cor. IX, 4.

Cap. VIII.

Abnegare seipsum hoc puta esse: promtum se ad omnia fraternitati præbere, & in nullo prorsus voluntati proprie obsequi; nec vllius se, præter solam vestem, Dominum putare, vt vndique expeditus in procinctu stet ad quiduis imperatum cum gaudio exequendum, vt mancipium se habet aduersus omnes; maxime autem præpositis obsequatur, Christo obtemperans dicenti: *Qui vult inter vos primus esse & magnus, sit omnium minister, & vltimus, & seruus;* non gloriam, honorem aut laudem venans; non ad oculum

Matth. XX, 27.

ΚΕΦ. Ζ.

Διὰ τοῦτο τῆς τελειότητος ὑπέφηνε τὸν σκοπόν· ἵν᾽ ἕκαστος πτωχεύειν ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ τηλικούτου πλούτου διαγινώσκων, θέρμῳ τῷ πνεύματι καὶ συντόνῳ πρὸς τὸ ἔσχατον κατεπείγηται, τὸν πνευματικὸν οὕτω τρέχῃ δρόμον, ἄχρις ἂν καταλάβῃ, καθὼς εἴρηται· οὕτω τρέχετε, ἵνα καταλάβητε.

ΚΕΦ. Η.

Τὸ ἀπαρνήσασθαι ἑαυτὸν τοῦτο νόμιζε εἶναι· τὸ ἔκδοτον εἰς ἅπαν τῇ ἀδελφότητι παρέχειν, καὶ θελήματι ἰδίῳ παντάπασι μὴ στοιχεῖν μήτε τινὸς κύριον εἶναι, ὅτι μὴ τοῦ ἐνδύματος μόνον· ἵνα πάντοθεν ἄνετος ὤν, τῶν ἐπιταττομένων αὐτῷ μόνον μετὰ χαρᾶς ἔχηται, ὡς ἄν τις ἀργυρώνητος ὢν πρὸς πάντας, καὶ μάλιστα τοὺς ἐξηγουμένους, Χριστῷ πειθόμενος τῷ εἰπόντι· ὁ θέλων ἐν ὑμῖν πρῶτος εἶναι καὶ μέγας, ἔστω πάντων διάκονος, καὶ ἔσχατος, καὶ δοῦλος, μὴ δόξαν καὶ τιμὴν, μὴ ἔπαινον ποριζόμενος· μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλείᾳ ὡς ἀνθρω-

ἀνθρωπάρεσκος· ἀλλ' ὀφειλέτην ἑαυτὸν διὰ παντὸς ἡγούμενος τῆς ἐν ἀγάπῃ τε καὶ ἁπλότητι πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς διακονίας.

ΚΕΦ. Θ.

Τοὺς ἐξηγουμένους τῆς ἀδελφότητος, ὡς μεγάλῳ ἔργῳ ἐπιβαλλομένους πρὸς τὰς τῆς κακίας ἀντιτέχνους μεθοδείας ἀγωνίζεσθαι διὰ ταπεινοφροσύνης δεῖ, ἵνα μὴ πάθει ὑπερηφανίας ὡς τῶν ὑποτεταγμένων ἀδελφῶν κατεξουσιάζοντες, ἀντὶ μεγίστου κέρδους, ζημίαν ἑαυτοῖς προξενήσωμεν· ἀλλ' ὡς εὔσπλαγχνοι πατέρες, καὶ δουλεύειν μᾶλλον διὰ τὸν Θεὸν ἐκδόντες τῇ ἀδελφότητι ἑαυτοὺς σωματικῶς τε καὶ πνευματικῶς, ὑπὲρ αὐτῶν φροντίζωσι, καὶ ὡς τέκνων Θεοῦ, διὰ παντὸς ἐπιμέλωνται, ἐλέγξαι ὅπου χρὴ, καὶ ἐν ᾧ δεῖ παρακαλέσαι· ἵνα μὴ προφάσει ταπεινότητος καὶ πρᾳότητος ἐν συγχύσει τὰ μοναστήρια ᾖ, τὴν προσήκουσαν τάξιν τῶν προεστώτων καὶ ὑποβεβηκότων οὐκ ἀποσῴζον-

seruiens, aut placere hominibus ſtudens; ſed debitorem ſe per omnia reputans miniſterii in charitate & ſimplicitate fratribus exhibendi. Cap. VIII. IX.

Cap. IX.

Præpoſitos fraternitatis, operi magno admotos, adverſus contra molientis malitiæ artificia decertare per humilitatem oportet, ne vitio ſuperbiæ, vt in fratres ipſis ſubditos dominantes, vice lucri maximi, damnum nobis ipſis procuremus. Sed vt miſericordes patres, quique potius propter Deum ſe fraternitati ad ſeruiendum, corporaliter & ſpiritualiter dediderint, eorum vt Dei filiorum diligentem in omnibus curam gerant; arguendo vbi conuenit, vbi oportet conſolando; ne obtentu humilitatis & manſuetudinis in confuſione monaſteria ſint; congruum ordinem præſidentium & ſubiectorum non ſeruantia; in ſecreto autem mentis ſeruos indignos omnium fratrum ſeipſos re-

Cap. IX. X. putantes; atque vt boni pædagogi, quibus ſpirituales filii concrediti ſunt, cum omni beneuolentia & Dei timore vnumquemque fratrum promouere ad omne bonum ſtudentes; non ignari, magnam ipſis & inamiſſibilem, laboriſque quantiuis excedentem meritum, repoſitam eſſe mercedem.

πα· ἐν δέ γε τῷ ἀφανεῖ τῆς διανοίας ὡς δούλους ἀναξίους πάντων τῶν ἀδελφῶν ἑαυτοὺς ἡγούμενοι, ὡς παιδαγωγοὶ πνευματικὰ τέκνα πεπιστευμένοι, μετὰ πάσης εὐνοίας καὶ φόβου Θεοῦ ἕκαστον τῶν ἀδελφῶν καταρτίζειν εἰς πᾶν ἀγαθὸν σπουδάζοντες· μὴ ἀγνοοῦντες, ὅτι μέγας αὐτοῖς καὶ ἀναφαίρετος ὁ ὑπὲρ τοῦ καμάτου μισθὸς ταμιεύεται.

Cap. X.

Vt qui curam ſuſcipiunt regendorum & inſtituendorum adoleſcentum, quos contingit aliquando & proprios ipſorum eſſe dominos; tamen vt diſciplina eos ſalubri imbuant, & mores ipſorum honeſtum forment, non cunctantur eos interdum plagis etiam magna libertate impoſitis caſtigare; ſic oportet & præpoſitos, non iræ perturbatione, aut faſtu ſuperbiæ; neque vt ſeipſos vlciſcentes, afficere pœna merita eos ex fratribus, qui correctione indigent aliqua; verum id faciant benignis viſceribus & ſcopum intuentes vnum ſpiritualis ipſorum

ΚΕΦ. Ι.

Ὥσπερ οἱ παιδαγωγεῖν τοὺς νέους παραλαβόντες, ἔστιν ὅτε καὶ δεσπότας ὄντας ἰδίους, ἀλλ' οὖν παιδείας χάριν καὶ εὐκοσμίας ἠθῶν οὐκ ὀκνοῦσιν. ὅμως δὲ πληγὰς αὐτοῖς ἐντεῖναι μετὰ πολλῆς ἀδείας· οὕτω δεῖ δὲ τοὺς προεστῶτας, οὐ πάθει θυμοῦ καὶ ὑψηλοφροσύνης· οὐδ' ὡς ἑαυτοὺς ἐκδικοῦντες, ἀμύνεσθαι τοὺς παιδείας τινὸς τῶν ἀδελφῶν ἐπιδεομένους, ἀλλὰ σπλάγχνοις χρηστοῖς, καὶ σκοπῷ πνευματικῆς ὠφελείας, τὴν ἐπιστροφὴν ἐκείνων ἐργάζεσθαι.

rum vtilitatis, vt operentur ipſorum conuerſionem. Cap. XI.

ΚΕΦ. ΙΑ.

Ὅτι διὰ πολλῆς σπουδῆς καὶ πόνου, μερίμνης τε καὶ ἀγῶνος τὴν πρὸς Θεὸν ἀγάπην δυνατοὶ γινόμεθα κτήσασθαι χάριτι καὶ δωρεᾷ χριστοῦ ἐν ἡμῖν διαμορφουμένου· ἐκ δὲ ταύτης καὶ τὴν δευτέραν φημὶ ἐντολὴν, τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην, ῥᾳδίως κατορθῶσαι γίνεται· τὰ γὰρ πρῶτα καὶ προταττέσθω τῶν ἄλλων, καὶ πλέον αὐτῶν σπουδαζέσθω· καὶ οὕτω τὰ δεύτερα τοῖς πρώτοις ἑπόμενα ἔσται· εἰ δέ τις τῆς μεγάλης ταύτης καὶ πρώτης ἐντολῆς, τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης φημὶ, κατολιγωρήσας, ἥτις ἀπὸ τῆς ἔνδον ἡμῶν διαθέσεως συνειδήσεώς τε ἀγαθῆς, καὶ ὑγιειῶν τῶν πρὸς Θεὸν ἐννοιῶν, συνάμα καὶ βοηθείας συνεφαπτομένης συνίσταται· τῆς δὲ δευτέρας τὴν ἔξωθεν μόνον ἐπιμέλειαν τῆς διακονίας ἀφοσιοῦν βούλεται, ἀδύνατον αὐτῷ ταύτην ὑγιῶς τε καὶ καθαρῶς μετελθεῖν· ἡ γὰρ τῆς κακίας μέθοδος μνήμης ἔρημον καὶ ἀγάπης

CAP. XI.

Multo ſtudio, contentione, cura, & certamine poſſumus charitatem in Deum acquirere, gratia & dono Chriſti, qui formatur in nobis. Ex hoc quoque primo ſic expleto mandato, ad ſecundum facilis eadem ope nobis continget tranſitus, ad dilectionem, inquam, proximi. Nam prima præponantur aliis, & plus in iis ſtudii ponatur, ac tum demum ordine conuenienti ſecunda primis conſequenter adiungentur. Si quis autem magno illo & primo mandato, dilectionis inquam Dei, neglecto (quæ dilectio ex interiori noſtra diſpoſitione, conſcientiaque bona, & ſanis de Deo cogitationibus, concurrente ſimul auxilio gratiæ cooperatricis elicitur) ſecundo mandato dilectionis proximi, exteriori tantum tenus miniſterii accuratione defungi voluerit; nequaquam illud poterit ſane ac pure exequi. Nam ra-

Cap. XI. XII tio impugnantis nos malitiæ, memoriæ, amoris, & Dei inquisitionis, vacuam mentem reperiens, aut efficit, vt molesta & laboriosa nimis ipsi Dei præcepta videantur; vnde in murmurationes, dolores, & querelas contra ministerium erga fratres animam incitat; aut opinione iustitiæ deceptum sic ministrantem inflat; & ei persuadet, vt se existimet pretiosum quemdam ac magnum; & summa perfectione cuncta Dei efficientem mandata.

καὶ Θεοῦ ζητήσεως τὸν νοῦν ἀνευρίσκουσα, ἢ δυσχερῆ καὶ ἐπίπονα τὰ θεῖα ἐπιτάγματα φαίνεσθαι ποιεῖ· γογγυσμοὺς καὶ λύπας καὶ μέμψεις κατὰ τῆς εἰς τοὺς ἀδελφοὺς διακονίας τῇ ψυχῇ ἀνακινοῦσα, ἢ οἰήσει δικαιοσύνης ἐξαπατήσασα φυσιοῖ, καὶ ἑαυτὸν ἡγεῖσθαι τίμιόν τε καὶ μέγαν, καὶ ἄκρως κατορθοῦντα τὰς ἐντολὰς ἀναπείθει.

Cap. XII.

Cum homo seipsum existimat accurate mandata exequi, hoc ipso manifesto prodit indicio errare se, ac a præcepti obseruatione deuiasse. Vt pote qui præoccupet iudicium de seipso ferre; non expectans vere iudicantem. Quando enim *testimonium reddit spiritui nostro Dei Spiritus*, secundum oraculum Pauli, tunc solum Christo digni, & filii Dei vere sumus; non autem quando propriæ opinionis arrogantia iustos nos ipsi declarauerimus. *Non*

Rom. VIII, 16

II. Cor. X, 18.

ΚΕΦ. ΙΒ.

Ὁπόταν ἑαυτὸν οἰηθῇ ἄνθρωπος τῶν ἐντολῶν ἐπιμελητὴν, δῆλός ἐστιν ἁμαρτάνων, καὶ τῆς ἐντολῆς σφαλλόμενος· ἅτε κρίνων ἑαυτὸν, καὶ μὴ τὸν ἀληθῶς κρίνοντα προσδεξάμενος· ὅταν γὰρ συμμαρτυρῇ τῷ πνεύματι ἡμῶν τὸ τοῦ Θεοῦ πνεῦμα, κατὰ τὸ λόγιον Παύλου, τότε φιλαλήθως Χριστοῦ ἄξιοι, καὶ τέκνα Θεοῦ τυγχάνομεν ὄντες, οὐχ ὅταν ἰδίᾳ οἰήσει ἑαυτοὺς δικαιώσωμεν· οὐ γὰρ ἑαυτὸν συνιστῶν, φησὶ, δόκιμος· ἀλλ' ὃν ὁ Κύριος συνίστησιν· ἐπειδὴ

ὅταν

Cap. XII. XIII.

ὅταν μνήμης καὶ φόβου Θεοῦ γυμνὸς ὢν εὑρίσκηται ὁ ἄνθρωπος, πολλὴ ἀνάγκη καὶ δόξης ἐρᾷν καὶ θηρεύειν ἔπαινον παρὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ διακονουμένων· ὁ δέ γε τοιοῦτος ἄπιστος παρὰ τοῦ Κυρίου ἐλήλεγκται, καθάπερ ἤδη δεδήλωται· πῶς γάρ φησι δύνασθε ὑμεῖς πιστεύειν, δόξαν παρὰ ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τοῦ μόνου Θεοῦ οὐ ζητοῦντες;

enim qui seipsum commendat, ait, *ille probatus est, sed quem Deus commendat.* Quandoquidem cum memoriæ & timoris Dei expers reperitur homo, fieri non potest, quin & gloriam amet, & venetur laudem ab iis quos ministerio suo iuuat. Talis porro fide carere a Domino conuictus est, vti supra iam significatum est: *Quomodo potestis credere, vos qui gloriam alinuicem accipitis, & gloriam quæ a solo Deo est non quæritis?*

Sup. cap. V. Ioh. V, 44.

ΚΕΦ. ΙΓ.

Ἀγῶνι πολλῷ καὶ καμάτῳ νοὸς διὰ σεμνῶν ἐννοιῶν καὶ τῆς συνεχοῦς πάντων τῶν καλῶν μερίμνης ἡ πρὸς Θεὸν ἀγάπη, καθάπερ εἴρηται, κατορθοῦσθαι δύναται· ἅτε τοῦ ἐναντίου τὸν ἡμέτερον νοῦν ἐμποδίζοντος, καὶ οὐ συγχωροῦντος αὐτὸν διὰ τῆς τῶν καλῶν μνήμης τῷ θείῳ ἔρωτι προσανέχειν· ἀλλὰ ταῖς γηΐναις ἐπιθυμίαις τὴν αἴσθησιν προσσαίνοντος· ἐν τούτῳ γὰρ ὁ τοῦ πονηροῦ θάνατος, καὶ οἷον εἰπεῖν, ἀγχόνη, ὅτι τῇ τοῦ Θεοῦ

CAP. XIII.

Certamine multo & labore mentis per sanctas cogitationes & continuam pro omnibus bonis rebus solicitudinem charitas in Deum, sicut dictum est, ab homine, prout fas est, potest exerceri: quod aduersarius impediat mentem nostram, nec eidem permittat, vt per memoriam bonarum rerum amori diuino vacet, sed terrenis desideriis sensui abblanditur. Nam mors, vt sic dicam, suspendium diaboli est, quando in

Cap. XIII. XIV.

Dei charitate & memoria indiuulse commorans mens humana reperitur. Hinc iam prono quasi fluxu illimis in fratrem facile redundat charitas, & vera simplicitas, & mansuetudo & humilitas, & sinceritas, & bonitas, & ipsa oratio, cunctarumque formose resplendens corona virtutum, per illud vnum & solum & primum dilectionis Dei mandatum perfectionem accipit. Certamine igitur multo & conatu occulto, nec foris obseruabili contentionis labore opus est, in perscrutatione cogitationum, in exercitatione infirmorum animæ sensuum ad discretionem boni & mali, in corroborandis & excitandis per studiosam versus Deum inclinationem debilitatis animæ membris. Ita mens nostra continue Deo affixa, coalescet in vnum cum Domino Spiritum, iuxta oraculum Pauli.

ἀγάπῃ καὶ μνήμῃ ἀπερισπάστως ἐνδιατρίβων ὁ νοῦς εὑρίσκηται· ἐντεῦθεν καὶ ἡ πρὸς τὸν ἀδελφὸν εἰλικρινὴς ἀγάπη συστῆναι δύναται, καὶ ἡ ἀληθὴς ἁπλότης, καὶ ἡ πρᾳότης, ἡ ταπείνωσις, ἡ ἀκεραιότης, ἡ ἀγαθότης τέ φημι καὶ εὐχὴ, καὶ πᾶς ὁ περικαλλὴς τῶν ἀρετῶν στέφανος, διὰ τῆς μιᾶς, καὶ μόνης, καὶ πρώτης ἐντολῆς, τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης τὴν τελειότητα δέχεται· ἀγῶνος τοίνυν πολλοῦ καὶ πόνου κρυπτοῦ καὶ ἀδήλου χρεία, λογισμῶν ἐρεύνης τε, καὶ τῆς τῶν ἠσθενηκότων τῆς ψυχῆς ἡμῶν αἰσθητηρίων γυμνασίας πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ, καὶ τοῦ ῥωννύειν καὶ ἀναζωπυρεῖν διὰ τῆς τοῦ νοῦ πρὸς Θεὸν ἐπιμελοῦς νεύσεως τὰ πεπονηκότα τῆς ψυχῆς μέλη. ὁ γὰρ νοῦς ἡμῶν οὕτω διαπαντὸς τῷ Θεῷ προσκολλώμενος, γενήσεται μετὰ τοῦ Κυρίου εἰς ἓν πνεῦμα, κατὰ τὸ λόγιον Παύλου.

CAP. XIV.

Hanc autem interiorem

ΚΕΦ. ΙΔ.

Τοῦτον δέ φησι τὸν κρυπτὸν ἀγῶνα, καὶ τὸν πόνον,

Cap. XIV. XV. XVI.

γον, καὶ τὴν μελέτην, ἀδιαλείπτως ἔχειν τοὺς φιλαρέτους χρὴ πρὸς πᾶσαν ἐπιτήδευσιν ἐντολῆς, ἤτοι εὐχομένους, ἢ διακονοῦντας, ἐσθίοντας ἢ πίνοντας· ἵν' ὅπερ ἂν γίνηται ἀγαθὸν, εἰς δόξαν Θεοῦ, καὶ μὴ εἰς ἡμετέραν γίνηται δόξαν. εὐπετῆ δὲ ἡμῖν καὶ ῥᾴδια πάντα τὰ τῶν ἐντολῶν ἔσται τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγάπης αὐτὰ διευμαριζούσης, καὶ τὸ ἐπίπονον αὐτῶν ἐκλυούσης ἅπαν.

contentionem, laborem, & meditationem, incessanter conferre oportet virtutis amatores ad omnem obseruationem mandati siue orantes, siue ministrantes, comedentes quin etiam aut bibentes: vt quodcunque demum bonum ab ipsis fiet, in gloriam Dei, & non in nostram fiat gloriam; prona autem & facilia nobis cuncta, quæ ad quorumuis Dei mandatorum plenam executionem attinent, amore Dei, ista alleuiante, & quod laboriosum est in ipsis, dissoluente.

ΚΕΦ. ΙΕ.

Ὅλος ὁ ἀγὼν καὶ σπουδὴ τοῦ ἀντικειμένου τοῦτό ἐστιν, ὡς δεδήλωται, τὸ δυνηθῆναι τὸν νοῦν ἀπὸ τῆς πρὸς Θεὸν μνήμης καὶ τοῦ φόβου, καὶ τῆς ἀγάπης περισπάσαι, γηΐναις αὐτὸν παραγωγαῖς καὶ δελεάσμασιν ἀπὸ τοῦ ὄντως ἀγαθοῦ πρὸς τὰ δοκήσει καλὰ παρατρέποντος.

Cap. XV.

Omnis contentio & studium aduersarii, in hoc, vt dictum est, vigilat, vt annitatur mentem nostram a Dei memoria, timore, amoreque auellere; terrenis ipsam auocationibus & delinimentis, a vero bono ad adparentia divertendo.

ΚΕΦ. ΙΣ.

Ἀλλήλων αἱ ἀρεταὶ δέδενται, καὶ ἀλλήλων ἔχονται, καθάπερ ἱερᾶς τις σειρὰ μία τῆς μιᾶς

Cap. XVI.

Inuicem virtutes connectuntur & mutuo inhærent, vt in catena commissi annu-

Cap. XVI. XVII. li vno ex alio pendente. In hunc enim modum oratio ex charitate; charitas e gaudio; gaudium e mansuetudine; mansuetudo ex humilitate; humilitas e ministerio; ministerium e spe; spes ex fide; fides ex obedientia; obedientia e simplicitate; sicuti e contrario vitiorum quoque vnum ex altero dependet. Ex ira quippe pendet odium; ex hoc superbia; ex hac vanæ gloriæ affectatio; hæc infidelitatem trahit, quæ duritiei cordis mater est, proles autem incuriæ, quam gignit languor spiritus, ex supino neglectu ducens originem; hunc producit acedia; filia hæc impatientiæ, cuius amor voluptatis est pater. Ita cetera quoque membra malitiæ inuicem apta nexaque sunt.

ἠρτημένη· οἷον ἡ μὲν εὐχὴ, τῆς ἀγάπης, ἡ ἀγάπη δὲ τῆς χαρᾶς, ἡ χαρὰ, τῆς πραότητος, ἡ πραότης, τῆς ταπεινοφροσύνης, ἡ ταπεινοφροσύνη δὲ τῆς διακονίας, ἡ διακονία δὲ, τῆς ἐλπίδος, ἡ δὲ ἐλπὶς, τῆς πίστεως· καὶ ἡ μὲν πίστις, τῆς ὑπακοῆς, ἡ δὲ ὑπακοὴ τῆς ἁπλότητος, ὥσπερ τἀναντία πάλιν ἓν ὑφ᾽ ἑνὸς δέδεται· οἷον τοῦ μὲν θυμοῦ, τὸ μῖσος· ὁ δὲ, τῆς ὑπερηφανίας· τῆς κενοδοξίας αὕτη· ἐκείνη, τῆς ἀπιστίας· ἡ δὲ τῆς σκληροκαρδίας· καὶ αὕτη μὲν ἐκ τῆς ἀμελείας· ἐκείνη δὲ τῆς χαυνώσεως· ἐκ δὲ τῆς ὀλιγωρίας αὕτη. κἀκείνη μὲν ἐκ τῆς ἀκηδίας· ὡς ἐκ τοῦ ἀνυπομονήτου πάλιν αὕτη· τὸ δὲ τῆς φιληδονίας· καὶ οὕτω τὰ λοιπὰ μέλη τῆς κακίας ἀλλήλων ἐχόμενά εἰσιν.

CAP. XVII.

Omne bonum quod homo facit, inquinare ac contaminare nititur diabolus immixtione suorum seminum, vanæ nimirum gloriæ, præfidentiæ, vti & murmuratio-

ΚΕΦ. ΙΖ.

Πᾶν ὅπερ ἂν ποιῇ καλὸν ὁ ἄνθρωπος, σπιλοῦν αὐτὸ καὶ καταμιαίνειν ὁ πονηρὸς τῇ ἐπιμιξίᾳ τῶν ἑαυτοῦ σπερμάτων βούλεται· οἷον τῆς κενοδοξίας, τῆς οἰήσεως, εἴτε

μὴν

μὴν καὶ τοῦ ἐθελυσμοῦ, ἢ ἑτέρου τινὸς τῶν τοιούτων· ἵν᾽ ἢ μὴ διὰ Θεὸν μόνον, ἢ μὴ ἐκ προθυμίας τὸ γινόμενον ἀγαθὸν γίνηται· γέγραπται γὰρ τὸν Ἄβελ προσενεγκεῖν θυσίαν τῷ Θεῷ ἀπὸ τῶν στεάτων, καὶ ἀπὸ τῶν πρωτοτόκων τῶν προβάτων· καὶ τὸν Κάϊν δὲ, ὁμοίως δῶρα προσενεγκεῖν ἀπὸ τῶν καρπῶν μὲν τῆς γῆς, ἀλλ᾽ οὐκ ἀπὸ τῶν πρώτων· καὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ μὲν ταῖς θυσίαις τοῦ Ἄβελ ἐπιδεῖν τὸν Θεόν· ἐπὶ δὲ τοῖς δώροις τοῦ Κάϊν μὴ προσχεῖν. ἐκ τούτου μανθάνειν ἔχομεν· ὅτι ἔστι, τὶ καλὸν μὴ ποιῆσαι καλῶς· οἷον ἀμελῶς ἢ καταφρονητικῶς ἢ δι᾽ ἑτέραν τι· καὶ οὐ διὰ Θεόν· καὶ παρὰ τοῦτο συμβαίνει γίνεσθαι, μὴ προσδεκτὸν τῷ Θεῷ.

nis, aut cuiuſpiam alterius talium, vt non propter Deum ſolum, neque tantum ex ſincero mentis propoſito bonum opus fiat. Scriptum eſt enim; Abelem obtuliſſe ſacrificium Deo *de adipibus & de primogenitis ouium*: Cainum quoque ſimiliter dona obtuliſſe de fructibus quidem terræ, ſed non e primis aut optimis. Et propterea Deum reſpexiſſe ad ſacrificia Abelis; ad Caini autem munera non attendiſſe. Inde diſcere debemus, contingere poſſe, vt aliquod bonum non bene fiat: puta ſi fiat negligenter aut contemptim, alioue vitio ſubmiſto, & non mere propter Deum: ex quo euenit, vt gratum id & acceptum Deo non ſit.

Cap. XVII.

Gen. IV, 4.

Cap. I.

MACARII MAGNI
De Oratione Liber.

Capvt I.

Aput omnis boni studii & vertex operum bonorum assiduitas orationis est, per quam in aliorum possessionem bonorum inducimur, eo qui nos ad ea vocat, manum cooperatricem porrigente. Etenim communicatio arcanæ efficaciæ & connexio intentionis in sanctitate aduersus Deum, ipsiusque mentis per ineffabilem, quo fertur erga Dominum, amorem, in oratione iis, qui digni iudicantur, obueniunt ad Deum. *Dedisti* enim ait, *lætitiam in corde meo*, & ipse dicit Dominus: *Regnum cœlorum intra vos est.* Nam intra nos esse regnum, quid aliud putemus significare, quam cœlestem lætitiam Spiritus sancti animabus dignis sensibiliter immissam.

Psalm. IV, 7.

Luc. XVII, 21.

ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ
Περὶ προσευχῆς, Λόγος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

Εφάλαιον πάσης ἀγαθῆς σπουδῆς καὶ κορυφὴ τῶν κατορθωμάτων ἡ προσευχῆς ἐστι προσεδρεία, δι᾽ ἧς καὶ τὴν ἄλλων ἐν κτήσει γινόμεθα, τοῦ καλοῦντος χεῖρα συνεργὸν ἐπορέγοντος· καὶ γὰρ κοινωνία τῆς μυστικῆς ἐνεργείας καὶ συνάφεια διαθέσεως τῆς πρὸς Θεὸν ἁγιότητος, καὶ αὐτοῦ τοῦ νοῦ δι᾽ ἀγάπης ἀῤῥήτου πρὸς Κύριον, ἐν τῇ εὐχῇ τοῖς καταξιουμένοις γίνεται· ἔδωκας γάρ φησιν εὐφροσύνην εἰς τὴν καρδίαν μου· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος· ἡ βασιλεία οὐρανῶν ἐντὸς ἡμῶν ἐστι· τὸ δὲ ἐντὸς εἶναι τὴν βασιλείαν, τί ἂν ἄλλο δηλοῦν εἴη, ἢ τὴν τοῦ πνεύματος οὐράνιον εὐφροσύνην ταῖς ἀξίαις ψυχαῖς ἐναργῶς ἐνσημαίνεσθαι; τῆς ἀπολαύσεως γάρ τι καὶ χαρᾶς καὶ τῆς ἐν πνεύ-

πνεύματι εὐφροσύνης, ἧς ἐν φωτὶ αἰωνίῳ οἱ ἅγιοι ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ μεθέξουσι βασιλείᾳ, ταύτης τὸν ἀρραβῶνα, καὶ τὰ προοίμια ἐντεῦθεν ἤδη αἱ ἄξιαι διὰ τῆς τοῦ πνεύματος ἐνεργοῦς κοινωνίας ψυχαὶ λαμβάνουσιν. ἡ καρδία μου γάρ φησι καὶ ἡ σάρξ μου ἠγαλλιάσαντο ἐπὶ Θεὸν ζῶντα· καὶ τὸ, ὡς ἐκ στέατος καὶ πιότητος ἐμπλησθείη ἡ ψυχή μου· καὶ τὰ συνῳδὰ τούτοις, εἰς ταυτὸν φέρουσι, καὶ τὴν τοῦ πνεύματος ἐνεργὸν εὐφροσύνην καὶ παράκλησιν ὑπαινίττονται.

esse? Fruitionis siquidem & gaudii lætitiæque illius spiritualis, quam in luce æterna sancti in Christi regno participant, arrham velut quandam & prælibationem iam hinc dignæ ad hoc effectæ per gratiose communicatam ipsis operationem Spiritus animæ accipiunt. *Cor* enim, inquit, *meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum.* Et illud: *Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea.* Et iis consona, in idem tendunt, & efficacem Spiritus animæ lætitiam & consolationem indicant.

Cap. I. II. — *Psalm.* LXXXIII, 3. — *Psalm.* LXII, 6.

ΚΕΦ. Β.

Ὥσπερ μεῖζον τῶν ἄλλων τὸ τῆς εὐχῆς ἔργον, οὕτω πλείονος δεῖ καὶ μερίμνης τῷ πρὸς αὐτὴν ἔχοντι· μήπου κλοπήν τινα παρὰ τῆς κακίας ὑπομείνας λάθῃ. οἷς γὰρ μείζονος ἀγαθοῦ ἐπιμέλεια, μείζονι καὶ ὁ πονηρὸς τῇ πείρᾳ προσβάλλει· ὥστε πολλῆς αὐτῷ δεήσει τῆς νήψεως, ἵνα καὶ μᾶλλον καρποὶ ἀγάπης, καὶ ταπεινοφροσύνης, ἁπλότητός τε καὶ ἀγα-

Cap. II.

Vt præstantius ceteris est opus orationis; ita maiori opus habet solicitudine, qui in id incumbit: ne qua illi subrepat a malitia deceptio. Nam quo quisque maioris adipiscendi boni curam concipit, eo maiori diabolus conatu ei obstare contendit. Quare multam eum adhibere necesse erit vigilantiam, vt fructus charitatis, humilitatis, simplicitatis, bonitatis,

Cap. II. III. discretionis e patienti orationis cultura ipsi pleni vberesque progerminent: ipsiusque perspicuum in diuina progressum profectumque demonstrent; sicque alios ad paris æmulationem studii prouocent.

θότητος, καὶ διακρίσεως, ὁσημέραι τῇ παραμονῇ τῆς εὐχῆς ἀναφύωνται, καὶ αὐτοῦ μὲν φανερὰν τὴν ἐπὶ τὰ θεῖα προκοπὴν καὶ ἐπίδοσιν καθιστῶσι, τοὺς ἄλλους δὲ εἰς τὸν ἴσον ζῆλον παρακαλῶσιν.

CAP. III.

Sine intermissione orandum & perseueranter insistendum orationi esse, & diuinus apostolus, & ipsius Domini oraculum præcipit, dicentis : *quanto magis Deus faciet vindictam clamantium ad se die ac nocte?* Et illud : *vigilate & orate.* Oportet igitur vbique orare; nec vnquam conatum remittere. Quanto autem capitalius qui perseuerare in oratione decreuit, opus aggressus est, tanto ipsum plus certaminis suscipere tantaque magis id eum ad extremum perducere oportet, eo quod perseuerantiæ orationis multa obiicit impedimenta prauitas; somnum, acediam, pondus corporis, cogitationum auersionem, mentis instabilita-

1. Thess. V, 17.
Luc. XVIII, 1.
Matth. XXVI, 41.

ΚΕΦ. Γ.

Ἀδιαλείπτως εὔχεσθαι, καὶ προσκαρτερεῖν τῇ εὐχῇ αὐτός τε ὁ θεῖος ἀπόστολος, καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου εἰρημένον διδάσκει, πόσῳ μᾶλλον, εἰπόντος ποιήσει ἐκδίκησιν ὁ Θεὸς τῶν βοώντων πρὸς αὐτὸν νυκτὰς καὶ ἡμέρας· καὶ τό· γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε· δεῖ οὖν πάντοτε προσεύχεσθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν· ὥσπερ δὲ κεφαλαιωδέστερον ὁ τῇ εὐχῇ προσκαρτερῶν εἵλετο ἔργον· οὕτως αὐτὸν ἀγῶνα πολὺν, καὶ τόνον ἀνένδοτον ἀνέχεσθαι χρὴ, διὰ τὸ πολλὰ τῇ προσεδρείᾳ τῆς εὐχῆς ὑπεῖναι τὰ τῆς κακίας ἐμπόδια· ὕπνον, ἀκηδίαν, βάρος σώματος, λογισμῶν ἐπιτροπὴν, νοὸς ἀκαταστασίαν· ἔκλυσιν, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς κακίας ἐπι-

ἐπιτηδεύματα· εἶτα θλίψεις καὶ αὐτῶν τῶν πονηρῶν πνευμάτων ἐπαναστάσεις ἐνθύμως πολεμούντων ἡμῖν, καὶ ἀντικαθισταμένων, καὶ προσεγγίζειν τῷ Χριστῷ διειργόντων τὴν μετὰ τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ ἀπαύστως ἐπιζητοῦσαν ψυχήν.

tem, languorem & reliqua malitiæ ſtudia. Præterea afflictiones & ipſorum malorum dæmonum inſultus vehementer impugnantium nos, & omni vi obſtantium, ne appropinquare Chriſto valeat Deum poſt veritatem inceſſanter quærens anima. Cap. III. IV.

ΚΕΦ. Δ.

Πάσῃ σπουδῇ καὶ νήψει, ὑπομονῇ τε καὶ ἀγῶνι ψυχῆς καὶ πόνῳ σώματος, τὸν τῆς εὐχῆς ἐπιμελούμενον ἀνδρίζεσθαι χρή, μὴ ἐκκακούμενον συνεπιδιδόντα ταῖς τῶν λογισμῶν ἐκτροπαῖς, ἢ πολλῷ ὕπνῳ, ἢ ἀκηδίᾳ, ἐκλύσει τε καὶ συγχύσει, καὶ ταραχώδεσι καὶ ἀπρεπέσι φωναῖς χρώμενον, ἢ πᾶσι τοιούτοις ἐπιτρέποντα τὴν διάνοιαν, μόνῃ μὲν ἐκπληροφορούμενον τῇ παραμόνῳ στάσει, κλίσει τε τῶν γονάτων· τὸν δὲ νοῦν μακράν που τῶν γινομένων ἀποπλανώμενον ἔχοντα· οὐδὲν γὰρ τὸ κωλῦον, ἢν μὴ ἀκριβῶς νήφων παρασκευάζηται, ἐναντιούμενος μὲν τῇ ὕλῃ τῶν χειρόνων λογισμῶν, διαβασανίζων δὲ

Cap. IV.

Omni ſtudio, atque vigilantia, longanimi patientia, certamineque animæ ac labore corporis oportet eum, qui orationi diligenter vacare contendit, viriliter agere, nihil vnquam remittentem de ardore, nec cedentem diſtractionibus cogitationum, aut ſomno multo, aut deſidi torpori, aut inordinatæ confuſioni actionum temere permixtarum; non vtentem turbulentis & indecentibus clamoribus; aut effluere animum ſinentem in quiduis eiusmodi; ſed certo & immutabili propoſito mentis; defigendo ſe ſoli patienti ſtationi, & flexioni genuum; & cohibitis euagationibus lon-

Cap. IV.V. ge aberrantis interim mentis. Nihil enim sane prohibet, quin, nisi diligenter & attente ad orandum paratus quis accedat, nisi turbæ vanarum cogitationum fortiter obsistat, excutiens singulas & diiudicans, flagranti semper desiderio se intime ad Deum admouendi, nihil, inquam, obstat, si hæc negliget, quin versutis inhabitantis in ipso malitiæ clam illiciatur artibus: aut efferri se sinendo in contemptum aliorum, comparatione sui cum iis qui perseuerare diu in oratione nequeunt; aut alio quopiam errore in quem suis cum astuta malitia machinationibus induxerit, corrumpendo præclaram operationem, eamque sic irridendam propinando malo dæmoni.

πάντα αὐτοὺς καὶ φιλοκρίνων, ἐπιποθῶν τε ἀεὶ τὸν Κύριον ποικίλως ὑπὸ τῆς κακίας κατὰ τὸ ἀφανὲς δελεάζεσθαι· ἢ καὶ τῶν μήπω τῇ εὐχῇ δυναμένων προσκαρτερεῖν καταπαίρεσθαι, καὶ διὰ τῶν ποικίλων τῆς κακίας μηχανημάτων τὴν καλὴν διαφθείρειν ἐργασίαν, καὶ προπίνειν ταύτην τῷ πονηρῷ δαίμονι.

Cap. V.

Nisi humilitas, charitas, simplicitas & bonitas arcte conglutinent nobis orationem ipsa oratio, aut potius inane simulacrum orationis, minime sane iuuare nos poterit. Neque id de oratione sola dicimus, sed de omni genere arduorum quantumuis & laboriosorum operum, puta de virginitate, ieiunio,

ΚΕΦ. Ε.

Εἰ μὴ ἡ ταπεινοφροσύνη καὶ ἡ ἀγάπη, ἡ ἁπλότης τε καὶ ἀγαθότης κατακολλῶσιν ἡμῖν τὴν εὐχήν, ἡ εὐχὴ αὕτη, μᾶλλον δὲ τὸ πρόσχημα τῆς εὐχῆς, ἥκιστά γε ἡμᾶς ὠφελεῖν δύναται· καὶ οὐκ ἐπὶ τῆς εὐχῆς τοῦτο μόνης φαμὲν ἀλλὰ καὶ ἐπὶ παντὸς καμάτου καὶ πόνου, παρθενείας, ἢ νηστείας ἢ ἀγρυπνίας, ἢ ψαλ-

Cap.V.

ψαλμῳδίας, ἢ διακονίας, ἢ οἱασδηποτοῦν ἐργασίας ἀρετῆς ἕνεκεν ἐπιτελουμένης· εἰ μὴ τοὺς καρποὺς τῆς ἀγάπης, εἰρήνης τε καὶ χαρᾶς, καὶ πρᾳότητος, ταπεινοφροσύνης τέ φημι καὶ ἁπλότητος, καὶ ἀφελείας καὶ πίστεως ὡς δέον, μακροθυμίας τε καὶ φιλοφροσύνης, ἐν ἑαυτοῖς ὁρᾶν ἔχοιμεν, ἐπ' οὐδενὶ χρησίμῳ τὰ τῶν πόνων ὑπέστημεν· τοὺς γὰρ πόνους διὰ τὴν τῶν καρπῶν ὠφέλειαν ὑπομένειν καταδεχόμεθα· τῶν δὲ καρπῶν τῆς ἀγάπης ἐν ἡμῖν μὴ εὑρισκομένων, περιττὴ πάντως ἡ ἐργασία· ὥστε οὐδὲν οἱ τοιοῦτοι τῶν πέντε μωρῶν διενηνόχασι παρθένων, αἵτινες διὰ τὸ μὴ ἐντεῦθεν ἔχειν ἐν ταῖς καρδίαις τὸ πνευματικὸν ἔλαιον, ὅπερ τῶν εἰρημένων ἐστὶν ἀρετῶν ἡ διὰ τοῦ πνεύματος ἐνέργεια, μωραί τε ὠνομάσθησαν, καὶ τοῦ βασιλικοῦ νυμφῶνος ἐλεεινῶς ἀπεκλείσθησαν, μηδὲν τοῦ παρθενίας ἀπονάμεναι καμάτου· ὥσπερ γὰρ ἐν τῇ τῆς ἀμπέλου γεωργίᾳ πᾶσα ἐπιμέλεια καὶ πόνος διὰ τὴν τῶν καρπῶν ἐλπίδα

vigiliis, psalmodia, ministerio, similibusue officiis speciosarum plausibiliumque virtutum. In quarum exercitio nisi fructus charitatis, pacis, gaudii, mansuetudinis, humilitatis, quin etiam & simplicitatis, sinceritatisq; ac fidei vt oportet, longanimitatis quoque ac beneuolentiæ in nobismetipsis experiendo videamus, inutiliter laborauerimus. Labores siquidem istos spe assequendæ fructum vtilitatis suscipimus. Si ergo post eos in nobis non reperiantur fructus charitatis superuacanea profecto illa omnis opera fuerit. Ac mihi videntur homines eiusmodi a quinque fatuis in nullo differre virginibus, quæ idcirco, quod domo allatum in suis cordibus non habuerunt spirituale oleum, quod est modo memoratarum, quæ per Spiritum exercetur, operatio virtutum, & fatuarum nomenclatione traductæ sunt, & regio thalamo miserabiliter exclusæ, nullum nactæ operæ pretium

Cap. V.

custoditæ laboriose virginitatis. Sicut enim in vineæ cultura omnis diligentia & labor, fructuum vnice speratorum causa impenditur; vnde iis non prouenientibus, frustranea tota ista fuisse contentio monstratur; ita nisi per operantem in nobis spiritum fructus charitatis, pacis, gaudii, & illos reliquos enumeratos ab apostolo in nobis ipsis videamus; & hoc omni experimentali euidentia, sensusque conuictione spiritualis plane persuasum fateri ac profiteri valeamus, irritus & vtilitate cassus omnis virginitatis, orationis & psalmodiæ, ieiunii & vigiliarum deprehenditur labor. Illi enim animæ & corporis labores spe spiritualium fructuum perfici debent, vti diximus. In virtutibus autem quæ dicitur fructificatio, fruitio est spiritualis cum voluptate incorruptibili in cordibus fide ac humilitate præditis a Spiritu clam ineffabiliter effecta. Seorsim itaque reputentur & labores & fructus, prout in se

Gal. V, 22.

περικαταβάλλεται· καρπῶν ἢ μὴ γεωργηθέντων, εἰκαία πάντων ἡ ἐργασία δείκνυται· οὕτως εἰ μὴ διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ πνεύματος καρποὺς ἀγάπης, καὶ εἰρήνης καὶ χαρᾶς καὶ τῶν λοιπῶν, ὧν ὁ ἀπόστολος ἀπηρίθμησεν, ἐν ἑαυτοῖς ἴδοιμεν, καὶ τοῦτο κατὰ πληροφορίαν πᾶσαν καὶ πνευματικὴν αἴσθησιν διομολογεῖν ἔχοιμεν, περιττὸς ὁ τῆς παρθενίας, εὐχῆς τε καὶ ψαλμῳδίας, νηστείας καὶ ἀγρυπνίας κάματος ἀποδείκνυται· οἱ μὲν γὰρ πόνοι οὗτοι καὶ κάματοι τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἐπ' ἐλπίδι πνευματικῶν καρπῶν, ὥσπερ ἔφημεν, ἐπιτελεῖσθαι ὀφείλουσιν· ἡ δ' ἐν ταῖς ἀρεταῖς καρποφορία ἀπόλαυσίς ἐστι πνευματικὴ μεθ' ἡδονῆς ἀφθάρτου ἐν καρδίαις πισταῖς τε καὶ ταπειναῖς ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἀπορρήτως ἐνεργουμένη· ὥστε οἱ πόνοι καὶ οἱ κάματοι, καθὼς εἰσι πόνοι φημὶ καὶ κάματοι λογιζέσθωσαν, καὶ οἱ καρποί, καρποί. εἰ δέ τις διὰ γνώσεως ἐνδείας τὴν ἐργασίαν ἀντὶ τοῦ καὶ τὸν κάμα-

τοι

τον καρποὺς τοῦ πνεύματος εἶναι νομίσῃ, μὴ ἀγνοῶν φαίνεται ψυχαγωγεῖν ἑαυτὸν παρακρουόμενος, καὶ μεγάλων ὄντως καρπῶν τοῦ πνεύματος, διὰ τὸ οὕτως ἔχειν, ἀποστερῶν.

diuisim sunt. Si quis vero per cognitionis defectum, propriam operationem & laborem, fructus Spiritus esse crediderit, is per ignorantiam videtur seipsum lactare & decipere, ac, dum ita se adulatione noxia habet, vere magnis semetipsum Spiritus fructibus priuare. Cap. V.VI.

ΚΕΦ. Ζ.

Ὥσπερ ὁ τῇ ἁμαρτίᾳ ὅλον ἑαυτὸν ἔκδοτον παρεχόμενος, τὰ παρὰ φύσιν πάθη τῆς ἀτιμίας, τουτέστιν ἀσέλγειαν, πορνείαν, πλεονεξίαν, μῖσος, καὶ δόλον, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς κακίας ἐπιτηδεύματα ἐν ἀπολαύσει καὶ ἡδονῇ ὡς φυσικὰ καταπράττεται· οὕτως ὁ ἐν ἀληθείᾳ καὶ τελειότητι χριστιανὸς ὤν, τὰς ἀρετὰς πάσας καὶ τοὺς καρποὺς τοῦ πνεύματος ἅπαντας τοὺς ὑπὲρ τὴν φύσιν, τὴν ἀγάπην δηλονότι καὶ τὴν εἰρήνην, τὴν ὑπομονήν, τὴν πίστιν, καὶ τὴν ταπείνωσιν, καὶ πᾶν τὸ χρυσοῦν ὄντως γένος τῆς ἀρετῆς, ἐν ἀπολαύσει πολλῇ καὶ ἡδονῇ πνευματικῇ ἀπονητὶ λοιπὸν καὶ ῥᾳδίως ὡς

CAP. VI.

Vt qui peccato totum seipsum deditum exhibet, naturam inhonorantes ignominiæ passiones, hoc est, impudicitiam, fornicationem, auaritiam, odium, dolum, & reliqua malitiæ studia cum fruitione ac voluptate tanquam naturalia exercet; sic qui vere ac perfecte christianus est, virtutes omnes & fructus Spiritus, qui supra naturam sunt, videlicet charitatem, pacem, patientiam, fidem, humilitatem, & omne genus vere aureum virtutis, iucunditate multa & voluptate spirituali, de cetero sine labore ac facile, vt naturalia exequitur; non iam contra passiones nequitiæ depugnans; vt pote qui perfecte

Cap. VII. VIII.

a Domino liberatus, & a bono Spiritu plenam absolutamque Christi pacem & exultationem in corde adeptus sit. Talis est intime atque indiuidue Domino adhærens, & in vnum cum eo coalitus spiritum.

φυσικὰ μέτεισιν· οὐκ ἔτι πρὸς τὰ πάθη τῆς κακίας διαμαχόμενος, ἅτε τελείως ἀπὸ Κυρίου λελυτρωμένος, καὶ ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ πνεύματος τὴν ἐντελῆ τοῦ Χριστοῦ εἰρήνην καὶ ἀγαλλίασιν ἐν τῇ καρδίᾳ δεξάμενος· οὗτός ἐστιν ὁ κολληθεὶς τῷ Κυρίῳ, καὶ γενόμενος εἰς ἓν πνεῦμα.

Cap. VII.

Illis, qui nondum valent ob ruditatem velut quandam infantiæ, se totos addicere amori summo animæ nisu exercendo, conuenit, se ipsos impendere ministerio fratrum, sedulo illud ac cum fide timoreque diuino amplectendo, tanquam Dei mandato in negotio spirituali obsequentes; non autem ab hominibus mercedem, aut honorem, aut gratiarum actionem expectantes; nec dantes locum omnino vllum murmurationi superbiæ, negligentiæ, & torpori; ne bonum istud opus maculari aut corrumpi contingat; sed per pietatem potius impigram cum Dei timore & alacri lætitia coniunctam, gratiam idem acceptumque Deo fiat.

ΚΕΦ. Η.

Τοὺς μήπω δυναμένους ἄκρως τῷ τῆς ψυχῆς ἔρωτι διὰ νηπιότητα ἑαυτοὺς ἐπιτρέπειν, τούτους τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ἀδελφῶν μετ' εὐλαβείας καὶ πίστεως, φόβου τε θείου, καταδέξασθαι χρή, ὡς Θεοῦ ἐντολῇ, καὶ ὡς πνευματικῷ πράγματι, διακονουμένους· ἀλλ' οὐχ ὡς παρ' ἀνθρώπων μισθὸν, ἢ τιμὴν, καὶ εὐχαριστίαν προσδοκωμένους· μηδὲ δόντας χώραν ὅλως γογγυσμῷ, ἢ ὑψηλοφροσύνῃ, ἢ ἀμελείᾳ καὶ χαυνότητι· ὡς μὴ τὸ ἀγαθὸν τοῦτο ἔργον ἀπολῦσθαι καὶ παραφθείρεσθαι, διὰ δὲ τῆς εὐλαβείας μᾶλλον, καὶ τοῦ φόβου, καὶ τῆς χαρᾶς εὐπρόσδεκτον τῷ Θεῷ γίνεσθαι.

ΚΕΦ. Θ.

Τοσαύτῃ φιλανθρωπίᾳ καὶ ἀγαθότητι, ὢ τῶν θείων σπλάγχνων περὶ ἡμᾶς· συγκατέβη τοῖς ἀνθρώποις ὁ Κύριος, τοῦτο πραγματευόμενος, τὸ μηδένα ἔργου ἀγαθοῦ μισθὸν παριδεῖν· ἀλλ' ἀπὸ τῶν μικρῶν ἐπὶ τὰς μείζους τῶν ἀρετῶν, πάντας ἀναγαγεῖν· τὸ μηδὲ ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος ἀποστερεῖν ἀνταποδόσεως· εἴρηκε γάρ· ὃς ἂν ποτίσῃ ποτήριον ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ· καὶ αὖθις· ἐφ' ὅσον ἑνὶ τούτων ἐποιήσατε, ἐμοὶ ἐποιήσατε· μόνον κατὰ Θεὸν τὸ γινόμενον, καὶ μὴ κατὰ δόξαν γινέσθω. προσέθηκε γὰρ, μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ· τουτέστι φόβῳ καὶ ἀγάπῃ Χριστοῦ· τοῖς γὰρ ἐπιδεικτικῶς τὸ ἀγαθὸν μελετοῦσι καὶ μεμφόμενος ὁ Κύριος, ἀποφάσει βεβαίᾳ τὸν λόγον ἀσφαλιζόμενος ἐπάγει λέγων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν.

Cap. VIII.

Cap. VIII.

Tanta humanitate & bonitate: (o diuinæ in nos miſericordiæ viſcera!) demiſit ſe ad conſulendum hominibus Dominus, vt ſedulo hoc agat, ne quiſquam boni operis mercede per ſuam incuriam fraudetur; ſed a paruis ad maiores virtutes cunctos quaſi quibusdam gradibus prouehat, ita vt nec porrectio quidem calicis aquæ frigidæ mercede caritura ſit. Dixit
enim: *Qui dederit calicem* Matth. X, 42.
frigidæ tantum in nomine diſcipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam. Et Matth. XXV, 40.
rurſus: *in quantum vni hoc feciſtis, mihi feciſtis.* Dummodo ſecundum Deum fiat, quod fit; & non propter laudem humanam fiat, adiunxit enim: *tantum in nomine diſcipuli*, hoc eſt, ex reuerentia & amore Chriſti.
Nam iis, qui oſtentationis Matth. VI, 5.
gratia rem bonam exequuntur, reprehendens Dominus, & aſſeueratione certa ſententiam confirmans, ſubiungit dicens: *amen dico vobis: receperunt mercedem ſuam.*

Cap. IX.

Cap. IX.

Simplicitas ante alia, & mutua charitas, & gaudium, & humilitas omnino tanquam fundamentum substernantur in fraternitate, ne super nos inuicem elati, & vnus de alio murmurantes, inutilem nobis laborem efficiamꝰ. Ergo nec qui sine intermissione perdurat in orationibus, ideo se per arrogantiam extollat supra eum, qui hoc facere non potest; neque qui ministerio se addixit, de illo, qui orationi vacat, murmuret. Etenim si eiusmodi simpliciter ac bona dispositione animi erga se inuicem affecti fuerint, quod abundat in perseueranter orantibus, redundabit in supplementum eius, quod ministrantibus deest; vicissimque si quid lucrabuntur ministrantes, explebit in quo deficient attenti orationibus. Ex qua compensatione æqualitas magis videtur conseruari posse, congrue ad illud: *Neque qui multum habuit, abundauit; neque qui parum, defectum sensit.*

Exod. XVI, 18.

ΚΕΦ. Ι.

Ἡ ἁπλότης πρὸ τῶν ἄλλων καὶ ἡ ἀφέλεια, καὶ ἡ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπη, καὶ χαρά, καὶ ταπείνωσις, ἐκ παντὸς τρόπου, ὥσπερ τις θεμέλιος ὑποβεβλίσθωσαν ἐν τῇ ἀδελφότητι, ἵνα μὴ ἀλλήλων κατεπαιρόμενοι, καὶ καταγογγύζοντες, ἀνόνητον τὸν κάματον ἀποδείξωμεν· καὶ μήτε ὁ ἀδιαλείπτως προσκαρτερῶν ταῖς εὐχαῖς τοῦ μὴ οὕτω ποιεῖν δυναμένου κατεπαιρέσθω· μήτε ὁ τῇ διακονίᾳ ἑαυτὸν ἐκδιδοὺς τοῦ τῇ προσευχῇ σχολάζοντος καταγογγυζέτω· ὡς εἴ γε μετὰ τοιαύτης ἁπλότητός τε καὶ διαθέσεως ἀλλήλοις προσφέροιντο, γίνηται τὸ περίσσευμα τῶν ταῖς εὐχαῖς ἐμπαραμενόντων, ἐπὶ τὸ ὑστέρημα τῶν διακονούντων· καὶ αὖθις τὸ τῶν διακονούντων περίσσευμα ἐπὶ τὸ ὑστέρημα τῶν ταῖς εὐχαῖς σχολαζόντων· καὶ οὕτω μᾶλλον ἡ ἰσότης. κατὰ τὸ εἰρημένον, φαίνηται σωζομένη· ὡς τὸ πολὺ οὐκ ἐπλεόνασε, καὶ ὡς τὸ ὀλίγον οὐκ ἠλαττόνησεν.

ΚΕΦ.

ΚΕΦ. Ι.

Τότε γίνεται τὸ τοῦ Θεοῦ θέλημα ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ὅταν μὴ, ὥσπερ εἴρηται, ἀλλήλων κατεπαιρώμεθα. ὅταν μὴ μόνον ζήλου χωρὶς, ἀλλὰ καὶ ἁπλότητος ἐν μετοχῇ καὶ ἀγάπης, εἰρήνης τε καὶ χαρᾶς συνημμένοι ὦμεν. ἀλλήλοις τὴν τοῦ πλησίον προκοπὴν ἰδίαν, ὡς δέον, καὶ τὴν ἐκείνου ὑστέρησιν ζημίαν ἑαυτῶν λογιζόμενοι· καὶ τῇ εὐχῇ ὀκνηρὸς καὶ τῇ διακονίᾳ τῶν ἀδελφῶν καὶ ἐν ἑτέρῳ δήτινι ἔργῳ τῷ κατὰ Θεὸν γινομένῳ χαύνως καὶ ἀμελῶς διακείμενος, οὗτος ἀπὸ τοῦ ἀποστόλου ἀργὸς διαῤῥήδην καλούμενος αὐτοῦ τοῦ ἄρτου ἀνάξιος εἶναι καταψηφίζεται, εἴρηκε γὰρ ὁ δὲ ἀργὸς μηδὲ ἐσθιέτω· καὶ ἀλλαχοῦ· τοὺς δὲ ἀργοὺς καὶ ὁ Θεὸς μισεῖ, καὶ ὁ ἀργὸς οὐδὲ πιστὸς εἶναι δύναται· καὶ ἡ σοφία· πολλὴν κακίαν, ἔφη, ἐδίδαξεν ἡ ἀργία· προσήκει τοιγαροῦν ἕκαστον ὁποῖον δήποτε ἔργον κατὰ Θεὸν γινόμενον καρποφορεῖν, καὶ σπουδαίως καὶ ὑφ' ἑνὶ τῶν ἀγαθῶν διαπτηθῶς, ἵνα μὴ

CAP. X.

Tunc fit Dei voluntas *sicut in cœlo & in terra*, quando, vt dictum est, nos nobis inuicem non prætulerimus; quando non solum sine æmulatione; sed & cum mutua exhibitione simplicitatis & charitatis, alacritatisque lætæ connexi inuicem fuerimus, vnoquoque sui vicissim proximi profectum velut proprium, quemadmodum par est; similiterque alterius defectum, iacturam propriam reputante. ceterum in oratione piger; quique in ministerio fratrum aut opere alio, quod secundum Deum fit, languide & negligenter versatur, hic ab apostolo piger diserte vocatus, ipso quoque pane indignus pronunciatur. Dixit enim: *qui non laborat, nec manducet.* Et alibi: *Pigros autem Deus odit.* Et: *piger nec fidelis esse potest.* Et sapientia: *multam malitiam docuit otiositas.* Conuenit igitur vnumquemque, qualecunque opus, quod Dei causa facit, fructuose age-

Cap. X. *Matth. VI, 10.*

I. Thess. III, 10.

Sir. XXXIII, 29.

Cap. X. XI. re: ac diligentiam cuilibet actioni bonæ impendere, ne tanquam infructuosus omnino repertus, omni prorsus participatione bonorum æternorum excludatur.

τὸ παράπαν ἄκαρπος εὑρισκόμενος ἀμέτοχος εἰς ἅπαν καὶ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν γίνεται.

Cap. XI.

Dicentibus fieri non posse, vt homo ad perfectionem pertingat, & ad plenam liberationem ab affectibus; itemque participationem & impletionem boni Spiritus, necesse est opponere, testimonia diuinarum scripturarum, ostendereque & errore mentis laborare ipsos, & falso ac periculose loqui. Ait enim Dominus: *Estote & vos perfecti, sicut Pater vester cælestis perfectus est.* (Matth. V, 48.) Plenam absolutamque puritatem per hæc indicans. Et: *Volo vt vbi sum ego, & hi sint mecum, vt videant claritatem meam.* (Ioh. XVII, 24.) Hæc affirmat is, qui alias dixerat: *Cælum & terra transibunt, &c.* (Matth. XXIV, 35. Luc. XXI, 33.) Eodem spectat & illud Apostoli: *Vt exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo.* (Col. I, 28.) Illud quoque: *Do-*

ΚΕΦ. ΙΑ.

Πρὸς τοὺς λέγοντας φησὶν ἀδύνατον εἶναι τῆς τελειότητος ἐφικέσθαι καὶ τῆς εἰσάπαξ ἀπαλλαγῆς τῶν παθῶν, εἰ καὶ τῆς μετουσίας καὶ πληρώσεως τοῦ ἀγαθοῦ τυχεῖν πνεύματος, ἀναγκαῖον τὴν ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν μαρτυρίαν ἐπενεγκεῖν, καὶ δεῖξαι κακῶς εἰδότας αὐτοὺς, ψευδῶς τε ἅμα καὶ ἐπισφαλῶς λέγοντας· γίνεσθε, γάρ φησιν ὁ Κύριος, καὶ ἡμεῖς τέλειοι ὡς ὁ πατὴρ ὑμῶν οὐράνιος τέλειός ἐστι· τὴν παντελῆ καθαρότητα διὰ τούτων σημαίνων. καὶ θέλω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ καὶ οὗτοι ὦσι μετ' ἐμοῦ, ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμήν. ταῦτα δὲ εἰρηκότος εἰσίν· ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι· καὶ τὸ τοῦ ἀποστόλου· ἵνα παραστήσωμεν πάντα ἄνθρωπον τέλειον ἐν Χριστῷ· καὶ τὸ

μέχρι

μέχρι ἂν καταντήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ, εἰς ταυτὸν φέρει· οὕτω δὲ πρὸς τὴν τελειότητα ἀφορῶντας συμβαίνει δύο τὰ κάλλιστα γίνεσθαι, συντονόν τε καὶ ἀδιάπαυστον τὸν ἀγῶνα ἔχοντας εἰς τὸ πέρας διώκειν διὰ τὴν ἐλπίδα τοῦδε τοῦ μέτρου, φημὶ καὶ τῆς ἀναβάσεως· τύφῳ τε μὴ ἁλίσκεσθαι, ἀλλὰ μετριοφρονεῖν, καὶ μικροὺς ἑαυτοὺς ἡγεῖσθαι διὰ τὴν μήπω τοῦ τελείου κατάληψιν.

nec occurramus omnes in vnitatem fidei, & agnitionis filii Dei, in virum perfectum in mensuram ætatis plenitudinis Christi, idem suadet. Porro qui perfectionem præ oculis habent, illis duo quædam præstantissima euenire contingit. Summus ac irremissus contentionis ardor in ipsum apicem spe huius mensuræ cursum in adscendendo persequendi; & vt superbia ne capiantur; sed modico de se sentiant, & exiguos se existiment, quoniam perfectionem nondum consecuti sunt.

Cap. XI.XII.
Eph. IV, 13.

ΚΕΦ. ΙΒ.

Οἱ ταῦτα λέγοντες, φησὶν, ἐκ τριῶν τρόπων τὴν μεγίστην ψυχῇ περιάπτουσι βλάβην· πρῶτον μὲν, ὅτι τὸν θεοπνεύστοις φαίνονται διαπιστοῦντες γραφαῖς· εἶθ' ὅτι τὸν μείζονά τε καὶ τέλειον μὴ προθησάμενοι τοῦ χριστιανισμοῦ σκοπὸν, μηδὲ πρὸς ἐκεῖνον φθάσαι κατατεινόμενοι, πόνον καὶ σπουδὴν, πεινᾶν τε καὶ δίψαν τῆς δικαιοσύνης ἔχειν οὐ δύνανται.

CAP. XII.

Qui ea proferunt, tribus modis maximum animæ damnum important, primum quidem, quod diuinitus inspiratis negare videntur scripturis fidem; deinde quod maiorem & perfectum non præstituunt christianismo scopum, neque ad illum peruenire contendentes, laborem & studium, famem & sitim iustitiæ habere possunt;

Cap. XII. XIII.

ſed externis & ſuperficialibus habitibus & moribus, paucisque quibusdam tralatitiæ virtutis officiis abunde contenti, a ſpe beata & perfectionis, abſolutæque prauorum omnis generis affectuum purgationis generis excidunt. Poſtremo, quod exhibitione paucarum vulgarium virtutum, vt diximus, inflantur in opinionem ſui, quaſi iam apicem teneant, in quem ſummum eniti vis humana queat; ideoque vlterius adſpirare deſinunt; nec ſolum humilem æſtimationem ſui, & paupertatem & contritionem cordis minime habere poſſunt: ſed etiam iuſtificantes ſeipſos, vt qui iam comprehenderint, creſcere quotidie promouerique in melius ceſſant.

ἀλλὰ τοῖς ἐξωτέροις σχήμασί τε καὶ ἤθεσι, καὶ ὀλίγοις τισὶ κατορθώμασιν ἐμπληροφορούμενοι, τῆς μακαρίας ἐλπίδος, καὶ τελειότητος, καὶ τῆς παντελοῦς τῶν παντελῶν παθῶν καθάρσεως ἀπολίπονται. τὸ τρίτον· ὅσοι οἰόμενοι τῆς ἀκρότητος ἐφικέσθαι τῇ κατορθώσει τῶν ὀλίγων, ὡς ἔφημεν, ἀρετῶν, καὶ μὴ πρὸς τὸ τέλειον ἐπειγόμενοι, οὐ μόνον ταπείνωσιν καὶ πτωχείαν καὶ συντριβὴν καρδίας ἥκιστα ἔχειν δύνανται· ἀλλὰ δικαιοῦντες ἑαυτοὺς ὡς ἤδη κατειληφότας, οὐ προκοπὴν σὺν ἐπίδοσιν ὁσημέραι δέχονται.

Cap. XIII.

Qui exiſtimant impoſſibilem eam reformationem, quæ per habitantem in hominibus Spiritum fit, quæ noua eſt creatio puri cordis; eos apoſtolus diſerte pronunciat ſimiles illis, qui propter infidelitatem indigni iudicati terra promiſſionis propter-

Ebr. III, 17.

ΚΕΦ. ΙΓ.

Τοὺς ἀδύνατον φησὶν ἡγουμένους τὴν κατόρθωσιν ταύτην τὴν διὰ τοῦ πνεύματος τοῖς ἀνθρώποις ἐγγινομένην, ἥτις ἡ καινὴ κτίσις ἐστὶ τῆς καθαρᾶς καρδίας, ὁ ἀπόστολος διαῤῥήδην ἐοικότας αὐτοὺς δείκνυσι τοῖς δι' ἀπιστίαν τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας εἰσελθεῖν μὴ ἠξιω-

ἠξιωμένοις, καὶ διὰ τοῦτο πεπτωκότων αὐτοῖς τῶν κώλων ἐν τῇ ἐρήμῳ· ἡ γὰρ ἐκεῖ ἐπαγγελίας γῆ κατὰ τὸ φανερόν, τοῦτο ἐνταῦθα παθῶν ἀπολύτρωσις κατὰ τὸ κρυπτόν· ὅπερ δὴ καὶ ὁ ἀπόστολος τέλος πάσης ἐντολῆς εἶναι ἀπέδειξε· καὶ τοῦτό ἐστιν ἡ ἀληθινὴ τῆς ἐπαγγελίας γῆ, καὶ δι' αὐτὴν πάντα ἐκεῖνα τυπικῶς παραδίδοται· παρ' ὃ καὶ ὁ θεσπέσιος παῦλος δι' ἀσφαλείας τὰ τῶν μαθητῶν ποιούμενος, ὡς μή τινα συμβῆναι ἀπιστίας ἁλῶναι φρονήματι· βλέπετε ἀδελφοί μου φησί, μήποτε εἴη ἔν τινι ὑμῶν καρδία πονηρὰ ἀπιστίας ἐν τῷ ἀποστῆναι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ζῶντος· τὸ δὲ ἀποστῆναι οὐκ ἐπὶ τοῦ ἀρνήσασθαι, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ταῖς ἐπαγγελίαις αὐτοῦ ἀπιστῆσαι, τέθεικεν· ἀμέλει καὶ τὰ τυπικὰ τῶν Ἰουδαίων ἀλληγορῶν, καὶ παραβάλλων ταῦτα πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἐπιφέρει λέγων· τινὲς γὰρ ἀκούσαντες αὐτοῦ παρεπίκραναν· ἀλλ' οὐ πάντες οἱ ἐξελθόντες ἐξ Αἰγύπτου διὰ Μωσέως· τίσι δὲ προσώχθισε τεσσαράκοντα ἔτη; οὐχὶ τοῖς

& quorum propterea cadauera prostrata sunt in deserto. Quæ enim illic promissionis terra sensu aperto dicitur, mystico sensu ab affectibus liberationem indicat; quam & idem apostolus finem esse omnis mandati declarauit. Hæc enim vera demum est promissionis terra, in cuius significationem cuncta illa typice traduntur. Propter quod diuinus apostolus securitati prospiciens discipulorum, ne cui contingeret capi contumaci incredulitatis supercilio: *videte*, inquit, *fratres, ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis, discedendi a Deo viuo.* Quod discedendi verbum non ad abnegationis, sed ad diffidentiæ promissionum significationem posuit: videlicet typica iudæorum ex allegoriis euoluens, & figuras cum veritate comparans subinfert dicens: *Quidam enim audientes exacerbauerunt: sed non vniuersi, qui profecti sunt ex Ægypto per Moysen: quibus autem infensus est*

Cap. XIII.

Ebr. III, 12.

Ebr. III, 16.

Cap. XIII. *quadraginta annis? nonne illis, qui peccauerunt, quorum cadauera prostrata sunt in deserto, quibus autem iurauit non introire in requiem ipsius, nisi incredulis? Et videmus quia non potuerunt introire propter incredulitatem.* Ebr. IV, 1. seqq. *Timeamus ergo ne forte relicta pollicitatione introeundi in requiem ipsius existimetur aliquis ex vobis deesse. Etenim & nobis nunciatum est, quemadmodum & illis; sed non profuit illis sermo auditus fidei ex iis, quæ audierunt. Ingrediemur enim in requiem qui credidimus.* Et post pauca rursus infert: Ebr. IV, 11. *Festinemus ergo ingredi in illam requiem, vt ne in ipsum quis incidat incredulitatis exemplum.* Quæ autem alia est christianorum requies, a perfecta perturbationum ad peccatum trahentium liberatione, atque a plenissima & efficaci boni Spiritus in puro corde habitatione? Propterea & inducens rursus eos ad fidem, ait: Ebr. X, 22. *Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, adsperfi cor-*

ἁμαρτήσασιν, ὧν τὰ κῶλα ἔπεσεν ἐν τῇ ἐρήμῳ; τίσι δὲ ὤμοσε μὴ εἰσελεύσεσθαι εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἀπειθήσασι; καὶ βλέπομεν, ὅτι μὴ ἐδυνήθησαν εἰσελθεῖν δι᾽ ἀπιστίαν· καὶ ἐπάγει· Φοβηθῶμεν οὖν μήποτε καταλειπομένης ἐπαγγελίας εἰσελθεῖν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ δοκεῖ τις ἐξ ὑμῶν ὑστερηκέναι· καὶ γάρ ἐσμεν εὐηγγελισμένοι καθάπερ κἀκεῖνοι· ἀλλ᾽ οὐκ ὠφέλησεν ὁ λόγος τῆς ἀκοῆς ἐκείνους μὴ συγκεκραμένους τῇ πίστει τοῖς ἀκούσασιν· εἰσερχόμεθα γὰρ εἰς τὴν κατάπαυσιν οἱ πιστεύσαντες· καὶ μετ᾽ ὀλίγα πάλιν ἐπιφέρει· σπουδάσωμεν οὖν εἰσελθεῖν εἰς ἐκείνην τὴν κατάπαυσιν, ἵνα μὴ ἐν τῷ αὐτῷ τις ὑποδείγματι περιπέσῃ τῆς ἀπειθείας· τίς δὲ χριστιανῶν κατάπαυσις ἑτέρα ἢ τοῦ τῆς ἁμαρτίας παθῶν ἡ ἀπολύτρωσις, καὶ ἡ πληρεστάτη καὶ ἐνεργὴς τοῦ ἀγαθοῦ πνεύματος ἐν τῇ καθαρᾷ καρδίᾳ ἐνοίκησις; ταύτῃ τοι καὶ ἐνάγων αὐτοὺς πάλιν πρὸς τὴν πίστιν φησί·

πρόσ-

προσερχώμεθα μετ' ἀληθινῆς καρδίας ἐν πληροφορίᾳ πίστεως ἐρραντισμένοι τὰς καρδίας ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς· καὶ αὖθις· πόσῳ μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ καθαριεῖ τὴν συνείδησιν ὑμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων εἰς τὸ λατρεύειν Θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ· προσήκει τοίνυν, τὴν διὰ τῶν ῥημάτων τούτων ἐπηγγελμένην τοῦ Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους ἀμέτρητον ἀγαθότητα καθομολογεῖν ἡμᾶς, οἷα δούλους εὐγνώμονας, καὶ ἀληθῆ καὶ βέβαια λογίζεσθαι τὰ ἐπηγγελμένα· ἵνα κἂν διὰ νωθείαν ἢ ἀσθένειαν προαιρέσεως μὴ καθάπαξ ἑαυτοὺς τῷ πεποιηκότι παρέχομεν, μηδὲ τῶν μεγάλων καὶ τελείων τῆς ἀρετῆς ἀντεποιησάμεθα μέτρων· ἀλλ' οὖν γέ τινος ἐλέους διὰ τὸ ὀρθὸν καὶ ἀδιάστροφον τοῦ φρονήματος, καὶ τὴν ὑγιῆ πίστιν ἐπιτεύξασθαι δυνηθῶμεν.

da a conscientia mala. Et iterum: *quanto magis sanguis Christi emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis ad seruiendum Deo viuo & vero.* Conuenit igitur annunciatam per hæc verba immensam Dei erga homines benignitatem confiteri nos, vt seruos fideles; & vera firmaq; reputare quæ promissa sunt, vt quantumuis propter pigritiam & infirmitatem propositi, non prorsus nos semel in omne tempus Creatori præbuimus, neque ad magnas & perfectas virtutis adspirauimus mensuras; at aliquam saltem misericordiam ob rectitudinem irreflexam intentionis, & sanam fidem, consequi possimus.

Cap. XIII. XIV.

Ebr. IX, 14.

ΚΕΦ. ΙΔ.

Τὸ τῆς εὐχῆς καὶ τοῦ λόγου ἔργον ἁρμοζόντως ἐπιτελούμενον, πάσης ἀρετῆς τε καὶ ἐντολῆς ὑπεράνω πολλῷ. καὶ τούτου μάρτυς αὐτός· ἐπειδὴ ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν Μάρ-

Cap. XIV.

Orationis & verbi opus rite ac conuenienter exercitum supra omnem virtutem & omne mandatum excellit. Huius rei testis ipse est Dominus. Cum enim in Marthæ

Luc. X, 38.

Cap. XIV. ac Mariæ diuertiſſet domum, & Martha circa miniſterium occupata, interim dum Maria ad pedes Domini ſedens, ambroſia diuinæ illius linguæ quaſi ſuauiter epulans fruebatur, quereretur de ſorore, quod ipſam non adiuLuc. X, 41. varet, ac propter id ad Chriſtum acceſſiſſet, ille principale acceſſorio præferens: *Martha* (inquit) *Solicita es & turbaris erga plurima: porro vnum eſt neceſſarium. Maria optimam partem elegit, quæ nõ auferetur ab ea.* Hoc autem dixit, vt præfati ſumus, non vt miniſterii opus reprobaret; ſed vt maius minori præponeret. Enimuero cui tandem videri poſſit male illum ſenſiſſe de miniſterio, cuius vtique auctorem & exemplar ſeipſum exhibuit, pedes etiam diſcipulorum lauans? Ioh. XIII, 5. Tantum profecto abfuit vt illud vetaret, vt diſcipulis præceperit, idem ſimiliter erga ſeſe mutuo exercere. Quin & ipſos inuenies apoſtolos, quando primum circa menſarum miniſterium

θας τέ φημι καὶ Μαρίας παρέβαλε, τῆς μὲν Μάρθας περὶ τὴν διακονίαν ἀσχολουμένης, Μαρίας δὲ περὶ τοὺς αὐτοῦ πόδας καθεζομένης, καὶ τῇ ἀμβροσίᾳ τῆς θείας ἐκείνης γλώττης εὐωχουμένης, μεμφομένης αὐτὴν τῆς ἀδελφῆς, ὅτι μὴ συμπράττῃ ταῦτα, καὶ διὰ τοῦτο Χριστῷ προσελθούσης αὐτοῖς τὸ κυριώτερον τοῦ δευτέρου προθείς, Μάρθα Μάρθα ἔφη, μεριμνᾷς καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλά, ἑνὸς δέ ἐστι χρεία· Μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς· τοῦτο δὲ εἴρηκεν, ὡς ἔφημεν, οὐχ ὡς τὸ τῆς διακονίας ἔργον ἀποποιούμενος, ἀλλ' ὡς τὸ μεῖζον πάντως τοῦ ἐλάττονος προτιθείς· ἐπεὶ πῶς αὐτὸς ἠνείχετο τῆς διακονίας; πῶς δὲ αὐτουργὸς φαίνεται τούτου γινόμενος, καὶ τοὺς πόδας νίψας τῶν μαθητῶν; τοσοῦτον δὲ ἀπεχόμενος τοῦ κωλῦσαι, ὅτι καὶ τὸν ἴσον τρόπον πρὸς ἀλλήλους ποιεῖν τοῖς μαθηταῖς ἐγκελεύεται· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς εὑρήσεις τοὺς ἀποστόλους ἡνίκα

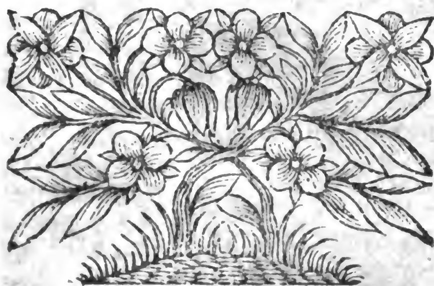
πρό-

πρότερον περὶ τὴν τῶν τραπεζῶν ἐποιοῦντο διακονίαν, τῷ μείζονος ἔργου προέκρισιν θεμένους, τῆς εὐχῆς, φημὶ καὶ τοῦ λόγου· οὐ δίκαιον γάρ φησιν ἡμᾶς καταλιπόντας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ διακονεῖν τραπέζαις· ἀλλ᾽ εὐξάμενοι ἄνδρας πλήρεις πνεύματος ἁγίου καταστήσωμεν ἐπὶ τῆς διακονίας ταύτης· ἡμεῖς δὲ τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου καὶ τῇ προσευχῇ προσκαρτερῶμεν· ὁρᾷς, ὅπως τὰ πρῶτα τῶν δευτέρων προέκριναν, καίτοι ἀμφότερα μιᾶς ἀγαθῆς ῥίζης οὐκ ἀγνοοῦντες εἶναι βλαστήματα.

laborabant, prælato huic potiori opere, orationis ſcilicet ac verbi ; dixiſſe : *Non eſt æquum, nos derelinquere verbum Dei & miniſtrare menſis;* ſed præmiſſa oratione, *viros plenos Spiritu ſancto conſtituamus ſuper hoc opus; nos vero orationi & miniſterio verbi inſtantes erimus.* Vides, vt prima ſecundis prætulerint: vtcunque non ignorarent, vnius vtraque bonæ radicis eſſe germina.

Cap. XIV.

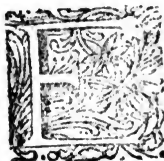
Act. VI, 2.

Cap. I.

MACARII MAGNI De Patientia & Discretione Liber.

Cap. I.

EOs qui volunt obedire Dei verbo, & bonum fructum faciunt, hæc sequuntur signa; suspirium, planctus, mœstitia, quies, capitis motio, oratio, silentium, constantia in loco, dolorosus luctus, labor cordis pro pietate susceptus. Hæc vero opera; vigiliæ, ieiunium, continentia, mansuetudo, longanimitas, oratio non intermissa, meditatio diuinarum scripturarum, Fides, humilitas, charitas fraterna, subiectio, labor, asperorum perpessio, charitas, bonitas, honestas, & omne lumen, quod est Dominus. Eorum autem qui non faciunt fructum vitæ, signa hæc sunt; iniuria, transgressio vltra terminos, effusio aspectus in omnes partes, negligentia,

ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ Περὶ ὑπομονῆς καὶ διακρίσεως λόγος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

ΤΟῖς πειθαρχεῖν τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ βουλομένοις, καὶ ἀγαθὸν καρπὸν ἐργαζομένοις, σημεῖα παρακολουθεῖ ταῦτα· στεναγμός, κλαυθμός, κατήφεια, ἡσυχία, κεφαλῆς κίνησις, προσευχή, σιωπή, ἐπιμονή, ὀδυνηρὸν πένθος, πόνος καρδίας ὑπὲρ εὐσεβείας γενόμενος· τὰ δὲ ἔργα· ἀγρυπνία, νηστεία, ἐγκράτεια, πρᾳότης, μακροθυμία, ἀδιάλειπτος προσευχή, μελέτη τῶν θείων γραφῶν, πίστις, ταπείνωσις, φιλαδελφία, ὑποταγή, πόνος, κακοπάθεια, ἀγάπη, ἀγαθωσύνη, κοσμιότης, καὶ τὸ ὅλον φῶς, ὅ ἐστιν ὁ Κύριος. Τῶν δέ γε μὴ ποιούντων καρπὸν ζωῆς σημεῖά ἐστι ταῦτα· ἀκηδία, μετεωρισμός, περίβλεψις, ἀπροσεξία, γογγυσμός, κέπφωσις· τὰ δὲ ἔργα· ἀδδηφαγία, ὀργή,

γὴ, θυμὸς, καταλαλιὰ, φυσίωσις, ἀκαιρολογία, ἀπιστία, ἀκαταστασία, λήθη, ταραχὴ, αἰσχροκέρδεια, φιλαργυρία, ζῆλος, ἐρίθεια, ὑπεροψία, φλυαρία, ἄκαιρος γέλως, ἐθελοδοξία, καὶ τὸ πᾶν σκότος, ὅπερ ἐστὶν ὁ σατανᾶς.

murmuratio, leuis circumactio; opera vero; voracitas, ira, vehementia, obtrectatio, tumor, importuna loquacitas, incredulitas instabilitas, oblivio, turbatio, lucri sordidi captatio, pecuniæ cupiditas, æmulatio, contentio, despicientia, nugacitas, intempestiuus risus, pertinacia sensus proprii; & omnes tenebræ, quæ sunt satanas. Cap.I. II.

ΚΕΦ. Β.

Κατ' οἰκονομίαν θειοτέραν φησὶν, οὐκ εὐθέως εἰς τὴν κληρωθεῖσαν αὐτῷ γέενναν ὁ πονηρὸς παρεπέμφθη· ἀλλὰ βασάνου καὶ δοκιμασίας χάριν τοῦ τε ἀνθρώπου φημὶ παρείθη· ἵνα καὶ ἄκων δικαιοτέρους μὲν τοὺς ἁγίους διὰ τῆς ὑπομονῆς ἀπεργάσηται, καὶ μείζονος αὐτοῖς δόξης αἴτιος καταστῇ· ἑαυτῷ δὲ πάλιν διὰ τῆς ἰδίας ἐθελοκακίας, καὶ τῆς κατὰ τῶν ἁγίων ἐπινοιῶν δικαιοτέραν κατασκευάσῃ τὴν κόλασιν· καὶ ἵνα, φησὶν ὁ θεῖος ἀπόστολος, καθ' ὑπερβολὴν γένηται ἁμαρτωλὸς ἡ ἁμαρτία.

CAP. II.

Per arcanæ, sed Deo dignæ, prouidentiæ consilium non statim in decretam ipsi geennam impius mittitur; sed interim sinitur hic viuere, vt vexet, ac vexando probet homines; atque ita, vtcunque non volens, efficiat, vt sancti crescant in iustitia per patientiam; ac per hoc maioris ipsis gloriæ causa sit; sibique vicissim per suam voluntariam obstinationem in peccatis, & malitiosas machinationes in sanctos, tanto iustius infligendam probet, quæ ipsi seruatur, pœnam. Nimirum, quod diuinus ait apostolus, *vt fiat supra modum peccans peccatum.* Rom. VII, 13.

Cap. III. IV.

Cap. III.

Cum decepisset Adamum inimicus, & sic eum dominio suo subiugasset, eripuit ei, quam prius habebat, potestatem; ita princeps huius seculi declaratus est. Princeps siquidem huius seculi & dominus omnium visibilium homo ab initio fuerat a Deo constitutus. Non enim ipsi præualere ignis poterat, non eum aqua demergere, non illi fera nocere, non suum in eius membra venenum noxium quoduis animal diffundere. Ex quo autem deceptioni succubuit, prodidit deceptori principatum suum. Propter quam causam magi & præstigiatores, & per aduersariam efficaciam mira, Deo sic permittente, operantur, venenatis dominantes bestiis, ignemq; & aquas sine noxa subeuntes, vt Iannes & Mambres Aduersarii Mosis: vt Simon principi apostolorum Petro sese ausus est opponere.

ΚΕΦ. Γ.

Ἀπατήσας τὸν Ἀδὰμ ὁ ἐχθρὸς καὶ οὕτως αὐτοῦ κυριεύσας ἀφεῖλέ τε αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν· καὶ ἄρχων ἐκεῖνος τοῦ αἰῶνος τοῦδε προσηγορεύθη· ἄρχων γὰρ τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ δεσπότης τῶν ὁρωμένων ὁ ἄνθρωπος ἦν ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Κυρίου καταστάς· οὔτε γὰρ πῦρ αὐτοῦ κατίσχυεν, οὐχ ὕδωρ ἐπόντιζεν, οὐ θηρίον ἔβλαπτεν, οὐκ ἰοβόλον ἐπ' αὐτῷ τὸ οἰκεῖον ἐνήργει· ἀφ' οὗ δὲ τῇ ἀπάτῃ εἶξε, παραδέδωκε τῷ ἀπατήσαντι τὴν ἀρχήν· δι' ἣν αἰτίαν φαρμακοί τε καὶ γόητες κατ' ἐναντίαν ἐνέργειαν, Θεοῦ δὲ συγχωρήσει, παραδοξοποιοὶ δείκνυνται, ἰοβόλων τε γὰρ κυριεύουσι, καὶ πυρὸς καὶ ὑδάτων καταπλωῶσιν, ὡς οἱ περὶ Ἰαννῆ φημὶ καὶ Μαμβρῆν τῷ Μωσῇ ἀντικείμενοι, καὶ ὡς Σίμων τῷ κορυφαίῳ Πέτρῳ ἀντιφερόμενος.

Cap. IV.

Existimo diabolum, quando animaduertit iterum effulgentem in facie Mosis e-

ΚΕΦ. Δ.

Οἶμαι φησίν, ὅτι καὶ τὴν προτέραν αὐτοῦ Ἀδὰμ δόξαν ὁμοίως τῷ προσώπῳ Μωσέως ἐπιλάμ-

λάμπουσαν, τὸν ἐχθρὸν θεασάμενον ἱκανῶς πτοηθῆναι· καθάπερ εἰ τεκμηράμενον τὴν τῆς ἑαυτοῦ βασιλείας καθαίρεσιν. οὐδὲν δὲ τὸ κωλῦον καὶ τὸ ἀποστόλου ῥητὸν πρὸς τοῦτο φέρεσθαι· τὸ ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωσέως, καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας· δοκῶ γάρ μοι, τὸ δεδοξασμένον πρόσωπον Μωσέως τύπον καὶ ὑπόδειγμα σώζειν τοῦ πρώτου διὰ χειρῶν Θεοῦ δημιουργηθέντος ἀνθρώπου· ὅπως ἰδόντα τὸν θάνατον, τουτέστι θανάτου αἴτιον διάβολον, ἐκεῖ μὲν ὑποπτεῦσαι τῆς βασιλείας διαπεσεῖν· ἐπὶ δὲ τοῦ Κυρίου πρὸς ἀλήθειαν τοῦτο παθεῖν· ταύτην τοιγαροῦν τὴν δόξαν ἀπό γε τοῦ νῦν οἱ ἀψευδεῖς χριστιανοὶ περιβάλλονται· καὶ ἔνδοθεν ὑπ' αὐτῶν ὁ θάνατος, εἴτουν τὰ τῆς ἀτιμίας καταργεῖται πάθη, ἐνεργεῖν μὴ δυνάμενα· ἅτε δὴ τῆς τοῦ πνεύματος δόξης ἐν αἰσθήσει καὶ πληροφορίᾳ πάσῃ ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν ἐλλαμπούσης.

andem gloriam', quam in vultu Adami, viderat, non parum fuisse perculsum; vt pote inde augurium ducentem deiectionis ex suo regno. Nihil autem impedit, quin apostoli dictum ad id referamus, *Regnauit mors ab Adam vsque ad Moysem, etiam in eos qui non peccauerunt.* Opinio enim hæc mea est, glorificatam illam faciem Moysis, expressam velut ex antiquo exemplari formam repræsentasse conspicuæ claritatis, qua Deus primi suis manibus effecti hominis vultum insigniverat. Quod cum videret mors, hoc est, mortis auctor, tum suspicari eum cœpisse, excidere se regno; & a Domino vere hoc se passurum. Eandem porro gloriam & nunc veri christiani induunt; intus in mente; vbi deleta morte, hoc est, passionibus ignominiæ, siue concupiscentiis ita debilitatis, vt operari nequeant, gloria Spiritus effulget in sensu & plenitudine omni fiduciæ animas illorum irradians.

Cap. IV.

Rom. V, 14.

Cap. V.

Cap. V.

Per mulierem, aptum ob similitudinem instrumentum fallendi, decepto inimicus Adamo effecit, vt auferretur ipsi gloria. Inde ille nudus repertus, suam vidit turpitudinem, ad quam antea non aduerterat, mente quippe contemplandis formis cœlestibus cum delectatione affixa. Etenim post transgressionem, in terram vergentes & humo pronæ fuerunt eius cogitationes; & prior illa simplex & bona intelligentia, notionibus malitiæ carneis concreta fuit. Clausus autem quod dicitur homini fuisse paradisus, & flammeo gladio, ac cherubim iniunctum, vt ingredi prohiberet ipsum; credendum quidem est vere ita & sensibiliter tunc factum; reperitur autem idem arcana ratione in qualibet anima fieri. Vndique enim circum cor velum quoddam tenebrarum oppansum est, fumus inquam, ex igne mundani spiritus, qui neque mentem conuersari cum

Gen. III, 24.

ΚΕΦ. Ε.

Διὰ τῆς γυναικὸς ὡς δι' ὁμοίου τινὸς ὁ ἐχθρὸς ἀπατήσας, ἀφαιρεθῆναι τὴν περικειμένην τοῦ Ἀδὰμ δόξαν πεποίηκε· καὶ οὕτως γυμνός τε εὑρέθη, καὶ τὴν ἀσχημοσύνην εἶδε τὴν ἑαυτοῦ, ἣν δὴ πρότερον οὐχ ἑώρα, ἅτε τοῦ φρονήματος αὐτοῦ τοῖς οὐρανίοις κάλλεσιν ἐντρυφῶντος· καὶ γὰρ μετὰ τὴν παράβασιν περίγεια γέγονεν αὐτῷ καὶ χαμαιπετῆ τὰ νοήματα· καὶ τὸ ἁπλοῦν αὐτοῦ καὶ ἀγαθὸν φρόνημα φρονήματι κακίας σαρκικῆς συνεπλάκη· τὸ δὲ κλεισθῆναι τὸν παράδεισον καὶ τῇ φλογίνῃ ῥομφαίᾳ, καὶ τῷ χερουβεὶμ ἐπιτραπῆναι διακωλύειν αὐτῷ τὴν εἴσοδον, τοῦτο κατὰ μὲν τὸ ὁρατὸν καὶ πιστεύεται γεγενῆσθαι ὡς εἴρηται· εὑρίσκεται δὲ καὶ παρ' ἑκάστῃ ψυχῇ κατὰ τὸ λανθάνον. κύκλῳ γὰρ τῆς καρδίας τὸ κάλυμμα τοῦ σκότους περιχωρεῖ, τοῦ πυρὸς φημὶ τοῦ κοσμικοῦ πνεύματος ὅπερ οὔτε τὸν νοῦν ἐντυχεῖν τῷ Θεῷ, οὔτε τὴν ψυχὴν ἀφίησι κατὰ τὸ αὐτῆς θέλημα ἢ εὔξασθαι ἢ πιστεῦσαι, ἢ

ἀγα-

ἀγαπῆσαι τὸν Κύριον· τούτων δὲ πάντων ἡ πεῖρα διδάσκαλος τοῖς γνησίως ἑαυτοὺς τῷ Κυρίῳ πιστεύσασι, τῇ τε ἐπιμονῇ τῆς εὐχῆς, καὶ τῇ εὐτόνῳ κατὰ τοῦ πολεμοῦντος ὁρμῇ.

Deo ſinit, neque animam permittit, prout ipſa vellet, aut orare, aut credere, aut amare Dominum. Horum autem omnium experientia magiſtra eſt iis qui ſincere ſeipſos Domino crediderunt, tum perſeuerantia orationis, tum conſtanti adverſus hoſtem oppugnantem impetu. Cap. V. VI.

ΚΕΦ. Ϛ.

Ῥάβδος ἐστὶ παιδείας καὶ λᾶρος μαστίγων ὁ τοῦδε τοῦ αἰῶνος ἄρχων τοῖς κατὰ πνεῦμα νηπίοις· αὐτοῖς μὲν, ὥσπερ οὖν καὶ πρότερον εἴρηται, μεγάλην δόξαν καὶ πλείονα τὴν τιμὴν διὰ τῶν θλίψεών τε καὶ πειρασμῶν· ἐκ τούτων γὰρ καὶ τὸ τελείους αὐτοὺς γίνεσθαι περιγίνεται· ἑαυτῷ δὲ πλείονά τε καὶ βαρυτέραν κατασκευάζων τὴν κόλασιν· ὅλως γὰρ μεγίστη τις δι' αὐτοῦ οἰκονομεῖται οἰκονομία· καθὼς εἴρηταί που· συνεργεῖ τὸ πονηρὸν τῷ ἀγαθῷ προαιρέσει οὐ καλῇ· ταῖς γὰρ ἀγαθαῖς καὶ καλὴν τὴν προαίρεσιν ἐχούσαις ψυχαῖς καὶ τὰ δοκοῦντα λυπηρὰ εἰς ἀγαθὸν τελευτᾷ· καθὰ δὴ καὶ τὸ τοῦ ἀποστόλου εἰ-

Cap. VI.

Virga eſt diſciplinæ & lorum plagas infligens princeps huius ſeculi paruulis in Spiritu; ipſis quidem, vt prius etiam dictum eſt, magnam gloriam & abundantiorem honorem per afflictiones & tentationes procurans; ex his enim, vt & ipſi perfecti euadant, oritur; ſibi autem miſer ipſi maiorem grauioremque præparans pœnam. Omnino enim maxima & mira quædam per eum adminiſtratur diſpenſatio, prout dictum alicubi eſt: *Cooperatur malum bono intentione non bona.* Bonis ſiquidem & laudabili vigentibus propoſito animabus, quæ moleſta videntur in bonum

Cap. VI.VII

desinunt. quod ipse quoque affirmauit apostolus sic scribens: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.*

Rom. VIII, 28

στημένον ἐστὶν, ἤγουν τὸ· τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς τὸ ἀγαθόν.

Cap. VII.

Huius rei gratia ista, de qua dixi virga disciplinæ, sævire permittitur, vt per eam velut in fornace ignis excocta vasa, quæ quidem proba sunt, soliditatem demonstrent; quæ vero proba non sunt, fragilitatis coarguantur, ignis ardorem non ferentia. Cum sit autem diabolus seruus & creatura Dei, imperium eius absolutum agnoscens, non, quantum ipsi libet, tentat, nec quam multas ac graues vult afflictiones immittit; sed quantum herilis nutus permittit, permissione limitata. Sane Deus exactissime quantum in vnoquoque est peruidens, exploratum habet, quantum cuique insit virium; & ad eum modum probationem ei admoueri permittit; sicut etiam videtur apostolo, dum ait: *Fidelis Deus, qui non*

1. Cor. X, 13.

ΚΕΦ. Ζ.

Τούτου ἕνεκεν ἡ τῆς παιδείας αὕτη ῥάβδος ἀφείθη φησὶν, ἵνα δι' αὐτῆς ὡς ἐν καμίνῳ πυρὸς τὰ σκεύη πυρούμενα, τὰ μὲν δόκιμα στερεώτερα φανῇ· τὰ δὲ ἀδόκιμα εὔθραυστα ὄντα ἐλεγχθῇ, τοῦ πυρὸς τὴν καῦσιν οὐχ ὑπομείναντα. δοῦλος δὲ ὢν οὗτος καὶ κτίσμα δεσποτικὸν, οὐχ ὅσον αὐτῷ δοκεῖ ἐκπειράζει, οὐδὲ καθόσον βούλη τὰς θλίψεις ἐπάγει· ἀλλ' ὅσον δὴ τὸ δεσποτικὸν ἐπιτρέψει νεῦμα διὰ τῆς παραχωρήσεως· αὐτὸς γὰρ σὺν ἀκριβείᾳ τὰ πάντων εἰδὼς, ὁπόσον ἐστὶ δύναμις ἑκάστῳ, τοσοῦτον αὐτῷ καὶ τὸ δοκίμιον ὑποστῆναι παραχωρεῖ, καθὰ δὴ καὶ τῷ ἀποστόλῳ δοκεῖ· πιστὸς γὰρ ὁ Θεός φησιν, ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε· ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν, τοῦ δύνασθαι ὑπενεγκεῖν.

ΚΕΦ.

permittet vos tentari supra id quod potestis: sed faciet etiam cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere. Cap. VIII.

ΚΕΦ. Η.

Ζητῶν καὶ κρούων κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνὴν, καὶ μέχρι τέλους αἰτῶν τυγχάνει τῶν αἰτημάτων· μόνον ἐχέτω παῤῥησίαν οὗτος, τοῦ τῷ νῷ καὶ γλώττῃ ἀπαραλείπτως ἐπιζητεῖν, καὶ τοῦ τῇ σωματικῇ λειτουργίᾳ ἀνενδότως προσκαρτερεῖν· μὴ τοῖς κοσμικοῖς πράγμασιν ἐμπλεκόμενος, μηδὲ τοῖς τῆς κακίας πάθεσι συνηδόμενος· ἀψευδὴς γὰρ ὁ εἰπών· ὅτι πᾶν ὃ ἐὰν αἰτήσητέ με ἐν προσευχῇ πιστεύοντες λήψεσθε· οἱ δὲ λέγοντες. ὅτι κἂν πάντα ποιήσειέ τις τὰ ὑποτεταγμένα, παραμείνας δὲ μὴ τύχῃ τῆς χάριτος, κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον οὐδὲν ὤνησε· κακῶς οἴδασί τε καὶ λέγουσι, καὶ ταῖς θείαις ἀσυμφώνως γραφαῖς· οὐ γάρ ἐστιν ἀδικία παρὰ τῷ Θεῷ, ἵνα τῶν ἡμῖν καθηκόντων κατορθωθέντων, αὐτὸς τῶν παρ' ἑαυτῷ ἀμελήσῃ. μόνον ἐπιμελές ἔστω σοι εὐεργετῆσαι τότε, ὅτε σοῦ ἡ

CAP. VIII.

Quærens & pulsans iuxta Domini vocem, & vsque ad finem petens, consequitur quæ petit. Tantum circa hoc suæ conscientiæ satisfacere is curet, vt mente & lingua indesinenter quærat, & corporeo ministerio enixim incumbat; nec secularibus negotiis implicetur, neue prauitatis delectetur affectibus. Verax siquidem est qui dixit: *Omne quodcunque petieritis me in oratione, credentes, accipietis.* Matth. XXI, 22 Qui autem dicunt: *vtcunque omnia quis effecerit quæ præscribuntur, expectatam autem gratiam consequutus non fuerit, quod ad præsens attinet seculum, nihil profecit;* male & sentiunt & loquuntur, divinisque haud congrue scripturis. Non enim iniustitia est apud Deum, vt iis, quæ nostri sunt officii a nobis perfectis, ipse quæ suarum sunt partium, negligat. Tantum

Cap. VIII. curæ tibi ſit, vt reperiare tunc, quando anima tua ex hoc ſoluitur corpore, fortiter decertans, ſtudioſe ſatagens, expectans promiſſionem, perſeuerans, credens, in diſcretione quærens; & ego tibi dico, nec credere dubites, cum gaudio abibis, & fiduciam habebis, & regno videberis dignus. Etenim talis (in tenuitate mea per fidem & piam confidentiam aio) talis inquam iam Deo communicat. Vt enim, *qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo*; (*Matth. V, 28.*) etſi minime hic fuerit corpore pollutus; tamen iam adulterii reputatur reus. Sic qui cor quidem ſuum a malis auertit: Deo autem adhærens deſiderio & inquiſitione, perſeuerantia apud Deum, ac flagrante in Dei amorem propoſito animi, iam iam quaſi particeps Dei eſt; certe magnum donum ſtatim a Deo habet, iſtam ipſam perſiſtendi, in oratione gratiam, ſimul cum bono ſtudio, & conuer-

ψυχὴ τοῦ ἀθλίου τοῦδε λύεται σώματος, ἀγωνιζόμενον, σπουδάζοντα, προσδεχόμενον τὴν ἐπαγγελίαν, προσκαρτεροῦντα, πιστεύοντα, ἐν διακρίσει ζητοῦντα· κἀγώ σοι λέγω καὶ μὴ ἀπίστει, μετὰ χαρᾶς ἀπελεύσῃ, καὶ παῤῥησίαν ἕξεις, καὶ τῆς βασιλείας ὀφθήσῃ ἄξιος· καὶ γὰρ ὁ τοιοῦτος, ἐν λεπτότητι διὰ τῆς πίστεώς φημι, καὶ τῆς προθυμίας, ἤδη κοινωνεῖ τῷ Θεῷ. ὡς γὰρ ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι ταύτην ἐν τῇ καρδίᾳ μεμοίχευκε, καίτοι κατὰ σῶμα μὴ μιανθεὶς οὗτος, ὅμως ὡς μοιχεύσας ἤδη λελόγισται· οὕτως ὁ τὰ πονηρὰ μὲν ἐν τῇ καρδίᾳ ἀποστραφεὶς, τῷ δὲ Κυρίῳ κολλώμενος πόθῳ καὶ ἐκζητήσει, προσεδρείᾳ τέ φημι καὶ θεοφιλεῖ διαθέσει, καθάπερ ἤδη κοινωνεῖ τῷ Θεῷ, καὶ μέγα δῶρον αὐτίκα παρὰ Θεοῦ ἔχει αὐτὸ τοῦτο τὸ τῇ εὐχῇ προσεδρεύειν τῇ ἀγαθῇ τε σπουδῇ καὶ πολιτείᾳ τῇ φιλαρέτῳ· εἰ γὰρ καὶ ποτηρίου ψυχροῦ δόσις οὐκ ἄμισθος, πόσῳ μᾶλλον τῆς αὐτῷ

προσα-

προσανέχουσιν ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς, δεομένοις τὸ ἐπαγγελθὲν Θεὸς παρέξει.

Cap. VIII. IX.

ſatione virtutis amante. Si enim ne calicis quidem frigidæ donatio mercede caret ſua ; quanto magis iis, qui diu noctuque intentis in ipſum oculis ab eo poſtulant, promiſſum Deus præbebit?

ΚΕΦ. Θ.

Πρὸς τοὺς διαπονοῦντάς φησι, τί ὅτι μὴ γίνεταί τις ἡμέρα, ἐν ᾗ καὶ μὴ διὰ μίσους ἔχω τὸν ἀδελφὸν, ἢ καὶ ἄλλα τινὰ πονηρὰ ἐμαυτῷ συνεπίσταμαι, ἃ καὶ ἄκοντι συμβαίνει μοι πάσχειν· ταῦτα λεκτέον· ὡς ὁ μὲν ἀγὼν ἅπας καὶ ἡ σπουδὴ τῷ ἀνθρώπῳ, ὥστε καὶ τῷ πονηρῷ καὶ τοῖς πονηροῖς ἀντιτίθεσθαι λογισμοῖς διὰ παντὸς ἔστω· ἀμήχανον δὲ, ἵνα τὸ σκότος τῶν παθῶν, καὶ ὁ θάνατος τοῦ φρονήματός φημι τῆς σαρκὸς μὴ ἐπιδείκνυσθαί τινα καρπὸν ἴδιον τὴν κακίαν ἤτοι κεκρυμμένως ἢ φανερῶς· ὥσπερ γάρ τι τραῦμα ἐν σώματι ὂν, ἀδύνατον ἕως οὔπω τέλειον ἰαθῇ ὡς μηδ᾽ ὀλίγῳ τινὶ τῷ ἰχῶρι μυδᾶν· καὶ ταῦτα θεραπευόμενόν τε καὶ μηδενὸς τῶν εἰς ἐπιμελείας τούτου λόγον ἠ-

CAP. IX.

Illis qui anxio animo æſtuantes dicunt ; *En erit illa vnquam dies, qua non ſentiam auerſionem animi a fratre, aut alias ſimiles quarum mihi ſum conſcius, prauas affectiones, quas quidem inuitus patior*; hæc reponenda ſunt : Homini certamen ſtudiumque omne in hoc eſſe conſtitutum, vt diabolo & prauis cogitationibus ſemper obluctetur. Vitari autem non poſſe, quin caligo perturbationum, & mors inſidens ſapientiæ carnis non producant, fructum aliquem malitiæ vel occulte vel palam. Vt enim vulnus in corpore quoad non plane obductum eſt, caueri nequit, quin exiguo ſaltem aliquo tabis effluxu madens ſordeat ; quantalibet diligentia curetur, ni-

Cap. IX.

hilque omittatur industriæ in ei adhibendis remediis adiumentisque omnis generis: idem vero si prorsus negligatur; corruptionem interdum perniciemque toti infert corpori; simili puta modo affectiones quoque animæ, vtcunque multa fuerit adhibita cura, intus tamen adhuc, tabo suo corrumpuntur; tandem tamen assiduitate diligentissimæ curationis, per Christi gratiam, perfecte sanantur. Est enim occulta quædam fæx, & tenebrarum redundans offusio ex affectibus, quæ in puram a principio hominis naturam Adami se transgressione insinuauit in humanitatem; hæc polluit, hæc contaminat tam corpus videlicet quam animam. Verum vt ferrum dum ignitum contunditur, expurgatur; vtque aurum æris aut ferri mixtione infectum, igni secernitur; pari ratione anima per immaculatas perpessiones Saluatoris, sancto Spiritu ignita, & percussa, ab omni prauo affectu & peccato expurgatur.

κόντων ἀπαξιούμενον. ἀμεληθὲν δὲ σῆψίν ἐστι δι' ὅτε καὶ λύμην τοῦ ὅλου ἐργάζεται σώματι· τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον καὶ τὰ τῆς ψυχῆς πάθη, καὶ πολλῆς ἀπολαύοντα τῆς σπουδῆς, ὅμως ἔνδον συνέχονται ἐπιμένειν· πλὴν ἀλλὰ τῷ παραμόνῳ τῆς ἐπιμελείας διὰ τοῦ Χριστοῦ χάριτός τε καὶ συνεργείας ἐντελῆ λαμβάνει τὴν ἴασιν· ἔστι γάρ τις κρυπτὸς ῥύπος, καὶ περιττόν τι σκότος παθῶν ὃ παρὰ τὴν καθαρὰν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν διὰ τῆς τοῦ Ἀδὰμ παραβάσεως παρεισέδυ πάσῃ τῇ ἀνθρωπότητι· καὶ τοῦτο θολοῖ καὶ καταμιαίνει καὶ σῶμα δήπου καὶ τὴν ψυχήν· ἀλλ' ὥσπερ σίδηρος πυρούμενός τε καὶ τυπτόμενος καθαίρεται· ἢ χρυσὸς χαλκῷ ἢ καὶ σιδήρῳ συγκραθεὶς πυρὶ διαιρεῖται μόνῳ· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ διὰ τῶν ἀχράντων τοῦ Σωτῆρος παθῶν τῷ ἀγαθῷ πνεύματι πυρουμένη καὶ τυπτομένη, παντὸς πάθους καὶ πάσης ἐκκαθαίρεται ἁμαρτίας.

ΚΕΦ.

ΚΕΦ. Ι.

Ὥσπερ τινὲς λαμπάδες πολλαὶ ἑνὶ ἐλαίῳ καὶ ἑνὶ ἀναφθεῖσαι πυρὶ οὐκ ἴσῳ τῷ μέτρῳ πολλάκις τὴν τοῦ πυρὸς αὐγὴν ἀφιᾶσιν· οὕτω καὶ τὰ χαρίσματα τὰ ἐκ διαφόρων κατορθωμάτων διάφορον ἔχει καὶ τὴν αὐγὴν τοῦ ἀγαθοῦ πνεύματος· ἢ ὥσπερ ἐν πόλει πολλῶν ὄντων, καὶ τὴν αὐτὴν οἰκούντων, ἑνί τε ἄρτῳ καὶ ἑνὶ χρωμένων ὕδατι, οἱ μὲν αὐτῶν ἄνδρες, οἱ δὲ νήπιοι, οἱ δὲ παῖδές εἰσιν, οἱ δὲ γέροντες, καὶ πολὺ τὸ παραλλάττον ἐν αὐτοῖς καὶ διάφορον· ἢ ὥσπερ σῖτος ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ χώρᾳ κατεσπαρμένος διαφόρους δήπου καὶ τοὺς στάχυας ἀναδίδωσιν· ἐν μέντοι τῇ αὐτῇ ἅλῳ συνάγεται, καὶ τῇ αὐτῇ ἀποθήκῃ ἐναποτίθεται· οὕτως οἴου μοι κἂν τῇ τῶν νεκρῶν ἀναστάσει διαφορὰν δόξης τῶν ἀνισταμένων δοξάζεσθαι καὶ γνωρίζεσθαι κατὰ τὴν ἀξίαν τῶν κατορθωμάτων, κατὰ τὴν μετουσίαν τοῦ ἐντεῦθεν ἤδη ἐνῳκηκότος αὐτοῖς θείου πνεύματος· καὶ τοῦτο εἶναι τό, ἀστὴρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ.

Cap. X.

Cap.X.

Vt quædam lampades vno plures oleo, vno accenſæ igni, haud parem tamen ſæpe emittunt fulgorem; ſic & chariſmata in diuerſis ad quæ habilitant bonis operibus, differentem euibrant eiuſdem boni Spiritus ſplendorem. Aut vt in ciuitate multos amplectente ciues, licet cuncti vno pane, vnoque potus genere vtantur; tamen horum alii quidem viri, alii paruuli, multi pueri, alii ſenes; multumque diſcriminis & differentiæ in ipſis eſt: vel quemadmodum frumentum in vno & eodem ſeminatum agro, diuerſas ſpicas profert: tamen vniuerſum in eandem vna confertur aream, in vnum pariter reconditur horreum; ſic & tu exiſtima me auctore, in mortuorum quoque reſurrectione differentiam gloriæ fore, iis, qui reſurgunt, glorificatis & illuſtribus pro dignitate operum bonorum, & pro communione inhabitantis iam ibidem ipſos diuini Spiritus; &

Cap. XI. hanc esse sententiam illius dicti apostolici : *Stella differt a stella in claritate.*

I. Cor. XV, 41.

CAP. XI.

Solum peculiari quisque studio curet, vt regeneratus Spiritu sancto, inhabitans in sese peccatum abstergat. Etenim in parte quadam, etiam illa ipsa per sanctum Spiritum generatio imaginem perfectionis habet, & in forma & in membris ; non tamen virtute, aut mente, aut fortitudine. Nam qui in virum perfectum & mensuram peruenit ætatis, quæ erant paruuli, solet euacuare. Et hoc est quod apostolus dixit : *Siue linguæ cessabunt, siue prophetiæ.* (I. Cor. XIII, 8.) Sicut enim vir iam factus, neque escas neque sermones puero conuenientes admittit, sed ea vt sibi indecora dedignatur, tanquam qui in alterum iam vitæ statum profecerit ; sic qui ad perfectionem euangelicorum crescit officiorum, infantiam propriam ad perfectionem trahet. *Quando* enim ait diuinus apostolus, *factus sum vir, euacuaui quæ erant paruuli.* (I. Cor. XIII, 25)

ΚΕΦ. ΙΑ.

Τοῦτο μόνον χρὴ σπουδὴν ἔστω· ἵνα τις γεννηθεὶς τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ τὴν ἔνοικον ἀπονίψηται ἁμαρτίαν· καὶ γὰρ ἔν τινι μέρει καὶ ἐκείνη ἡ διὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου γέννησις εἰκόνα τελειότητος ἔχει ἔν τε τῇ μορφῇ καὶ τοῖς μέλεσιν· οὐ μέντοι δυνάμει, ἢ νῷ, ἢ ἀνδρείᾳ· ὁ γὰρ πρὸς ἄνδρα τέλειον καὶ μέτρον ἀφικόμενος ἡλικίας, τὰ τοῦ νηπίου πέφυκε καταργεῖν· καὶ τοῦτό ἐστιν, ὥσπερ ὁ ἀπόστολος ἔλεγεν· εἴτε γλῶσσαι καταργηθήσονται, εἴτε προφητεῖαι· ὥσπερ γὰρ ὁ ἀνὴρ ἤδη γενόμενος, οὔτε τροφὰς οὔτε λόγους τοὺς παιδὶ προσήκοντας καταδέχεται, ἀλλ' ἀναξιοπαθεῖ πρὸς αὐτά, ὡς ἑτέρας ἤδη διαγωγῆς ἐπιβάς· οὕτως ὁ πρὸς τελείωσιν τῶν εὐαγγελικῶν αὐξάνων κατορθωμάτων, τὴν νηπιότητα τὴν ἑαυτοῦ πρὸς τὴν τελειότητα κατασπάσει· ὅτι γάρ, φησὶν ὁ θεῖος ἀπόστολος, γέγονα ἀνήρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου.

ΚΕΦ. ΙΒ.

Τὸ μὲν κατὰ πνεῦμα γεννώμενον, τρόπῳ τινὶ, καθὼς ἐδείκνυμεν, τέλειόν ἐστιν· ὥσπερ καὶ τοῦτο τὸ νήπιον τέλειον εἶναι λέγομεν, ἐν τῷ τὰ μέρη πάντα τῆς ὁλότητος ἀποσώζειν· πάλιν ὁ μὲν Κύριος οὐχὶ πνεῦμα καὶ χάριν δίδωσιν ἵνα τις περιπέσῃ ταῖς ἁμαρτίαις· αὐτοὶ δὲ ἑαυτοῖς αἴτιοι τῶν κακῶν οἱ ἄνθρωποι, τῇ χάριτι μὴ στειχοῦντες, καὶ διὰ τοῦτο τοῖς κακοῖς ἁλισκόμενοι· δύναται δὲ καὶ ἐξ ἰδίων ὀλισθαίνειν καὶ φυσικῶν ὁ ἄνθρωπος λογισμῶν, ἀμελῶν, ἢ καταφρονῶν ἢ καὶ οἰήσει χρώμενος. ἄκουε γάρ τι φησὶν ὁ Παῦλος· ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκὶ ἄγγελος σατάν. ὁρᾷς, ὅτι καὶ οἱ τηλικούτων ἁψάμενοι μέτρων ἐπιδεεῖς εἰσὶν ἀσφαλείας· ἄλλως τε καὶ εἰ μὴ δῷ πρόφασιν τῷ σατανᾷ ὁ ἄνθρωπος, οὐ κυριεύσειεν ἂν αὐτοῦ βίᾳ· παρὰ τοῦτο, οὔτε τῷ μέρει τοῦ Χριστοῦ, οὔτε τοῦ ἀντικειμένου τὸ πρᾶγμα λογίζεται· ἀλλὰ τῇ μὲν χά-

CAP. XII.

Cap. XII.

Quod quidem per Spiritum gignitur, modo quodam, vt oſtendimus, perfectum eſt. Sicut aliquem infantulum recens natum, ſuo modo eſſe perfectum dicimus, eo quod partes habeat omnes humani corporis. Rurſus Dominus quidem haud quaquam Spiritum & gratiam dat, vt quis cadat in peccata; ipſi autem homines ſibi cauſa malorum ſunt ductum abnuentes gratiæ, ideoque illaqueati malis. Poteſt autem ex propriis labi etiam naturalibus homo cogitationibus, negligens, vel contemnens, aut arroganti vtens præſidentia, audi enim quid dicat Paulus: *Ne extollar, datus eſt mihi ſtimulus carnis angelus ſatanæ.* (II. Cor. XII, 7.) Vides, vt etiam qui tantis profectibus ad tam ſublimem ſunt euecti virtutis gradum, ſecuritatis ſint indigi. Ceterum niſi det occaſionem vltro & aditum ſatanæ homo, non vtique per vim ei dominabitur. Propter quod, ne-

Cap. XII. XIII. que parti Christi, neque adversarii res imputatur: sed qui gratiæ Spiritus se adiungit vsque in finem, partis Christi fit: qui vero non ita se habet, vtcunque Spiritu generetur, hoc est, etiam si particeps sancti Spiritus fiat, in suo arbitrio habebit sequi voluntatem satanæ. Siue enim ipse Dominus, siue satanas per vim traherent, non esset homo sibi causa ipsi suæ sortis malæ aut bonæ, cadendi in gehennam, aut in regnum perueniendi.

εἴτε τοῦ πνεύματος προστεθεὶς εἰς τέλος, τῆς μερίδος γίνεται τοῦ Χριστοῦ· μὴ οὕτω δὲ ἔχων, κἂν πνεύματι γεννηθῇ, τοῦτο δέ ἐστι, κἂν μέτοχος καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος γένηται, παρ' ἑαυτοῦ ἕξει, τὸ ὀπίσω τοῦ θελήματος πορευθῆναι τοῦ σατανᾶ. εἴτε γὰρ αὐτὸς ὁ Κύριος, εἴτε καὶ ὁ σατανᾶς πρὸς βίαν ἐλάμβανον, οὐκ ἦν ὁ ἄνθρωπος ἑαυτῷ αἴτιος, οὔτε γέενναν ἐμπεσεῖν, οὔτε βασιλείας ἐπιτυχεῖν.

Cap. XIII.

Homini, virtutis studioso, multa cura satagendum est, vt discretione polleat, vt quo differentiam boni & mali exploratam habeat, & varias diaboli versutias, soliti per speciosas imaginationes plurimos peruertere, discutiat, atque intelligat. Siquidem in omni negotio vtilissimum est securitati consulere. Ne igitur leuitate mentis cito teipsum præbe credulum spiritualium potestatum impulsibus, ad te decipiendum for-

ΚΕΦ. ΙΓ.

Πολλῆς τῷ φιλαρέτῳ φροντιστέον τῆς διακρίσεως, ὥστε τῆς τοῦ καλοῦ καὶ κακοῦ διαφορᾶς ἐπιγνώμονα εἶναι, καὶ τὰς ποικίλας τοῦ πονηροῦ τέχνας δι' εὐλόγων φαντασιῶν εἰωθότος τοὺς πολλοὺς παραχρούεσθαι, βασανίζειν καὶ συνιέναι· πολὺ τὸ ἀσφαλὲς, πρὸς πάντα λυσιτελές· μὴ τοίνυν ἐλαφρότητι διανοίας ταχὺ σεαυτὸν ἐμπάρεχε ταῖς τῶν νοερῶν ἐπιστασίαις εἰς ἀπάτην σου· κἂν αὐτοὶ οἱ οὐράνιοι ἄγγελοι ὦσιν

ἀλλὰ

ἀλλὰ μένε βαρὺς, βασάνῳ ταῦτα διδοὺς ἐπιμελεστάτῃ· τὸ μὲν καλὸν οἰκειούμενος, τὸ πονηρὸν διωθούμενος· οὐ γὰρ ἄδηλα τὰ τῆς χάριτος ἐνεργήματα, ἅπερ ἡ ἁμαρτία, κἂν τὸ τοῦ ἀγαθοῦ πρόσωπον ὑποκρίνηται, παρασχεῖν οὐ δεδύνηται. εἰ γὰρ καὶ κατὰ τὸν ἀπόστολον, οἶδεν ὁ σατανᾶς εἰς ἄγγελον φωτὸς μετασχηματίζεσθαι, χάριν τοῦ ἀπατῆσαι· ἀλλ' οὖν κἂν ὁράσεις λαμπρὰς περιβάλληται, ἀγαθὴν ἐνέργειαν, ἥπερ εἴρηται, παρασχεῖν οὐ δυνήσεται. δι' οὗ καὶ τὸ παράσημον ἀκριβὲς γίνεται· οὐ γὰρ ἀγάπην τὴν εἰς Θεὸν ἢ πλησίον, οὐ πρᾳότητα, οὐ ταπείνωσιν, οὐ χαρὰν, οὐκ εἰρήνην, οὐ κατάστασιν λογισμῶν, οὐ τοῦ κόσμου μῖσος, οὐκ ἀνάπαυσιν πνευματικὴν, οὐκ ἐπιθυμίαν τῶν οὐρανίων ἐνεργημάτων δύναται, οὐ πάθη καὶ ἡδονὰς καταπαῦσαι, ἅπερ φανερῶς εἰσὶ τῆς χάριτος ἐνεργήματα, ὁ γὰρ καρπός φησι τοῦ πνεύματός ἐστιν ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη καὶ τὰ ἑξῆς· τάχα δὲ τῦφον

te comparatis. Etiamsi qui loquuntur cœlestes sint angeli. Sed sta in gradu tardus, examini istius generis subiiciens exactissimo; quod bonum est, amplectens, quod malum, reiiciens. Non enim ignoti sunt effectus gratiæ, quos peccatum, vtcunque boni personam assimulet, non potest repræsentare. Nam etsi, secundum apostolum, *Nouit satanas transfigurare se in angelum lucis*, tamen licet visiones offerat splendidas, bonam operationem, vt dictum est, exhibere non poterit; ex quo certum eius existet indicium. Non enim charitatem in Deum aut proximum, non mansuetudinem, non humilitatem, non gaudium, non pacem, non refrenationem cogitationum, non mundi odium, non quietem spiritualem, non desiderium cœlestium operationum potest dare, non prauos affectus & voluptates compescere, quæ manifesta sunt opera gratiæ. Nam: *fructus* (inquit) *Spi-*

Cap. XIII.

II. Cor. XI, 14.

Gal. V, 22.

Cap. XIII. XIV.

ritus sunt, charitas, gaudium, pax &c. quorum vice fastum ille potius & arrogantiam ingenerare multo aptissimus maximeque potens fuerit. Ex operatione igitur dignosces quale sit quod tuæ forte animæ illuxerit intellectuale lumen, vtrum a Deo, an a satana sit ortum. Quin & ipsi animæ, si gustum ad discretionem non obtusum habet, ab ipso statim primum adpulsu sensuque, manifesta se prodet differentia. Vt enim acetum & vinum quoad adspectum vnum idemque sunt; si vero lingua explorentur, palatum protinus de vtroque pronunciat quid vere sit; ita & anima ex ipso spiritualis experientiæ sensu ac propria quadam facultate potest diiudicare, quæ boni Spiritus charismata, quæ alieni sint phantasmata.

μᾶλλον ἐκεῖνος ἐμποιῆσαι καὶ ὑψηλοφροσύνην ἐπιτηδειότατος τε καὶ δυνατώτατος· ἐκ γοῦν τῆς ἐνεργείας εἴσῃ τί ἐλλαμφθὲν ἐν τῇ ψυχῇ σου νοερὸν φῶς, πότερον τοῦ Θεοῦ, ἢ τοῦ σατανᾶ πέφυκεν ὄν· πλὴν ἀλλὰ τοῦ αὐτῇ τῇ ψυχῇ, εἴπερ ἔρρωται τὰ τῆς διακρίσεως, εὐθὺς ἀπὸ τῆς νοερᾶς αἰσθήσεως, δῆλα τὰ τῆς διαφορᾶς γίνεται· ὥσπερ γὰρ ὄξος οἶνος, κατὰ μὲν τὴν ὅρασιν ἕν ἐκ ἢ τὰ κατὰ τὴν γεῦσιν αἰσθήσεως ὁ λάρυγξ ἑκατέρου κρίνει τὸ ἴδιον· οὕτω δὴ καὶ ψυχὴ ἐξ αὐτῆς γε τῆς νοερᾶς αἰσθήσεως καὶ τῆς ἐνεργείας δυνατὴ κρίνειν τά τε τοῦ πνεύματος χαρίσματα, καὶ τὰ τοῦ ἀλλοτρίου φαντάσματα.

CAP. XIV.

¹ Attendere ac prospicere diligentissime animam oportet, ne quando vel minima sui parte ab adversaria potestate capiatur. Sicut enim illaque-

ΚΕΦ. ΙΔ.

Χρὴ σκοπεῖν καὶ περιβλέπειν ἄριστα τὴν ψυχὴν, μήποτε δὴ κἂν τῷ βραχυτάτῳ ὑπὸ τῆς τοῦ ἀντικειμένου ἁλῷ δυνάμεως· ὥσπερ γὰρ ἑνὸς μέρους

ρους ζώου παγίδι ληφθέντος ὅλον ἀνάγκη κάμπτεσθαι, καὶ ὑπὸ ταῖς τῶν θηρευόντων χερσὶν γίνεσθαι· οὕτω δὴ καὶ ψυχῇ τὰ ὅμοια συμβαίνειν παρὰ τῶν ἐχθρῶν εἴωθε· καὶ τοῦτο δῆλον καθίστησιν ὁ προφήτης· παγίδα γάρ φησιν ἡτοίμασαν τοῖς ποσί μου καὶ κατέκαμψαν τὴν ψυχήν μου.

ato quolibet animalis mem- Cap.
bro, totum inflecti necesse XIV.
est, & in venantium manus XV.
cadit; sic & animæ similia ab
hostibus contingere solent.
Et hoc manifeste denunciat
propheta, *laqueum*, inqui- *Ierem.*
ens, *parauerunt pedibus me-* *XIIX,*
is, & incuruauerunt animam *22.*
meam.

ΚΕΦ. ΙΕ.

Δεῖ τὸν βουλόμενον διὰ τῆς στενῆς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ εἰσελθεῖν, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι, μὴ εὐδοκεῖν εὐπαθείᾳ σώματος· ἀλλ' ἐνδυναμοῦσθαι τῷ ἀγαθῷ πνεύματι, ἔχοντα διὰ μνήμης τὸν εἰπόντα· ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι· πῶς δὲ δεῖ ἐνδυναμωθῆναι πνεύματι; τῷ ἀποστόλῳ λέγοντι· τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ μωρίαν τοῖς ἀνθρώποις λογίζεσθαι, προσεκτέον· καὶ ὁ προφήτης δέ· εἶδόν φησι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὸ εἶδος αὐτοῦ ἄτιμον, ἐκλεῖπον παρὰ πάντας τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων· δεῖ τοιγαροῦν τὸν βουλόμενον υἱὸν Θεοῦ γενέσθαι καὶ

Cap. XV.

Oportet volentem per angustum aditum in domum fortis ingredi & vasa eius diripere, nec indulgere deliciis corporis: Sed corroborari bono Spiritu, memorem e-
ius, qui dixit; *Caro & san-* *I. Cor.*
guis regnum Dei non posside- *XV,50.*
bunt. Quo autem modo illum oportet corroborari Spiritu? Si attendat apostolo di-
centi: *Dei sapientiam*, *re-* *I.Cor.I,*
putari ab hominibus stulti- *23.*
tiam. Cui propheta con-
cinens, ait: *Vidi Filium ho-* *Is.LIII,*
minis & species eius inhono- *2.*
rata infra omnes filios hominum. Oportet igitur eum qui vult filius Dei fieri, prius similiter humiliari, & stul-

Cap. XV. XVI.

tum ignobilemque reputari; non auertentem faciem a ſputis, nec gloriam nec decorem mundi huius, aut aliquid ſimile proſequentem; non habentem vbi caput reclinet; opprobriis obrutum, nihili habitum, pro deſpicabili & digno qui ab omnibus conculcetur, reputatum; oppugnatum occulte ac palam, & mente reluctantem; & tunc ipſe Dei Filius; ipſe, inquam, qui dixit *inhabitabo & ambulabo in vobis* manifeſtum ſe præbebit eius cordi, & ipſe accipiet virtutem & robur ad vinciendum fortem & vaſa eius diripienda; quin & ad ambulandum ſuper aſpidem & baſiliſcum, & ad calcandum ſupra ſcorpiones & ſerpentes.

II. Cor. VI, 12. Leuit. XXVI, 12. Pſalm. XC, 13. Luc. X, 19.

Cap. XVI.

Non paruum nobis certamen propoſitum eſt, dum perfringenda eſt mors. Ait enim: *Regnum Dei intra vos eſt*; ita reperitur quoque intra nos modo quodam, qui

Luc. XVII, 21.

τὸ ὅμοιον ταπεινωθῆναι πρότερον, καὶ μωρὸν καὶ ἄτιμον λογισθῆναι· μὴ ἀποστρέφοντα τὸ πρόσωπον ἀπὸ ἐμπτυσμάτων, μὴ δόξαν, μὴ κάλλος τοῦ αἰῶνος τούτου, μηδὲν τοιοῦτον μεταδιώκοντα, μὴ ἔχοντα ποῦ τὴν κεφαλὴν ἀνακλῖναι, ὀνειδιζόμενον καὶ ἐξουθενούμενον, καὶ πάντων περίψημά τε καὶ καταπάτημα λογιζόμενον, πολεμούμενον ἀφανῶς τε καὶ φανερῶς, καὶ τῇ διανοίᾳ ἀντιμαχόμενον· καὶ τότε αὐτὸς ὁ τοῦ Θεοῦ υἱός, αὐτός γε εἰπὼν ἐνοικήσω καὶ ἐμπεριπατήσω ἐν ὑμῖν, ἐμφανὴς ἔσται τῇ αὐτοῦ καρδίᾳ, καὶ λήψεται δύναμιν καὶ ἰσχὺν, ὥστε δεσμῶσαι τὸν ἰσχυρὸν, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι· ἐπὶ ἀσπίδα τε καὶ βασιλίσκον, καὶ ἐπάνω σκορπίων καὶ ὄφεων ἐπιβῆναι.

ΚΕΦ. ΙΣ.

Οὐ μικρὸς ἡμῖν ἀγὼν πρόκειται, διαρρῆξαι τὸν θάνατον· φησὶ γάρ, ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν· εὑρίσκεται δὲ τρόπον τινὰ καὶ αὐτὸς ὢν ἐντὸς ὁ πολεμῶν ἡμᾶς καὶ αἰχμαλωτίζων· μὴ

μὴ οὖν ἐνδιδότω μηδαμῶς ἡ ψυχὴ, ἕως ἂν νεκρὸν θείη τὸν ταύτην αἰχμαλωτίζοντα· καὶ τότε διαφεύξεται ὀδύνη πᾶσα καὶ λύπη καὶ στεναγμὸς, διὰ τὸ ῥαγῆναι ὕδωρ ἐν γῇ διψώσῃ, καὶ γενέσθαι τὴν ἔρημον εἰς πλῆθος ὑδάτων.

nos impugnat & captiuos ducit. Ne igitur remittat conatum anima, quoad occisum ante se strauerit captivantem se. Et tunc aufugiet dolor omnis & mœror & gemitus, eo quod erupe- rit aqua in terra sitienti; & desertum stagnis iam aquarum inundetur.

Cap. XVI. XVII. XVIII.

Iesai. XXXV, 6. 7.

ΚΕΦ. ΙΖ.

Ψυχὴ ἁλώσιμος ἀκηδίᾳ δῆλός ἐστι κατάσχετος οὖσα καὶ ἀπιστίᾳ· καὶ διὰ τοῦτο ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ὑπερβιβάζει, τὸν λόγον οὐ δεχομένη· ἀναπλάττει δὲ ἑαυτὴν καὶ ὀνείροις πολλάκις, τὸν ἔνδον μὴ κατανοοῦσα πόλεμον, ἅτε οἰήσει κατειλημμένη· ἡ δὲ οἴησις πύρωσίς ἐστι τῆς ψυχῆς, οὐδαμοῦ ἀφιεῖσα τὴν ἑαυτῆς ἀσθένειαν ἐπιγνῶναι.

CAP. XVII.

Quæ facile incuria capitur anima, manifeste monstrat, incredulitate se fuisse captam: ac propterea diem ex die ignaue morando traxisse, verbum salutis non accipientem. Alias autem sibi fingit inanibus sæpe somniis & non animaduertens intestinum bellum; vt pote vana sui capta fiducia, quæ cæcitas animæ est, non sinens illam propriæ consciam infirmitatis esse.

ΚΕΦ. ΙΗ.

Ὥσπερ βρέφος νεογενὲς εἰκόνα τοῦ τελείου διασώζει ἀνδρὸς, οὕτω δὴ καὶ ψυχὴ εἰκών τις ἐστὶ τοῦ πεποιηκότος αὐτὴν Θεοῦ. ὡς οὖν τὸ παιδίον κατὰ μέρος μὲν αὐξα-

CAP. XVIII.

Sicut infans recens natus formam perfecti seruat viri, ita & anima imago quædam est Dei, qui fecit ipsam. Vt igitur sensim puer & per partes crescens, incipit ex parte

Cap. XVIII.

patrem agnoſcere; vbi vero plenius adoleuerit, tunc non ſere minus clare ipſe patrem, quam pater ipſum noſcit ac diligit; ac tali iam oſtenditur patris theſaurus. Sic anima quoque ante inobedientiam profectura fuerat & in virum perfectum occurſura; ſed per inobedientiam in pelagus obliuionis & in abysſum erroris depreſſa eſt; atque in portis inferi inhabitavit, vbi lato velut interuallo diſtans a Deo anima accedere ad illum nequit, & clare agnoſcere creatorem ſuum. At Deus primum quidem per prophetas, conuertere ſtudebat ad ſe illam, & prouocabat, atque in notitiam trahebat ſui. Poſtremo aduenîens & coram ipſe apparens, obliuionem quidem ei abſtulit, errorem quoque detraxit. Deinde & ipſas inferni perrumpens portas, in vagam illam peruenit animam, ſeipſum exemplar ei proponens, per quod facile iam poterit ad menſuram ætatis, nempe ad perfectionem Spi-

μενον ἐκ μέρους ἐπιγινώσκει καὶ τὸν πατέρα· ἐπειδὰν δὲ εἰς ἡλικίαν ἀφίκηται, τότε συνδιατίθεται, υἱῷ τε πατὴρ ἀκριβῶς καὶ υἱὸς πατρί, ἀποκαλύπτεται δὲ αὐτῷ καὶ ὁ τοῦ πατρὸς θησαυρός· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ πρὸ τῆς παρακοῆς προκόπτειν ἔμελλε, καὶ εἰς ἄνδρα τέλειον καταντᾷν· διὰ μέντοι καὶ παρακοὴν εἰς πέλαγος λήθης καὶ εἰς βυθὸν πλάνης κατεβιβάσθη, καὶ ἐν πύλαις ᾅδου κατῴκησεν· ἀπὸ γοῦν πολλοῦ καθάπερ διαστήματος μακρυνθεῖσα τοῦ Θεοῦ ἡ ψυχὴ ἀδύνατος αὐτῷ προσελθεῖν ἦν καὶ ἐπιγνῶναι καλῶς τὸν πλάσαντα· ἀλλ᾽ ὁ Θεὸς πρῶτα μὲν διὰ προφητῶν ἐπέστρεφεν αὐτὴν καὶ προσεκαλεῖτο, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν εἷλκε τὴν ἑαυτοῦ· ἔσχατον δὲ καὶ αὐτὸς παρελθὼν ἐκεῖνος, ἀφείλετο μὲν τὴν λήθην, ἀφείλετο δὲ τὴν πλάνην· εἶτα καὶ τὰς ᾅδου διαρρήξας πύλας ἐπὶ τὴν πεπλανημένην εἰσῆλθε ψυχήν, ἑαυτὸν ἀπόδειγμα ταύτῃ θέμενος· δι᾽ οὗ δυνατὸν αὐτῇ ἔσται

πρὸς μέτρον ἡλικίας πρὸς τὴν τελειότητα τοῦ πνεύματος καταντῆσαι· πειράζεται τοιγαροῦν ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος πρὸς τοῦ πονηροῦ κατ' οἰκονομίαν· ἔπειτα ὀνειδισμοὺς καὶ ἐξουδενώσεις, ὕβρεις τε ῥαπίσματα χειρῶν ἐκείνων τῶν τολμηρῶν, καὶ αὐτὸν ἔσχατον τὸν διὰ σταυροῦ θάνατον ὑπομένει, ὑποδεικνὺς, ὥσπερ ἔφημεν, τίνα τὴν διάθεσιν ἐπιδεικτέον πρός γε τοὺς ὀνειδίζοντας, ἐξουθενοῦντας, ἢ καὶ θάνατον ἡμῖν ἐπάγοντας· ἵνα καὶ αὐτὸς τοῖς οὖσι κωφοῖς καὶ ἄλαλος γένηται μὴ ἀνοίγων τὸ στόμα, ἵνα τὴν ἐνέργειαν καὶ λεπτότητα διαβλέπων τῆς πονηρίας, καὶ ὡς ἐν σταυρῷ τοῖς ἥλοις ἐμπεπαρμένος μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς βοήσει πρὸς τὸν δυνάμενον αὐτὸν ῥύσασθαι τοῦ θανάτου, καὶ ἀπὸ τῶν κρυφίων μου φαίη καθάρισόν με· καὶ ἐὰν μή μου κατακυριεύσωσι, τότε ἄμωμος ἔσομαι· ποτὲ γοῦν ἄμωμος γεγονὼς εὑρίσκει τὸν ὑποτάξαντα αὐτῷ τὰ πάντα, καὶ συμβασιλεύει καὶ συναναπαύεται τῷ Χρι-

ritus, peruenire. Porro verbum Dei tentari a maligno diuina diſpenſatione permittitur, deinde opprobria, contentiones, contumelias, alapas manuum audacium illarum; & ipſam extremam per crucem mortem ſuſtinet, oſtendens, vt diximus, quam animi æquitatem præ nobis ferre debeamus erga opprobriis nos inceſſentes, & vilipendentes nos; aut mortem etiam inferentes nobis; vt & ipſi nos iis qui ſurdi ſunt, muti fiamus non aperientes nos, vt vim & ſubtilitatem perſpicientes malitiæ, ex cruce, cui ſuffixi clauis ſumus, cum clamore valido inuocemus eum, qui poteſt nos ſaluos facere a morte: dicamusque: *ab occultis meis munda me:* Et, *Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero.* Tunc igitur immaculatus factus, inuenit *eum, qui ſubiecit ipſi omnia*, & conregnat & conrequieſcit cum Chriſto. Etenim per inobedientiam a materialibus & ſordidis abſorpta cogitationibus,

Cap. XVIII.

Ebr. [V, 7.]

Pſalm. *XVIII,* 13.

1. Cor. *XV,* 27.

Cap. XIX. velut irrationalis facta fuerat anima, adeo vt non parui laboris ei sit ex tanto luto vultum sursum erigere, ac subtilitatem malitiæ obseruare & prefringere, vt cum mente æterna commisceatur.

σῶ· καὶ τῆς διὰ τὴν παρακοὴν ὑπὸ ὑλικῶν τε καὶ ῥυπαρῶν καταποθεῖσα λογισμῶν οἱονεὶ ἄλογος γέγονεν ἡ ψυχή· ὥστε οὐ μικροῦ πόνου τῆς τοιαύτης ἀνακύψαι ὕλης, καὶ τὴν λεπτότητα κατανοῆσαι τῆς πονηρίας, καὶ διελθεῖν, ἵνα καὶ ἀνάρχῳ νοῒ συγκραθῇ.

Cap. XIX.

Si vis redire ad teipsum homo, & quam prius habebas gloriam resumere, quæ tibi ob inobedientiam periit; sicut neglectis prius Dei mandatis, hostis & præceptis & consiliis attendisti; sic nunc ab hoc deficiens cui obtemperauisti, conuertere ad Dominum. Ceterum scito, in multo labore & sudore vultus tui recepturum te thesaurum amissum tuum. Non enim ad rationes accommodata tuas est sine labore boni acquisitio; siquidem quæ sine labore accepisti, perdidisti, hostique hereditatem tuam prodidisti. Recognoscamus ergo pro se quisque quid tandem id ac quantum sit quod amisimus; & luctum adsu-

ΚΕΦ. ΙΘ.

Εἰ βούλει ἐπανελθεῖν εἰς ἑαυτὸν ἄνθρωπον, καὶ ἣν πρώην εἶχες δόξαν ἀναλαβεῖν, ἥτις ἄρα σοι καὶ ἐκ παρακοῆς παραπώλετο· ὡς ἠμεληκὼς πρότερον τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν, τοῖς τοῦ ἐχθροῦ διατάγμασι καὶ τῇ συμβουλῇ προσέχες, οὕτως νῦν ἀποστὰς οὗ ἐπήκουσας, ἐπιστράφηθι πρὸς τὸν Κύριον· πλὴν ἴσθι ὅτι ἐν πολλῷ κόπῳ καὶ ἱδρῶτι φησὶ τοῦ προσώπου σου ἀπολήψῃ τὸν πλοῦτόν σου· οὐ γάρ σοι λυσιτελὴς ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ἄπονος κτῆσις· ἐπείπερ ἀπονητὶ λαβὼν ἀπώλεσας ἅπερ εἴληφας, καὶ τῷ ἐχθρῷ προὔδωκας τὴν κληρονομίαν σου· ἐπιγνῶμεν οὖν ἕκαστος τί ποτε δὴ ἀπωλέσαμεν, καὶ τὸν θρῆνον ἀναλάβωμεν τοῦ προφήτου τῷ ὄντι τῆς κληρονομίας

Cap. XIX.

μία ἡμῶν κατεστράφη ἀλλοτρίοις, καὶ ὁ οἶκος ἡμῶν ξένοις· τῷ παρακούειν τῆς ἐντολῆς καὶ τοῖς ἑαυτῶν θελήμασιν εἴκειν, καὶ τοῖς ῥυπαροῖς καὶ γηΐνοις ἐνήδεσθαι λογισμοῖς· ὥστε καὶ πολλῷ διαστήματι τότε ἀπέχει ἡμῶν ἡ ψυχὴ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ· ὡς καὶ ὀρφανοῖς ἐοικέναι μὴ ἔχουσι πατέρα· ᾧτινι οὖν μέλει περὶ ψυχῆς, ἀγωνιστέον ὁπόσῃ δύναμις καθαίρειν λογισμοὺς πονηρούς, καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ· καὶ οὕτω βιαζομένων τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ τηρεῖν ἄσπιλον, τότε ἔρχεται ὁ ἐπηγγελμένος ἐνοικῆσαι καὶ ἐμπεριπατῆσαι ἐν ἡμῖν· καὶ τότε ἀπολαμβάνει καὶ τὴν ἑαυτῆς κληρονομίαν ἡ ψυχή, καὶ ναὸς Θεοῦ γενέσθαι καταξιοῦται. αὐτὸς γὰρ οὗτος αὐτοῦ στρατεύματι τὸν πονηρὸν ἐκδιώξας, τὸ λοιπὸν ἐν ἡμῖν βασιλεύσει.

mamus prophetæ: Vere enim *Hereditas nostra versa est ad alienus; domus nostra ad extraneos.* (*Thren. V, 2.*) Eo quod non audierimus mandatum; & propriis voluntatibus obsecuti; quodque terrenis & sordidis cogitationibus delectati fuerimus; vt adeo longa sane tunc distantia abesset à Deo anima nostra; & assimilati orphanis simus patrem non habentibus. Cui ergo curæ est anima, huic totis contendendum viribus est ad funditus extirpandas e mente sua prauas cogitationes; & omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei. (*II. Cor. X, 5.*) Quando enim ita nebis ipsi vim inferemus, ad templum Dei custodiendum expers omnis maculæ, tunc veniet ad nos qui promisit se habitaturum & ambulaturum in nobis. Et hunc resumet amissam hereditatem suam anima, & templum Dei fieri digna habebitur. Ipse enim in fugam eiiciens cum exercitu malignum, de cetero in nobis regnabit.

Cap. XX. XXI.

Cap. XX.

Quod Caino ſecundum ſenſibilem litteræ ſonum dictum a Creatore verbum eſt: *Gemens, tremens, & titubans ſuper terram eris*; (Gen. IV, 12.) iuxta ſenſum allegoricum figura & imago omnium peccatorum erat. Sic enim Adami progenies transgreſſa mandatum, & peccatorum rea fluctuat cogitationibus inquietis, metu, pauore, perturbatione plena. Ipſo præterea inimico concupiſcentiis & voluptatibus variis omnem quæ regenerata ex Deo non ſit, agitante animam, & vt triticum in cribro, ſurſum deorſum iactante. Quid quod & Deus ipſe obſequentes voluntatibus diaboli per ſeſe concutit, demonſtrans ipſos imaginem prauitatis Caini conſeruare; (Ioh. VIII, 44.) *Vos*, inquit, *deſideria patris veſtri vultis facere homicidæ; ille enim homicida erat ab initio & in veritate non ſtetit.*

Cap. XXI.

Conſiderare conuenit, quantum aſpectus terreni re-

ΚΕΦ. Κ.

Ὁ τῷ Κάϊν ῥηθεὶς ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ κατὰ τὸ φανερὸν λόγος· στένων καὶ τρέμων καὶ παλλόμενος ἐπὶ τῆς γῆς ἔσῃ, τύπος τις καὶ εἰκὼν πάντων ἁμαρτωλῶν κατὰ τὸ ἀπόῤῥητον ἦν· οὕτω γὰρ τὸ τοῦ Ἀδὰμ γένος τῆς ἐντολῆς ἐκπεσὸν καὶ ἁμαρτίαις ἔνοχον γεγονὸς σαλεύεται λογισμοῖς ἀστάτοις, φόβου τε καὶ δειλίας καὶ ταραχῆς πληρούμενον. αὐτοῦ τε τοῦ ἐχθροῦ ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις πᾶσαν ψυχὴν τὴν μὴ γεγεννημένην ἐκ τοῦ Θεοῦ, κλυδωνίζοντος, καὶ ὡς σῖτον τινὶ σινίῳ ἐνστρέφοντος· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος τοὺς τοῖς θελήμασιν ἑπομένους τοῦ πονηροῦ· δεικνύων ὅτι τὴν εἰκόνα τῆς τοῦ Κάϊν διασώζουσι πονηρίας, ἐλέγχων αὐτούς· ὑμεῖς, ἔλεγε, τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν τοῦ ἀνθρωποκτόνου· ἐκεῖνος γὰρ ἀνθρωποκτόνος ἐστὶν ἀρχῆθεν· καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἕστηκεν.

ΚΕΦ. ΚΑ.

Κατανοεῖν προσήκει, φησὶ, πῶς ἡ τοῦ κατὰ γῆν βασιλέως θέα ἐπιπόθητος

τός ἐστι καὶ περισπούδαστος τοῖς ἀνθρώποις καὶ πᾶς ὅστις εἰς πόλιν ἐπιδημῶν ἐν ᾗ πάρεστιν ὁ βασιλεύς, ἐπιθυμητὸν αὐτοῦ καὶ μόνον τὸ περιβολῆς ἰδεῖν τὸ πολυτελὲς καὶ φιλότιμον· ἐκτὸς εἰ μὴ ὑπὸ τῶν πνευματικῶν ἀμελεῖται ταῦτα καὶ ἀτιμάζεται τῷ ἑτέρῳ κάλλει τετρῶσθαι, καὶ ἄλλης αὐτοὺς δόξης ἐπιθυμεῖν· εἰ οὖν οὕτω τοῖς σαρκικοῖς ἡ τοῦ θνητοῦ βασιλέως ἐσπούδασται θέα· πῶς οὐχὶ μᾶλλον τοῦ ἀθανάτου πολυέραστος ἐκείνοις ἐστὶν οἷς ἐνέσταξέ τις ῥανὶς τοῦ ἀγαθοῦ πνεύματος, καὶ τὴν καρδίαν θεῖος ἔπληξεν ἔρως· διὰ τοῦτο καὶ πάσης τοῦ κόσμου φιλίας ἑαυτοὺς λύουσιν, ἵνα δυνηθεῖεν ἐκεῖνον τὸν πόθον ἔχειν ἐγκάρδιον διηνεκῶς, καὶ μηδένα ἕτερον περὶ ἐκείνου· ὀλίγοι δὲ κομιδῇ οὗτοι, οἵγε τῇ ἀγαθῇ ἀρχῇ καὶ πέρας ἴσον ἐπιτιθέντες, καὶ μέχρι τέλους ἀπαρεγκόπτως διαμένοντες· πολλοὶ μὲν κατανύσσονται καὶ πολλοὶ χάριτος οὐρανίου μέτοχοι γίνονται, καὶ ἔρωτι τιτρώσκονται θείῳ· ἀλλὰ τοὺς μεταξὺ πό-

gis desiderari, & quam ardenti procurari studio ab hominibus soleat: & quisquis in vrbem aduenit, vbi rex degit, in eo flagranti versatur voto, vt vel solum pretiosum splendidumque palatii ambitum videat; nisi forte quispiam ex iis sit, qui sancto se dediderit Spiritui, qui hæc insuper habeat, ac adspernetur; alia pulchritudine saucius, aliusque gloriæ cupidus. Si ergo carni deditio hominibus adeo expetibilis censetur tamque auide captatur intuendi regis mortalis copia; quomodo non incomparabiliter optanda magis visio fuerit immortalis regis, iis sane quibus guttula saltem inspersa quædam Spiritus boni, diuino amore cor vulnerauerit? Quapropter isti omni mundi amicitia seipsos exsoluunt, vt possint propensum hunc semper in corde habere amorem, & pro illo nullum alium. Sed hi valde pauci sunt: qui quidem bono principio parem finem adiungant, & vsque ad

Cap. XXI.

Cap. XXI. XXII. extremum inoffense perseuerent. Multi compunguntur; multi gratiæ cœlestis fiunt participes; & amore diuino feriuntur; sed qui varie per vitam incurrunt labores, nec diaboli tentationes arte versutiaque illatas multiplici sustinent, & in mundo permanent, & demerguntur in eius profunda voragine, ob propositi languorem & infirmitatem; vel etiam quod affectu terrenorum capiantur. Quicunque porro securitate omni perducere ad extremam metam cursum hunc volunt, alium amorem, aliam charitatem cœlesti admiscere illi nequaquam sustinent.

νους, καὶ τὰς τοῦ πονηροῦ πείρας ποικίλῃ τέχνῃ καὶ πολυτρόπῳ προσβάλλοντος οὐ διενεγκόντες, ὑπέμειναν τε τῷ κόσμῳ, καὶ ἐβυθίσθησαν ἐν τῷ ἐκείνου βυθῷ, διὰ γνώμης χαυνότητα καὶ ἀσθένειαν, ἢ καὶ τὴν προσπάθειαν τῶν γηΐνων ἁλῶναι· ὅσοι γὰρ πρὸς ἀσφάλειαν μέχρι τέλους διαδραμεῖν βούλονται, ἄλλον ἔρωτα καὶ ἄλλην ἀγάπην τῇ ἐπουρανίῳ ἐκείνῃ συμπαραμίξαι οὐχ ὑπομένουσιν.

Cap. XXII.

Vt magna prorsus & inenarrabilia bona sunt quæ Deus promisit; ita multis ad eorum assecutionem opus laboribus & certaminibus est; iisque cum spe ac fide toleratis & susceptis. Hoc ex his Christi verbis patet: *Qui vult post me venire, abneget semetipsum & tollat crucem suam & sequatur me.* Et rursus: *nisi quis oderit patrem & ma-*

Matth. XVI, 24.

Luc. XIV, 26

ΚΕΦ. ΚΒ.

Ὥσπερ μεγάλα δηλαδὴ καὶ ἀνεκδιήγητα τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐπηγγελμένα πεφύκασιν ἀγαθὰ, οὕτω καὶ πολλῶν δεῖται πόνων τε καὶ ἀγώνων τῶν μετ᾽ ἐλπίδος καὶ πίστεως· καὶ δῆλον ἐντεῦθεν· εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι· καὶ πάλιν· ἐὰν μή τις μισήσῃ πατέ-

ρα καὶ μητέρα, καὶ ἀδελφοὺς καὶ γυναῖκα, καὶ τέκνα, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής· οἱ πλεῖστοι δὲ τῶν ἀνθρώπων οὕτως ἔχουσιν ἀνοήτως, ὡς τῆς βασιλείας ἐπιτυχεῖν βούλεσθαι, καὶ τῆς αἰωνίου κληρονομῆσαι ζωῆς, καὶ χριστῷ διὰ τέλους συμβασιλεῦσαι, τὸ μέγα τοῦτο καὶ ὑπὲρ ἔννοιαν· τοῖς ἰδίοις δὲ ζῶντες θελήμασι, καὶ τούτοις ἀκολουθοῦντες· μᾶλλον δὲ τῷ ἐναπειεργντι τὰ μάταια ταῦτα, καὶ φανερῶς βλαβερά.

ΚΕΦ. ΚΓ.

Οὗτοί εἰσιν οἱ μέχρι τέλους ἄπλωτοι διερχόμενοι, οἱ τὰς τοῦ κόσμου πάσας ἐπιθυμίας, καὶ ἑαυτοὺς, μεθωρισμοὺς τε τούτου καὶ ἡδονὰς, καὶ τὰς πρὸς αὐτὴν ἀσχολίας τὸ παράπαν μισήσαντες· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ ἀπαρνήσασθαι ἑαυτόν· ὥστε ἰδίῳ θελήματι ἕκαστος τῆς βασιλείας ἐκβάλλεται· τῷ μὴ ἐξ ἀληθείας ἐλέσθαι τοὺς πόνους, καὶ ἑαυτὸν ἀπαρνήσασθαι· ἀλλὰ ἐθέλειν ἔτι πρὸς ἐκείνῳ τῷ θεϊκῷ πόθῳ, καὶ ποσὶ τοῦ κιάνος

trem, & fratres & sorores & filios; adhuc autem & animam suam; non potest meus esse discipulus. Plerique autem hominum sic stulti sunt, vt regnum quidem consequi velint, & æternæ hereditatem vitæ, ac Christo in æuum omne conregnare; id quod magnum est, & omnem cogitationem superat; propriis tamen obsequendo voluntatibus; si non potius illi, qui vana ista & manifeste noxia ipsis inspirat. Cap. XXII. XXIII.

Cap. XXIII.

Vsque ad finem cursum inoffense perferentes, hi sunt, qui mundi omnes cupiditates, & seipsos, transgressionesque eius ac voluptates, & circa illum occupationes omnino odio habent. Hoc enim est abnegare seipsum. Quare propria voluntate vnusquisque regno eiicitur, eo quod haudquaquam ex veritate labores eligat, & seipsum abneget; nimirum volens ita Dei amori ac desiderio seruire, vt simul delectari

Cap. XXIII.

quoque possit quibusdam huius mundi rebus, nec totum necesse sit impetum propriæ voluntatis Deo tradere. Vno autem exemplo declarabitur id quod in manibus habemus. Discernens nempe discernit vnusquisque, nec latet ipsum, malum esse hoc ad quod forte agendum propendet. Primum quidem intus in corde obseruatur ambiguitas. bilanx vero cum iugo suspensa in intima sui ipsius conscientia, palam anceps in vtrumuis, Dei scilicet aut mundi amorem impetum intus facit: & tunc circa exteriora prodit. Discernens enim (vt dictum est) discernit quisque. Exempli causa, quispiam forte cum fratre contendens, diffidet a seipso. Ac primo opponit; Dicam ne? an non dicam? reponam ne quæ vlciscantur illata mihi probra? sed potius silebo. Tenemus Dei mandata; ceterum ita vt propriæ quoque cura gloriolæ non negligatur; adeo vix quisquam plene ac perfecte in animum in-

τούτου συνήδεσθαι· τὸ μὴ τὴν ῥοπὴν ὅλην τοῦ ἰδίου θελήματος τῷ Θεῷ διδόναι· δι' ἑνὸς δὲ ὑποδείγματος γνώρισμα ἔσται τῶν μετὰ χεῖρας· διακρίνων μὲν γὰρ διακρίνει ἕκαστος, καὶ οὐ λέληθεν αὐτόν, ὅτι ἄτοπον τόδε τυχὸν ὅπερ ὥρμηται ποιῆσαι· πρῶτον μὲν γὰρ εἴσω κατὰ τὴν καρδίαν ἐπισημαίνεται ἡ ἀμφιβολία· ἡ στάθμη δὲ καὶ ὁ ζυγὸς τῷ ἑαυτοῦ συνειδότι, φανερὰν περιφέρων τήν τε τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν τοῦ κόσμου ἀγάπης τὴν ῥοπὴν ἔνδον ποιεῖ, καὶ τότε περὶ τὰ ἔξω πρόεισι· διακρίνων γάρ, ὡς εἴρηται, διακρίνει ἕκαστος· οἷον εἰ τύχοι τῷ ἀδελφῷ διαπληκτιζόμενος, στασιάζει πρὸς ἑαυτόν· πρῶτον καὶ ἀντιτίθησιν· εἴπω; ἀλλὰ μὴ εἴπω· ἀντιφθέγξομαι πρὸς ταυτί μοι τὰ ἐπενεχθέντα ὀνείδη; ἀλλὰ σιωπήσομαι μᾶλλον· ἔχομεν καὶ τῶν Θεοῦ ἐντολῶν· πλὴν ἀλλὰ καὶ τῆς ἰδίας δόξης οὐκ ἀπεχομένης· οὐδὲ παντάπασιν ἑαυτὸν ἑλόμενος ἀπαρνήσασθαι· εἰ οὖν καὶ μικρὸν ἡ ῥοπὴ τῆς τοῦ κόσμου φιλίας τῆς ἐν

τῇ

Cap. XXIII. XXIV.

τῇ καρδίᾳ ζυγὸν καθελκύσειεν, εὐθὺς ὁ πονηρὸς λόγος πρόεισιν ἄχρι καὶ τῶν χειλέων· εἶθ' οὕτως, ὡσπερεὶ τόξον ἐντεινόμενος ὁ νοῦς ἔνδοθεν, βάλλει τὸν πλησίον διὰ τῆς γλώττης, καὶ μέχρι χειρῶν, ἔστι δ' ὅτε καὶ τραυμάτων, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ φόνου, τὸ κακὸν πρόεισιν· ἔξεστι τοίνυν καὶ παραθεωρεῖν, ὅθεν ἀρξάμενον ὅσον προέβη δεινοῦ τὸ βραχὺ τοῦτο κίνημα τῆς ψυχῆς· οὕτω νόει μοι καὶ εἰς ἓν ἕκαστον συμβαίνειν ἁμάρτημά τε καὶ ἐπιτήδευμα, τῆς κακίας κολακευούσης τε καὶ προσαινούσης τὸ θέλημα τῆς ψυχῆς ἐπιθυμίαις κοσμικαῖς καὶ σαρκὸς ἡδοναῖς· οὕτως ἀπαρτίζεται μοιχεία, οὕτω κλοπή, οὕτω πλεονεξία, οὕτω καὶ κενοδοξία, οὕτω καὶ πᾶν ὁτιοῦν πονηρόν.

duxit, prorſus in omnibus abnegare ſe. Si ergo vel minimo momento lanx amicitiæ mundanæ iugum ſtateræ in corde traxerit, ſtatim malum verbum exit vsque ad labra; deinde mens, tanquam arcum intus tendens, iaculatur in proximum per linguam. Iurgium inde progreditur vsque ad manus, interdum & vulnera; quin ad cædem nonnunquam ipſam rixa peruenit. Ex quo licet perſpicere, vnde ducto principio in quantum ſceleris proceſſerit breuis ille motus animæ. Et ex hoc exemplo reputa, ſic ad ſingulos euenire lapſus in peccata vel praua ſtudia; malitia vbique adulationibus quibusdam blanditiisque pelliciente voluntatem animæ in cupiditates mundanas & carnis voluptates. Sic perpetratur adulterium, ſic furtum, ſic auaritia, ſic vana gloriatio; ſic omne aliud cuiusuis generis malum.

ΚΕΦ. ΚΔ.

Καὶ αὐτὰ τὰ καλὰ πολλάκις ἐπιτηδεύματα διὰ κενὴν δόξαν ἐπιπλεῖται· ὅπερ ἴσον

Cap. XXIV.

Ipſa quoque per ſe laudabilia ob vanam ſæpe gloriam opera efficiuntur. Quod qui-

Cap. XXIV. XXV.

dem par furto, inertiæ, magnisque aliis peccatis a Deo iudicatur: *Deus enim* (ait Dauid) *dissipauit ossa eorum, qui hominibus placent.* Itaque vectigales sibi facere virtutes, tributum e bonis operibus cultus obsequiique captans proprii hostis noster satagit, veterator ille versutus, varius, & prauus.

Psalm. LII, 6.

κλοπῆς τι καὶ ἀκηδίας, καὶ τῶν ἄλλων μεγάλων ἁμαρτημάτων τῷ Θεῷ κρίνεται· ὁ Θεὸς γάρ φησι διεσκόρπισεν ὀστᾶ ἀνθρωπαρέσκων· ὥστε καὶ δι᾽ αὐτῶν τῶν καλῶν ὑπηρετεῖσθαι καὶ θεραπεύεσθαι ὁ ἐχθρὸς βούλεται, ἀπατηλὸς ὢν ἐκεῖνος, καὶ ποικίλος καὶ σκολιός.

Cap. XXV.

Quam quiduis ex mundi huius rebus amat, ea grauat illius mentem, & quasi deorsum trahit ac detrudit, vertereque sursum oculos non sinit. Apud tales enim statera & anceps momentum, iugumque arbitrii cordis quasi sublatum est; examenque sic fit explorans intimos sensus omnis generis hominum, seu in vrbibus degentium christianorum, seu in montibus, seu in monasteriis; siue aut in agris, siue in solitudinibus. Deprehenditurque ex eo quod volens quis alliciatur ab ea re quæcunque tandem est, quam amat, nondum suum omnem amorem Deo

ΚΕΦ. ΚΕ.

Ὅσπερ τις ἐφίλησε τῶν παρόντος κόσμου τούτου καὶ βαρύνει δὴ τὴν ἐκείνου διάνοιαν, καὶ οἱονεὶ κάτω καθέλκει, καὶ συνωθεῖ καὶ ἀνακύψαι αὐτὴν οὐκ ἀνίησι· τῶν γὰρ τοιούτων τὸ στάθμιόν τι καὶ ἡ ῥοπή, καὶ τὸ ζύγιον τοῦ θελήματος τῆς καρδίας ὥσπερ ἐξήρτηται, καὶ βάσανος ἔνθεν γίνεται παντὶ τῷ ἀνθρωπείῳ γένει, ἤτοι τῶν ἐν πόλεσιν οἰκούντων χριστιανῶν, ἢ τῶν ἐν ὄρεσι, τῶν ἐν μοναῖς, ἢ ἐν ἀγροῖς, ἢ ἐν ἐρημίαις, ὅτι ἑκών τις δελεαζόμενος ὑφ᾽ οὗπερ φιλεῖ δῆλός ἐστιν οὔπω τὴν ἀγάπην αὐτοῦ ὅλην παραδοὺς τῷ Θεῷ· οἷον, ἠγάπησέ τις εἰ τύχοι κτήματα, χρυσίον ἄλλος, ἕτερος

τῷ

τῇ γαστρὶ δουλεύειν, ἢ ἐπιθυμίαις ταῖς τῆς σαρκὸς χαρίζεσθαι, ἄλλος σοφίαν λόγων διὰ δόξαν ἐπίκηρον· ὁ μὲν ἀρχὴν, ὁ δὲ τὰς ἐξ ἀνθρώπων τιμὰς, ὀργὴν ἄλλος καὶ μῆνιν· τὸ γὰρ ἔκδοτον ἑαυτὸν παρασχεῖν τῶν φίλων αὐτῷ φαίνεται· ἕτερος ὁμιλίας εἰς οὐδὲν δέον· ἄλλος ἁπλῶς τὸ μετεωρίζεσθαι, ἢ λόγοις προσέχειν ἀργοῖς, ἢ τὸ διδάσκαλος εἶναι, καὶ τοῦτο διὰ δόξαν τὴν ἐξ ἀνθρώπων· καὶ ὁ μὲν χαυνώσει καὶ ἀμελείᾳ προσκεῖται· ὁ δὲ ἱματίων καλλωπισμοῖς ἥδεται· οὗτος ὕπνῳ, ἐκεῖνος εὐτραπελείᾳ, καὶ ἄλλος μικρῷ τινι ἢ μεγάλῳ τοῦ κόσμου δέδεται καὶ κατέχεται, καὶ οὐκ ἀνίεται ἀνακύψαι· πρὸς ὃ γὰρ πάθος οὐ διαμάχεταί τις γενναίως, οὐδὲ ἀντικαθίσταται ἐκείνῳ πάντως, καὶ ἥδεται· κἀκεῖνο καθέλκον αὐτὸν καὶ κατέχον οἱονεὶ δεσμός τις, καὶ κύφων τῆς διανοίας αὐτοῦ γίνεται τοῦ μὴ πρὸς τὸν Θεὸν ἀναφέρεσθαι, μηδ' αὐτῷ μόνῳ λατρεύειν· ψυχὴ γὰρ ἡ ἀληθῶς πρὸς Κύριον τὴν

addixiſſe. Exempli gratia, diligit quis forte poſſeſſiones, alius aurum, alius amat ventri ſeruire, & indulgere concupiſcentiis carnis; alius ſapientiam amat propter gloriam fragilem; non nemo ambit præfecturam; alter honores ab hominibus; huic placet ira efferri, & bile; nam impendere ſeipſum amicis vindicandis, laus ipſi videtur: alii iucundæ ſunt confabulationes facetæ de nugis ſcurrilibus. Quendam ſoluta licentia vltra decori terminos euagandi; aut verbis otioſis attendere, aut magiſtrum eſſe; & hoc aucupandæ cauſa ab hominibus gloriæ. Ac aliquis quidem in torporem & negligentiam incumbit. Eſt quem delectet ornatus ac ſplendor veſtium. Hic ſomno, ille dicacitati facetiarum, alius paruæ cuipiam aut magnæ mundanarum rerum affectu defixus hæret; ita vt ea quaſi vinctus teneatur, nec poſſit ſurſum adſpicere; quam enim aliquis animi ſui prauam affectionem non oppu-

Cap. XXV.

Cap. XXV. XXVI. gnat acriter, cuique non obsistit generose, ea tandem delectatur, & tunc illa trahit ipsum ac detinet, & vncus velut quidam collaris eius mentis fit, deorsum illam incuruans negato illi suspectu ad Deum libero; nec permittens illi soli seruire. Anima enim, quæ vere ad Dominum impetum suum dirigit, omne illi suum desiderium permittit, ipsaque in omnibus seipsam abnegat, propriæque mentis inclinationibus haud obsequitur.

ὁρμὴν ἀπευθύνουσα πᾶσαν αὐτῷ τὴν ἔφεσιν ἐπιτρέπει, αὐτή τε ἑαυτῆς ἔξαρνος γίνεται, καὶ τοῖς ἰδίου νοὸς θελήμασιν οὐκ ἀκολουθεῖ.

Cap. XXVI.

Docendum in exemplo, quomodo fiat, vt pereat homo eo quod propriæ obsecutus fuerit voluntati; propter enim affectum ad aliquid ex mundanis contingit eum aut in ignem coniici, aut mari demergi, aut in captiuitatem seipsum tradere. Ponatur, domum aut villam casu fortuito inflammari. Qui ergo saluti consulere propriæ decreuit, neglectis statim omnibus aufugit, quasi qui incendium iam sentiat, suæ vnice vitæ curam seruandæ habens. Alius autem amore cuiusdam vasis, vt id flammæ subtractum secum efferat, moratur;

ΚΕΦ. ΚΣ.

Διδακτέον ἐκ παραδείγματος, πῶς θελήματι ἰδίῳ παραπόλλυται ἄνθρωπος· διὰ γὰρ ἀγάπην τινὸς τῶν τοῦ κόσμου ἔντε πυρὶ βάλλεται καὶ ἐν θαλάσσῃ βυθίζεται, καὶ αἰχμαλωσίᾳ ἑαυτὸν ἐμπαρέχει· ὑποκείσθω γὰρ, οἰκίαν τινὸς ἢ ἀγρὸν, οὕτω συμβὰν, καταπίμπρασθαι· ὁ τοίνυν ἑαυτὸν περισῶσαι βουλόμενος, ὡς τοῦ ἐμπρησμοῦ ᾔσθετο, γυμνὸς ἐκπέφευγε πάντων ἀμελήσας, καὶ τῆς ἑαυτοῦ μόνης ψυχῆς γενόμενος· ἕτερος δὲ εἰς νοῦν αὐτῷ ἐπελθὸν καί τινα τῶν σκευῶν ἐξελεῖν, ὑπέμεινεν ἆραι· καὶ ὡς ἐν αὐτῷ λαμβάνειν αὐτὸς ἦν, κατακρα-

κρατῆσαν ἤδη τῆς οἰκίας τὸ πῦρ καὶ αὐτὸν συνέλαβε καὶ κατέκαυσεν· ὁρᾷς ὅπως ἰδίῳ θελήματι, φιλίᾳ τινὸς τῶν προσκαίρων ὃ παρ' ἑαυτὸν φαίνεται ἀγαπήσας, τῷ πυρὶ παραπώλετο· ἑτέρων πάλιν ναυαγίᾳ περιπεσόντων, ὁ μὲν σώζειν ἑαυτὸν βουλόμενος, ἀποδύεται καὶ γυμνὸς τοῖς ὕδασιν ἐπαφίεται· καὶ οὕτω δυνατὸν αὐτῷ γίνεται τὴν ἰδίαν περισῶσαι ψυχήν· ὁ δὲ καὶ τῶν ἐνδυμάτων συνδιασῶσαί τινα θελήσας, ὑπὸ τῶν ὑδάτων κατεβαπτίσθη, καὶ διὰ βραχύ τι κέρδος, ὢ τῆς συμφορᾶς· καὶ ἑαυτὸν συναπώλεσεν· Καὶ πάλιν ὑποκείσθω καὶ ἐχθρῶν τινὰ ἔφοδον παρηγγέλθαι, καὶ τὸν μὲν ἅμα τε ἀκοῦσαι, εὐθὺς ὡς εἶχε ποδῶν ἐκφυγεῖν, μὴ μελῆσαν αὐτῷ τοῦ μηδενός· τὸν δὲ διαπιστήσαντα, εἰ καὶ τῶν πραγμάτων τινὰ βουληθέντα συνεκκομίσαι, εἶτα ἐφυστερήσαντα συλληφθῆναι καταλαβόντων τῶν πολεμίων· ὁρᾷς ὅτι θελήματί τις ἰδίῳ δι' ἀμέλειαν, καὶ τὸ προσηλῶσθαί τισι τῶν τοῦ

inque ista mora & conatu circumuentus a præualente vndique igne corripitur & comburitur. Vides vt propria voluntate & amore cuiuspiam temporalis rei, quam præter se, imo super se ac salutem suam videtur diligere, talis flammis absumitur. Aliis rursus in naufragium incidentibus, is quidem illorum qui seruare seipsum, quantum potest, omnino constituit, cunctis confestim vestibus abiectis, nudum se in aquam mittit, & hac ratione potest suam conseruare vitam. At quispiam ex istis, vestem conseruare cupiens, absorbetur fluctibus, propter vile lucrum, o miseriam seipsum perdens! Fingatur iterum, indicium perferri irruptionis hostilis, & quendam statim a cognito periculo pedes in fugam quam potest velocissimam dare, securum reliquorum præter se, omnium. At alium non prius velle fugere, quam pecuniam secum auferat; sed hunc cunctantem hostilis manus superue-

Cap. XXVI.

Cap. XXVI. XXVII

niens comprehendit. Vides, voluntate istius propria, & propter adhæsionem nimis addictam cuidam mundanarum rerum, misere illum & corporis & animæ irreparabilem subire jacturam.

κόσμου, τὴν τε τοῦ σώματος καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἀπώλειαν ὑπομένει.

Cap. XXVII.

Pauci profecto sunt qui perfectam ad Deum charitatem habeant; qui omnes voluptates mundi & omnes cupiditates nihili ducant; qui denique omnes maligni tentationes patienti longanimitate perferant. Ceterum non ob hoc desperandum; neque bona spes negligenda est. Etsi enim multæ naues naufragium patiantur; sunt tamen omnino non paucæ, quæ felici traiectu portum tenent. Propterea fide nobis imprimis opus; patientiaque & attentione; generoso quoque in certaminibus animo; ac præterea fame ac siti bonitatis, simul cum multa prudentia & discretione; quin & acrimonia & impudentia in petendo. Nam plerique hominum, vt diximus, sine labore ac sudore consequi re-

ΚΕΦ. ΚΖ.

Ὀλίγοι μὲν ἀτεχνῶς οἱ τελείαν τὴν πρὸς Θεὸν ἀγάπην κεκτημένοι, πάσας τε ἡδονὰς τοῦ κόσμου, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τὸ μηδὲν λογιζόμενοι, καὶ τοὺς τοῦ πονηροῦ πειρασμοὺς φέροντες μακροθύμως· πλὴν οὐ παρὰ τοῦτο ἀπογνωστέον, οὐδὲ τῆς ἀγαθῆς ἐλπίδος ἀμελητέον· κἂν γὰρ πολλὰ τῶν πλοίων ὑπομένῃ ναυάγιον· ἀλλ' εἰσὶ πάντως ἃ καὶ διαπερῶντα, τοῦ λιμένος ἐπιλαμβάνεται· διὰ τοῦτο πίστεως ἡμῖν πολλὴ χρεία, ὑπομονῆς τε καὶ προσοχῆς καὶ ἀγώνων· πρὸς δὲ πείνης τε καὶ δίψης τοῦ ἀγαθοῦ, μετὰ πολλῆς συνέσεως καὶ διακρίσεως· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὀξύτητός τε καὶ ἀναιδείας περὶ τὴν αἴτησιν· οἱ γὰρ πλείους τῶν ἀνθρώπων, ὥσπερ προέφημεν, καμάτων ἄνευ καὶ ἱδρώτων τῆς βασιλείας ἐπιτυχεῖν βούλονται· καὶ

τοὺς

τοὺς μὲν ἁγίους μακαρίζουσιν ἄνδρας, καὶ τῆς τιμῆς αὐτῶν καὶ τῶν χαρισμάτων ἐπιθυμοῦσι· τῶν ἴσων δὲ θλίψεων αὐτοῖς, τῶν πόνων τε καὶ τῶν παθημάτων οὐ βούλονται κοινωνεῖν· τούτου δὲ πάντες, καὶ πόρναι καὶ τελῶναι, καὶ πᾶς τις ἀνθρώπων ἐπιθυμεῖ· ἀλλὰ διὰ τοῦτο πειρασμοὶ πρόκεινται καὶ δοκιμασίαι· ἵνα δῆλοι γένωνται τίνες οἱ πρὸς ἀλήθειαν τὸν ἑαυτῶν ἠγάπησαν δεσπότην· καὶ δικαίως οὗτοι τῆς τῶν οὐρανίων ἐπιτύχωσι βασιλείας.

ΚΕΦ. ΚΗ.

Ταῖς θλίψεσι καὶ τοῖς παθήμασι, τῇ ὑπομονῇ τε καὶ πίστει ἐγκεκρύφθαι νόμιζε τὰς ἐπαγγελίας, αὐτήν τε τὴν δόξαν, τὴν τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν ἀπόληψιν· ἐπεὶ καὶ τὸν ῥιπτούμενον τῇ γῇ σῖτον, ἢ καὶ τὸ δένδρον φημὶ τὸ ἐγκεντριζόμενον, ἀνάγκη σήψει πρότερον καὶ ἀτιμίᾳ ὑποπεσεῖν· καὶ οὕτω τοῦ εὐπρεποῦς αὐτοῦ ἐνδύματος τὸν πολλαπλάσιον καρπὸν ἀπολαβεῖν· εἰ μὴ γὰρ διὰ τῆς σήψεως ταύτης, κα-

gnum cœlorum volunt: & ſanctos quidem viros felices prædicant: honoremque ipſorum ac chariſmata concupiſcunt; parium vero cum ipſis tribulationum, laborum & paſſionum conſortes fieri renuunt. Sed iſtud omnes, & meretrices & publicani cupiunt. Atqui propter hoc tentationes propoſitæ ſunt & probationes; vt per eas appareat, quinam vere ſuum ipſorum Dominum diligant, & vt hi iuſte conſequantur cœleſte regnum. Cap. XXVII XXIIX

CAPVT XXVIII.

Afflictionibus, paſſionibus, patientia & fide abſconditas eſſe promiſſiones puta, ipſamque gloriam, ac bonorum cœleſtium fruitionem. Quandoquidem & iactum in terram frumenti granum, & inſitum arboris ſurculum, neceſſe eſt putreſcere, & ignominioſe procidere; & ſic demum multiplicem ornatiſſimi ſui indumenti fructum recipere. Niſi enim per illam putredinem, per illas vel-

Cap. XXIIX XXIX. ut ignominias transierint, nunquam eum vltimum decorem, nunquam speciosam illam pompam sibi circumdarent, qua se ostentant. In hac quidem sententia apostolus est:
Act. XIV,21. *Per multas* enim, inquit, *tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Et
Luc. XXI,19. Dominus: *In patientia vestra possidebitis animas vestras.* Et: *in mundo tribulationem habebitis.*

Cap. XXIX.

Quanta vnusquisque vestrum fide diligentiaque dignus fuerit habitus sancti fieri Spiritus particeps; tanta ipsi mensura gloriæ continget in illa resurrectionis die corpus eius coronari. Quod enim nunc collegit in anima, tunc exterius reuelatum apparebit in corpore; cuius quasi experimentum aut exemplum spei capere licet ex arboribus. Hieme siquidem iam transacta, & lætiores calidioresque passim diffundente radios sole; ac, pro mitiori videlicet tempestate anni, ventis flantibus, tru-

κείνων τῶν ὥσπερ ἀτίμων διελθεῖν αὐτοῖς γέγονεν, οὐκ ἂν τὴν ἐσχάτην εὐπρέπειαν, καὶ τὸ τῆς δόξης κάλλος περιεβάλλοντο. τοῦτο δὲ καὶ τῷ ἀποστόλῳ δοκεῖ· διὰ πολλῶν, γάρ φησι, θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν· καὶ ὁ Κύριος· ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν· καὶ, ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἕξετε.

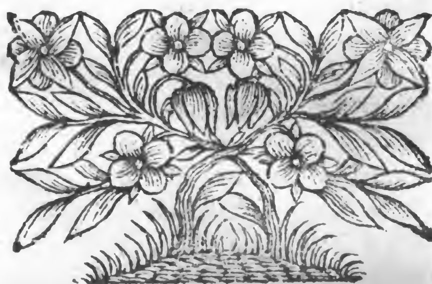
ΚΕΦ. ΚΘ.

Ἕκαστος ὑμῶν ὅσου περ ἂν καταξιωθείη τῇ τε πίστει καὶ τῇ σπουδῇ μέτοχος ἁγίου γενέσθαι πνεύματος· τοσοῦτον ἐκείνης τῆς ἡμέρας δοξασθήσεται αὐτοῦ καὶ τὸ σῶμα· ὃ γὰρ νῦν ἔνδον ἀπεθησαύρισε τῇ ψυχῇ, τότε καὶ ἐκτὸς ἐπὶ τοῦ σώματος ἀποκαλυφθήσεται· καὶ τὸ παράδειγμά φησιν ἐκ τῶν δένδρων· χειμῶνος γὰρ παρελθόντος, καὶ ἡλίου φαιδρότερόν τε καὶ ἀκμαιότερον ἐπιλάμψαντος, ὡς δέον καὶ ἀνέμων ἐπιπνευσάντων, ἔσωθεν ἐκεῖνα φύει, καὶ ὡς ἐνδύματα, φύλλα καὶ τὰ ἄνθη, καὶ τοὺς καρποὺς περιβάλ-

λει-

λεται· παραπλησίως δὲ καὶ τὸ τοῦ χόρτου ἄνθος κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τῶν κόλπων τῆς γῆς ἀναδίδοται, καὶ σκέπεται τούτοις γῆ· καὶ ὡς ἐμπρεπὲς αὐτὰ περιβόλαιον ἀμφιέννυται· καὶ γὰρ ἐνδοξασθήσονται δι' αὐτοῦ τοῦ ἀπό γε τοῦ νῦν ἐνυπάρχοντος ἀῤῥήτου φωτὸς, εἴτ' οὖν τῆς τοῦ πνεύματος δυνάμεως· ὅπερ καὶ τότε ἔσται αὐτοῖς ἔνδυμα, βρῶσις, πόσις, ἀγαλλίασμος, χαρὰ, εἰρήνη, καὶ τὰ πᾶν, ζωὴ αἰώνιος.

dunt illæ foras folia & flores & fructus induunt. Cap. XXIX. Similiter & flos fœni per idem tempus e ſinu telluris egerminat, tegiturque illis terra, & veluti decoro pallio amicitur. Ad hunc modum & corpora ſanctorum, tunc ſplendebunt, foras demum erumpente luce illa, quæ in ipſis erat, ineffabili; virtutem dico & gratiam ſpiritus; quæ tunc ipſis erit veſtis, eſca, potus, exultatio, gaudium, pax: & vt verbo cuncta vno complectar, vita æterna.

MACA-

Cap. I.

MACARII MAGNI De Eleuatione Mentis Liber.

Cap. I.

BEatus Moses subostendit formam, per resplendentem in eius vultu Spiritus gloriam, in quam nullus hominum posset intendere, eius gloriæ qua in iustorum resurrectione glorificabuntur corpora sanctorum. qua gloria ex hoc tempore in interiori homine sanctorum animæ dignæ habentur. *Vos* enim ait, *reuelata facie*, hoc est, in interiori homine, *gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformati a claritate in claritatem.* Circa hoc scriptum est rursus: Mosem quadraginta noctibus & totidem diebus, nec cibi meminisse nec potus, quod humanæ naturæ modum excedit, nisi spiritualis impertita ipsi esca fuerit. Qualem videlicet

II. Cor. III, 18.

Exod. XXIV, 18. xxxiv, 28.

ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ Περὶ ὑψώσεως τοῦ Νοὸς λόγος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

ΜΩσῆς ὁ μακάριος ὑπέδειξε τύπον διὰ τῆς τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἐπιλαμπήσεως τοῦ πνεύματος δόξης, ἣν οὐδεὶς ἀνθρώπων ἀτενίσαι ἐδύνατο, πῶς ἐν τῇ τῶν δικαίων ἀναστάσει τὰ σώματα δοξασθήσεται τῶν ἁγίων· ἣν δόξαν ἀπὸ τοῦ νῦν ἐν τῷ ἔσω ἀνθρώπῳ αἱ πισταὶ τῶν ἁγίων ἔχειν καταξιοῦνται ψυχαί· ὑμεῖς γάρ φησιν, ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ, τουτέστιν ἐν τῷ ἔσω ἀνθρώπῳ, τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτριζόμεθα, εἰς τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμενοι ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν· περὶ τούτου γέγραπται πάλιν, τεσσαράκοντα νύκτας καὶ ἡμέρας τὰς ἴσας μὴ τροφῆς μνησθῆναι, μὴ πόσεως, ὅπερ οὐκ ἀνθρωπίνης φύσεως ἔργον, εἰ μή τι ἄρα τροφῆς ἐκοινώνει πνευματικῆς· ἧς περ δὴ καὶ αὐ-

τῆς

τῆς ἀπὸ τοῦ νῦν αἱ ἅγιαι ψυχαὶ μεταλαμβάνουσιν ἐκ τοῦ πνεύματος.

ΚΕΦ. Β.

Τὴν δόξαν ἣν ἐντεῦθεν αἱ τῶν ἁγίων πλουτοῦσι ψυχαί, ἐκείνη καλύψει καὶ ἀμφιάσει τὰ γυμνὰ σώματα ἐν τῇ ἀναστάσει, καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀνάρπαστα ποιήσει· καὶ τότε λοιπὸν σώματι καὶ ψυχῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ Θεοῦ ἅμα διηνεκῶς ἀναπαύσονται· τὸν γὰρ Ἀδὰμ κτίσας ὁ Θεὸς πτέρυγας αὐτῷ σωματικὰς ὡς τοῖς πετεινοῖς οὐκ ἐνέθηκεν· ἅτε τὰς τοῦ πνεύματος κατὰ τὴν ἀνάστασιν παρέξειν αὐτῷ μέλλων, ἵνα κουφίζηται δι' αὐτῶν καὶ ἁρπάζηται ὅπου πάντως τὸ πνεῦμα βούληται· ταύτας δὲ τὰς νοητὰς πτέρυγας ταῖς τῶν ἁγίων ψυχαῖς ἀπὸ τοῦ νῦν δέδοται ἔχειν, αἳ πρὸς τὸ οὐράνιον αὐτὰς μεθορίζουσι φρόνημα· χριστιανῶν γὰρ κόσμος ἄλλος, καὶ ἄλλα ἐνδύματα, καὶ τράπεζα ἄλλη, καὶ ἄλλη ἀπόλαυσις· ἐπεὶ καὶ οὐρανόθεν ἐλεύσεσθαι τὸν Χριστὸν οἴδαμεν ἀναστῆσαί τε

iam nunc ſanctæ animæ percipiunt ex ſpiritu. Cap. I. II.

Cap. II.

Claritas qua iam hinc ſanctorum abundant animæ, illa ipſa teget & amiciet nuda corpora in reſurrectione, ac rapta in cœlos auferet; & tunc illi corpore pariter & anima in Dei regno ſimul perpetuo requieſcent. Adamum quippe creans Deus alas ipſi corporeas, velut auibus, non indidit; vt pote cui alas ſpirituales, quibus poſt reſurrectionem attolleretur, & raptus quocunque vellet ſpiritus, libere ferretur, dare ipſi decreuerat. Has ſpirituales alas, ſanctorum animabus iam nunc datum eſt habere, quæ ad cœleſtem ipſas transferunt ſenſum. Chriſtianorum enim alius, quam ceterorum ornatus, alia indumenta, menſa alia, & alia fruitio eſt quandoquidem e cœlis venturum Chriſtum ſcimus, ſuſcitaturum eos, qui ex omni æuo dormierunt;

Cap. II. III. *Matth. XXV, 32.*

quemadmodum sacræ scripturæ docent: in duas partes diuidet, & quæ sequntur.

Cap. III.

Quibus curæ est christianæ vitæ officia quam optime omnia exequi; eos ante quiduis aliud oportet, partis animæ, quam superiorem & prædominantem vocant, intellectualis videlicet ac discretiuæ, diligentem habere rationem; vt accurate boni malique discrimen facientes, nec quæ præter naturam inuectæ sunt cupiditates, naturæ puræ esse iudicantes inoffensum vitæ cursum habeant, vt pote qui discretionis veluti oculo vtantur; & qui a fallaciis prauitatis securi esse possint. Est enim voluntas animæ, membra corporis a noxa errantium sensuum incorrupta seruari; seque ipsam a mundi auocationibus arcere: custodireque corne in mundum extendat membra suarum cogitationum; sed ea colligat & vndecunque restricta contine-

τοὺς ἐκ τοῦ παντὸς αἰῶνος κεκοιμημένους, καθὼς αἱ θεῖαι γραφαὶ καὶ εἰς δύο τούτους διελόντα μέρη, καὶ τὰ ἑξῆς.

ΚΕΦ. Γ.

Οἷς μέλει τὸν τοῦ χριστιανοῦ βίον ὡς κάλλιστα κατορθοῦν· τούτοις καὶ προσήκει προηγουμένως τοῦ διανοητικοῦ τε καὶ διακριτικοῦ καὶ ἡγεμονικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς διὰ πάσης ἐπιμελείας ποιεῖσθαι τῆς σπουδῆς· ἵνα τὴν τοῦ καλοῦ τε καὶ κακοῦ διάκρισιν ἀκριβώσαντες, καὶ ἃ παρὰ φύσιν ἐπεισήχθη πάθη τῆς καθαρᾶς ἀποκρίναντες φύσεως, ἀπροσκόπτως ζῆν ἔχοιεν, ὡς ὀφθαλμῷ τῷ τῆς διακρίσεως μέλει χρώμενοι καὶ ἀσύντακτοι πρὸς τὰς τῆς κακίας ἀφορμὰς εἶναι δυνάμενοι. ἔστι γὰρ θέλημα τῇ ψυχῇ τὰ μέλη τοῦ σώματος τῆς τῶν αἰσθήσεων βλάβης ἄχραντα συντηρεῖν, ἀπεῖρξαί τε ἑαυτὴν τῶν τοῦ κόσμου περισπασμῶν, καὶ φυλάξαι τὴν καρδίαν τοῦ μὴ ἐξαπλοῦν τῷ κόσμῳ τὰ μέλη τῶν αὐτῆς λογισμῶν· ἀλλὰ περισφίγγειν αὐτὰ πάντοθεν καὶ συνέχειν χαμαιζήλου μερίμνης.

μένης καὶ ἡδονῆς· ἐπειδὰν οὖν ὁ Κύριος ἴδῃ τινὰ ταύτῃ διάγοντα, καὶ οὕτως ἑαυτὸν ἀκριβοῦντα, φόβῳ τε καὶ τρόμῳ δουλεύειν αὐτῷ προθέμενον, ἐπορέγει καὶ τὴν ἐκ τῆς αὐτοῦ χάριτος ἐπικουρίαν· ἐπεί, τί ποιήσειεν ὁ Θεὸς τῷ ἑκόντι τῷ κόσμῳ ἑαυτὸν ἐκπαρέχοντι, καὶ ὀπίσω τῶν ἡδονῶν αὐτοῦ πορευόμενον;

at, ab humili cura & voluptate coercens. Enimuero vbi Dominus aliquem id sedulo agentem viderit; sic, inquam, attentum, semperque cum metu ac tremore seruire ipsi paratum, suggeret ipsi ad vlteriora gratiæ auxilium. Quare vero Deus vltro se mundo tradentibus & voluptates sectantibus id faceret? Cap. III. IV.

ΚΕΦ. Δ.

Αἱ νήψασαι πέντε παρθένοι ἐκεῖναι, καὶ τὸ ξένιον τῆς ἑαυτῶν φύσεως ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις παραλαβοῦσαι τῆς καρδίας, τοῦτο δέ ἐστιν ἡ χάρις τοῦ πνεύματος, ἐδυνήθησαν εἰς τὸν νυμφῶνα συνεισελθεῖν τῷ νυμφίῳ· αἱ ἄλλαι δὲ αἱ μωραί, αἱ κακαί, τῇ ἰδίᾳ φύσει ἐναπομείνασαι οὐκ ἐνῆψαν, οὐδὲ κατὰ σπουδὴν ἔσχον τοῦ πίον δὲ τὸ ἀγαλλιάσεως ἔλαιον εἰς τὰς ἑαυτῶν καρδίας παραλαβεῖν· ἀλλ' οἱονεὶ ἀφύπνωσαν, δι' ἀμέλειάν τε καὶ χαυνότητα, καὶ δικαιοσύνης οἴησιν· παρ' ὃ δὴ ὁ νυμφὼν αὐταῖς ἀπεκλείσθη τῆς βασιλείας·

CAP. IV.

Prudentes illæ virgines, quæ peregrinum a sua ipsarum natura oleum (quod est Spiritus gratia) in vasis cordis præsumpserant, potuerunt in thalamum simul intrare cum sponso. Aliæ vero fatuæ & malæ, ea sibi sufficere ducentes, quæ natura ipsis suppeditabat sua, iisque propterea contentæ, omni solicitudine omissa supinæ securitati se dederunt, neque, quod debuerant, studuerunt oleum istud lætitiæ in vasis cordis ipsarum præsumere: sed velut obdormierunt per incuriam torporemque ac

Cap. IV. V.

confidentiam iuſtitiæ pro-
priæ. Ob quod regni tha-
lamus ipſis occluſus eſt. Ma-
nifeſtum enim erat, a parti-
bus eas mundi ſtare, illi defi-
xas quodam quaſi amicitiæ
vinculo, quæ fuit cauſa cur
totum & integrum amorem
ſuum ſacrare ſponſo in ſoli-
dum nequiuerint; Sed illæ
peregrinum a natura ipſa-
rum bonum, ſanctificatio-
nem, inquam, Spiritus, quæ-
rentes, totam ſuam Chriſto
affixerunt charitatem. ibi
conuerſantur, ambulant, o-
rant; ibi ratiocinantur, ibi
meditantur, ab aliis omnibus
auerſæ. Namquinque animæ
ſenſus, qui ſunt: prudentia, in-
ttelligentia, diſcretio, patien-
tia & miſericordia, ſi ſuperne
gratiam & ſanctificationem
Spiritus acceperint, fient vir-
gines vere prudentes: Si autem in natura ipſarum
relinquantur, fatuæ veriſſime reperiuntur; & me-
rito accenſentur filiis huius ſeculi.

δῆλον γὰρ ὅτι δεσμῷ τινι τοῦ κόσμου καὶ φιλίᾳ γεγόνασι καθεκταί, καθότι τὴν ἀγάπην αὐτῶν ἐντελῆ καὶ τὸν ἔρωτα τῷ ἐπουρανίῳ μὴ παρέχον νυμφίῳ· καὶ γὰρ αἱ τὸ ξένον τῆς φύσεως τὸν ἁγιασμὸν τοῦτον ζητοῦσαι ψυχαὶ τοῦ πνεύματος, ὅλην τὴν ἀγάπην αὐτῶν ἐξάπλουσαι τῷ Χριστῷ, ἐκεῖ περιπατοῦσιν, ἐκεῖ εὔχονται, ἐκεῖ λογίζονται, ἐκεῖ μελετῶσι, πάντων ἐπιστᾶσαι τῶν ἄλλων· αἱ γὰρ πέντε τῆς ψυχῆς αἰσθήσεις, σύνεσις, γνῶσις, διάκρισις, ὑπομονή, ἔλεος, ἂν τὴν ἄνωθεν χάριν καὶ τὸν ἁγιασμὸν τοῦ πνεύματος δέξωνται, καὶ φρόνιμοι τῇ ἀληθείᾳ παρθένοι ἔσονται· εἰ δὲ τῇ φύσει ἑαυτῶν ἐγκαταλειφθεῖεν, μωραὶ τῷ ὄντι εὑρίσκονται, καὶ τέκνα οὖσαι τοῦ κόσμου δείκνυνται.

CAP. V.

Sicuti hoſpitem naturæ
noſtræ malitiam, per primi
transgreſſionem hominis in

ΚΕΦ. Ε.

Ὥσπερ ξένην τῆς φύσεως ἡμῶν τὴν κακίαν οὖσαν, διὰ δὲ τῆς παραβάσεως τοῦ πρώτου παρεισδυ-

ρεισδῦσαν ἀνθρώπου κατεδεξάμεθα, φύσιν ἡμῖν τῷ χρόνῳ καθάπερεὶ γενομένην· οὕτω δὴ καὶ διὰ τοῦ ξένου τούτου τῆς ἡμετέρας φύσεως, τὸ ἐπουρανίου φημὶ τοῦ πνεύματος δωρεᾶς, ἀποσκορακισθῆναι πάλιν αὐτὴν τῆς ἡμετέρας προσήκει φύσεως, καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἡμᾶς καθαρότητα καταστῆναι· ὡς εἰ μὴ τοῦτο τῇ πολλῇ δεήσει καὶ πίστει, προσοχῇ, καὶ τῇ τοῦ κόσμου ἀποστροφῇ γένοιτο, καὶ ἡ μιανθεῖσα πρὸς τῆς κακίας φύσις ἡμῶν, ὑπὸ τῆς ἀγάπης ἐκείνης, ἥτις ὁ Κύριός ἐστιν, ἁγιασθείη, καὶ μέχρι τέλους ἄπταιστοι διαμείνωμεν τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ τῶν θείων μεταποιούμενοι, τῆς ἐπουρανίου βασιλείας ἐπιτυχεῖν οὐ δυνάμεθα.

nos peregre intrusam admisimus; nouam quasi naturam in nobis mora & vsu longi temporis operatam; ita per hospes quoque istud nostræ naturæ bonum (donum dico Spiritus cœlestis) eiicere vicissim conuenit e nostra natura pestem illam, & in primæuam nos restituere puritatem; Etenim nisi multa oratione & fide, multa attentione, & a rebus mundi auersione, consequamur, vt polluta immixtione malitiæ natura nostra, ab illa charitate, quæ Deus est, sanctificetur; & ad finem vsque sine offensa permanserimus in plena & exacta diuinorum eius obseruatione mandatorum, cœlestis regni compotes esse non poterimus. Cap. V.

ΚΕΦ. Σ.

Λεπτόν τινα καὶ βαθὺν λόγον κατὰ τὰ ἐμοὶ δυνατὰ, διελθεῖν βούλομαι· σωματοποιεῖ ἑαυτὸν ὁ ἄπειρος καὶ ἀσώματος Κύριος διὰ χρηστότητα ἄπειρον, καὶ σμικρύνει, ὡς ἄν τις φαίη, ὁ μέγας καὶ ὑπερούσιος τοῦ δυνη-

CAP. VI.

VI.

Subtilem quandam abstrusioremque doctrinam, prout potero, exponere hic volo. In corpus quodammodo seipsum transformat immensus & incorporeus Dominus, per benignitatem infinitam; &

Cap. VI.

minuit, paruumque, vt ſic dicam, contrahens ſe facit, ingens ille ſuperſubſtantialis, vt ſic poſſit cum intellectualibus ſuis creaturis quaſi coaleſcere. Animas ſanctorum dico, & angelos, vt ſic hæ creaturæ poſſint vitæ immortalis, qua ipſa eius diuinitas fruitur, participes effici. Quoniam horum quodque ſecundum propriam naturam corpus eſt; corpus, inquam, ſunt & angelus, & anima, & dæmon. Etſi enim res tenues ſubtileſque ſunt, tamen in hypoſtaſi, charactere, ac forma propriis, ſecundum tenuitatem naturæ ipſorum corpus ſunt tenue; ſicut in ſua hypoſtaſi corpus hoc noſtrum, craſſum corpus eſt; itaque anima corpus cum ſit exilis tenuitatis, circumdat ſibi atque induit membra huius corporis, induit, nempe, oculum, per quem videt, aurem, per quam audit; manum, nares; vno verbo, cuncta corporis membra circumponit ſibi, cumque illis penitus commiſcetur perque

θῆναι τοῖς νοεροῖς αὐτοῦ κτίσμασι συγκραθῆναι ψυχαῖς, ἁγίων φημὶ καὶ ἀγγέλων, ἵνα δυναταὶ γένοιντο καὶ αὗται ζωῆς ἀθανάτου τῆς αὐτοῦ θεότητος μεταχεῖν· ἐπεὶ καὶ ἕκαστον κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν, σῶμά ἐστιν, ὁ ἄγγελος, ἡ ψυχή, ὁ δαίμων· κἂν γὰρ λεπτὰ εἶεν· ἀλλ᾽ ὅμως ἐν ὑποστάσει, χαρακτῆρί τε, καὶ εἰκόνι κατὰ τὴν λεπτότητα τῆς ἑαυτῶν φύσεως, σῶμα τυγχάνει λεπτόν, ὥσπερ ἐν ὑποστάσει τουτὶ τὸ σῶμα παχύ ἐστι, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ σῶμα οὖσα λεπτὸν περιέβαλε καὶ ἐνεδύσατο τὰ μέλη τοῦδε τοῦ σώματος· περιέβαλλε γὰρ τὸν ὀφθαλμὸν δι᾽ οὗπερ γοῦν καὶ ὁρᾷ· περιέβαλλε τὸ οὖς τοῦτο δὲ, δι᾽ οὗ καὶ ἀκούει, τὴν χεῖρα, τὴν ῥῖνα, καὶ ἁπαξαπλῶς ὅλα τὰ μέλη τοῦ σώματος περιέβαλλε καὶ συνεκράθη ὅλοις αὐτοῖς ἡ ψυχή, δι᾽ οὗ καὶ πάντα ὅσα δὴ τῷ βίῳ ἐνστρέφεται ἐπιτηδεύματα διανύει· τὸν οὖν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ ἀλάλητός τε καὶ ἀνεννόητος τοῦ Χριστοῦ χρηστότης σμικρύνει καὶ σωματοποιεῖ ἑαυτὴν καὶ συγ-

κερ-

κεραννῦται καὶ περιλαμβάνει τὰς πιστὰς καὶ φίλας αὐτοῦ ψυχάς, καὶ εἷς ἐν αὐταῖς πνεῦμα γίνεται κατὰ τὸ λόγιον Παύλου, ψυχὴ εἰς ψυχὴν, ὡς φάναι, καὶ ὑπόστασις γοῦν εἰς ὑπόστασιν· ὡς ἂν τῇ τοιᾶδε ψυχῇ ἐν τῇ αὐτοῦ θεότητι ζῆσαί τε ὑπάρξῃ, καὶ ἀθανάτου ζωῆς ἐφικέσθαι, καὶ ἡδονῆς ἀφθάρτου καὶ ἀῤῥήτου δόξης κατατρυφῆσαι.

hæc cunctas functiones humanæ conuersationis exequitur. Ad similem igitur modum ineffabilis & incomprehensibilis Christi bonitas contrahit ac paruam facit ac quasi in corpus fingit seipsam; atque se immiscens amplectitur fideles & amicas sibi animas, & *vnus cum ipsis fit spiritus*, secundum oraculum Pauli; anima in animam, vt sic dicatur, & hypostasi in hypostasim quasi coalescente. Vt per hoc tali animæ in ipsius diuinitate viuere contingat, & ad immortalem vitam tandem peruenire, voluptateque incorrupta, & ineffabili gloria gaudere. *I. Cor. VI, 17.*

ΚΕΦ. Ζ.

Τῇ τοιαύτῃ ψυχῇ, φησὶν, ὁ Κύριος, ὅτε μὲν βούλεται πῦρ γίνεται, πᾶν φαῦλον αὐτῆς καὶ ἐπείσακτον διακαῖον· ὥσπερ καὶ ὁ προφήτης φησίν· ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον· ὅτε δὲ ἀνάπαυσις ἄῤῥητος· ὅτε δὲ χαρὰ καὶ εἰρήνη, περιθάλπων καὶ περιβάλλων αὐτήν μόνον ἐν σπουδῇ θετέον φιλεῖν αὐτὸν καὶ χαρίζεσθαι τρόποις ἀγαθοῖς, καὶ αὐτῇ πείρᾳ, αὐτῇ αἰσθήσει ὄψεται ἀ-

Cap. VII.

Tali animæ Dominus, quoties quidem vult, fit ignis, consumens quidquid in ea prauum ac aliunde inuectum est; sicut ait propheta: *Deus noster ignis consumens est.* Alias eidem animæ fit ineffabilis quies; aliquando, gaudium & pax, circumfouens & vndiq; amplectens ipsam; Tantum ne desimus nostris partibus, vt illum amemus, illi gratificemur moribus *Deut. IV, 24. Ebr. XII, 29.*

Cap. VII. VIII. probis. Hæc qui præſtabit, ipſo ſenſu perſpiciet, inire ſe iam poſſeſſionem inenarrabilium bonorum, quæ oculus non vidit, auris non audivit, & in cor hominis non adſcenderunt; per quæ Spiritus Domini fit nunc in requiem, nunc in exultationem, & voluptatem & vitam eius animæ, quæ ſe illo dignam oſtenderit. Incorporat enim ſeipſum ſicut in eſcam ſpiritualem, ita & in indumentum & ornatum inenarrabilis ſplendoris, vt ſic eam ſpirituali lætitia impleat. Ioh. VI, 51. *Ego* enim, ait, *panis vitæ ſum.* Et, *qui biberit ex aqua quam* Ioh. VI, 44. *ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam.*

ψάμμος ἀλαλήτων ἀγαθῶν, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ὅσα τὸ πνεῦμα Κυρίου γίνεται τοῦτο μὲν εἰς ἀνάπαυσιν, τοῦτο δ' εἰς ἀγαλλίασιν καὶ τρυφὴν, καὶ ζωὴν τῆς ἀξίας ἐκείνου δεικνυμένης ψυχῆς· σωματοποιεῖ γὰρ ἑαυτὸν ὥσπερ εἰς βρῶσιν πνευματικὴν, οὕτω καὶ εἰς ἔνδυμά τι καὶ κάλλη ἀνεκδιήγητα, ἵν' εὐφροσύνης οὕτω πληρώσῃ πνευματικῆς· ἐγὼ γάρ εἰμι φησὶν ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς· καὶ ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, γενήσεται αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Cap. VIII.

Ita cuique ſacerdotum & ſanctorum Deus adparuit, vt & ipſi fuit Deo placitum & videnti vtile: aliter Abrahamo, aliter Iſaaco, aliter quoque Iacobo, Noe, Danieli, Moſi, Dauidi, & vnicuique prophetarum, minuens & in corpus fingens ſeipſum, ſicut dictum eſt, transfiguransque

ΚΕΦ. Η.

Οὕτω φησὶ καὶ ἑκάστῳ τῶν ἱερέων καὶ ἁγίων ὁ Θεὸς ὤφθη, ὡς αὐτῷ θέλημα καὶ τῷ ὁρῶντι λυσιτελὲς οἷον, ἄλλως τῷ Ἀβραάμ, καὶ ἄλλως τῷ Ἰσαὰκ, τῷ Ἰακὼβ ἄλλως, τῷ Νῶε, τῷ Δανιὴλ, τῷ Μωσεῖ, τῷ Δαβὶδ, καὶ ἑκάστῳ τῶν προφητῶν, σμικρύνων ἑαυτὸν καὶ σωματοποιῶν, ὥσπερ

ὥσπερ εἴρηται, μεταμορφούμενός τε καὶ ὀπτανόμενος, τούτοις ἀγαπῶσιν αὐτόν, οὐ καθόσον αὐτός ἐστιν, ἀχώρητος γάρ, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐκείνων χώρησίν τε καὶ δύναμιν, διὰ τὴν πολλὴν καὶ ὑπερνόητον ἣν ἔχει εἰς αὐτοὺς ἀγάπην.

ΚΕΦ. Θ.

Ψυχὴ καταξιωθεῖσα τὴν ἐξ ὕψους εἰσοικίσασθαι δύναμιν, καὶ τὸ πῦρ ἐκεῖνο τὸ θεῖον· καὶ τὴν ἐπουράνιον τοῦ ἀγαθοῦ πνεύματος ἀγάπην συγκεκραμένην ἔχουσα τοῖς ἑαυτοῦ μέλεσι, πάσης κοσμικῆς ἀγάπης ἀτεχνῶς λύεται καὶ δεσμοῦ κακίας ἀνίεται· ὥσπερ γὰρ σίδηρος ἢ μόλυβδος, χρυσός τε καὶ ἄργυρος πυρὶ παραβληθεὶς λύεται, καὶ τῆς φύσεως αὐτοῦ τὸ ἀντίτυπον εἰς ἁπαλότητα μεταβάλλει, ἐν ὅσῳ τε τῷ πυρὶ ὁμιλεῖ, χαῦνός ἐστι καὶ ἔκλυτος, καὶ τὴν φυσικὴν ἀποβεβληκὼς ἀντιτυπίαν διὰ τὴν τοῦ πυρὸς δύναμιν· οὕτω καὶ ψυχὴ τὸ ἐπουράνιον ἐκεῖνο δεξαμένη πῦρ τῆς ἀγάπης τοῦ πνεύματος, πάσης προσπαθείας τοῦ

ſe, ac forma viſibili aſſumpta intuendum ſe præbens diligentibus ipſum; non quantus eſt, cum ſit incomprehenſibilis; ſed quantum illi capere poſſunt; propter multam & incomprehenſibilem, quo in ipſos fertur, amorem. Cap. VIII. IX.

Cap. IX.

Anima Dei dignatione conſecuta, vt virtutem illam ex alto, diuinumque illum ignem intra ſe domeſticum habeat; illa ſupercœleſtis boni Spiritus quaſi concretam ſuis ipſius membris charitatem obtinens, omni profecto mundani amoris expeditur nexu, & vinculo malitiæ ſoluitur. Vt enim ferrum, plumbum, aurum, argentum coniecta in ignem ſoluuntur; ipſorumque inflexibilis antea & ad tactum reſiſtens ſoliditas in fluidam mollitiem mutatur; ita vt quamdiu in igne perſtant, fluxa, liquida, reſoluta cernantur & ſint, rigiditate prorſus depoſita naturali, ob flammæ vim; ſic & anima quæ

Cap. IX. supercœlestem illum concepit ignem spiritualis charitatis, omnem a se affectum mundani spiritus procul habet, vinculisque malitiæ cunctis exoluitur; & ex ipsa se relaxat emollescens duritie peccati; parua omnia mundana reputans, & vt vilia contemnens. Hanc aio equidem, vel si quosdam fratres habeat, ipsi charissimos; senserítque aliquid impedimenti ipsos obiicere exercitio suæ in Deum charitatis, amori ipsorum, nuncium extemplo esse remissuram. Si enim amor, erga nuptias ob carnalem coniunctionem initas a patre, matre, & fratribus disiungit, vt si quis horum aliquem ara est, leuiter & superficiarie amet; omnem vero ádfectum animi, omne desiderium ad cohabitantem ipsi coniugem affixam habent; atque si carnalis huiusmodi amicitia omnem aliam carnis amicitiam disrumpat, an segne otium erit desiderio perturbationis omnis immuni permissis amorem aliquem mundi non cohibendi?

κοσμικοῦ πνεύματος ἐκχωρεῖ, καὶ τῶν δεσμῶν ἀφίεται τῆς κακίας, ἐξ αὐτῆς τε τῆς φυσικῆς σκληρότητος μεταβάλλει τῆς ἁμαρτίας, σμικρὰ πάντα λογιζομένη καὶ ἀτιμάζουσα· φημὶ δ' ὅτι κἂν τινες αὐτῇ εἶεν ἀδελφοὶ κατ' ἄκραν φιλούμενοι, πρὸς δὲ ἐκείνην αὐτῇ παραποδίζοιεν τὴν ἀγάπην, καὶ αὐτοὺς ἂν ἀποστέρξοιεν· ἡ τῷ πνευματικῷ ἔρωτι ἁλοῦσα ψυχή· εἰ γὰρ σαρκικῆς κοινωνίας ἀγάπη γάμου πατρός τε καὶ μητρὸς καὶ ἀδελφῶν διΐστησι· κἂν τις φιλῇ τινα τούτων, ἐξ ἐπιπολῆς φιλεῖ· τὴν δὲ διάθεσιν ὅλην καὶ τὸν πόθον πρὸς τὴν συνοικισαμένην αὐτῷ τέτακεν, εἰ ἡ τῆς σαρκὸς φιλία οὕτω λύει πάσης ἄλλης τοῦ κόσμου φιλίας, σχολῇ γ' ἂν οἱ ἐκείνῳ τῷ ἀπαθεῖ βληθέντες, ἔρωτί τινι τῶν τοῦ κόσμου καθεκτοὶ γένοιντο.

Cap. X.

ΚΕΦ. Ι.

Χρηστὸς ὢν φιλάνθρωπος ὁ Θεὸς, μακροθύμως ἔχει, καὶ πολύς ἐστιν ἀναμένων τὴν ἑκάστου τῶν ἁμαρτανόντων μετάνοιαν· ἑορτὴν οὐρανίαν τιθέμενος τὴν τοῦ μεταμελομένου ἐπιστροφήν· χαρὰ γάρ φησιν, αὐτὸς, ἐν τῷ οὐρανῷ γίνεται ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι· εἰ δέ τις τὴν χρηστότητα αὐτὴν καὶ μακροθυμίαν ὁρῶν, καὶ ὅτι μὴ τοῖς κατὰ μέρος ἁμαρτήμασιν ἐπεξέρχεται, τὴν μετάνοιαν, ὥσπερ ἔφημεν, ἐκδεχόμενος, κατολιγωρήσει τῆς ἐντολῆς, καὶ τὴν χρηστότητα, φεῦ· ἀφορμὴν σχοίη πρὸς καταφρόνησιν, ἁμάρτημα ἐπὶ ἁμαρτήματι προστεθεὶς καὶ προσκόμματι πρόσκομμα ἐποικοδομῶν, ῥαθυμίαν τε συνάπτων τῇ ῥαθυμίᾳ, πληροῖ τοὺς τῶν ἁμαρτιῶν ὅρους, καὶ τοιούτῳ λοιπὸν ἁλίσκεται παραπτώματι, ἐξ οὗ μηκέτι παρὸν αὐτῷ ἀνακτήσασθαι· ἀλλ᾽ ἐς μάτην τὴν συντριβὴν ὑποστὰς, καὶ τῷ πονηρῷ εἰς τέλος συγχωρηθεὶς, ἀπόλλυται· οὕτως ἐπὶ Σοδόμων γέγονεν· ἀπο-

CAP. X.

Benignus & hominum amans Deus, multa patientia expectat cuiusque peccantium pœnitentiam; in festum cœleste instituens resipiscentis conuersionem: *Gaudium* enim, ait ipse, *est in cœlo super vno peccatore pœnitentiam agente.* (Luc. XV, 10.) Si vero quis hanc animaduertens Dei bonitatem & longanimitatem, qua sibi temperat a singulis protinus criminibus vlciscendis, expectans, vt diximus, pœnitentiam, negligat præceptum, & Dei bonitatem, proh nefas! in occasionem contemptus vertat, peccata peccatis accumulans, & scandalo scandalum superstruens, desidiamque assuens desidiæ; is sane peccatorum implet terminos, & de cetero in tali deprehenditur lapsu, ex quo non amplius illi continget in integrum restitui; quippe quasi contritis ruina membris, innitens, & maligno se vsque in finem permittens, perit. Sic Sodomis accidit; expleta enim

Cap.X. & supercumulata mensura peccatorum, cum nec scintillam quidem, vt sic dicam, bonæ mentis ad spem pœnitentiæ reliquam fecissent, igne diuinæ vltionis instrumento sunt absumpti. Sic & in diebus Noe; quando ruentes effusis in nefas omne habenis homines, nullo argumento dato verisimiliter confidendi fore, vt ad meliorem se frugem reciperent, tantam tamque grauem supra sese molem exaggerarunt delictorum, vt secum terram vniuersam in exitium pertraherent. Haud dissimilia Ægyptiis euenere, multa contra Deum impie ausis, multis grassatis in eius populum iniuriis. Bonus quidem Dominus cladem extremam diu distulit, aliis super alias castigationibus eos ad resipiscentiam inuitans; at cum nullum finem facerent sæpius iniquitatis resumendæ, tandem populum Domini rite dimissum persequentes, ac retrahere conantes, extremo ipsos ira diuina exitio macta-

πλήσαντι, γὰρ καὶ ὑπερβάντες τοὺς τῶν ἁμαρτιῶν ὅρους, ἐπεὶ μηδὲν, ὡς εἰπεῖν, ζώπυρον μετανοίας αὐτοῖς ὑπελείφθη, ἀνάλωμα πυρὸς ὑπὸ τῆς θείας δίκης γεγόνασιν· οὕτως ἐπὶ Νῶε· καὶ γὰρ ἀχαλίνοις χρώμενοι ταῖς ἐπὶ τὴν κακίαν ὁρμαῖς, καὶ μηδὲν εἶδος μετανοίας ἐπιδεικνύμενοι, τηλικοῦτον ἑαυτοῖς ἁμαρτιῶν ὄγκον ἐξεκορύφωσαν, ὡς πᾶσαν ὁμοῦ τὴν γῆν εἰς πᾶν διαφθαρῆναι· οὕτω τοῖς Αἰγυπτίοις πολλὰ πλημμελοῦσι καὶ εἰς τὸν τοῦ Θεοῦ λαὸν ἐξυβρίζουσι. χρηστὸς ἦν ἐκεῖνος οὐ πανωλεθρίᾳ παραδιδοὺς, ἀλλὰ διὰ τῶν κατὰ μέρος μαστίγων εἰς μετάνοιαν ἐπαγόμενος· ἐπεὶ δὲ ἐπιστρέφοντες ἀγαπητῶς, πάλιν πρὸς τὴν κακίαν ἀνέστρεφον, καὶ τῆς προτέρας εἴχοντο ἀπιστίας ἔσχατον δὲ καὶ τὸν λαὸν τοῦ Κυρίου ἀναγόμενον κατεδίωκον, ἀνάλωσεν αὐτοὺς ἡ θεία δίκη τὸ σύνολον καὶ ἀπώλεσεν· οὕτω τοῦ Ἰσραὴλ πολλὰ ἁμαρτάνοντος, καὶ τοὺς προφήτας ἀποκτένοντος τοῦ Θεοῦ, τῆς συνήθους οὗτος μακροθυμίας ἐγί-

ἐγένετο· ἐπεὶ δὲ εἰς τοῦτο κακίας προέκοψαν, ὡς μηδὲ τὸ δεσποτικὸν δυσωπηθῆναι ἀξίωμα· ἀλλὰ κἀκείνῳ μιαιφόνους χεῖρας ἐπιβαλεῖν· καὶ αὐτοὶ καθάπαξ ἀπεβλήθησάν τε καὶ κατεβλήθησαν· καὶ ἤρθη ἀπ' αὐτῶν ἥ τε προφητεία, καὶ ἡ ἱερατεία καὶ ἡ λατρεία· καὶ ἐπιστεύθη ταῦτα τοῖς πιστεύσασιν ἔθνεσι.

vit. Israelitas pariter multa delinquentes, cædis quin etiam prophetarum Dei reos, postquam solita sibi longanimitate diu tolerasset Dominus; vbi ad extremum vidit, eo ipsos immanis processisse amentiæ, vt neque diuinam in misso ad eos Dei Filio reveriti maiestatem, manus ei cruentas intulerint, damnatos irreuocabiliter abiecit in omne tempus, deiecitque; ablata iis prophetia, sacerdotio, religione; quas commisit credentibus in ipsum gentibus. Cap. X. XI.

ΚΕΦ. ΙΑ.

Προσδράμωμεν τῷ καλοῦντι Χριστῷ προθύμως, ἐκχέοντες ἐπ' αὐτὸν τὰς καρδίας· καὶ μὴ τὴν ἑαυτῶν ἐθελοκακοῦντες ἀπογινώσκωμεν σωτηρίαν· καὶ τοῦτο γὰρ τοῦ πονηροῦ σόφισμα, ὑπομνήσει προτέρων ἁμαρτιῶν ὁδοποιεῖν εἰς ἀπόγνωσιν· ἀλλ' ἡμῖν κατανοητέον· ὅτιπερ εἰ Κύριος ἐλθὼν τυφλῶν τε καὶ παραλυτῶν καὶ κωφῶν ἰατρὸς καὶ διορθωτὴς ἦν, νεκρούς τε ἤδη καταφθαρέντας ἀνέστη, πόσῳ μᾶλλον τυφλότητα διανοίας, καὶ ψυχῆς παρε-

CAP. XI.

Accurramus ad vocantem nos Christum alacriter, effundentes super ipsum corda; & ne nostram, sponte remittentes de nostra contentione, desperemus salutem. Nam & hoc diaboli sophisma est, recordatione priorum delictorum inducere in desperationem. At nobis ita cogitandum est: si Dominus cum in hunc mundum aduenit, cœcorum, paralyticorum, surdorum medicus & restitutor in integrum fuit; si mortuos iam corruptos suscitauit;

Cap. XI. quanto magis cæcitatem
mentis, animæ pigritiam, in-
curiosi cordis curabit surdi-
tatem? quandoquidem, vt
non alius ab ipso corporis
creator est; ita & animam
ipse condidit. Et; si erga
fluxa & mortalia tam beni-
gne ac clementer affectus
est; quanto magis immortali
animæ, morbo iniquitatis &
ignorantiæ laboranti; dein-
de accedenti ad ipsum & o-
ranti, beneuole curationem
adhibebit? eius enim vox hæc
Luc. XVIII, 7. est: *Pater meus cœlestis, an
non faciet vindictam clamantium
ad se die ac nocte? ita
dico vobis, quia cito faciet
vindictam eorum.* Et illa eius
quoque vox est: *petite & da-*
Matth. VII, 7. Luc. XI, 8. *bitur vobis.* Et rursus: *Si eo,
quod amicus eius sit, non da-
bit; propter improbitatem
tamen eius surget, & dabit
illi quanto indiget.* Quibus
verbis ad piam nos quandam
in petitione impudentiam, &
improbam importunamque
instantiam hortatur. Enim-
vero propter peccatores ipse
venit, vt eos ad se converte-

σιν, καὶ ἀμελοῦς καρδίας
ἰάσεται κώφωσιν· ἐπεὶ
μηδὲ ἕτερος, ἀλλ' αὐ-
τὸς ὁ τὸ σῶμα κτίσας,
αὐτός ἐστι καὶ ὁ τὴν ψυ-
χήν· καὶ εἰ πρὸς τὰ λυό-
μενα καὶ θνήσκοντα οὕτως
εὐμενῶς καὶ ἵλεως ἔχει·
πόσῳ μᾶλλον τῇ ἀθα-
νάτῳ ψυχῇ κακίας νό-
σῳ καὶ ἀγνοίας ἀλυούσῃ,
ἔπειτα προσερχομένῃ
τούτῳ καὶ δεομένῃ, φι-
λανθρώπως θεραπευτι-
κῶς χρήσεται; αὐτοῦ γὰρ
φωνή. τό· ὁ πατήρ μου
ὁ οὐράνιος οὐ μὴ ποιήσει
ἐκδίκησιν τῶν βοώντων
πρὸς αὐτὸν νυκτὸς καὶ
ἡμέρας; ναὶ λέγω ὑμῖν,
ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν
αὐτῶν ἐν τάχει· καὶ τὸ·
αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑ-
μῖν· καὶ αὖθις· κἂν διὰ
τὸ φίλον εἶναι οὐ δώσει
αὐτῷ, διά γε τὴν ἀναί-
δειαν αὐτοῦ, ἀναστὰς δώ-
σει αὐτῷ ὅσου χρήζει, ἀ-
ναιδῆ καὶ παράμονον τὴν
αἴτησιν προτρεπόμενος,
ἐπεί τοι καὶ διὰ τοὺς ἁ-
μαρτωλοὺς ἦλθεν ἵνα ἐπι-
στρέψῃ πρὸς ἑαυτόν· μό-
νον ἡμεῖς τῶν κακῶν προ-
λήψεων ἀποστάντες σχο-
λάσωμεν τῷ Κυρίῳ· καὶ
αὐτὸς οὐχ ὑπερορᾷ. ἀλλ'
ἕτοιμος ἔσται, παρέχων

τὴν

τλὼ παρ' αὐτῦ βοήθειαν.

ret. Tantum a falsis recedentes præoccupationibus Domino vacemus; & ille nos non despicit; sed promptus est, subministrans, quo ab ipso egemus, auxilium. Cap. XII.

ΚΕΦ. ΙΒ.

Ὥσπερ ἐπὶ τῷ νόσῳ ἢ ἀσθενείᾳ κατειλημμένων, ἐπειδὰν μηκέτι τὸ σῶμα δυνατὸν ᾖ τροφῆς καὶ πόσεως μεταχεῖν, εἰς ἀπόγνωσιν τοῦτο συνωθεῖ, καὶ θανάτου τεκμήριον γίνεται, θρηνοῦσί τε ἐπὶ τούτῳ καὶ φίλους ἔχει καὶ τοὺς προσήκοντας· οὕτω δὴ καὶ Θεὸς καὶ ἄγγελοι ψυχὰς τὰς μὴ τροφῇ τῇ ἐπουρανίῳ χρήσασθαι δυναμένας, διὰ πολλῆς λύπης καὶ θρήνων ποιοῦνται. εἰ τοίνυν ἐγένου τοῦ Θεοῦ θρόνος, ἐκεῖνον ἔχων ἐπικαθήμενον, εἰ γέγονεν ἡ ψυχή σου ὅλη πνευματικὸς ὀφθαλμὸς, ὅλη φῶς, εἰ ἐτράφη τὴν τροφὴν ἐκείνην τοῦ πνεύματος, εἰ ποτίζῃ τοῦ ζῶντος ὕδατος, καὶ τοῦ πνευματικοῦ οἴνου, τοῦ τὴν καρδίαν εὐφραίνοντος, εἰ ἐνδέδυσαι τῇ ψυχῇ τὰ τοῦ ἀῤῥήτου φωτὸς ἐνδύματα, εἰ πάντων τούτων ὁ

CAP. XII.

Sicut in morbo & infirmitate deprehensis, quando iam corpus non amplius alimenta cibi & potus percipere potest; desperatur de ægroto, & pro certo signo mortis eius id habetur, vnde amici & necessarii ipsius illum lugent: sic Deus & angeli animas esca cœlesti pasci amplius non valentes, multo luctu ac lamentis prosequuntur. Si ergo factus sis Dei thronus, illum insidentem tibi habens: si anima tua sit tota spiritualis oculus, tota lux; si pastus es cibo illo spirituali; si potatus aqua viua, & spirituali vino lætificante cor; si tuam induisti animam vestibus ineffabilis luminis; si horum omnium interior tuus homo, experimentum ceperit, & plenam securitatem, viuis ecce vita abhinc æterna; ex

Cap. XII. XIII. præsenti iam tempore Christo conrequiescens. Sin nondum hæc percepisti; neque adhuc eo profecisti vt ista possideas: plora vehementer, & lamentis indulge, quod tales haud dum lucratus divitias sis. Sit vero tibi ea cura, hæc tua oratio perpetua pro tua mendicitate. Sed vtinam saltem paupertatis suæ sensus possidentem subeat; & non, vt iam plenus ac satur opum diuinarum, secure circumuagetur; nec quærens, nec pulsans: *Quærens* enim, inquit, *inueniet, & pulsanti aperietur.*

Matth. VII, 7. Luc. XI, 10.

ἔσω σου ἄνθρωπος εἰς πεῖραν ἀφίκετο καὶ πληροφορίαν, ἰδοὺ ζῇς τὴν αἰώνιον τέως ζωὴν ἐν τῷ παρόντι ἤδη τῷ Χριστῷ συναναπαυόμενος· εἰ δ' οὔπω εἴληφας ταῦτα, οὐδ' εἰς κτῆσιν τούτων ἐλήλυθας, κλαῖε θερμῶς, καὶ ὀδυρμοῖς κέχρησο, μήπω τοῦ τοιούτου πλούτου πετυχηκέναι· καὶ φροντὶς ἔστω σοι καὶ δέησις διηνεκὴς περὶ τῆς πτωχείας σου· ἀλλ' εἴθε κἂν τῆς ἑαυτοῦ πενίας αἴσθησις εἰσῄει τῷ κεκτημένῳ· καὶ μὴ ὡς τοῦ θείου πλούτου κατακορὴς ὤν, ἀφρόντις περιῄει· ὁ γὰρ ζητῶν, φησίν, εὑρήσει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται.

Cap. XIII.

Si compositum illud oleum tantam habet vim, vt eo vsi ad dignitatem adscendant regiam; quanto magis qui quoad mentē & interiorem hominem sanctificante exultationis oleo vncti, & arrham boni accipientes Spiritus, mensuras perfectionis inscendent; regni, inquam, & filiationis Christo Regi consortes & collegæ facti; ingre-

ΚΕΦ. ΙΓ.

Εἰ τὸ σύνθετον ἐκεῖνο ἔλαιον τοσαύτην ἔχει τὴν δύναμιν, ὡς τοὺς χρησαμένους αὐτῷ λοιπὸν βασιλικῆς ἐπιβαίνειν δόξης· πόσῳ γε μᾶλλον οἱ τὸν νοῦν καὶ τὸν ἔσω ἄνθρωπον τῷ ἁγιαστικῷ τῆς ἀγαλλιάσεως ἐλαίῳ χριόμενοι, καὶ τὸν ἀρραβῶνα τοῦ ἀγαθοῦ λαμβάνοντες πνεύματος, τῶν μέτρων τῆς τελειότητος ἐπιβήσονται, τῆς Χριστοῦ φημὶ βασιλεί-

ας

Cap. XIII.

ας καὶ υἱοθεσίας αὐτοῦ συμμύσαι τοῦ βασιλεῖ γενόμενοι, εἰσιέναι καὶ ἐξιέναι πρὸς τὸν πατέρα κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς ἔχοντες· εἰ γὰρ καὶ μήπω τέλειον τὴν κληρονομίαν εἰλήφασι, τὸ βάρος ἔτι περικείμενοι τῆς σαρκός, ἀλλ' οὖν διὰ τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ ἀσφαλεῖ αὐτοῖς κεῖται τὰ τῶν ἐλπίδων, καὶ ὅτι συμβασιλεύσουσι τῷ Χριστῷ, καὶ ἐν περιουσίᾳ καὶ πλεονασμῷ πνεύματος ἔσονται, αὐτοῖς ἐνδοιαζόμενον κατέτι τῇ σαρκὶ περιόντες ἔτι, εἰς πεῖραν ἦλθον τῆς δυνάμεως καὶ ἡδονῆς ἐκείνης· καὶ γὰρ τὸ ἐπιτεθὲν μετὰ τὴν παρακοὴν τοῖς ἀνθρώποις τοῦ σατανᾶ κάλυμμα, ἡ χάρις ἐρχομένη διὰ καθάρσεως τοῦ ἔσω ἀνθρώπου καὶ τοῦ νοός, περιαιρεῖ τέλεον, καὶ πᾶν μίασμα καὶ λογισμὸν ἅπαντα ῥυπαρὸν τῆς ψυχῆς ἀποσκυβαλίζει, καθαρὰν αὐτὴν γενέσθαι βουλομένη καὶ τὴν ἰδίαν ἀπολαβοῦσαν φύσιν τρανοῖς καὶ ἀνεπικωλύτοις τοῖς ὀφθαλμοῖς τὴν δόξαν τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς κατοπτεύειν· οἱ τοιοῦτοι δὲ αὐ-

diendi ad Patrem & egrediendi, vt videtur ipsis liberam habentes potestatem; etsi enim solidam istam nondum creuerunt hereditatem; mole vtique adhuc grauati carnis; tamen ob arrabonem Spiritus, certa & secura spe confidunt, & conregnaturos se tandem Christo; & fruituros copiose & abundantes Spiritus; minime dubitantes, quin, quoad in carne vixerint, perstituri in possessione sint virtutis & voluptatis illius, cuius semel experiendo gustum acceperunt. quippe cum superimpositum post inobedientiam hominibus satanæ operculum, gratia veniens per purgationem interioris hominis & mentis, auferat penitus, & omne inquinamentum, omnemque cogitationem ab anima euerrat; volens illam esse mundam, & propriam recipere naturam, perspicacibus & omni liberis impedimento veri luminis claritatem intueri oculis. Qui tales sunt iam ex hoc tempore ac vitæ statu in

Cap. XIII. illud rapiuntur seculum, & quæ ibi sunt pulchritudines ac miracula spectant. Quemadmodum enim corporeus oculus plene sanus & vigens, solares audacter inspicit radios; sic & hi lucida mente, inaccessibiles splendores Domini semper intuentur: ad quam tantæ mensuram pertingere felicitatis haud facile hominibus est: sed laboribus ad hoc opus est plurimis, certaminibusque & sudoribus innumeris. Multi quippe sunt quibus gratia inest quidem, operationes etiam quasdam suas exercens: ceterum ita, vt simul non absit ab iis malitia intus latens. Itaque tunc ambo spiritus, lucidus & tenebrosus, in vno & eodem operantur corde. Quod autem dictum est: *Quæ enim societas luci ad tenebras?* Et; *Lux in tenebris lucet:* Similiaque, diuisim ac sigillatim; non vniformiter, & in vniversum accipienda sunt. Nam in tantum quidam acquiescunt gratiæ Dei, in quantum continere seipsos possunt, &

II. Cor. VI, 14.
Iob. IV.

πόθεν ἤδη πρὸς ἐκεῖνον ἁρπάζονται τὸν αἰῶνα, καὶ τὰ ἐκεῖ κάλλη καὶ θαύματα καθορῶσι· καθάπερ γὰρ ὁ σωματικὸς ὀφθαλμὸς ἀπαθῶς τε καὶ ὑγιῶς ἔχων ταῖς ἡλιακαῖς αὐγαῖς θαῤῥούντως ἐνατενίζει· οὕτω καὶ οὗτοι φωτεινῷ χρώμενοι καὶ διακεκαθαρμένῳ τῷ νῷ τὰς ἀδύτους αὐγὰς Κυρίου διὰ παντὸς κατοπτεύουσιν· οὗ τι τὸ μέτρον φησὶν οὐ ῥαδίως ἐφικτὸν τοῖς ἀνθρώποις· ἀλλὰ πόνων δεῖται συχνῶν, ἀγώνων τε καὶ ἱδρώτων μυρίων, πολλοὶ γάρ εἰσιν, οἷς καὶ ἡ χάρις σύνεστιν ἐνεργοῦσα, καὶ ἡ κακία πάλιν ἐνδομυχοῦσα ἀφέστηκεν οὐδαμῶς· ἀλλὰ τὰ δύο πνεύματα τότε τοῦ φωτὸς καὶ τὸ τοῦ σκότους εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐνεργεῖ καρδίαν· τὸ δὲ εἰρημένον· τίς γὰρ ἡ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; καὶ ὅτι τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ τὰ ἑξῆς, ἀναμερῶς ἐκληπτέον οὐδὲ μονοτρόπως τὰ πράγματα· καὶ γὰρ ἐς τοσοῦτόν τινες ἐναναπαύονται τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ, ἐς ὅσον ἑαυτῶν δύνανται κρατεῖν, καὶ μὴ

ἡττᾶ-

ἡττᾶσθαι τῆς ἐνκατοικούσης αὐτοῖς ἁμαρτίας· καὶ συμβαίνῃ νῦν εὐχὴν εὐπάρεδρον ἔχοντας καὶ ἀναπαῦσαι· ἔπειτα ὑπὸ ῥυπαρῶν λογισμῶν ἐνεργεῖσθαι καὶ ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας κλέπτεσθαι, συνούσης δηλαδὴ καὶ αὐτῆς χάριτος· οἱ μὲν οὖν ἐλαφροί τε καὶ οὔπω τῆς ἀκριβείας ἐπειλημμένοι πόσως αὐτοῖς τῆς θείας χάριτος ἐνεργούσης, ἔδοξαν εἰσάπαν ἀπολελύσθαι τῆς ἁμαρτίας· οἱ δὲ διάκρισίν τε καὶ νοῦν ἔχοντες, οὐκ ἂν ἀρνηθεῖεν, ὅτι καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος ἐνοικούσης, οὐχὶ καὶ ὑπὸ αἰσχρῶν καὶ ἀτόπων διασείονται λογισμῶν.

non vinci ab inhabitante in ipsis peccato. His contingit, dum constantius interdum attentiusque orationi vacant, vt quiete perfundantur; postea tamen sordidarum cogitationum insultus pati; quin & a subrepente furtim incessi peccato; præsente nihilominus ipsa quoque gratia. Leviores igitur & minus cauti, nec satis intelligentes, quatenus in ipsis polleat diuina gratia, temere credunt, plane iam exterminatum esse peccatum. At discreti & vere prudentes rerum, non vtique inficias iuerint, se, vtcunque inhabitante dignatos gratia, nec tamen turpibus & absurdis cogitationibus non concuti. Cap. XIII. XIV.

ΚΕΦ. ΙΔ.

Εἴδομέν τινας ἐν τοῖς ἀδελφοῖς πολλάκις οὕτω πλουσίας τῆς χάριτος ἐπιλελαυκότας, ὡς πέντε χρόνων καὶ ἓξ ἀπομαρανθῆναι τέλεον αὐτοῖς καὶ ἀποσβῆναι τὰς ἐπιθυμίας· εἶτα ὡς ἔδοξαν ὅρμου καὶ γαλήνης ἐπιλαβέσθαι, τότε καθάπερ ἐξ ἐνέδρας ἐπιφανεῖσα τούτοις ἡ κακία οὕτω δυσ-

Cap. XIV.

Nouimus quosdam ex fratribus sæpe adeo vberi superfusione gratiæ ditatos, vt quinque ac sex totis annis in ipsis penitus veluti emarcuerint & extincta fuerint cupiditates; deinde tamen, dum portu & tranquillitate frui videbantur, apparentem rursus, velut ex insidiis, mali-

Cap. XIV.

tiam tam vehementibus ipſos & feris inſultibus pulſaſſe, vt pauorem & conſternationem ipſis incuteret. Nemo igitur eorum, quibus acutius cernere ſacræ prudentiæ lumen dedit, auſit vnquam dicere; ex quo præſentem in me ſentio gratiam, liberatus ſum in omne tempus ab omni malitia. Duo enim, vt dictum eſt, inter ſe aduerſa in mente agunt, gratia & concupiſcentia, vtcunque cito creduli & imprudentes ſtatim dicant: *Vicimus & debellatum iam eſt.* Mihi quidem contra ſic videntur huius ſe generis res habere, vt quando ſoli pure fulgenti ſuboriens repente vapor & caligo velamen veluti obduxerit; ſic ſimiliter, vti diximus, ſe habent, qui gratia Dei potiti, ſed accurate nondum purgati ſunt; ſed in penetralibus profundis adhuc a peccato tenentur. Quare multa profecto diſcretione opus eſt, ad experientiam rerum talium perfectiſſimam parandam.

μανῶς ἐπέθετο καὶ ἀγρίως ὡς ἔκπληξιν αὐτοῖς ἐνθεῖναι καὶ ἀπορίαν. πεθάῤῥηκε τοίνυν οὐδεὶς τῶν ὀξὺ διὰ σύνεσιν βλεπόντων εἰπεῖν· ὅτι χάριτός μοι συνούσης, ἀπήλλαγμαι λοιπὸν καὶ τῆς ἁμαρτίας· ἐνεργεῖ γὰρ ὡς εἴρηται καὶ τὰ δύο ἐν τῷ ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ νῷ, κἂν οἱ εὔκολοί τε καὶ ἀμαθεῖς μικρόν τι νῆμα πνευματικὸν ἐσχηκότες, νενικήκαμεν ἤδη λέγουσιν· ἐμοὶ δὲ δοκῶ τὰ πράγματα οὕτως ἔχειν· ὥσπερ ὅταν ἡλίου καθαρῶς ἐπιλάμποντος σκοτεινὸς ὁ ἀὴρ ἄφνω ἢ ὀμίχλη ἐπιδραμοῦσα ἐπισκοτίσῃ αὐτοῦ τῷ καλῷ φωτί· τοῦτο γὰρ παραπλησίως ἔχουσι τῷ λόγῳ οἱ τῆς μὲν τοῦ Θεοῦ χάριτος ἐπιτυχόντες, μήπω δὲ πρὸς ἀκρίβειαν διακαθαρθέντες, ἀλλ᾽ ἐν τῷ βάθει ἔτι κατέχεται ὄντες ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας· ὥστε πολλῆς τῷ ὄντι τῆς διακρίσεως δεῖ πρὸς τὸ πεῖρα ταῦτα τῇ τελειωτάτῃ περιλαβεῖν.

Ὥσπερ ἀμήχανον ὀφθαλμῶν ἄνευ καὶ γλώττης, ὤτων τε καὶ ποδῶν βλέπειν ἢ λέγειν, ἀκούειν ἢ περιπατεῖν· οὕτως ἐπίσης ἀδύνατον, ἄνευ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἐκεῖθεν διδομένης ἐνεργείας, μυστηρίων κοινωνῆσαι θείων, καὶ εἰδέναι Θεοῦ σοφίαν, ἢ κατὰ πνεῦμα πλουτεῖν· οἱ μὲν γὰρ σοφοὶ τῶν ἑλλήνων ἐν λόγοις ἀσκοῦνται, καὶ πρὸς λογομαχίας ἐκθύμως ἠσχόληνται· οἱ δὲ τοῦ Θεοῦ δοῦλοι, κἂν ἀναμίλητοι λόγων ὦσιν· ἀλλ' οὖν θείᾳ γνώσει καὶ Θεοῦ χάριτι καταρτίζονται.

Cap. XV.

Cap. XV. XVI.

Vt ſine oculis, lingua, auribus, pedibus, videri, dici, audiri, ambulari nequit; ſic pariter impoſſibile eſt, ſine Deo, & ab ipſo dato efficaci auxilio, communicare myſteriis diuinis, & noſſe Dei ſapientiam, aut in Spiritu diteſcere. Nam ſapientes quidem Græcorum, in meditatione doctrinarum exercentur, & ad inuicem reciprocandas verborum rixas longo triti vſu ſunt. Serui autem Dei, etſi congreſſibus diſputationum inexercitati ſint; tamen divina notitia, & Dei gratia perficiuntur.

ΚΕΦ. ΙΖ.

Πείθομαι λέγων φησίν, ὅτι καὶ αὐτοῖς ἐκείνοις τοῖς ἀποστόλοις τοῦ ἀγαθοῦ Παρακλήτου πεπληρωμένοις, συμβῆν καθαρῶς ὑπῆρχε φροντίδων ἀνεῖσθαι· ἀλλὰ πρὸς τῇ ἀγαλλιάσει καὶ ἀρρήτῳ χαρᾷ, καὶ φόβος τις εἵπετο ἐξ αὐτῆς δήπου τῆς χάριτος, οὐχὶ τοῦ τῆς κακίας μέρους ἔχοντας ἀφορμάς· αὐτὴ γὰρ ἡ χάρις ἐν ἀσφαλεῖ τὰ ἐκείνων ἐτίθει τοῦ μὴ δὲ πρὸς

Cap. XVI.

Audeo dicere; ne ipſis quidem illis ſancto paracleto repletis apoſtolis, contigiſſe, vt liberi prorſus a curis eſſent; ſed exultationem & ineffabile eorum, gaudium & timor aliquis conſequebatur ex ipſa gratia, ne forte peioris partis tentarentur occaſionibus. Ipſa enim gratia in tuto res ipſorum ponebat, ne vel ad minimum excederent a

Cap. XVI. XVII. recto. Atque vt puerulus paruo calculo in murum solidum coniecto nullam ei damnum infert; aut iaculum hebes, loricam firmam minime lædit; sic pars illa malitiæ reliqua in ipsos impetum faciens inefficax & frustraneum esse demonstrabatur; quod illos nimirum Christi virtus optime muniuisset. Ceterum quantumlibet perfectis, libertas tamen arbitrii inerat. Non enim verum est, quod quidam inscite garriunt, post acceptam gratiam, nihil nisi laxationem & quietem restare. Requirit enim Dominus in perfectis quoque voluntatem animæ in obsequium Spiritus: vt hæc inuicem consentiant. Dicit enim apostolus: *Spiritum nolite extinguere.*

1.Theſſ. V, 19.

μικρὸν ἐκβῆναι τοῦ καλῶς ἔχοντος· καὶ ὥσπερ εἴ τι παιδίον μικρᾷ ψηφῖδι τεῖχος βεβληκὸς οὐδὲν ἤνυσεν· ἢ ὥς τι βέλος ἀσθενὲς θώρακα ἰσχυρὸν ἥκιστα ἂν βλάψῃ, οὕτω δὴ καὶ μέρος τι τῆς κακίας προσβάλλον αὐτοῖς ἄπρακτόν τε καὶ μάταιον ἀπηλέγχετο· ἅτε τῇ τοῦ Χριστοῦ δυνάμει καλῶς φραξαμένοις· πλὴν ἀλλὰ καὶ τελείοις οὖσιν ἡ τοῦ αὐτεξουσίου ἐλευθερία παρῆν, καὶ οὐχ ὥς τινες ἀνοήτως φασίν, ὅτι μετὰ χάριν τὸ ἀπὸ τοῦ λοιποῦ φροντίδων λύσις καὶ ἄνεσις· ζητεῖ γὰρ ὁ Κύριος κἂν τοῖς τελείοις τὸ θέλημα τῆς ψυχῆς εἰς διακονίαν τοῦ πνεύματος, ὡς συμβῆναι ταῦτα ἀλλήλοις· λέγει γὰρ ὁ ἀπόστολος· τὸ πνεῦμα μὴ σβέννετε.

CAP. XVII.

Simplici nomenclatione designare res, facile cuiuis & factu pronum est. Facile quippe omni homini est dicere: panem hunc, (vt hoc exemplo vtamur) ex frumento esse compactum; quo au-

ΚΕΦ. ΙΖ.

Τὸ μὲν ἁπλῷ λόγῳ παραδιδόναι τὰ πράγματα πρόχειρόν τι καὶ εὐπετές· ῥᾴδιον γὰρ τῷ παντὶ λέγειν τὸν ἄρτον τοῦτον, ὑποδείγματος ἕνεκεν λόγῳ φαμὲν, ἀπὸ σίτου γεγενῆσθαι· τὴν μέντοι κατὰ μέρος αὐτοῦ κατασκευὴν ἐπ-

ἐνθέσθαι οὐ τοῦ παντὸς γνῶναι· ἀλλὰ μόνων ἐστὶ τῶν πεπειραμένων· οὕτω γοῦν καὶ τὸ μὲν ἁπλῶς περὶ ἀπαθείας λέγειν τε καὶ τελειότητος εὐπετές τε καὶ εὐχερές· τὸ δὲ πείρᾳ τὸ πρᾶγμα παραλαβεῖν, τοῦτό ἐστι τῷ ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ καταλαβεῖν εἰς τὴν κατασκοπὴν τῆς τελειότητος.

tem modo quaue arte tota eius præparatio administrata fuerit, sigillatim exponere, haud quiuis queat; sed id eorum saltem est, qui experientiam rei habent. Ad hunc igitur modum cuilibet in promptu est, de affectuum vacuitate & perfectione, disserere; experientia, vero capessere negotium; hoc vero est reipsa & in veritate methodum perfectionis percipere. Cap. XVII. XVIII.

ΚΕΦ. ΙΗ.

Ὅσοι λόγους πνευματικοὺς γεύσεώς τε καὶ πείρας ἐκτὸς φθέγγονται, τούτους ἐοικέναι φημὶ ἀνθρώπῳ θέρους ὥρᾳ μεσημβρίας ἀκριβοῦς ἱσταμένης πεδίον ἔρημόν τι καὶ ἄνυδρον διιόντι· εἶτα ὑπὸ πολλῆς καὶ φλογώδους τῆς δίψης κατὰ νοῦν αὐτῷ ὑπογράφοντι πηγήν τινα ψυχρὰν ἐγγὺς οὖσαν γλυκύ τε καὶ διειδὲς ὕδωρ ἔχουσαν, καὶ αὐτοῦ οὐδενὸς εἴργοντος ἀπολαύοντι κατὰ κόρον· ἢ ἀνθρώπῳ μέλιτος μὲν οὐδὲ βραχὺ γευσαμένῳ, ἑτέροις δὲ ὅπως ἔχει γλυκύτητος πειρωμένῳ διασαφεῖν· τοιοῦτοι γὰρ ἀληθῶς, ὅσοι μὴ ἔργῳ καὶ πληροφορίᾳ τῇ ἑαυτῶν τὰ περὶ τε-

CAP. XVIII.

Quicunque de spirituali doctrina, sine gustu & experientia, disputant; eos aio ego esse similes homini, per æstatem, meridie calidissimo existente, per campum desertum aridumque transeunti; atque in siti, qua multa & flagrantissima torquetur, animo sibi fontem fingenti gelidum proxime fluentem aquam dulcem & crystallinam habentem; & ea se ad satietatem vsque, nullo prohibente prolui. Aut homini, qui, cum mel omnino nunquam gustarit; tamen aliis declarare conatur, quanta sit eius suauitas. Tales profecto sunt

Cap. XVIII. XIX. quicunque reipſa & intimo in ſeipſis experimento eorum, quæ ad perfectionem, ſanctificationem & perturbationum abolitionem pertinent, non ante præparati, alios de his docere diſſerendo volunt. Etenim ſi dederit his Deus, vt vel exiguum aliquem horum, quæ inexperti prædicant, ſenſum percipiant, tunc demum clare intelligent, veritatem & ipſas res non ſecundum eorum expoſitionem, ſed multo aliter ſeſe habere.

λειότητός τε καὶ ἁγιασμοῦ καὶ ἀπαθείας παραλαβόντες ἑτέροις εἰσηγεῖσθαι βούλονται· καὶ γὰρ εἰ δώῃ Θεὸς μικράν τινα τῶν παρ' αὐτῶν λεγομένων λαβεῖν αἴσθησιν, εἴσονται πάντως, ὅτι μὴ κατὰ τὴν ἐκείνων εἰσήγησιν, ἀλλὰ πολλῷ τῷ διαφέροντι τὰ τῆς ἀληθείας εἶχε καὶ τῶν πραγμάτων.

Cap. XIX.

Euangelium quidem diſerte præcipit omni homini, hoc non agere; hoc agere; ſi velit amicus fieri amantis homines regis. Ait enim: *Ne iraſcaris, ne concupiſcas: ſi quis te percuſſerit in dexteram maxillam, præbe illi & alteram.* (*Matth. V, 39.*) At apoſtolus diſtincte ac minutatim exequens partes ſingulas rerum præceptarum, qua ſenſim ratione adminiſtrari oporteat purgationis opus, cum patientia nimirum & longanimitate, edocet. Primum quidem lacte paſcens, vt infantes; de-

ΚΕΦ. ΙΘ.

Τὸ μὲν εὐαγγέλιον, φησὶν, ἀποφαντικῶς διακελεύεται πάντα ἄνθρωπον, τὸ δὲ μὴ ποιεῖν, ἢ ποιεῖν, ὥστε φίλον γενέσθαι τῷ φιλανθρώπῳ βασιλεῖ· μὴ ὀργισθῇς γάρ φησι, μὴ ἐπιθυμήσῃς· ἐάν τίς σε ῥαπίσῃ εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· ὁ δὲ ἀπόστολος κατὰ πόδα τῶν τεταγμένων ἐλθὼν, καὶ ὅπως χρὴ κατὰ μικρὸν γενέσθαι τὸ τῆς καθάρσεως ἔργον, ὅτι μεθ' ὑπομονῆς καὶ μακροθυμίας, ἐκπαιδεύει· πρῶτον μὲν γαλακτοτροφῶν ὡς νηπίους· εἶτα φέρων εἰς αὔξησιν· καὶ αὖθις εἰς τελειότητα· οἷον,

εἶον, ὡς ἐν παραδείγματι φάναι, τὸ μὲν εὐαγγέλιον· τέλειος, ἐξ ἐρίου εἶπε γίνεσθαι χιτῶνα· ὁ δὲ ἀπόστολος, καὶ πῶς δεῖ ξαίνεσθαι τοῦτο, ὑφαίνεσθαί τε καὶ κατασκευάζεσθαι τὸν χιτῶνα καλῶς διεσάφησεν.

inde promouens in augmentum; poſtremo ad perfectionem perducens. Atque vt in exemplo rem exponamus; Euangelium quidem perfectam ex lana exhiberi tunicam mandat; apoſtolus autem diſtincte inſuper tradit, qua methodo pectendum ſit, qua inde texendus arte pannus; & quomodo in tunicam is ſit præparandus. Cap. XIX. XX.

ΚΕΦ. Κ.

Εἰσί τινες πορνείας μὲν τῆς φαινομένης καὶ κλοπῆς καὶ πλεονεξίας καὶ τῶν ὁμοίων ἀπεχόμενοι μοχθηρῶν· καὶ κατὰ τοῦτο ἑαυτοὺς ἐγκρίνοντες τοῖς ἁγίοις· πολλοῦ δὲ δέουσι τῶν πραγμάτων γίνεσθαι καὶ τῆς ἀληθείας· οἰκουρεῖ γὰρ ἐν τῷ νῷ τούτων ἡ κακία πολλάκις, ζῇ τε καὶ ἕρπει, καὶ οὔπω ἀπολιποῦσα τούτους ᾤχετο· ἅγιος δὲ ἐστὶν ὁ ἁγιασθεὶς καὶ τὸν ἔσω πλέον διακαθαρθεὶς ἄνθρωπον· καὶ γάρ τις τῶν ἀδελφῶν ἀδελφοῖς τισι συνευχόμενος ὑπὸ τῆς θείας ἐξῃχμαλωτίσθη δυνάμεως, καὶ ἁρπαγεὶς εἶδε τὴν ἄνω πόλιν Ἱερουσαλὴμ καὶ τὰς ἐκεῖ φωτεινὰς οἰκίας, καὶ φῶς ἄπειρον καὶ

CAP. XX.

Sunt quidem a fornicatione quidem adparente, a furto, ab auaritia, ſimilibusque abſtinentes delictis; ac propterea ſeipſos accenſentes ſanctis; a cuius tamen veritate adpellationis longo abſunt interuallo. Habitat enim in mente ac ſenſibus ipſorum malitia ſæpe; viuit & ſerpit, necdum iis plane relictis foras profecta. Sanctus porro is demum eſt, qui eſt ſanctificatus & interiorem perfecte purgatum habet hominem. Etenim aliquis fratrum, vna ſimul cum aliis quibusdam fratribus orans, diuina captiuatus vi, & raptus, vidit ſupernam ciuita-

Cap. XX. XXI.

tem Ierusalem, & lucidas, quæ illic sunt, domos, & lucem immensam atque ineffabilem. Audiit quoque vocem dicentem; hunc esse locum iustorum requiei: deinde inflatus & magna de se præsumens, in graue incidit peccatum, & multis consequenter implicatus est malis. Si ergo hic ita lapsus est, quomodo poterit e vulgo aliquis dicere; quandoquidem ieiuno, & peregre dego, & facultates meas dispertior; prætereaque a supra memoratis custodiui me malis, nihil profecto deest, quo minus ego quoque sanctus sim? Etenim non ab adparentibus malis abstinentia, est perfectio, vti dictum est; sed mentis purgatio; eaque perfecta.

ἀπόρρητον· ἤκουσέ τε φωνῆς λεγούσης, τοῦτον εἶναι τὸν τόπον τῆς τῶν δικαίων ἀναπαύσεως· εἶτα φυσιωθεὶς καὶ μεγάλα περὶ ἑαυτοῦ οἰηθεὶς βαθεῖ καταπέπτωκεν ἁμαρτίᾳ, καὶ πολλοῖς ὕστερον ἑάλω κακοῖς· εἰ οὖν οὗτος οὕτως, πῶς γε τῷ τυχόντι δυνατὸν λέγειν· ὡς ἐπεὶ νηστεύω, καὶ ξενιτεύω, ψωμίζω τε τὰ ὑπάρχοντα, καὶ ἀπὸ τῶν εἰρημένων ἐφυλαξάμην κακῶν, οὐδέν ἐστι τὸ λειπόμενον ἅγιον κἀμὲ εἶναι· καὶ γὰρ οὐχ ἡ τῶν φαινομένων κακῶν ἀποχὴ τελείωσίς ἐστιν, ὥσπερ εἴρηται· ἀλλ᾽ ἡ κατὰ διάνοιαν κάθαρσις, αὕτη τελεία.

Cap. XXI.

Hæc qui reputas, ingredere, aio, per attentam in cogitationes tuas vigiliam, penitus intra captiuam tuam & seruam peccati mentem; & vide illum adhuc infra cogitationes ipsas, in imis, quæ dicuntur, animæ penetralibus tuæ nidulantem anguem;

ΚΕΦ. ΚΑ.

Εἴσελθε φησὶν ὁ ταῦτα ὑπολαμβάνων διὰ τῆς τῶν λογισμῶν σου ἐπιστασίας πρὸς τὸν αἰχμάλωτόν σου καὶ δοῦλον τῆς ἁμαρτίας νοῦν καὶ ἴδε τὸν ἔτι τούτου κατώτερον καὶ βαθύτερον σου τῶν λογισμῶν τὸν εἰς τὰ λεγόμενα τῆς ψυχῆς σου ταμιεῖα ἐμφωλεύοντα ὄφιν καὶ ἀ-

γαι-

Cap. XXI.

ναιρεῦντά σε διὰ τῶν καιριωτάτων τῆς ψυχῆς σου μελῶν· ἄβυσσος γὰρ ἀκατάληπτος ἀληθῶς ἡ καρδία. εἰ οὖν τοῦτον ἀνεῖλες, εἰ τὴν ἀνομίαν τὴν ἔν σοι πᾶσαν ἐξεκάθηρας, καὶ τὴν ἁμαρτίαν ἐκβέβληκας, καύχησαι περὶ καθαρότητος ἐν Θεῷ· εἰδ' οὖν ἀλλὰ ταπεινωθείς, ὡς ἐνδεής τε καὶ ἁμαρτωλὸς ἔτι, πρόσελθε ὑπὲρ τῶν κρυφίων σου δεόμενος τοῦ Χριστοῦ· πᾶσα γὰρ παλαιὰ καὶ νέα γραφὴ περὶ καθαρότητος φαίνεται διαλεγομένη. καὶ παντὶ ἀνθρώπῳ καὶ Ἰουδαίῳ καὶ Ἕλληνι ἐπέραστα τὰ τῆς καθαρότητος, κἂν μὴ πᾶσιν ἀνύσιμα· γενέσθαι δὲ τοῦτο τὴν τῆς καρδίας φημὶ καθαρότητα, οὐ δυνατὸν ἄλλως, ὅτι μὴ διὰ Ἰησοῦ μόνου· αὐτὸς γὰρ ἡ ἐνυπόστατός τε καὶ ὄντως ἀλήθεια· καὶ δίχα ταύτης τῆς ἀληθείας ἀμήχανον ἢ ἀλήθειαν γνῶναι, ἢ σωτηρίας ἐπιτυχεῖν.

interficientemque te ſuo inficiendis veneno primariis animæ tuæ membris. Abyſſus enim vere inſcrutabilis cor eſt. Si ergo hunc occidiſti, ſi quantum erat in te iniquitatis, totum expurgaſti ; & peccatum eieciſti, gloriare in Deo de puritate. Sin minus, humiliatus, vti egenus & peccator adhuc, accede ad Chriſtum, pro occultis tuis, orans. Adparet enim vniuerſam tam veteris quam noui fœderis ſcripturam ad puritatem præcipue referri ; quippe cum omni homini tam Iudæo, quam Græco, in primis expetibilis puritas ſit ; quanquam eadem cunctis haud adeo adeptu facilis ; pertingere autem ad iſtam cordis munditiam, aio neminem aliter, quam per Ieſum ſolum poſſe. Ipſe enim ſubſtantialis vere veritas eſt ; absque quali veritate impoſſibile eſt, aut noſſe veritatem, aut ſalutem adſequi.

Cap. I.

MACARII MAGNI De Charitate Liber.

Cap. I.

Icut in hisce apparentibus exteriori homini renunciasti, erogasti & distribuisti res tuas; sic & renunciare te præoccupationibus prauis circa res morum oportet; &, si sapientiam didicisti carnalem, aut cognitionem es adeptus negotiorum, & hanc abdica. Si iustificationibus carnalibus confidis, ab his quoque absiste, humilians te ipsum & in paruum contrahens. Sic enim *stultitiæ prædicationis* percipere doctrinam poteris. In hac autem veram inuenies sapientiam; non in sermonibus exquisite ornatis, sed in crucis virtute. His quasi elaboratus transcriberis in sortem eorum, qui digni habiti sunt eandem acquirere. *Crux enim Christi*, ait Paulus, *Iu-*

I. Cor. I, 21.

** corruptus videtur locus; sensu tamen non obscuro.*

I.Cor.I, 18.

ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ Περὶ ἀγάπης λόγος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

Σπερ ἐν τοῖς φαινομένοις τούτοις τῷ ἔξω ἀπετάξω ἀνθρώπῳ, ἐψώμισάς τε τὰ ὄντα καὶ διεσκόρπισας, οὕτως ἀποτάξασθαί σε ταῖς τῶν ἠθῶν προλήψεσι χρή, καὶ εἰ σοφίαν ἔμαθες σαρκικὴν ἢ γνῶσιν πραγμάτων, ἀρνήσαι ταύτην· εἰ δικαιώμασι πέποιθας σαρκικοῖς, ἀπόστηθι τούτων, ταπεινῶν σεαυτὸν καὶ κατασμικρύνων· οὕτω γὰρ καὶ δυνήσῃ τῇ τοῦ κηρύγματος μωρίᾳ μαθητευθῆναι· ἐν ταύτῃ δὲ τὴν ἀληθινὴν εὑρήσεις σοφίαν, οὐκ ἐν λόγοις κεκομψευμένοις, ἀλλ᾽ ἐν τῇ τοῦ σταυροῦ δυνάμει τούτοις ἐνεργούμενος ἐν ὑποστάσει * τοῖς καταξιωθεῖσι ταύτην κτήσασθαι· ὁ γὰρ σταυρὸς, φησὶν, ὁ Παῦλος, τοῦ Χριστοῦ τοῖς μὲν Ἰουδαίοις σκάνδαλον, Ἕλλησι δὲ μωρία·

μωρία· ἡμῖν δὲ τοῖς σωζομένοις Θεοῦ δύναμις, καὶ Θεοῦ σοφία.

dæis quidem scandalum; gentibus autem stultitia; nobis vero qui saluamur, Dei virtus & Dei sapientia. Cap. I. II.

ΚΕΦ. Β.

Εἰ καὶ ἔλαβες φησὶ γεῦσιν ἐξ οὐρανοῦ, εἰ καὶ μετέχες ἐκείνης τῆς σοφίας, καὶ ἀνάπαυσιν ἔχες ἐν τῇ ψυχῇ σου, μηδ᾽ οὕτως ἐπαίρου, καὶ μὴ ὡς ἐφθακὼς ἤδη καὶ πᾶσαν καταλαβὼν τὴν ἀλήθειαν τεθαῤῥηκὼς ἔσο· μὴ καὶ σὺ ἀκούσῃς· ἤδη κεκορεσμένοι ἐστὲ, ἤδη πεπλουτήκατε· χωρὶς ἡμῶν ἐβασιλεύσατε, καὶ ὄφελόν γε ἐβασιλεύσατε, ἵνα καὶ ἡμεῖς ὑμῖν συμβασιλεύσωμεν· ἀλλὰ καὶ γευσάμενος, ὡς μήπω τοῦ χριστιανισμοῦ ἀψάμενος εἶναι νόμιζε. καὶ μὴ ἐξ ἐπιπολῆς ἔστω τοῦτό σοι, ἀλλ᾽ ὡς ἐμπεφυτευμένον διαπαντὸς καὶ κεκυρωμένον τῇ διανοίᾳ σου.

Cap. II.

Etiamsi acceperis gustum e cœlo; etsi particeps sis factus sapientiæ illius, & requiem habueris in anima tua; neque sic extollaris; neque quasi iam perueneris ad omnem veritatem, eamque comprehenderis, arroganti apud te sis confidentia. Ne & tu audias: *Iam saturati estis: iam diuites facti estis; sine nobis regnatis; & vtinam regnetis, vt & nos vobiscum regnemus.* Sed etsi gustaueris, te tanquam nondum christianismum attigeris, esse reputa. Neque hoc superficiarie præ te feras velim; sed vt penitus insitum semper, ac intime sancitum in mente sit tua.

I. Cor. IV, 8.

ΚΕΦ. Γ.

Ὥσπερ τις φιλόπλουτος, κἂν μυρία συναγαγὼν χρήματα ἢ οὔπω διακορὴς γίνεται, μᾶλλον τῆς ἐπιθυμίας· ἢ καθάπερ τις πόματός ἡδυ-

Cap. III.

Vt auarus quispiam, etsi pecuniam congesserit innumerabilem, haud exsatiatur, sed plura potius desiderat; aut qui a potione dulcissima

Cap. III.

ante satietatem depulsus est, sitim magis accendit; sic Dei gustus, contra omnem satietatem gloriari nouit; immo quanto quis magis istiusmodi diuitiis abundat, tanto magis considerat, se esse pauperem. Tales christiani non habent in æstimatione sua pretiosam animam propriam; sed velut quidam prorsus nihili, sic se coram Deo deiectos tenent: seruosque omnium hominum seipsos reputant. De tali valde gaudet Deus, & in ea suauiter requiescit anima, eius humilitate delectatus. Si ergo aliquid habet quispiam, ne propterea infletur, existimans, esse aut habere se aliquid. Nam arrogans confidentia abominatio est Domino; & hæc a principio eiecit e paradiso hominem: is enim cum audisset: *Eritis sicut dii*, concepit illam insanam spem, & in dementem intuituit fiduciam. Considera quomodo Deus tuus & Rex tuus, sed & Dei filius, *Seipsum exinaniuit formam serui ac-*

Gen. III, 5.

Phil. II, 7.

πότου πρὸ τοῦ κόρου διασπασθεὶς τὴν δίψαν μᾶλλον ἐξέκαυσεν· οὕτω δὴ καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ γεῦσις παντὸς οἶδε κόρου κατακαυχᾶσθαι· ἀλλὰ καὶ ὅσῳ πλουτεῖ τις τουτονὶ τὸν πλοῦτον, πένητα ἑαυτὸν εἶναι κατανοεῖ· οἱ τοιοίδε χριστιανοὶ οὐκ ἔχουσι παρ' ἑαυτοῖς τιμίαν τὴν ἰδίαν ψυχήν, ἀλλ' ὥς τινες τῶν ἀκριβῶς ἐξουδενωμένων παρὰ Θεῷ διάκεινται, δούλους τε πάντων ἀνθρώπων ἑαυτοὺς εἶναι λογίζονται· ἐπὶ ταύτῃ πολλὰ χαίρει Κύριος καὶ ἐπαναπαύεται τῇ ψυχῇ, διὰ τὴν ἑαυτῆς ταπείνωσιν· εἰ οὖν καὶ ἔχει τίς τι, μὴ παρὰ τοῦτο οἰηθῇ εἶναί τι ἢ ἔχειν· ἡ γὰρ οἴησις βδέλυγμα Κυρίῳ· καὶ αὐτὴ ἀπ' ἀρχῆς ἐκβέβληκε τοῦ παραδείσου τὸν ἄνθρωπον, ἀκούσαντα, ὅτι ὡς θεοὶ ἔσεσθε, καὶ τῇ ἐλπίδι ταύτῃ τῇ ματαίᾳ ἐπιθαρρήσαντα· κατάμαθε πῶς ὁ Θεός σου καὶ βασιλεύς, ἀλλὰ καὶ Θεοῦ υἱός, ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών· πῶς ἐπτώχευσε, πῶς τοῖς ἀτίμοις συνελογίσθη, πῶς πέπονθεν, ὢν δὲ καὶ ὁ

Θεὸς

Θεὸς ὄντος; ὁ ἅμα τῇ σαρκὶ συνεστηκὼς ἄνθρωπος, ὁ γῆ καὶ σποδὸς, οἴμοι, καὶ τὸ παράπαν ἀγαθοῦ μὴ μεταλαβὼν, ἀλλ' ἀκαθαρσία ὢν, μέγα φρονεῖς καὶ ἀλαζονεύῃ; σὺ δὲ ἀλλ' εἴπερ εἶ συνετὸς, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ τούτου μᾶλλον, οὗπερ εἴληφας ἐκ Θεοῦ, οὐκ ἐμὸν λέγε τοῦτο τὸ χρῆμα· παρ' ἑτέρου τοῦτο ἔχω λαβών· καὶ δόξαν αὐτῷ, πάντως ἀφαιρεῖται τὸ δοθὲν ἀπ' ἐμοῦ· οὕτω μὲν πᾶν ἀγαθὸν τῷ Κυρίῳ, τὸ δὲ κακὸν τῇ σεαυτοῦ ἐπίγραφε ἀσθενείᾳ.

cipiens. Quomodo pauper factus est, quomodo cum inhonoratis est reputatus, quomodo passus est. Si autem ille cum Deus esset talia vltro subiit: Tu homuncio concretus carne & sanguine; Tu terra & cinis, heu me! Tu nullam ex te boni particulam omnino habens; sed totus quantus es ex immunditia conflatus, altum sapis, & gloriando te ostentas? Quin tu, si quidem sapis, propter hoc ipsum, quod accepisti a Deo, dic, meum hoc non est; ab alio accepi; & cum ipsi videbitur prorsus auferet a me id quod dedit. Sic omne quidem bonum Domino, malum autem tuæ ipsius adscribe infirmitati.

Cap. III.IV.

ΚΕΦ. Δ.

Ὅνπερ φησὶν ὁ ἀπόστολος θησαυρὸν ἐν ὀστρακίνοις ἔχειν τοῖς σκεύεσι, τὴν ἁγιαστικὴν οἴου τοῦ πνεύματος δύναμιν, ἣν ἔτι τῇ σαρκὶ περιὼν ἄξιος κατέστη λαβεῖν· καὶ γάρ που πάλιν φησὶν ὁ αὐτὸς ὃς ἐγενήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ Θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμὸς, καὶ ἀπολύτρωσις· ὁ γοῦν εὐ-

Cap. IV.

Quem ait apostolus, *Thesaurum se habere in vasis fictilibus*, sanctificantem existima Spiritus virtutem, quam adhuc in carne superstes dignus habitus est accipere. Etenim alibi rursus idem dicit: *Qui factus est nobis sapientia a Deo, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio.* Qui igi-

II. Cor. IV, 7.

I. Cor. I, 30.

Cap. IV. V. tur inuenit & apud ſe habet cœleſtem hunc Spiritus theſaurum, omnem iuſtitiam mandatorum, omnem operationem præſcriptam, non pure ſolum & irreprehenſibiliter, ſed etiam ſine labore & ærumna poteſt exequi, quod antea citra laborem multum facere, tantum aberat, quin poſſet. Neque enim valet quis, quantumuis velit, fructum Spiritus vere ac prout oportet excolere, ante perceptionem boni Spiritus. Itaque vim ſibi quiuis inferat, ſubinde per patientiam currens & fidem, ac feruenter Chriſtum oret, vt theſaurum iſtum cœleſtem queat adſequi; & tunc omnem iuſtitiam in ipſo & per ipſum præſtare poterit pure ac perfecte; ſine labore, inquam, & ærumna.

Cap. V.

Qui diuinas diuitias Spiritus in ſeipſis habent, quando cum aliquibus miſcent ſpirituales ſermones; eas quaſi promentes e proprio the-

ρῶν καὶ παρ' ἑαυτῷ ἔχων τὸν ἐπουράνιον τοῦτον τοῦ πνεύματος θησαυρὸν, πᾶσαν δικαιοσύνην ἐντολῶν, πᾶσαν τὴν τῶν ἐντολῶν ἐργασίαν οὐ καθαρῶς μόνον καὶ ἀμωμήτως, ἀλλὰ καὶ πόνων ἐκτὸς καὶ καμάτων ἀνύειν δύναται, ὅπερ ἀπονητὶ πρότερον πολλοῦ γε καὶ ἔδει ποιεῖν· καὶ γὰρ οὐδὲ δύναταί τις, κἂν βούληται, τὸν καρπὸν τοῦ πνεύματος ἀληθινῶς γεωργῆσαι πρὸ τῆς τοῦ ἀγαθοῦ πνεύματος μεταλήψεως· πλὴν ἀλλὰ καὶ βιαζέσθω πᾶς τις ἑαυτὸν ἑκάστοτε δι' ὑπομονῆς τρέχων καὶ πίστεως, καὶ θερμῶς τοῦ Χριστοῦ δεέσθω, ὥστε τοῦ θησαυροῦ τοῦδε τοῦ ἐπουρανίου ἐπιτυχεῖν· καὶ τότε πᾶσαν δικαιοσύνην ἐν αὐτῷ τε καὶ δι' αὐτοῦ ποιεῖν δύναται καθαρῶς καὶ τελείως, ἀμόχθως τέ φημι καὶ ἀταλαιπώρως.

ΚΕΦ. Ε.

Οἱ τὴν θεῖον πλοῦτον τοῦ πνεύματος ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντες, ἐπειδάν ποτε κοινωνῶσι λόγων πνευματικῶν, τοῦ ἰδίου ὥσπερ ἐκβάλλοντες θησαυροῦ

τοῖς

τοῖς οἷς μεταδιδῶσιν· ὅ-
σοι δὲ τὸν πλοῦτον ἐν μυ-
χοῖς καρδίας οὐκ ἐθη-
σαύρισαν, ἐξ οὗ θείων
ἐνθυμημάτων καὶ μυστη-
ρίων, λόγων τε ὑπερ-
βαινόντων βρύει ἀγαθο-
σύνη· ἀπανθισάμενοι
τινὰ μόνον ἐξ ἑκατέρας
γραφῆς ἐπ᾽ ἄκρας τῆς
γλώσσης φέρουσιν, ἢ καὶ
ἀνδρῶν πνευματικῶν ἀ-
κροαταὶ γενόμενοι τοῖς
τούτων λόγοις ἐπικομ-
πάζουσιν ὡς ἴδια τὰ ἐκ-
είνων περιτείνοντες, καὶ
τοῖς ἀλλοτρίοις τέκνοις
ὑποβαλλόμενοι· οὗτοι μὲν
τοῖς ἄλλοις ἄπονον πα-
ρέχον τῶν εἰρημένων ἀπό-
λαυσιν· αὐτοὶ δὲ μετὰ τὴν
διάλεξιν πτωχοῖς εὑρέ-
θησαν ἐοικότες· ἅτε τῶν
μὲν λόγων ἑκάστου, καθά-
περ πρὸς τὰ ἴδια, τῶν
ἀφ᾽ ὧν ἐλήφθη ἐπανελ-
θόντος· ἐκείνων δὲ μὴ
κεκτημένων ἴδιον θησαυ-
ρὸν, ἀφ᾽ οὗπερ δυνατῶς
εἶχον πρότερόν τε αὐτοὺς
εὐφραίνειν, καὶ τοὺς ἄλ-
λους κατὰ μεταδίδοσιν ὠ-
φελεῖν· διὰ τοῦτο ζητη-
τέον πρότερον παρὰ Θεοῦ
πλοῦτον τὸν ἀληθινὸν τοῦ-
τον εἰσοικίσασθαι· τότε
ῥάδιον ἡμῖν ἔσται καὶ ἑτέ-
ρους δύνασθαι ὠφελεῖν, καὶ

ſauro, iis, quibuſcum conuerſantur, communicant. Qui vero iſtiusmodi opes non recondiderunt in penetralibus cordis, ex quo, diuinorum ſenſuum, myſteriorumque & doctrinarum naturæ captum excedentium præſtantia redundaret; ſed deflorata ſolum quædam e libris vtriusque teſtamenti, ſumma in lingua ferunt; aut Auditores facti ſpiritualium virorum, eorum doctrina ſe oſtentant, quæ ab iis perceperunt tanquam ſua proferentes, & partus ſibi ſubiicientes alienos. Hi ſane aliis quidem facilem præbent eorum, quæ dicunt, fruitionem; ipſi vero poſt dictionem reperiuntur mendicis ſimiles. Quippe cum ad ſuum quæque verum auctorem, quæ ipſi falſo pro ſuis vendiitarunt, ſponte quaſi ſua redeant; ipſis in egeſtate domeſtica relictis, vt pote qui theſaurum non poſſideant proprium; quem ſi haberent, poſſent ſe quidem primum ipſos oblectare, aliisque de- Cap. V.

Cap. XVI. XVII. recto. Atque vt puerulus paruo calculo in murum solidum coniecto nullam ei damnum infert; aut iaculum hebes, loricam firmam minime lædit; sic pars illa malitiæ reliqua in ipsos impetum faciens inefficax & frustraneum esse demonstrabatur; quod illos nimirum Christi virtus optime muniuisset. Ceterum quantumlibet perfectis, libertas tamen arbitrii inerat. Non enim verum est, quod quidam inscite garriunt, post acceptam gratiam, nihil nisi laxationem & quietem restare. Requirit enim Dominus in perfectis quoque voluntatem animæ in obsequium Spiritus: vt hæc inuicem consentiant. Dicit enim
1.Theſſ. V,19. apostolus: *Spiritum nolite extinguere.*

μικρὸν ἐμβῆναι τοῦ καλῶς ἔχοντος· καὶ ὥσπερ τι παιδίον μικρᾷ ψηφῖδι τεῖχος βεβληκὸς οὐδὲν ἤνυσεν· ἢ ὥς τι βέλος ἀσθενὲς θώρακα ἰσχυρὸν ἥκιστα ἂν βλάψῃ, οὕτω δὴ καὶ μέρος τι τῆς κακίας προσβάλλον αὐτοῖς ἄπρακτόν τε καὶ μάταιον ἀπηλέγχετο· ἅτε τῇ τοῦ Χριστοῦ δυνάμει καλῶς φραξαμένοις· πλὴν ἀλλὰ καὶ τελείοις οὖσιν ἡ τοῦ αὐτεξουσίου ἐλευθερία παρῆν, καὶ οὐχ ὥς τινες ἀνοήτως φασίν, ὅτι μετὰ χάριν τὸ ἀπὸ τοῦ τῶν φροντίδων λύσις καὶ ἄνεσις· ζητεῖ γὰρ ὁ Κύριος κἂν τοῖς τελείοις τὸ θέλημα τῆς ψυχῆς εἰς διακονίαν τοῦ πνεύματος, ὡς συμβῆναι ταῦτα ἀλλήλοις· λέγει γὰρ ὁ ἀπόστολος· τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε.

Cap. XVII.

Simplici nomenclatione designare res, facile cuiuis & factu pronum est. Facile quippe omni homini est dicere: panem hunc, (vt hoc exemplo vtamur) ex frumento esse compactum; quo au-

ΚΕΦ. ΙΖ.

Τὸ μὲν ἁπλῷ λόγῳ παραδιδόναι τὰ πράγματα πρόχειρόν τι καὶ εὐπετές· ῥᾴδιον γὰρ τῷ παντὶ λέγειν τὸν ἄρτον τοῦτον, ὑποδείγματος τῷ λόγῳ φαμέν, ἀπὸ σίτου γεγένηται· τὴν μέντοι κατὰ μέρος αὐτοῦ κατασκευὴν ἐν-

ἐνδέχεται οὐ τοῦ παντὸς γνῶναι· ἀλλὰ μόνων ἐστὶ τῶν πεπειραμένων· οὕτω γοῦν καὶ τὸ μὲν ἁπλῶς περὶ ἀπαθείας λέγειν τε καὶ τελειότητος εὐπιστές τε καὶ εὐχερές· τὸ δὲ πείρᾳ τὸ πρᾶγμα παραλαβεῖν, τοῦτό ἐστι τῷ ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ καταλαβεῖν εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς τελειότητος.

tem modo quaue arte tota eius præparatio administrata fuerit, sigillatim exponere, haud quiuis queat; sed id eorum saltem est, qui experientiam rei habent. Ad hunc igitur modum cuilibet in promptu est, de affectuum vacuitate & perfectione, dis- serere; experientia, vero capessere negotium; hoc vero est reipsa & in veritate methodum perfectionis percipere. Cap. XVII. XVIII.

ΚΕΦ. ΙΗ.

Ὅσοι λόγους πνευματικοὺς γεύσεώς τε καὶ πείρας ἐκτὸς φθέγγονται, τούτους ἐοικέναι φημὶ ἀνθρώπῳ θέρους ἀρχ μεσημβρίας ἀκριβοῦς ἱσταμένης πεδίον ἐρημόν τι καὶ ἄνυδρον διιόντι· εἶτα ὑπὸ πολλῆς καὶ φλογώδους τῆς δίψης κατὰ νοῦν αὐτῷ ὑπογράφοντι πηγήν τινα ψυχρὰν ἐγγὺς οὖσαν γλυκύ τε καὶ διειδὲς ὕδωρ ἔχουσαν, καὶ ἄνευ οὐδενὸς εἴργοντος ἀπολαύοντι κατὰ κόρον· ἢ ἀνθρώπῳ μέλιτος μὲν οὐδὲ βραχὺ γευσαμένῳ, ἑτέροις δὲ ὅπως ἔχει γλυκύτητος πειρωμένῳ διασαφεῖν· τοιοῦτοι γὰρ ἀληθῶς, ὅσοι μὴ ἔργῳ καὶ πληροφορίᾳ τῇ ἑαυτῶν τὰ περὶ τε-

CAP. XVIII.

Quicunque de spirituali doctrina, sine gustu & experientia, disputant; eos aio ego esse similes homini, per æstatem, meridie calidissimo existente, per campum desertum aridumque transeunti; atque in siti, qua multa & flagrantissima torquetur, animo sibi fontem fingenti gelidum proxime fluentem aquam dulcem & crystallinam habentem; & ea se ad satietatem vsque, nullo prohibente prolui. Aut homini, qui, cum mel omnino nunquam gustarit; tamen aliis declarare conatur, quanta sit eius suauitas. Tales profecto sunt

Cap. XVIII. XIX.

quicunque reipsa & intimo in seipsis experimento eorum, quæ ad perfectionem, sanctificationem & perturbationum abolitionem pertinent, non ante præparati, alios de his docere differendo volunt. Etenim si dederit his Deus, vt vel exiguum aliquem horum, quæ inexperti prædicant, sensum percipiant, tunc demum clare intelligent, veritatem & ipsas res non secundum eorum expositionem, sed multo aliter sese habere.

λειότητός τε καὶ ἁγιασμοῦ καὶ ἀπαθείας παραλαβόντες ἑτέροις εἰσηγεῖσθαι βούλονται· καὶ γὰρ εἰ δῴη Θεὸς μικράν τινα τῶν παρ' αὐτῶν λεγομένων λαβεῖν αἴσθησιν, εἴσονται πάντως, ὅτι μὴ κατὰ τὴν ἐκείνων εἰσήγησιν, ἀλλὰ πολλῷ τῷ διαφέροντι τὰ τῆς ἀληθείας εἶχε καὶ τῶν πραγμάτων.

Cap. XIX.

Euangelium quidem disserte præcipit omni homini, hoc non agere; hoc agere; si velit amicus fieri amantis homines regis. Ait enim: *Ne*

Matth. V, 39. *irascaris, ne concupiscas: si quis te percusserit in dexteram maxillam, præbe illi & alteram.* At apostolus distincte ac minutatim exequens partes singulas rerum præceptarum, qua sensim ratione administrari oporteat purgationis opus, cum patientia nimirum & longanimitate, edocet. Primum quidem lacte pascens, vt infantes; de-

ΚΕΦ. ΙΘ.

Τὸ μὲν εὐαγγέλιον, φησὶν, ἀποφαντικῶς διακελεύεται πάντα ἄνθρωπος, τὸ δὲ μὴ ποιεῖν, ἢ ποιεῖν, ὥστε φίλον γενέσθαι τῷ φιλανθρώπῳ βασιλεῖ· μὴ ὀργισθῇς γάρ φησι, μὴ ἐπιθυμήσῃς· ἐάν τίς σε ῥαπίσῃ εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· ὁ δὲ ἀπόστολος κατὰ πόδα τὸ τεταγμένον ἐλθὼν, καὶ ὅπως χρὴ κατὰ μικρὸν γενέσθαι τὸ τῆς καθάρσεως ἔργον, ὅτι μεθ' ὑπομονῆς καὶ μακροθυμίας, ἐκπαιδεύει· πρῶτον μὲν γαλακτοτροφῶν ὡς νηπίους· εἶτα φέρων εἰς αὔξησιν· καὶ αὖθις εἰς τελειότητα· οἷον,

οἷον, ὡς ἐν παραδείγματι φάναι, τὸ μὲν εὐαγγέλιον· τέλειος, ἐξ ἐρίου εἶπε γενέσθαι χιτῶνα· ὁ δὲ ἀπόστολος, καὶ πῶς δεῖ ξαίνεσθαι τοῦτο, ὑφαίνεσθαί τε καὶ κατασκευάζεσθαι τὸν χιτῶνα καλῶς διεσάφησεν.

inde promouens in augmentum; postremo ad perfectionem perducens. Atque vt in exemplo rem exponamus; Euangelium quidem perfectam ex lana exhiberi tunicam mandat; apostolus autem distincte insuper tradit, qua methodo pectendum sit, qua inde texendus arte pannus; & quomodo in tunicam is sit præparandus. Cap. XIX. XX.

KEΦ. K.

Εἰσί τινες πορνείας μὲν τῆς φαινομένης καὶ κλοπῆς καὶ πλεονεξίας καὶ τῶν ὁμοίων ἀπεχόμενοι μοχθηρῶν· καὶ κατὰ τοῦτο ἑαυτοὺς ἐγκρίνοντες τοῖς ἁγίοις· πολλοῦ δὲ δέουσι τῶν πραγμάτων γίνεσθαι καὶ τῆς ἀληθείας· οἰκουρεῖ γὰρ ἐν τῷ νῷ τούτων ἡ κακία πολλάκις, ζῇ τε καὶ ἕρπει, καὶ οὔπω ἀπολιποῦσα τούτους ᾤχετο· ἅγιος δὲ ἐστιν ὁ ἁγιασθεὶς καὶ τὸν ἔσω τέλεον διακαθαρθεὶς ἄνθρωπον· καὶ γάρ τις τῶν ἀδελφῶν ἀδελφοῖς τισι συνευχόμενος ὑπὸ τῆς θείας ἐξῃχμαλωτίσθη δυνάμεως, καὶ ἁρπαγεὶς εἶδε τὴν ἄνω πόλιν Ἱερουσαλὴμ καὶ τὰς ἐκεῖ φωτεινὰς οἰκίας, καὶ φῶς ἄπειρον καὶ

CAP. XX.

Sunt quidem a fornicatione quidem adparente, a furto, ab auaritia, similibusque abstinentes delictis; ac propterea seipsos accensentes sanctis; a cuius tamen veritate adpellationis longo absunt interuallo. Habitat enim in mente ac sensibus ipsorum malitia sæpe; viuit & serpit, necdum iis plane relictis foras profecta. Sanctus porro is demum est, qui est sanctificatus & interiorem perfecte purgatum habet hominem. Etenim aliquis fratrum, vna simul cum aliis quibusdam fratribus orans, diuina captiuatus vi, & raptus, vidit supernam ciuita-

Cap. XX. XXI.

tem Ierusalem, & lucidas, quæ illic sunt, domos, & lucem immensam atque ineffabilem. Audiit quoque vocem dicentem; hunc esse locum iustorum requiei: deinde inflatus & magna de se præsumens, in graue incidit peccatum, & multis consequenter implicatus est malis. Si ergo hic ita lapsus est, quomodo poterit e vulgo aliquis dicere; quandoquidem ieiuno, & peregre dego, & facultates meas dispertior; præterea que a supra memoratis custodiui me malis, nihil profecto deest, quo minus ego quoque sanctus sim? Etenim non ab adparentibus malis abstinentia, est perfectio, vti dictum est; sed mentis purgatio; eaque perfecta.

ἀπόῤῥητον· ἤκουσέ τε φωνῆς λεγούσης, τοῦτον εἶναι τὸν τόπον τῆς τῶν δικαίων ἀναπαύσεως· εἶτα φυσιωθεὶς καὶ μεγάλα περὶ ἑαυτοῦ οἰηθεὶς βαθεῖ καταπέπτωκεν ἁμαρτίᾳ, καὶ πολλοῖς ὕστερον ἑάλω κακοῖς· εἰ οὖν οὗτος οὕτως, πῶς γε τῷ τυχόντι δυνατὸν λέγειν· ὡς ἐπεὶ νηστεύω, καὶ ξενιτεύω, ψωμίζω τε τὰ ὑπάρχοντα, καὶ ἀπὸ τῶν εἰρημένων ἐφυλαξάμην κακῶν, οὐδέν ἐστι τὸ λειπόμενον ἅγιον κἀμὲ εἶναι· καὶ γὰρ οὐχ ἡ τῶν φαινομένων κακῶν ἀποχὴ τελείωσίς ἐστιν, ὥσπερ εἴρηται ἀλλ᾽ ἡ τῆς διανοίας κάθαρσις, αὕτη τελεία.

Cap. XXI.

Hæc qui reputas, ingredere, aio, per attentam in cogitationes tuas vigiliam, penitus intra captiuam tuam & seruam peccati mentem; & vide illum adhuc infra cogitationes ipsas, in imis, quæ dicuntur, animæ penetralibus tuæ nidulantem anguem;

ΚΕΦ ΚΑ.

Εἴσελθε φησὶν ὁ ταῦτα ὑπολαμβάνων διὰ τῆς τῶν λογισμῶν σου ἐπιστασίας πρὸς τὸν αἰχμαλωτόν σου καὶ δοῦλον τῆς ἁμαρτίας νοῦν καὶ ἴδε τὸν ἔτι τούτου κατώτερον καὶ βαθύτερον σου τῶν λογισμῶν τὸν εἰς τὰ λεγόμενα τῆς ψυχῆς σου ταμιεῖα ἐμφωλεύοντα ὄφιν καὶ ἀναι-

ναιροῦντά σε διὰ τῶν καιριωτάτων τῆς ψυχῆς σου μελῶν· ἄβυσσος γὰρ ἀκατάληπτος ἀληθῶς ἡ καρδία. εἰ οὖν τοῦτον ἀνεῖλες, εἰ τὴν ἀνομίαν τὴν ἐν σοὶ πᾶσαν ἐξεκάθηρας, καὶ τὴν ἁμαρτίαν ἐκβέβληκας, καύχησαι περὶ καθαρότητος ἐν Θεῷ· εἰδ' οὖν ἀλλὰ ταπεινωθεὶς, ὡς ἐνδεής τε καὶ ἁμαρτωλὸς ἔτι, προσέλθε ὑπὲρ τῶν κρυφίων σου δεόμενος τοῦ Χριστοῦ· πᾶσα γὰρ παλαιὰ καὶ νέα γραφὴ περὶ καθαρότητος φαίνεται διαλεγομένη, καὶ παντὶ ἀνθρώπῳ καὶ Ἰουδαίῳ καὶ Ἕλληνι ἐπέραστα τὰ τῆς καθαρότητος, κἂν μὴ πᾶσιν ἀνύσιμα· γενέσθαι δὲ τοῦτο τὴν τῆς καρδίας φημὶ καθαρότητα, οὐ δυνατὸν ἄλλως, ὅτι μὴ διὰ Ἰησοῦ μόνου· αὐτὸς γὰρ ἡ ἐνυπόστατός τε καὶ ὄντως ἀλήθεια· καὶ δίχα ταύτης τῆς ἀληθείας ἀμήχανον ἢ ἀλήθειαν γνῶναι, ἢ σωτηρίας ἐπιτυχεῖν.

Cap. XXI.

interficientemque te ſuo inficiendis veneno primariis animæ tuæ membris. Abyſſus enim vere inſcrutabilis cor eſt. Si ergo hunc occidiſti, ſi quantum erat in te iniquitatis, totum expurgaſti; & peccatum eieciſti, gloriare in Deo de puritate. Sin minus, humiliatus, vti egenus & peccator adhuc, accede ad Chriſtum, pro occultis tuis, orans. Adparet enim vniuerſam tam veteris quam noui fœderis ſcripturam ad puritatem præcipue referri; quippe cum omni homini tam Iudæo, quam Græco, in primis expetibilis puritas ſit; quanquam eadem cunctis haud adeo adeptu facilis; pertingere autem ad iſtam cordis munditiam, aio neminem aliter, quam per Ieſum ſolum poſſe. Ipſe enim ſubſtantialis vere veritas eſt; absque quali veritate impoſſibile eſt, aut noſſe veritatem, aut ſalutem adſequi.

Cap. I.

MACARII MAGNI De Charitate Liber.

Cap. I.

Icut in hiſce apparentibus exteriori homini renunciaſti, erogaſti & diſtribuiſti res tuas; ſic & renunciare te præoccupationibus prauis circa res morum oportet; &, ſi ſapientiam didiciſti carnalem, aut cognitionem es adeptus negotiorum, & hanc abdica. Si iuſtificationibus carnalibus confidis, ab his quoque abſiſte, humilians te ipſum & in paruum contrahens. Sic enim *ſtultitiæ prædicationis* percipere doctrinam poteris. In hac autem veram inuenies ſapientiam; non in ſermonibus exquiſite ornatis, ſed in crucis virtute. His quaſi elaboratus tranſcriberis in ſortem eorum, qui digni habiti ſunt eandem acquirere. *Crux enim Christi*, ait Paulus, *Iu-*

I. Cor. I, 21.

** corruptus videtur locus; ſenſu tamen non obſcuro.*

I. Cor. I, 18.

ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ Περὶ ἀγάπης λόγος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

Ὥσπερ ἐν τοῖς φαινομένοις τούτοις τῷ ἐκτὸς ἀπετάξω ἀνθρώπῳ, ἐψώμισάς τε τὰ ὄντα καὶ διεσκόρπισας, οὕτως ἀποτάξασθαί σε ταῖς τῶν ἠθῶν περιλήψεσι χρή, καὶ εἰ σοφίαν ἔμαθες σαρκικὴν ἢ γνῶσιν πραγμάτων, ἀρνῆσαι ταύτην· εἰ δικαιώμασι πέποιθας σαρκικοῖς, ἀπόστηθι τούτων, ταπεινῶν σεαυτὸν καὶ κατασμικρύνων· οὕτω γὰρ καὶ δυνήσῃ τῇ τοῦ κηρύγματος μωρίᾳ μαθητευθῆναι· ἐν ταύτῃ δὲ τὴν ἀληθινὴν εὑρήσεις σοφίαν, οὐκ ἐν λόγοις κεκομψευμένοις, ἀλλ᾽ ἐν τῇ τοῦ σταυροῦ δυνάμει· τούτοις ἐνεργούμενος ἐν ὑποστάσει * τοῖς καταξιωθεῖσι ταύτην κτήσασθαι· ὁ γὰρ σταυρὸς, φησὶν, ὁ Παῦλος, τοῦ Χριστοῦ τοῖς μὲν Ἰουδαίοις σκάνδαλον, Ἕλλησι δὲ μωρία·

μωρία· ἡμῖν δὲ τοῖς σωζομένοις Θεοῦ δύναμις, καὶ Θεοῦ σοφία.

ΚΕΦ. Β.

Εἰ καὶ ἔλαβες φησὶ γεῦσιν ἐξ οὐρανοῦ, εἰ καὶ μετέχεις ἐκείνης τῆς σοφίας, καὶ ἀνάπαυσιν ἔχεις ἐν τῇ ψυχῇ σου, μηδ᾽ οὕτως ἐπαίρου, καὶ μὴ ὡς ἐφθακὼς ἤδη καὶ πᾶσαν καταλαβὼν τὴν ἀλήθειαν πεπαῤῥηκὼς ἔσο· μὴ καὶ σὺ ἀκούσῃς· ἤδη κεκορεσμένοι ἐστὲ, ἤδη πεπλουτήκατε· χωρὶς ἡμῶν ἐβασιλεύσατε, καὶ ὄφελόν γε ἐβασιλεύσατε, ἵνα καὶ ἡμεῖς ὑμῖν συμβασιλεύσωμεν· ἀλλὰ καὶ γευσάμενος, ὡς μήπω τοῦ χριστιανισμοῦ ἁψάμενος εἶναι νόμιζε. καὶ μὴ ἐξ ἐπιπολῆς ἔστω τοῦτό σοι, ἀλλ᾽ ὡς ἐμπεφυτευμένον διαπαντὸς καὶ κεκυρωμένον τῇ διανοίᾳ σου.

ΚΕΦ. Γ.

Ὥσπερ τις φιλόπλουτος, κἂν μυρία συναγαγὼν χρήματα ᾖ, οὔπω διακορὴς γίνεται, μᾶλλον τῆς ἐπιθυμίας· ἢ καθάπερ τις πόματος ἡδυ-

dæis quidem scandalum; gentibus autem stultitia; nobis vero qui saluamur, Dei virtus & Dei sapientia. Cap. I. II.

CAP. II.

Etiamsi acceperis gustum e cœlo; etsi particeps sis factus sapientiæ illius, & requiem habueris in anima tua; neque sic extollaris; neque quasi iam perueneris ad omnem veritatem, eamque comprehenderis, arroganti apud te sis confidentia. Ne & tu audias: *Iam saturati estis: iam diuites facti estis; sine nobis regnatis; & vtinam regnetis, vt & nos vobiscum regnemus.* (I. Cor. IV, 8.) Sed etsi gustaueris, te tanquam nondum christianismum attigeris, esse reputa. Neque hoc superficiarie præ te feras velim; sed vt penitus insitum semper, ac intime sancitum in mente sit tua.

CAP. III.

Vt auarus quispiam, etsi pecuniam congesserit innumerabilem, haud exsatiatur, sed plura potius desiderat; aut qui a potione dulcissima

Cap. III. ante ſatietatem depulſus eſt, ſitim magis accendit; ſic Dei guſtus, contra omnem ſatietatem gloriari nouit; immo quanto quis magis iſtiusmodi diuitiis abundat, tanto magis conſiderat, ſe eſſe pauperem. Tales chriſtiani non habent in æſtimatione ſua pretioſam animam propriam; ſed velut quidam prorſus nihili, ſic ſe coram Deo deiectos tenent: ſeruosque omnium hominum ſeipſos reputant. De tali valde gaudet Deus, & in ea ſuauiter requieſcit anima, eius humilitate delectatus. Si ergo aliquid habet quiſpiam, ne propterea inſletur, exiſtimans, eſſe aut habere ſe aliquid. Nam arrogans confidentia abominatio eſt Domino; & hæc a principio eiecit e paradiſo hominem: is enim

Gen. III, 5. cum audiſſet: *Eritis ſicut dii*, concepit illam inſanam ſpem, & in dementem intuitus fiduciam. Conſidera quomodo Deus tuus & Rex

Phil. II, 7. tuus, ſed & Dei filius, *Seipſum exinaniuit formam ſerui ac-*

πάτου περὶ τοῦ κόρου διασπασθεὶς τὴν δίψαν μᾶλλον ἐξέκαυσεν· οὕτω δὴ καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ γεῦσις παντὸς οἶδε κόρου κατακαυχᾶσθαι· ἀλλὰ καὶ ὅσῳ πλουτεῖ τις τουτονὶ τὸν πλοῦτον, πένητα ἑαυτὸν εἶναι κατανοεῖ· οἱ τοιοῦτοι δὲ χριστιανοὶ οὐκ ἔχουσι παρ' ἑαυτοῖς τιμίαν τὴν ἰδίαν ψυχὴν, ἀλλ' ὥς τινες τῶν ἀκριβῶς ἐξουδενωμένων παρὰ Θεῷ διάκεινται, δούλους τε πάντων ἀνθρώπων ἑαυτοὺς εἶναι λογίζονται· ἐπὶ ταύτῃ πολλὰ χαίρει Κύριος καὶ ἐπαναπαύεται τῇ ψυχῇ, διὰ τὴν ἑαυτῆς ταπείνωσιν· εἰ οὖν καὶ ἔχει τίς τι, μὴ παρὰ τοῦτο οἰηθῇ εἶναί τι ἢ ἔχειν· ἡ γὰρ οἴησις βδέλυγμα Κυρίῳ· καὶ αὐτὴ ἀπ' ἀρχῆς ἐκβέβληκε τοῦ παραδείσου τὸν ἄνθρωπον, ἀκούσαντα, ὅτι ὡς θεοὶ ἔσεσθε, καὶ τῇ ἐλπίδι ταύτῃ τῇ ματαίᾳ ἐπιθαῤῥήσαντα· κατάμαθε πῶς ὁ Θεός σου καὶ βασιλεὺς, ἀλλὰ καὶ Θεοῦ υἱὸς ὤν, ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών· πῶς ἐπτώχευσε, πῶς τοῖς ἀτίμοις συνελογίσθη, πῶς πέπονθεν, εἰ ἦν καὶ ὁ

Θεὸς

Θεὸς οὗτος; ὁ αἵματι καὶ σαρκὶ συνεστηκὼς ἄνθρωπος, ὁ γῆ καὶ σποδὸς, οἴμοι, καὶ τὸ παράπαν ἀγαθοῦ μὴ μεταλαβὼν, ἀλλ' ἀκαθαρσίᾳ ὢν, μέγα φρονεῖς καὶ ἀλαζονεύῃ; σὺ δὲ ἀλλ' εἴπερ εἶ συνετὸς, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ τούτου μᾶλλον, οὗπερ εἴληφας ἐκ Θεοῦ, οὐκ ἐμὸν λέγε τοῦτο τὸ χρῆμα· παρ' ἑτέρου τοῦτο ἔχω λαβών· καὶ δόξαν αὐτῷ, πάντως ἀφαιρεῖται τὸ δοθὲν ἀπ' ἐμοῦ· οὕτω μὲν πᾶν ἀγαθὸν τῷ Κυρίῳ, τὸ δὲ κακὸν τῇ σεαυτοῦ ἐπίγραφε ἀσθενείᾳ.

cipiens. Quomodo pauper factus est, quomodo cum inhonoratis est reputatus, quomodo passus est. Si autem ille cum Deus esset talia vltro subiit: Tu homuncio concretus carne & sanguine; Tu terra & cinis, heu me! Tu nullam ex te boni particulam omnino habens; sed totus quantus es ex immunditia conflatus, altum sapis, & gloriando te ostentas? Quin tu, si quidem sapis, propter hoc ipsum, quod accepisti a Deo, dic, meum hoc non est; ab alio accepi; & cum ipsi videbitur prorsus auferet a me id quod dedit. Sic omne quidem bonum Domino, malum autem tuæ ipsius adscribe infirmitati. Cap. III.IV.

ΚΕΦ. Δ.

Ὅνπερ φησὶν ὁ ἀπόστολος θησαυρὸν ἐν ὀστρακίνοις ἔχειν τοῖς σκεύεσι, τὴν ἁγιαστικὴν οἶμαι τοῦ πνεύματος δύναμιν, ἣν ἔτι τῇ σαρκὶ περιὼν ἄξιος κατέστη λαβεῖν· καὶ γάρ που πάλιν φησὶν ὁ αὐτὸς ὃς ἐγενήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ Θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμὸς, καὶ ἀπολύτρωσις· ὁ γοῦν εὐ-

CAP. IV.

Quem ait apostolus, *Thesaurum se habere in vasis fictilibus*, sanctificantem existima Spiritus virtutem, quam adhuc in carne superstes dignus habitus est accipere. Etenim alibi rursus idem dicit: *Qui factus est nobis sapientia a Deo, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio*. Qui igi-

II. Cor. IV, 7.

I. Cor. I, 30.

Cap. IV. V. tur inuenit & apud se habet cœlestem hunc Spiritus thesaurum, omnem iustitiam mandatorum, omnem operationem præscriptam, non pure solum & irreprehensibiliter, sed etiam sine labore & ærumna potest exequi, quod antea citra laborem multum facere, tantum aberat, quin posset. Neque enim valet quis, quantumuis velit, fructum Spiritus vere ac prout oportet excolere, ante perceptionem boni Spiritus. Itaque vim sibi quiuis inferat, subinde per patientiam currens & fidem, ac feruenter Christum oret, vt thesaurum istum cœlestem queat adsequi; & tunc omnem iustitiam in ipso & per ipsum præstare poterit pure ac perfecte; sine labore, inquam, & ærumna.

ρὸν καὶ παρ' ἑαυτῷ ἔχων τὸν ἐπουράνιον τοῦτον τοῦ πνεύματος θησαυρόν, πᾶσαν δικαιοσύνην ἐντολῶν, πᾶσαν τὴν τῶν ἐντολῶν ἐργασίαν οὐ καθαρῶς μόνον καὶ ἀμωμήτως, ἀλλὰ καὶ πόνου ἐκτὸς καὶ καμάτων ἀνύειν δύναται, ὅπερ ἀποιητὶ πρότερον πολλοῦ γε καὶ ἔδει ποιεῖν· οὐ γὰρ οὐδὲ δύναταί τις, κἂν βούληται, τὸν καρπὸν τοῦ πνεύματος ἀληθινῶς γεωργῆσαι πρὸ τῆς τοῦ ἀγαθοῦ πνεύματος μεταλήψεως· πλὴν ἀλλὰ καὶ βιαζέσθω πᾶς τις ἑαυτὸν ἑκάστοτε δι' ὑπομονῆς τρέχων καὶ πίστεως, καὶ θερμῶς τοῦ Χριστοῦ δεέσθω, ὥστε τοῦ θησαυροῦ τοῦδε τοῦ ἐπουρανίου ἐπιτυχεῖν· καὶ τότε πᾶσαν δικαιοσύνην ἐν αὐτῷ τε καὶ δι' αὐτοῦ ποιεῖν δύναται καθαρῶς καὶ τελείως, ἀμόχθως τέ φημι καὶ ἀταλαιπώρως.

CAP. V.

Qui diuinas diuitias Spiritus in seipsis habent, quando cum aliquibus miscent spirituales sermones, eas quasi promentes e proprio the-

ΚΕΦ. Ε.

Οἱ τὸν θεῖον πλοῦτον τοῦ πνεύματος ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντες, ἐπειδάν ποτε κοινωνῶσι λόγων πνευματικῶν, τοῦ ἰδίου ὥσπερ ἐκβάλλοντες θησαυροῦ

τοῖς

τοῖς οἷς μεταδιδῶσιν· ὅσοι δὲ τὸν πλοῦτον ἐν μυχοῖς καρδίας οὐκ ἐθησαύρισαν, ἐξ οὗ θείων ἐνθυμημάτων καὶ μυστηρίων, λόγων τε ὑπερβαινόντων βρύει ἀγαθοσύνη· ἀπανθισάμενοι τινὰ μόνον ἐξ ἑκατέρας γραφῆς ἐπ' ἄκρας τῆς γλώσσης φέρουσιν, ἢ καὶ ἀνδρῶν πνευματικῶν ἀκουσταὶ γενόμενοι τοῖς τούτων λόγοις ἐπικομπάζουσιν ὡς ἴδια τὰ ἐκείνων προτείνοντες, καὶ τοῖς ἀλλοτρίοις τόκοις ὑποβαλλόμενοι· οὗτοι μὲν τοῖς ἄλλοις ἄπονον παρέχον τῶν εἰρημένων ἀπόλαυσιν· αὐτοὶ δὲ μετὰ τὴν διάλεξιν πτωχοῖς εὑρέθησαν ἐοικότες· ἅτε τῶν μὲν λόγων ἑκάστου, καθάπερ πρὸς τὰ ἴδια, τῶν ἀφ' ὧν ἐλήφθη ἐπανελθόντος· ἐκείνων δὲ μὴ κεκτημένων ἴδιον θησαυρὸν, ἀφ' οὗπερ δυνατῶς εἶχον πρότερον τε αὐτοὺς εὐφραίνειν, καὶ τοὺς ἄλλους τῇ μεταδόσει ὠφελεῖν· διὰ τοῦτο ζητητέον πρότερον παρὰ Θεοῦ πλοῦτον τὸν ἀληθινὸν τοῦτον εἰσοικίσασθαι· τό τε ῥᾴδιον ἡμῖν ἐστι καὶ ἑτέρους δύναται ὠφελεῖν, καὶ

Cap. V.

ſauro, iis, quibuscum conuerſantur, communicant. Qui vero iſtiusmodi opes non recondiderunt in penetralibus cordis, ex quo, diuinorum ſenſuum, myſteriorumque & doctrinarum naturæ captum excedentium præſtantia redundaret; ſed deflorata ſolum quædam e libris vtriusque teſtamenti, ſumma in lingua ferunt; aut Auditores facti ſpiritualium virorum, eorum doctrina ſe oſtentant, quæ ab iis perceperunt tanquam ſua proferentes, & partus ſibi ſubiicientes alienos. Hi ſane aliis quidem facilem præbent eorum, quæ dicunt, fruitionem; ipſi vero poſt dictionem reperiuntur mendicis ſimiles. Quippe cum ad ſuum quæque verum auctorem, quæ ipſi falſo pro ſuis venditarunt, ſponte quaſi ſua redeant; ipſis in egeſtate domeſtica relictis, vt pote qui theſaurum non poſſideant proprium; quem ſi haberent, poſſent ſe quidem primum ipſos oblectare, aliisque de-

Cap. V. VI.

inde, vnde iuuarentur, impertire. Propterea primum debemus a Deo nobis veras istas diuitias comparare, tunc facile poterimus prodesse aliis communicando ipsis doctrinas spirituales & mysteria. Sic enim complacuit diuinæ bonitati, habitare in quolibet qui crediderit, etenim, *qui diligit me*, inquit, *diligetur a Patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum.* Et alibi: *Ego & Pater veniemus, & mansionem apud eum facietmus.*

Iob. XIV, 20. Iob. XIV, 23.

λόγων πνευματικῶν καὶ μυστηρίων αὐτοῖς μεταδιδόναι· οὕτω γὰρ ηὐδόκησεν ἡ τοῦ Θεοῦ ἀγαθότης παντὶ τῷ πεπιστευκότι ἐγκατοικῆσαι· καὶ γὰρ, ὁ ἀγαπῶν, φησὶν, ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ Πατρός μου· καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν, καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν· καὶ ἐν ἄλλοις· ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν.

Cap. VI.

Qui eo digni habiti honore sunt, vt filii Dei fierent, & Christum in seipsis resplendentem circumferrent, variis & differentibus modis a sancto reguntur Spiritu, & in arcano cordis a gratia demulcentur. Nihil vero conducibilius est, quam aliqua voluptatum genera, quæ in mundo conspicua sunt, in medium adducere, vt, quibus fruitur anima gratiæ divinæ oblectamentis, iisdem comparentur. Est videlicet

ΚΕΦ. ϛ.

Οἱ τέκνα Θεοῦ γενέσθαι καταξιωθέντες, καὶ τὸν Χριστὸν ἐν ἑαυτοῖς ἐλλάμποντα ἔχοντες, ἐν ποικίλοις καὶ διαφόροις τοῦ πνεύματος διέπονται τρόποις, καὶ ἐν τῷ ἀφανεῖ τῆς καρδίας ὑπὸ τῆς χάριτος ἐνθάλπονται· οὐδὲν δὲ οἷον καί τινας τῶν κατὰ κόσμον φαινομένων ἀπολαύσεων εἰς μέσον παραγαγεῖν πρὸς εἰκασίαν τῶν ἐν τῇ ψυχῇ θείων διαγωγῶν τῆς χάριτος· ἐστὶ γὰρ ὅτε γίνονται καθάπερ τινὶ βασιλικῷ δείπνῳ ἐνευφραινόμενοι,

καὶ

καὶ ἀγαλλιῶντες ἄφραστόν τινα καὶ ἄφατον ἀγαλλίασιν· καὶ νῦν μὲν ὡς νύμφη τῷ νυμφίῳ πνευματικῶς συνηδόμενοι· νῦν δὲ ὡς ἀσώματοί τινες ἄγγελοι ἐπὶ τοσαύτῃ τοῦ σώματος ἐλαφρείᾳ τε καὶ κουφότητι, ὡς μηδὲ νομίζειν σῶμα περιβεβλῆσθαι· καὶ ἄλλοτε μὲν ὥσπερ τινὶ πότῳ εὐφραινόμενοι καὶ μεθύοντες μέθην ἄφραστον τῶν μυστηρίων τοῦ πνεύματος· ἄλλοτε δὲ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς αὐτοὺς ἔχει τῆς τῶν ἀνθρώπων ἕνεκα σωτηρίας πολιωμένους ὑπὸ γὰρ τῆς θείας ἀγάπης τοῦ πνεύματος τῶν ἀνθρώπων πάντων περικαιόμενοι ὅλου τοῦ Ἀδὰμ τὸ πένθος ἀναλαμβάνουσι· καὶ ποτὲ μὲν πρὸς τοσαύτην ἀγάπην μεθ' ἡδονῆς οὐ λόγῳ ῥητῆς τοῦ πνεύματος ἐξεκαύθησαν, ὡς, εἰ γε ἦν δυνατὸν ὅλως, πάντα ἄνθρωπον τοῖς σπλάγχνοις ἐγκολπώσασθαι τοῖς ἰδίοις, κακοῦ διαφορὰν τὸ παράπαν ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ μὴ ποιούμενοι· ποτὲ δὲ τοσοῦτον ἑαυτοὺς ἐξουδένωσαν ὡς μηδένα εἶναι τῶν μετ' αὐτοὺς οἴεσθαι· ἀλλὰ πάν-

quando ſancti videntur quibusdam velut excipi regiis epulis ſupra modum opiparis ac lautis; iisque iucundiſſime, immo vltra quam exprimi dicendo queat, beate ſaginari. Et nunc quidem vt ſponſa cum ſponſo ſpiritualiter congaudentes; nunc vt incorporei quidam angeli, in tanta agilitate ſunt & leuitate, vt putent nullo corpore ſe circumueſtiri. Aliquando veluti potu aliquo exhilarati, & inebriati ebrietate ineffabili myſteriorum Spiritus exultant. Aliquando fletu & luctu ſquallent, ob hominum ſalutem cum gemitu ingemiſcentes. Nam diuino erga omnes homines amore accenſi ob totum humanum genus luctu comprehenduntur. Et interdum tanto amore cum voluptate verbis non exprimenda inflammati ſunt, vt ſi fieri poſſit, omnem prorſus hominem, ſine diſcrimine boni, mali, innocentis, ſcelerati, intra ſuæ viſcera colligere charitatis, & fouere cupiant. Nonnunquam ad- Cap. VI.

Cap. VI.

eo se vili pendunt, vt pateat, neminem sibi esse inferiorem; quin & postremos omnium se esse existiment. Et nunc quidem inenarrabili absorpti suntSpiritus gaudio, mox veluti aliquis ex fortibus heroibus regia indutus armatura in bellum descendit, atque hostes propulsat; eundem in modum & ipsi armis Spiritus muniti inuisibiles adoriuntur inimicos, eosque propriis conculcant pedibus. Est cum ipsos multa circum amplectitur serenitas & tranquillitas, paxque fouet beata, voluptate imis in sensibus delibutos prorsus mira. Rursus prudentia, sapientia diuina & cognitione Spiritus ineffabili beantur,& tot ac tantas res a gratiaChristi edocentur, vt nulla lingua ea possit effari. Est vero, quando non alii ac vnus ex vulgo adpareant. Sic multifariam diuina gratia seipsam varians ac multipliciter transformans: exercere vult, ac diuerse instruere animam, vt perfectam ipsam immacu-

των ἐσχάτους ἑαυτοὺς λογίζεσθαι· καὶ νῦν μὲν ἀνεκλαλήτῳ χαρᾷ τοῦ πνεύματος κατεπόθησαν· νῦν δὲ καθάπερ τις τῶν ἰσχυρῶν βασιλικὴν λαβὼν πανοπλίαν, καὶ πρὸς πόλεμον κατελθὼν τοὺς ἐναντίους κατετροπώσατο, τὸν ἴσον καὶ οὗτοι τρόπον ὅπλοις φραξάμενοι τοῖς τοῦ πνεύματος πρὸς τοὺς ἀφανεῖς κατῆλθον ἐχθροὺς, καὶ τούτους τοῖς ποσὶν ὑπέθεντο τοῖς ἰδίοις· ἄρτι μὲν πολλή τις γαλήνη αὐτοὺς περιβάλλει καὶ ἡσυχία, εἰρήνη τε περιθάλπει, καὶ ἡδονῇ κάτοχοι γίνονται θαυμασίᾳ· ἄρτι δὲ συνέσει καὶ σοφίᾳ θείᾳ καὶ γνώσει πνεύματος ἀνεξερευνήτῳ· τοιαῦτα πρὸς τῆς τοῦ Χριστοῦ σοφίζονται χάριτος ἃ μηδὲ μία γλώσση δύναμις ἐξειπεῖν· ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ ὡς ἕνα τῶν πάντων αὐτοὺς ἀνθρώπων ὄψει φαινομένους· οὕτως ἡ θεία χάρις πολυτρόπως ἑαυτὴν ἐν τούτοις ἐξαλλάττουσα καὶ ποικίλλουσα παιδοτριβεῖν ὥσπερ καὶ γυμνάζειν βούλεται τὴν ψυχὴν, ἵνα τέλειαν αὐτὴν καὶ ἄμωμον καὶ καθαρωτάτην τῷ ἐπουρανίῳ

νίῳ παραστήσῃ πνεύματι.

ΚΕΦ. Ζ.

Τὰ εἰρημένα ταυτὶ τοῦ πνεύματος ἐνεργήματα, μεγάλων μέτρων εἰσὶ, καὶ τοῦ ἐγγυτάτω τῆς τελειότητος. αὗται γὰρ αἱ ποικίλαι τῆς χάριτος παρακλήσεις, διαφόρως μὲν, ἀλλ᾽ ἀδιαλείπτως αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ πνεύματος ἐνεργοῦνται, ἐνεργείας ἐνέργειαν πνεύματος διαδεχομένης· ὁπότε γὰρ εἰς τὴν τελειότητά τις τοῦ πνεύματος καταντήσειε, πάντων ἀκριβῶς τῶν παθῶν ἀποκαθαρθεὶς, καὶ ὅλως τῷ παρακλήτῳ πνεύματι διὰ τῆς ἀρρήτου κοινωνίας ἑνωθεὶς· ἐπειδὰν καὶ αὐτή γε ἡ ψυχὴ καταξιωθείη πνεῦμα γενέσθαι, ὡς συγκραθεῖσα τῷ πνεύματι, τότε ὅλον φῶς, ὅλον χαρὰ, ὅλον ἀνάπαυσις, ὅλον ἀγαλλίασις, ὅλον ἀγάπη, ὅλον σπλάγχνα, ὅλον ἀγαθότης, καὶ χρηστότης γίνεται· καὶ οἱονεὶ καταπέποται εἰς τὰς ἀρετὰς τῆς δυνάμεως τοῦ ἀγαθοῦ πνεύματος, ὡς ἐν ἀβύσσῳ θαλάσσης λίθος ὕδατι πανταχόθεν περι-

latam, puriſſimam ſupercœleſti ſiſtat Spiritui. Cap. VII.

Cap. VII.

Hi quos modo diximus Spiritus effectus magnorum graduum ſunt, & perfectioni proximorum. Hæ ſiquidem diuerſæ conſolationes gratiæ, differenter quidem, ceterum indeſinenter in iis a Spiritu exercentur, operatione operationem Spiritus ſemper excipiente. Quando enim aliquis ad perfectionem Spiritus peruenerit, cunctis perfecte perturbationibus purgatus, & totus Paracleto Spiritui per ineffabilem communionem vnius; & cum eius anima ad eam euecta dignationem fuerit, vt Spiritus & ipſa ſit, in vnum cum Spiritu concreta; tunc totus lux, totus gaudium, totus requies, totus exultatio, totus charitas, totus viſceralis compaſſio, totus bonitas, totus benignitas fit; & quaſi abſorptus immergitur in virtutes potentiæ boni Spiritus, ſicut in abyſſo maris lapis aqua vndecunque compre-

Cap. VII. VIII. hensus. In hunc igitur modum tales homines omnimode Dei Spiritui cohærentes ipsi Christo assimilantur, virtutes Spiritus immutabiles, in seipsis habentes; & fructus iis consentaneos cunctis exhibentes. Fieri enim nequit, vt, cum intus ipsi inculpati & puri per Spiritum effecti sint, fructus extra malitiæ proferant; sed omni ex parte per omnia fructus in iis Spiritus elucent. Talis profectus est spiritualis perfectionis, *plenitudinis Christi* in quam occurrere nos apostolus adhortatur dicens: *vt impleamini in omnem plenitudinem Christi.* Et rursus: *donec occurramus in virum perfectum in mensuram ætatis plenitudinis Christi.*

Eph. III, 19. IV, 13.

χόμενος· ταύτῃ τοιγαροῦν οἱ τοιοίδε κατὰ πάντα τρόπον τῷ τοῦ Θεοῦ πνεύματι συναφθέντες αὐτῷ τῷ Χριστῷ ἀφομοιοῦνται, τὰς ἀρετὰς τοῦ πνεύματος ἀτρέπτους παρ' ἑαυτοῖς ἔχοντες, καὶ καρποὺς τοιούτους τοῖς πᾶσιν ἐπιδεικνύμενοι· ἐπεὶ γὰρ ἔνδον ἄμωμοί τε καὶ καθαροὶ διὰ τοῦ πνεύματος ἀπηρτίσθησαν, ἀμήχανον ἔξω καρποὺς κακίας προσενεγκεῖν· ἀλλὰ πάντοτε διὰ πάντων οἱ καρποὶ τοῦ πνεύματος ἐν ἑαυτοῖς διαλάμπουσιν· αὕτη ἐστὶν ἡ προκοπὴ τῆς πνευματικῆς τελειότητος, τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ, εἰς ἣν φθάσαι ἡμᾶς ὁ ἀπόστολος παραινεῖ λέγων· ἵνα πληρωθῆτε εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ Χριστοῦ· καὶ πάλιν· μέχρι καταντήσωμεν εἰς ἄνδρα τέλειον εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ.

CAP. VIII.

Est quando, simul ac incipit aliquis genu flectere, plenum huic repente diuina operatione fit cor; & anima condelectatur Domino, ad instar, vt dictum est, sponsæ

ΚΕΦ. Η.

Ἔστιν ὅτε φησὶν εἰσέρχεταί τις κλῖναι γόνυ, καὶ τούτῳ ἡ καρδία μεστὴ θείας ἐνεργείας γίνεται, καὶ ἡ ψυχὴ συνευφραίνεται Κυρίῳ, καθάπερ ἤδη δεδήλωται, νύμφης

φησὶ τρόπον μετὰ τοῦ νυμφίου· ὁ μέγας τοῦτό φησιν Ἡσαΐας· ὃν γὰρ τρόπον εὐφραίνεται νυμφίος ἐπὶ νύμφης, οὕτως εὐφρανθήσεται Κύριος ἐπὶ σοί· ἔστι δ' ὅτε συνέβη μὲν ἀσχολεῖσθαι τὸν τοιοῦτον ὅλης ἡμέρας· κατὰ δὲ μίαν ὥραν εἰς εὐχὴν ἑαυτὸν ἐπιτρέψαντα, ἁρπάζεται παρ' αὐτῆς ὁ ἔσω ἄνθρωπος, καὶ κάτοχος ἀπείρῳ βάθει τοῦ αἰῶνος ἐκείνου γίνεται· ἔχει δὲ αὐτὸν ἀπόρρητος ἡδονὴ, ὡς ἐκπλήττεσθαι μὲν τὸν νοῦν μετέωρον ὅλον ὄντα καὶ ἡρπαγμένον· λήθην δὲ ταῖς φρεσὶν ἐγγίνεσθαι τοῦ ἐπιγείου τοῦδε φρονήματος· ἅτε μεστωθέντων αὐτῷ τῶν λογισμῶν, ὥσπερ εἴρηται, καὶ εἰς ἀπέραντά τε καὶ ἀκατάληπτα πράγματα αἰχμαλώτων αὐτῷ ἀπαχθέντων. ὡς ἐν ἐκείνῃ ὥρᾳ δι' εὐχῆς τοῦ ἀνθρώπου γίνεσθαι συναπελθεῖν ἅμα τῇ εὐχῇ καὶ τὴν ψυχήν.

ΚΕΦ. Θ.

Πρὸς δέ γε τὸν ἐρωτῶντα φησὶν, εἰ πάντοτε δυνατὸν τῷ ἀνθρώπῳ τῇ τοιαύτῃ διαρκεῖν κα-

cum sponso. Hoc magnus dicit Iesaias. *Quo enim modo gaudet sponsus super sponsam, sic gaudebit Dominus super te.* Est etiam, quando contingit, occupari quidem talem tota die; vna autem vbi se idem hora orationi permiserit, rapitur ab ipsa interior homo, & immenso profundo illius seculi futuri tenetur comprehensus. Oblectat autem ipsum arcana & ineffabilis voluptas, ita vt mens quidem obstupescat tota suspensa & in sublime rapta; obliuioque internis sensibus subrepat terrenæ huius mundi sapientiæ; vt pote repletis ipsi obiecto digniori cogitationibus, vt dictum est, & captiuis procul abductis contemplatione infinitarum & incomprehensibilium rerum. Vt in illa hora per orationem homini accidat, euolare simul cum oratione ipsius Animam.

Cap. VIII. IX. *Ies. LXII.*

Cap. IX.

Ad interrogantem autem an possibile homini sit in eo semper statu durare? Sic re-

Cap. IX.

ſpondendum eſt : Nunquam quidem gratiam non ineſſe, & non penitus radicari, quaſi coaleſcentem in naturam vnam, homini in quo eſt. Ceterum vna cum ſit ipſa, non vno tamen modo, ſed multipliciter, prout vult, & convenire videt ad ipſius vtilitatem hominis, varias viciſſitudines diſpenſat. Nam aliquando quidem acriorem ipſi, aliquando languidiorem flammam ſubiicit. Eſt quando lux magis reſplendeat; eſt, quando contrahat fulgorem, & caliginem obducat quandam, divina prorſus diſpoſitione; lampade inextinguibiliter nihilominus ardente. Quando vero fulgentiori puriori radiat lumine, velut abundantiori potu exhilaratus homo feſtum diem celebrat. Eſt etiam cum ipſum in corde micans lumen, alteri lumini ſub intimis profundius latenti, velut feneſtram aperit, vt homo totus dulcedine illa & ſpeculatione plane abſorptus, non amplius in ſe ipſo ſit; ſed quaſi fatuus & noxius

παραστατεῖ; ταῦτα λεκτέον· ὡς ἡ μὲν χάρις οὐκ ἔστιν ὅτε μὴ σύνεστι καὶ ἐρρίζωται, καὶ ὡς φυσικόν τι ἀπὸ τῆς πηγῆς ἐγγίνεται τῷ ἀνθρώπῳ ᾧ σύνεστι· μία δὲ οὖσα αὐτὴ πολυτρόπως, ὡς ἐθέλει, πρὸς τὸ τοῦ ἀνθρώπου συμφέρον, οἰκονομεῖ· ποτὲ μὲν γὰρ πλέον αὐτῷ τὸ πῦρ· ποτὲ δὲ ἀμβλύτερον ἀνακαίει· καὶ τὸ φῶς, ἔστι μὲν ὅτι μᾶλλον ἐκλάμπει· ἔστι δ' ὅτε καὶ συστέλλεται καὶ ἐπισυγνάζει, κατὰ θείαν πάντως οἰκονομίαν· καίτοιγε τῆς λαμπάδος ἄσβεστα καιομένης· ὅτε δὲ φαιδρυνθῇ πλέον, τότε καθάπερ ἐν μέθῃ πλείονι τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγάπης καὶ ὁ ἄνθρωπος ἑορτάζεται· ἔστι δ' ὅτε καὶ αὐτὸ τὸ φῶς τὸ φαῖνον ἐν καρδίᾳ, τῷ ἐνδοτέρῳ δήπου καὶ βαθυτέρῳ διανοίγει φωτί, ὥστε ὅλον τὸν ἄνθρωπον τῇ γλυκύτητι ἐκείνῃ καὶ θεωρίᾳ καταποθέντα μηκέτι ἐν ἑαυτῷ εἶναι, ἀλλ' ὡς μωρόν τε καὶ βλαβερὸν ὑπεῖναι τῷ κόσμῳ, διὰ καινὰς ἴυγγας ἀγάπης καὶ ἡδονῆς, καὶ τὸ βάθος ὧν ἠξίωται μυστηρίων· καὶ συμβαίνει πολλάκις κατ'

ἐκει-

ἐκεῖνον μὲν τὸν καιρὸν τῶν τελείων αὐτὸν ἐπιβῆναι μέτρων, καὶ εἶναι πάσης ἁμαρτίας ἐλεύθερόν τε καὶ ἀνεπίληπτον· μετὰ δὲ ταῦτα συσταλῆναι τρόπον τινὰ τὴν χάριν, καὶ τὸ κάλυμμα τῆς ἐναντίας ἐπιστῆναι δυνάμεως.

habeatur mundo, propter inusitatas illecebras amoris & voluptatis & profunditatem, queis dignus habetur, mysteriorum. Et contingit sæpius isto tempore ipsum perfectorum contingere graduum mensuram, & omni liberum esse peccato & irreprehensibilem; verum post hæc contrahi rursus quodammodo gratiam; & ab aduersaria potestate velum iterum obtendi. Cap. IX.X.

ΚΕΦ. I.

Οἷον μοί φησιν οὕτως τὰ τῆς χάριτος ἔχειν· ὑποκείσθω γάρ σοι πρὸς δωδέκατον βαθμὸν ἀνιέναι τὴν τελειότητα· εἶναι μὲν οὖν, ὅτι καὶ τούτῳ τὸ μέτρον ἐφικτὸν γίνεται· πλὴν ἀλλ' ἐνδίδωσι πάλιν ἡ χάρις, καὶ ἕνα ὑποβᾶσα βαθμὸν εἰς τὸν ἑνδέκατον, ὡς εἰπεῖν, ἵσταται· ἐδείχθη ἐκεῖνα δὴ τὰ θαυμάσια, καὶ ὧν πεῖραν καὶ ἄνθρωπος ἔχει ἐκεῖνος· εἰ δὲ τὸν ἴσον αὐτῷ τρόπον εἶχε ταῦτα διαπαντός, οὐκ ἂν δυνατὸν αὐτῷ ἦν τὴν οἰκονομίαν καὶ τὸ βάρος ὑπιέναι τοῦ λόγου· οὔτε μὴν ἀκούειν τι καὶ λέγειν, ἢ καὶ περί του, κἂν τὸ βραχύτατον, μεριμνᾶν,

Cap. X.

Sic tecum reputa res gratiæ se habere; Finge tibi, residere perfectionem in duodecimo gradu; est igitur, vt ad hanc gradus mensuram liceat adscendere; sed vicissim remittit gratia, & vno descendens gradu in vndecimo, vt ita loquar, subsistit. Vbi mirabilia illa ipsi ostenduntur, & quorum ille experimentum cepit homo; sed eodem modo si hæc se semper haberent, non esset ipsi possibile, vt dispensationem hãc gratiosam & onus illud sustineret. Neq; sane audire, nec curare quidlibet quamuis minimum rerum humanarum potest, nisi

Cap. X.XI. quod iacet tantum in angulo correptus, & suspensus, & inebriatus. Vnde perfecti ipsi gradus mensura non indulgetur; vt & fratrum curam habere, & ministerio verbi vacare possit.

CAP. XI.

Cum audiendo sermones de regno Dei ad pias lacrymas mouemur, non acquiescamus iis lacrymis tanquam nostris; neque has imputemus aut auribus nostris, quasi bene audierint; aut oculis, quasi bene viderint, & sufficere istos sensus ad talia reputantes. Etenim aliæ sunt aures, alii oculi, alii fletus, vti & alia mens & anima alia; diuinus nempe ipse ac supercœlestis Spiritus audiens & flens, orans & cognoscens, voluntatemque in veritate diuinam faciens. Quandoquidem apostolis Dominus maximum promittens Spiritus donum: *vado*, ait, *at*
Ioh. XIV,26 *Paracletus Spiritus sanctus, quem Pater mittet in nomine meo, ille vos docebit omnia.*

ὅτι μὴ κεῖσθαι μόνον μιᾶς γωνίας ἐπειλημμένον, καὶ μετέωρον, καὶ μεμεθυσμένον· ταύτῃ τοι καὶ τὸ τέλειον αὐτῷ μέτρον οὐ παρεχέθη· ἵνα καὶ τῇ ἀδελφῶν προνοίᾳ, καὶ τῇ τοῦ λόγου διακονίᾳ καιρὸν ἔχῃ σχολάζειν.

ΚΕΦ. ΙΑ.

Ἀκούοντές φησι τοῦ λόγου τῆς βασιλείας, καὶ πρὸς δάκρυα καταγόμενοι, μὴ τοῖς ἡμετέροις τούτοις ἐναπομείνωμεν δάκρυσι, μηδὲ τῇ ἡμῶν ἀκοῇ ὡς καλῶς ἀκούσαντες, μηδὲ τοῖς ὀφθαλμοῖς ὡς καλῶς ἰδόντες, ἀρκούντως ἔχειν ἑαυτοῖς λογισώμεθα· καὶ γάρ εἰσιν ἕτερα ὦτα καὶ ἕτεροι ὀφθαλμοὶ, καὶ κλαυθμοὶ ἕτεροι, ὡς δὴ καὶ διάνοια καὶ ψυχὴ ἑτέρα· ὅπερ ἐστὶν αὐτὸ θεϊκὸν πνεῦμα καὶ ἐπουράνιον, τὸ ἀκοῦόν τε καὶ κλαῖον, εὐχόμενόν τε καὶ γινῶσκον, καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ θέλημα ἐν ἀληθείᾳ ποιοῦν· ἐπεὶ καὶ τοῖς ἀποστόλοις ὁ Κύριος τὴν μεγίστην ἐπαγγελλόμενος τοῦ πνεύματος δωρεάν· ὑπάγω, ἔλεγεν, ὁ δὲ παράκλητος τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ πέμψει πατὴρ ἐν τῷ ὀνόμα-

νόματί μου ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα· καὶ πάλιν· ἔτι πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν· ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι· ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν· ἐκεῖνος ἂν προσεύξεται καὶ ἐκεῖνος κλαύσεται· τὸ γὰρ τί προσευξόμεθα, φησὶν ὁ θεῖος ἀπόστολος, καθ' ὃ δεῖ, οὐκ οἴδαμεν· ἀλλ' αὐτὸ πνεῦμα ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις. αὐτῷ γὰρ τῷ πνεύματι μόνῳ τὸ τοῦ Θεοῦ θέλημα δῆλόν ἐστι. τὰ γὰρ τοῦ Θεοῦ, φησὶν, οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ· ἐπεὶ καὶ κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν τῇ ἡμέρᾳ τῆς πεντηκοστῆς τοῦ παρακλήτου ἐπιφοιτήσαντος, καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ ἀγαθοῦ πνεύματος ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀποστόλων ἐνσκηνωσάσης, τὸ μὲν τῆς κακίας κάλυμμα εἰσάπαν αὐτῶν ἀφῃρέθη, τὰ πάθη δὲ κατηργήθη, καὶ τὰ τῆς καρδίας αὐτοῖς ἀπεκαλύφθησαν ὄμματα· καὶ τότε λοιπὸν σοφίας πλησθέντες καὶ τέλειοι καταστάντες ὑπὸ τοῦ πνεύματος, δι' ἐκεί-

Et rursus: *adbuc multa habeo vobis dicere; sed non potestis portare modo; cum autem venerit ille Spiritus veritatis, deducet vos in omnem veritatem.* (Cap. XI. Ioh. XVI,22) Ille igitur orabit, ille lacrymabitur. Etenim *quid oremus*, inquit diuinus apostolus, *prout oportet, nescimus, sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.* (Rom. VIII,26) Nam ipsi Spiritui soli Dei voluntas perspecta est. Siquidem, *quæ Dei sunt*, inquit, *nemo nouit, nisi Spiritus Dei.* (I. Cor. II,2.) Quoniam & quando iuxta promissionem, die pentecostes descendit Paracletus, & virtus boni Spiritus animabus apostolorum insedit; velamen quidem illud quo innata homini prauitas mentem obumbrat, plane ab iis ablatum est; vitiosi vero affectus aboliti sunt; oculique mentis ipsorum sunt aperti. Et tunc de cetero sapientia repleti, & perfecti constituti a Spiritu, per illum quidem & Dei voluntatem facere decreuerunt, per illum & ad omnem veri-

Cap. XI.XII.

tatem manuducti ſunt, regnantem in animabus ipſorum. Quando ergo nobis quoque audientibus verbum Dei, in lacrymas reſolui contigerit, oremus Chriſtum, fiducia omnem dubitationem pellente, vt veniat ad nos, certo ſperantes, ſuum Spiritum, auditurum & oraturum in nobis ad ipſius voluntatem.

μὲν καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ θέλημα ποιεῖν ἔγνωσαν, δι᾽ ἐκείνου δὲ καὶ πρὸς πᾶσαν ἀλήθειαν ἐχειραγωγήθησαν ἡγεμονεύσαντός τε καὶ βασιλεύσαντος αὐτοῖς τῶν ψυχῶν· ὅταν οὖν καὶ ἡμῖν ἐπακούουσι τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ κλαίειν ἐπέρχηται, δεηθῶμεν Χριστοῦ, πίστει ἀνενδοιάστῳ ἐλεύσεσθαι πρὸς ἡμᾶς, ἐλπίσαντες ἀληθῶς ἀκοῦον καὶ προσευχόμενον πνεῦμα κατὰ τὸ αὐτοῦ θέλημα.

Cap. XII.

Rem ſic ſe habere puta. incumbit vis quædam ſuperne obtegens expeditam mentem, vt aer quidam tenuis; ardente nihilominus ſemper & lucente, vt dictum eſt, lampade; ſed illi eius luci quoddam ſuperne quaſi operculum imponitur; vnde qui eiuſmodi eſt, haud inficias inerit, nequaquam eſſe ſe perfectum, nec ex toto liberum a peccato; verum, vt ſic dicam, liberum ſimul & non liberum, id vero haudquaquam omnino ſine numine; ſed per diſpenſationem diuinam. Ac nonnunquum qui-

ΚΕΦ. ΙΒ.

Τὸ πρᾶγμα οὕτως ἔχειν οἴου φησὶν, ἐπίκειταί τις δύναμις ἐπικαλύπτουσα τὸν ἐλαφρὸν νοῦν, ὡς ἀήρ τις λεπτός· καίτοι δὲ τῆς λαμπάδος, ἀεί ποτε καιομένης καὶ φαινούσης, καθάπερ εἴρηται· ἀλλὰ τῷ φωτὶ ἐκείνῳ ὡς κάλυμμά τι ἐπίκειται. ταύτῃ τοι οὐδὲ ἔξαρνός ἐστιν ὁ τοιοῦτος μὴ εἶναι τέλειος, μηδὲ τὸ ὅλον ἐλεύθερος ἐκ τῆς ἁμαρτίας· ἀλλ᾽ οἷον εἰπεῖν ἐλεύθερός τε καὶ οὐκ ἐλεύθερος· τοῦτο δὲ οὐκ ἀθεεὶ πάντως· ἀλλὰ κατ᾽ οἰκονομίαν γίνεται θείαν· καὶ ποτὲ μὲν διαλύεται καὶ θραύεται ἐκεῖνο τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ· ποτὲ

ποτὲ δὲ τὸ σύμπαν οὐ διαλύεται· οὐδὲ διαπαντὸς ἐπίσης τὰ τοιαῦτα τῆς εὐχῆς· ἀλλὰ ἔστι μὲν ὅτε πλέον ἡ χάρις ἀνάπτεται, καὶ παρακαλεῖ καὶ διαναπαύει· ἔστι δ᾽ ὅτε συγνοτέρα καὶ ὑφειμένη γίνεται, καθὼς αὐτὴ ἡ χάρις πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ἀνθρώπου οἰκονομεῖ· ὅμως εἰσῆλθον εἰς τὸ τέλειον μέτρον ἔν τισι καιροῖς, καὶ ἐγευσάμην καὶ πεῖραν ἔσχον ἐκείνου τοῦ αἰῶνος· οὔπω δὲ οὐδένα εἶδον χριστιανὸν τέλειον ἢ καθάπαξ ἐλεύθερον· ἀλλὰ καὶ διαναπαύεταί τις ἐν τῇ χάριτι, καὶ μυστηρίων καὶ ἀποκαλύψεων κοινωνὸς γίνεται, καὶ εἰς ἡδύτητα πολλὴν τῆς χάριτος εἴσεισι· καὶ ἡ ἁμαρτία πάλιν αὐτῷ συνέστιν· οἱ δὲ τοιοῦτοι διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν καὶ τὸ ἐλλάμπον αὐτοῖς φῶς, κατά γε ἀπειρίαν φημί, τέλειοί τε καὶ ἐλεύθεροι ἔδοξαν εἶναι· ἐγὼ δέ, ὡς εἴρηται, οὔπω οὐδένα εἶδον ἀκριβῶς ἐλεύθερον· ἐπειδὴ κἀμοὶ μερικῶς καιροῖς ἔν τισιν ἐξεγένετο εἰς ἐκεῖνο τὸ μέτρον ἢ λέλεκται εἰσελθεῖν καὶ οἶδα

dem dissoluitur & scinditur ille *medius paries maceriæ*; quandoque omnino non dissoluitur. Neque pari per omnia in his passu procedit orationis negotium; sed est quando amplius accenditur gratia, & consolatur, & quietem præbet; est rursus, quando hebetior, & remissior fit, prout ipsa gratia accommodate ad ipsius vtilitatem hominis beneuole prouidens, varie dispensat. Ingressus tamen sum certis momentis in perfectam mensuram; gustum percepi & experientiam habui beati illius æui. Nondum autem quenquam vidi christianum perfectum, aut omni ex parte, in tempus omne, liberum. Sed requiescit aliquis in gratia, & mysteriorum ac reuelationum fit particeps; & in multam dulcedinem gratiæ intrat; & peccatum rursus nihilominus inest ipsi. Tales porro propter exuberantem gratiam & lumen ipsos illustrans, per imprudentiam dico, perfecti esse & liberi videntur sibi; ego Cap. XII.

Cap. XII. XIII.

vero nondum, vti dixi, vidi vllum hominem perfecte liberum; nam & quadam ex parte mihi contigit, momentis quibusdam in illam, quatenus dictum est, mensuram ingredi. Et noui, edoctus experimentis, qualis demum sit perfectus homo.

καταμαθὼν ὁποῖός τις ὁ τέλειος ἄνθρωπός ἐστιν.

Cap. XIII.

Cum audire tibi contigerit de communicatione sponsi cum sponsa, de choris, de cantu, & festis nihil materiale aut terrenum cogitaueris. Etenim in exemplum duntaxat per condescensionem hæc assumuntur. Quoniam illa quæ his designantur, spiritualia & oculis carneis incontigua sunt. Animæ vero sanctæ ac fideli sub comprehensionem veniunt; & ipsa communicatio Sancti Spiritus, & supercœlestes thesauri, chori ac festa sanctorum angelorum. Quin isti tantum homini manifesta fiunt, qui experimentum eorum ceperit; non introductus autem in hæc adyta, nec qualemcunque talium formare ideam potest. Reuerenter igitur de huiusmodi rebus audi,

ΚΕΦ. ΙΓ.

Ἐπειδὰν ἀκοῦσαί σοι γένοιτο περὶ κοινωνίας νυμφίου καὶ νύμφης, καὶ χορῶν, καὶ ἑορτῶν, μηδὲν ὑλικὸν μηδὲ πρόσγειον ἐννοήσῃς· καὶ γὰρ εἰς ὑπόδειγμα μόνον συγκαταβατικῶς ταῦτα παραλαμβάνεται· ἐπεὶ ἐκεῖνα ἄρρητά τέ ἐστι καὶ πνευματικά, καὶ ὀφθαλμοῖς τοῖς σαρκικοῖς ἄψαυστα· ψυχῇ δὲ ἁγίᾳ καὶ πιστῇ πρὸς κατάληψιν ἔρχεται, αὐτή τε ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ οἱ ἐπουράνιοι θησαυροί, οἱ χοροί τε καὶ ἑορταὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων τῷ πεῖραν λαβόντι μόνῳ καταφανῆ γίνονται, ἀμυήτῳ δὲ οὐδὲ ἐννοῆσαι δυνατὸν τὸ παράπαν· εὐλαβῶς οὖν περὶ αὐτῶν ἄκουε μέχρις ἂν καί σοι γένοιτο πιστεύοντι καταξιωθῆναι τοῦ τοιούτων τυχεῖν· καὶ τότε εἴσῃ αὐτῇ πείρᾳ τοῖς ὀφθαλ-

θαλμῶν τῆς ψυχῆς οἵων ἀγαθῶν ψυχαί τε Χριστιανῶν κἀνταῦθα κοινωνεῖν δύνανται· ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει καὶ αὐτῷ τῷ σώματι τῶν τοιούτων παρέσται τυχεῖν, βλέπειν τε αὐτὰ καὶ οἱονεὶ κρατεῖν, ὁπόταν καὶ αὐτὸ γένηται πνεῦμα.

quoad tibi contingat credenti vt dignus habearis fruitione tuarum rerum. Et tunc scies ipsa experientia oculorum animæ, qualium bonorum animæ christianorum fieri compotes queant. Nam in resurrectione corpori quoque continget horum esse participi, videreque illa & quodammodo palpare, quando ipsum spirituale factum fuerit. Cap. XIII. XIV.

ΚΕΦ. ΙΔ.

Τὰ ἴδια τῆς ψυχῆς ἡμῶν κάλλη καὶ οἱ ἀγαθοὶ καρποί, ἤτοι εὐχή, ἀγάπη, πίστις τε καὶ ἀγρυπνία καὶ νηστεία, καὶ τὰ ἄλλα τῶν ἀρετῶν ἐπιτηδεύματα ἐπειδὰν μιχθίη καὶ κοινωνήσοι τῆς τοῦ πνεύματος κοινωνίας, τότε καὶ αὐτὰ καταπερεὶ θυμίαμα πυρὶ βληθὲν, πλουσίαν ἀποδίδωσι τὴν εὐωδίαν· ἀλλὰ καὶ ἡμῖν γίνεται ῥάδιον ἀκολούθως τῷ θελήματι πολιτεύεσθαι τοῦ Θεοῦ· ὡς ἄνευ πνεύματος τοῦ ἁγίου, καθάπερ ἤδη προείρηται, μηδενὶ δυνατὸν ὂν συνιέναι τὸ τοῦ Θεοῦ θέλημα· ὥσπερ γὰρ ἀνδρὶ πρὸς γάμον συνιοῦσα γυνή, πρότερον μὲν ἡ συν-

Cap. XIV.

Propria animæ nostræ decora, & boni fructus, videlicet oratio, charitas, fidesque & vigilia & ieiunium, & alia virtutum officia, vbi mixta per participationem fuerint communioni Spiritus, tunc & ipsa, velut thymiama coniectum in ignem, opulentam emittunt fragrantiam: Sed & nobis redditur facile conversari congrue ad voluntatem Dei; vt pote cum sine Spiritu sancto, quemadmodum iam antea dictum est, nemo possit intelligere Dei voluntatem. Vt enim quæ viro nubit mulier, prius quidem quam ei coniungatur,

Cap. XIV. XV. proprio viuit arbitrio, & prout ipsi libitum est de se consulit; simul autem sub mariti conuenerit manum, sub eo rerum omnium actionumque suarum moderatore viuit; se respicere ipsam ex eo desinens; pari modo & anima prius habebat voluntatem quandam propriam, leges vsusque proprios, opera propria; postquam vero digna facta fuerit, quæ supercœlesti viro iungeretur Christo, subiicitur legi viri, non amplius suam, sed sponsi sequens voluntatem.

ἀφθῆναι, γνώμῃ τῇ ἰδίᾳ στοιχεῖ, καὶ θελήμασι τοῖς ἑαυτῆς κέχρηται, ἐπειδὰν δὲ συνέλθῃ καθ' ἓν, ὑπ' ἐκείνῳ ἡγεμόνι τὸ σύνολον ζῇ, τοῦ πρὸς ἑαυτὴν ὁρᾷν, ἀφειμένη· τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ψυχὴ ἔχει μὲν ἴδιόν τι θέλημα, καὶ ἰδίους νόμους, καὶ ἔργα ἴδια· ἐπειδὰν γένηται δὲ ἀξία τοῦ ἐπουρανίῳ ἀνδρὶ Χριστῷ συνελθεῖν, ὑποτάσσεται τῷ νόμῳ τοῦ ἀνδρὸς, οὐκ ἔτι τῷ ταύτης θελήματι, ἀλλὰ τῷ ταύτης νυμφίῳ ἑπομένη Χριστοῦ.

Cap. XV.

Nuptialem vestem Spiritus gratiam esse puta, quam qui induere dignus non fuerit, cœlestium nuptiarum epulique spiritualis particeps non erit. Ponamus studium in spirituali & diuino bibendo vino, & inebriemur ebrietate sobria, vt, quemadmodum qui vino pleni sunt, loquaciores fiunt, ita & nos spirituali hoc large hausto mero, mysteriorum diuinorum eloquamur narrationes. *Et ca-*

Psalm. XXII, 5.

ΚΕΦ. ΙΕ.

Τὸ τοῦ γάμου ἔνδυμα τὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος χάριν ἡγοῦ· ἣν ὁ μὴ ἐνδύναι γεγονὼς ἄξιος, τοῦ ἐπουρανίου γάμου, καὶ τοῦ δείπνου τοῦ πνευματικοῦ κοινωνὸς οὐκ ἔσται· θῶμεν σπουδὴν τοῦ πνευματικοῦ καὶ θείου πιεῖν οἴνου καὶ μεθυσθῆναι μέθην νηφάλιον· ἵν' ὥσπερ οἱ οἴνου διακορεῖς λαλίστεροι γίνονται, οὕτω καὶ ἡμεῖς τοῦ πνευματικοῦ τούτου διάπλεοι γεγονότες οἴνου μυστηρίων θείων λαλήσωμεν διηγήματα· καὶ τὸ

τὸ ποτήριόν σου γάρ φησι Δαβὶδ, μεθύσκον με, ὡσεὶ κράτιστον.

ΚΕΦ. ΙΣ.

Αὕτη ἐστὶν ἡ πτωχὴ τῷ πνεύματι ψυχὴ, ἥτις ἐπιγινώσκει μὲν τὰ ἑαυτῆς τραύματα, ἐπιγινώσκει δὲ τὸ περιέχον αὐτὴν τῶν παθῶν σκότος· καὶ τὴν ἀπὸ Κυρίου διαπαντὸς ἐπιζητεῖ λύτρωσιν· ἡ φέρει μὲν πόνους· ἐπ' οὐδενὶ δὲ τῶν ἐπὶ γῆς ἀγαθῶν χαίρει· ἀλλὰ τῷ καλῷ μόνῳ ἰατρῷ, καὶ τῇ αὐτοῦ πέποιθε θεραπείᾳ· πῶς οὖν ἡ τετραυματισμένη αὕτη ψυχὴ καλὴ καὶ εὐπρόσωπος ἔσται, καὶ πρὸς συμβίωσιν ἁρμόζουσα τοῦ Χριστοῦ; πῶς ἄλλως ἢ κατὰ τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς κτίσιν, καὶ τὴν σαφῆ τῶν οἰκείων τραυμάτων καὶ τῆς πτωχείας ἐπίγνωσιν· εἰ γὰρ οἷς ἔχει τραύμασί τε καὶ μώλωψι τῶν παθῶν μὴ συνήδεται, μηδὲ συγχωρεῖ τοῖς σφάλμασιν, οὐ λογίζεται αὐτῇ τὴν ἀμορφίαν ὁ Κύριος, ἀλλ' ἐλθὼν ἰᾶται καὶ θεραπεύει, καὶ ἀπαθῆ αὐτὴν καὶ ἄφθορόν τι κάλλος ἀποκαθίστησι· μόνον αὐτὴ προαιρέσει μὴ κοινω-

lix tuus (ait Dauid) *inebrians me quam præclarus eſt!*

Cap. XVI.

Cap. XVI.

Ipſa eſt illa pauper Spiritu anima, quæ cognoſcit quidem ſua vulnera; cognoſcit vero etiam eas, quibus circumambitur, perturbationum tenebras; & a Domino continue liberationem quærit. Quæ tolerat quidem labores; de nullo autem eorum, quæ ſuper terram ſunt, bono gaudet; ſed in bono tantum medico, & in eius curatione confidit. Quomodo igitur hæc vulnerata anima decora & formoſa erit, & ad vitæ ſocietatem indiuiduam cum Chriſto ineundam apta? quomodo aliter, quam perſpectam habendo antiquam ſuam originem; & claram præ ſe ferendo propriorum vulnerum & mendicitatis notitiam. Nam ſi iis, quæ habet, vulneribus & cicatricibus paſſionum non delectatur, nec patrocinatur delictis ſuis; non imputat ipſi ſuam deformitatem Dominus; ſed

Cap. XVI. XVII. venit & sanat ac curat eam; nullique obnoxiam alterationi & immarcessibilem quandam ei restituit pulchritudinem. Tantum ipsa ne libero assensu participet iis, quæ fiunt, vt dictum est; neve consentiendo ea comprobet, quæ inordinatæ perturbationes operantur; sed tota virtute ad Dominum clamet, vt per bonum ipsius Spiritum liberare se dignetur a cunctis prauis affectibus. Beata profecto talis anima; væ autem illi, quæ sensum intimum non capiet vulnerum suorum; quæque omnis se prauitatis funditus expertem per multam & immensam putaverit prauitatem. Talem enim neque bonus inuisit medicus, nec sanat; quoniam solicitudine non tangitur vulnerum propriorum; vt pote quæ se bene habere, ac vigere sanitate existimet. *Non enim* (inquit) *egent qui sani sunt medico, sed qui male habent.*

Matth. IX, 12. XII, 17. Luc. V, 31.

νείτω τοῖς πραττομένοις, καθάπερ εἴρηται, μηδὲ τοῖς ἐνεργουμένοις συνευδοκείτω πάθεσιν· ἀλλ᾽ ὅλῃ δυνάμει πρὸς Κύριον ἐκβοάτω, ἵνα διὰ τοῦ ἀγαθοῦ πνεύματος αὐτοῦ τῆς ἐλευθερίας πάντων ἀξιωθῇ τῶν παθῶν· αὕτη μὲν οὖν ἡ ψυχὴ μακαρία, οὐαὶ δὲ τῇ μὴ συναισθησιν δεχομένῃ τραυμάτων, μηδὲ ἔχειν τι κακίας διὰ πολλὴν καὶ ἀμέτρον οἰομένῃ κακίαν· ταύτην γὰρ οὐδὲ ὁ ἀγαθὸς ἐπισκέπτεται ἰατρὸς, οὐδὲ θεραπεύει, ὅτι μηδὲ μέλει αὐτῇ τῶν τραυμάτων, ἅτε καλῶς ἔχειν καὶ ὑγιῶς ἡγουμένη· οὐ γὰρ χρείαν ἔχουσι φησιν, οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ· ἀλλ᾽ οἱ κακῶς ἔχοντες.

Cap. XVII.

Beati reuera, & inuidendi ob vitæ & exsuperantis naturæ modum fruitionis felicitatem, quicunque per feruen-

ΚΕΦ. ΙΖ.

Μακάριοι τῷ ὄντι καὶ ζηλωτοὶ τοῦ βίου καὶ τῆς ὑπερφυοῦς ἀπολαύσεως ὅσοι διὰ θερμῆς καὶ φιλαρέτου διαγωγῆς τῶν

ἐπου-

ἐπουρανίων τοῦ πνεύματος μυστηρίων πεῖρα καὶ αἰσθήσει τὴν γνῶσιν εἰλήφασι, καὶ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ἔχουσιν· οὗτοι καὶ συμπάντων κρείττους ἀνθρώπων εἰσί· καὶ φανερὰ ἡ ἀπόδειξις· τίνι γὰρ τῶν δυνατῶν, ἢ σοφῶν, ἢ φρονίμων ἀνελθεῖν εἰς τὸν οὐρανὸν ὑπῆρξεν ἐπιστρεφομένῳ περὶ τὴν γῆν, ἐκεῖ τε ἐργάσασθαι ἔργα πνευματικά, καὶ τὰ κάλλη τοῦ πνεύματος κατοπτεῦσαι; νυνὶ δὲ πένης τις τὸ φαινόμενον, πένης ἄκρως καὶ ἐξουδενωμένος καὶ οὐδὲ τοῖς γειτόνων μικροῦ γνώριμος, προσπίπτων ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ τῷ Κυρίῳ, ἄνεισιν εἰς τὸν οὐρανὸν ὑπὸ πνεύματος ὁδηγούμενος, καὶ ἐν πληροφορίᾳ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς τῶν ἐκεῖ θαυμασίων κατατρυφᾷ, ἐκεῖ τε ἐργάζεται, ἐκεῖ τὸ πολίτευμα ἔχει, κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον. ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμά φησιν ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει· καὶ πάλιν· ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐ-

tem fidem, & viuendi vſum ad virtutum normam exactum, ſupercœleſtium ſancti Spiritus myſteriorum ſenſu & experientia notitiam perceperunt, & conuerſationem in cœlis habent. Tales omnium, qui vſpiam viuunt hominum, præſtantiſſimi ſunt. Id quod demonſtrari manifeſto poteſt. Cui enim potentum, aut ſapientum, aut prudentum, adſcendere in cœlum contigit, interim dum verſantur in terra; & illic operari opera ſpiritualia, & pulchritudines diuini Spiritus intueri? Nunc vero pauper aliquis [ad] ſpeciem, ſumme pauper & exinanitus; ac ne vicinis quidem vel minimum notus, procidens in faciem ſuam coram Domino, adſcendit in cœlum ducente ſancto Spiritu, & in plena fiducia ſuæ animæ, mirabilibus illic rebus delectatur; ibique operatur, ibi diuerſatur, ibi conuerſationem habet, iuxta diuinum apoſtolum dicentem: *Noſtra autem conuerſatio in cœlis eſt.* Et

Cap. XVII.

Philip. III, 20.

rurſus: *quæ oculus non vidit, & auris non audiuit; nec in cor hominis adſcenderunt quæ præparauit Deus iis qui diligunt illum.* Mox ſubiungit: *Nobis autem reuelauit Deus per Spiritum ſuum.* Hi ſunt vere ſapientes & potentes, hi & nobiles & prudentes.

Cap. XVII. XVIII. I.Cor. II, 9.

τόν· εἶτα ἐπάγει· ἡμῖν δὲ ἀπεκάλυψε διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ· οὗτοί εἰσιν οἱ ἐν ἀληθείᾳ σοφοί, οἱ δυνατοί, οὗτοι καὶ εὐγενεῖς καὶ φρόνιμοι.

Cap. XVIII.

Quinetiam non habita ratione cœleſtium illorum, e ſolis his quæ præſentia ſunt, de ſanctis iudicans, non dubitabis, eos omnium longe hominum celſiſſimos pronuntiare. Age res diiudicetur hoc modo. Nabuchodonoſor Babylonis imperator, congregatis, qu[illegible]s præerat, gentibus ad adorationem ſtatuæ, quam erexerat; Dei hoc ita ſapientisſime moderante prouidentia, vt & puerorum omnibus conſpicua virtus fieret, & cuncti diſcerent, vnum eſſe Deum verum, qui in cœlis habitat. Tres pueri, iique captiui, ac libertate priuati, auſi ſunt ipſi obſiſtere; &, cunctis, ex multo metu adorantibus, nec quicquam præter obſequium

ΚΕΦ. ΙΗ.

Καὶ χωρίς φησι τῶν οὐρανίων ἐκείνων, ἀπὸ τῶν παρόντων κρίνων τοὺς ἁγίους, οὐκ ἐπιδοιάσεις πάντων ὑψηλοτέρους εἰπών· κρινέσθω δὲ οὕτως. Ναβουχοδονόσορ ὁ Βαβυλῶνος ἄρξας ὁπότε τὰ ἔθνη αὐτῷ πάντα εἰς προσκύνησιν ἧς ἔτυχε κατασκευάσας εἰκόνος ἠθροίζετο· τῷ δὲ Θεῷ τοῦτο πανσόφως οἰκονομεῖτο, ἵνα καὶ ἡ τῶν παίδων ἀρετὴ πᾶσι γνώριμος καταστῇ, καὶ μάθωσι πάντες, ὅτι Θεὸς ἀληθὴς εἷς ὃς τοὺς οὐρανοὺς κατοικεῖ· τρεῖς παῖδες, καὶ αὐτοὶ αἰχμάλωτοι καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἀφῃρημένοι ἐπαρρησιάσαντο πρὸς αὐτόν, καὶ πάντων πολλῷ δέει προσκυνούντων, καὶ μηδ' ὅλως εἰ μὴ πείθεσθαι τολμώντων, ἀλλὰ σχεδὸν ἀφώνων ἴσα καὶ τοῖς κτίσεσιν

σιν ἑλκομένων, αὐτοὶ τοσοῦτον ἀπέχοντες τοῦ τὰ ὅμοια τοῖς ἄλλοις παθεῖν, ὡς μηδ' εὐσεβοῦντας ἀγνοεῖσθαι βούλεσθαι, μηδ' ὑπομένειν λαθεῖν, ἀλλ' εἰς ἀκοὴν πάντων λέγειν· τοὺς Θεούς σου οὐ λατρεύομεν, καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ ἣν ἔστησας, οὐ προσκυνοῦμεν· τούτους εἰς τιμωρίας λόγον καὶ ἡ φοβερὰ ἐκείνη παραλαβοῦσα κάμινος ἦν, οὐδὲ τὴν ἑαυτῆς ἐνέργειαν ὑπεδείξατο, ὥσπερ δὲ καὶ αὐτὴ διδαχθεῖσα τούτους ἀπαθεῖς κακῶν διεφύλαξε, καὶ πάντες καὶ βασιλεὺς αὐτὸς τὸν ἀληθῆ δι' ἐκείνων Θεὸν ἐπέγνωσαν· ἐκείνους οὐχ οἱ ἐν γῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν οὐρανοῖς χοροὶ κατεπλάγησαν· καὶ γὰρ εἰς τὰς τῶν ἁγίων ἀνδραγαθίας οὐδὲ τοὺς ἐν οὐρανοῖς ἀπεῖναι, ἀλλὰ συμφοιτᾶν κἀκείνοις, ὁ θεῖος ἀπόστολος ὑποφαίνει, θέατρον γάρ φησιν ἐγενήθημεν καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις· ἔχεις τοιαῦτα καὶ ἐπὶ Ἠλίαν ὁρᾶν· ὡς εἷς ἄνθρωπος ὢν πρὸς πλείστους ἴσχυσε διὰ τοῦ οὐρανίου πυρὸς καταγωγῆς· ἀλλὰ καὶ Μωυσῆς

tentantibus ; mutarum ritu pecudum, quo trahebantur, sequentibus ; illi tantum abfuerunt, vt similia aliis paterentur ; vt neque ignorari sint passi suam de religione sententiam ; nec latere sustinuerint, sed cunctis audientibus dixerit. *Deos tuos non colimus & statuam auream, quam erexisti, non adoramus.* Quos cum in pœnam terribilis illa fornax excepisset, non sane vim suam exeruit, ac quasi & ipsa venerata ipsos esset, a malis eos immunes conseruauit. Vniuersis ac rege ipso Deum iam verum agnoscentibus. Hos equidem non magis terras incolentium, quam in cœlis degentium chori plausu celebrarunt. Nam heroica facinora sanctorum haud quaquam esse ignota cœli incolis ; sed hos illis accursu & testes adesse, diuinus innuit apostolus, dum ait : *Spectaculum facti sumus angelis & hominibus.* Potes & hæc in Elia videre, qui vnus homo cum esset, contra plurimos præualuit,

Cap. XVIII.

Dan. III, 18.

I. Cor. IV, 9.

Cap. XVIII. XIX.

per deuocationem ignis e cœlo. Sed & Moyses vniuersam Ægyptum & Pharaonem tyrannum superauit. Idem in iis quæ de Loth, in iis quæ de Noë, quæ de multis aliis narrantur, cernere est, qui cum apparerent contemptibiles multis illustribus & potentibus superiores euaserunt.

ὅλης Αἰγύπτου καὶ Φαραὼ τοῦ τυράννου περιεγένετο· τοῦτο καὶ ἐπὶ Λὼτ, τοῦτο καὶ ἐπὶ Νῶε, καὶ ἐπὶ πολλῶν ἴδοις ἑτέρων· οἵτινες τῷ φαινομένῳ πολλὴν εὐτέλειαν ὑπερχόμενοι, πολλῶν ἐκράτουν ἐπισήμων καὶ δυνατῶν.

Cap. XIX.

Vnius fere cuiusque, quas videmus rerum, ea conditio est; vt ni eis subueniat alienæ naturæ auxilium, quantum in ipsis est, ad operandum inutiles, informesque relinquantur. Ineffabilis enim Dei sapientia mysteria & typos per ea quæ in oculos incurrunt, iisque monstrat naturam humanam sibi relictam soli esse insufficientem ad exhibendum in se perfectum virtutum ornatum, & spiritualem sanctimoniæ decorem, nisi diuinæ subsidio perfruatur manus. Sicuti terra in suis manens naturalibus, nisi agricolarum artibus laboribusque præparetur; prætereaque nisi & imbrium &

ΚΕΦ. ΙΘ.

Ἑκάστῳ τῶν φαινομένων ἦν μὴ καὶ ἑτέρου τις ξένη φύσις πρὸς βοήθειαν ἐπιγένοιτο, τὸ ὅσον καθ᾽ ἑαυτὸ ἀνέργαστόν ἐστι καὶ ἀκόσμητον. Καὶ γὰρ ἡ τοῦ Θεοῦ ἄφραστος σοφία μυστήρια καὶ τύπους διὰ τῶν ὁρωμένων δεικνύσιν, ὅτιπερ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις καθ᾽ ἑαυτὴν οὖσα τὴν ἐντελῆ τῶν ἀρετῶν διακόσμησιν, καὶ τὴν πνευματικὴν εὐπρέπειαν τῆς ἁγιωσύνης ἐκτὸς εἰ μὴ καὶ τῆς θείας ἀπολαύσοι χειρὸς, ἀδύνατός ἐστιν ἐπιδείξασθαι· οἷον ἡ γῆ καθ᾽ ἑαυτῆς μένουσα εἰ μὴ μετάσχοι τῆς διὰ τῶν γηπόνων ἐπιμελείας· εἶτα καὶ τὴν ἐκ τῶν ὄμβρων καὶ τοῦ ἡλίου καταδέξηται συνεργίαν, ἀνεπιτήδειός ἐστι καὶ ἥκιστα

διαφ-

διαρκὴς πρὸς καρπογονίαν· Καὶ οἶκος δὲ πᾶς τοῦ ἡλιακοῦ τοῦδε δεῖται φωτὸς, ὅπερ οὐκ ἔστι τῆς αὐτῆς ἐκείνῳ φύσεως· ἐπεὶ σκότους ἂν εἴη πεπληρωμένος καὶ ἄχρηστος· καὶ ἕτερα δὲ τούτοις ὁμοίως ἔχοντα ὄψει· τὸν αὐτὸν οὖν τρόπον καὶ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἀδυνάτως καθ' ἑαυτὴν ἔχουσα τοὺς καρποὺς τῆς ἀρετῆς τελείους ἀποδιδόναι, δεῖται τοῦ πνευματικοῦ γεωπόνου τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, τουτέστι τοῦ πνεύματος τοῦ Χριστοῦ· ὅπερ καὶ αὐτὸ ξένον τῆς ἡμετέρας ἀτεχνῶς φύσεως· κτίσμα γὰρ ἡμεῖς· τόδε ἄκτιστον· ἵνα καὶ τῇ ἰδίᾳ τέχνῃ γεωργῆσαν τῶν πιστῶν φημὶ τὰς καρδίας, τὰς ὅλῳ θελήματι ἑαυτὰς τῷ πνευματικῷ γεωργῷ παραδούσας τελείους τοὺς καρποὺς τοῦ πνεύματος ἀποδοῦναι παρασκευάσῃ, λάμψῃ τε τὸ ἑαυτοῦ φῶς ἐν τῇ ἐσκοτισμένῃ τοῖς πάθεσιν τῆς ψυχῆς ἡμῶν οἰκίᾳ.

ΚΕΦ Κ.

Διπλοῦς ἐστι τοῖς χριστιανοῖς ὁ πόλεμος, καὶ διπλῆ ἡ πάλη· πρός τε

solis benignos recipiat influxus, inepta est & minime sufficiens ad gignendos fructus. Cap. XIX. XX. Similiter & domus quælibet vt fiat habitabilis, eget lumine solari, alienę vtique ab ipsa naturæ; quo si careat, oppleta tenebris nulli sit vsui. His similia multa videbis. Ad hunc igitur modum humana quoque natura impotens per seipsam est, ad fructus virtutum perfectos producendos; indigetque ad id opera spiritualis agricolæ animarum nostrarum, qui est Spiritus Christi, alienæ profecto a nostra naturæ, cum nos creaturæ; ipse increatus sit; vt excolendis arte sibi propria fidelium cordibus; iis, inquam, quæ se tota voluntate spirituali colono præbent, efficiat ea feracia perfectorum Spiritus fructuum; & lumen eius splendeat in obtenebrata perturbationibus affectuum animæ nostræ domo.

CAP. XX.

Duplex christianis est bellum & duplex lucta. Nam & ea quæ se corporis oculis ob-

Cap. XX. XXI. XXII.

iiciunt, inuitant, titillando irritant & prouocant animam, ad se adfectu complectenda, & ad oblatis per ipsa voluptatibus fruendum; vltraque hæc, aduersus acris principis mundi principatus & potestates.

Cap. XXI.

Gloria Mosis quam in facie habuit, typus veræ gloriæ sanctissimi Spiritus erat; quemadmodum enim illic nemo poterat intendere oculos in Mosis faciem; sic & nunc resplendentem in anima christiana eiusmodi gloriam tenebræ affectuum non sustinent; sed ab illo abactæ fulgore diffugiunt.

Exod, xxxiv, 30. II. Cor. III, 7.

Cap. XXII.

Ei qui veritatem & Deum amat, quique cœlestem dulcedinem gustauit, & insitam concretamque penitus animæ possidet gratiam, totumque se arbitriis gratiæ permisit; omnia seculi huius exosa sunt. Præstantior quippe hic & superior est quibuscunque mundi rebus; siue aurum dixeris, siue argentum;

τὰ ὁρώμενα τῶν ὀφθαλμῶν τούτῳ· ὑπερετίζει γὰρ ταῦτα καὶ διαγαργαλίζει καὶ παρακαλεῖ τὴν ψυχὴν προσπάσχειν αὐτοῖς καὶ συνήδεσθαι· εἶτα καὶ πρὸς τὰς τοῦ δεινοῦ κοσμοκράτορος ἀρχὰς καὶ ἐξουσίας.

ΚΕΦ ΚΑ.

Ἡ δόξα Μωσέως, ἣν ἐπὶ τοῦ προσώπου εἶχε, τύπος τῆς ἀληθοῦς δόξης τοῦ παναγίου πνεύματος ἦν· ὃν γὰρ τρόπον ἐκεῖ πᾶς ὅστις ἀτενίσαι ἀδύνατος· οὕτω καὶ νῦν ταύτην τὴν δόξαν τὴν ψυχὴν χριστιανὴν ἐπιλάμπουσαν τὸ τῶν παθῶν σκότος οὐχ ὑπομένει· ἀλλ' ὑπὸ τῆς αὐγῆς ταύτης ἀποδιωκόμενον φεύγει.

ΚΕΦ. ΚΒ.

Τῷ φιλαλήθει καὶ φιλοθέῳ καὶ τῆς ἐπουρανίου γλυκύτητος γευσαμένῳ, ἔμφυτόν τε καὶ κεκραμένην ἐν τῇ ψυχῇ κεκτημένῳ τὴν χάριν, καὶ ὅλως ἑαυτὸν τοῖς θελήμασι τῆς χάριτος ἐπιτρέψαντι, πάντα τὰ τοῦ αἰῶνος τοῦδε διὰ μίσους ἐστί· κρείττων γὰρ οὗτος τοῦ κόσμου καθέστη παντὸς· κἂν χρυσὸν εἴπῃς, κἂν ἄργυ

ἀργυρον, κἂν τιμὰς καὶ δόξας, κἂν μακαρισμοὺς καὶ ἐπαίνους· ὑπ' οὐδενὸς ἁλῶναι τῶν τοιούτων δύναται· καθότι πλούτου ἄλλου καὶ τιμῆς ἄλλης, ἑτέρας δὲ δόξης εἰς πεῖραν ἀφῖκται, καὶ ἡδονῇ ἀφθάρτῳ τρέφεται τὴν ψυχὴν, καὶ αἴσθησιν ἔχει καὶ πληροφορίαν πᾶσαν διὰ τῆς κοινωνίας τοῦ πνεύματος.

ΚΕΦ. ΚΓ.

Οὗτος, ὁπόση τῷ λογικῷ ποιμένι διαφορὰ πρὸς τὰ ἄλογα θρέμματα, τοσοῦτον ἐν συνέσει τε καὶ γνώσει καὶ διακρίσει, τῶν ἀνθρώπων διαφέρων ἐστί· καὶ γὰρ ἄλλου πνεύματος, καὶ ἄλλου νοὸς, ἄλλης τε συνέσεως καὶ σοφίας παρὰ τὴν τοῦ κόσμου τούτου μετέχει σοφίαν· σοφίαν γάρ φησι λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις· σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου· οὐδὲ τῶν Ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν καταργουμένων· ἀλλὰ λαλοῦμεν σοφίαν Θεοῦ, ἐν μυστηρίῳ· διὰ ταῦτα καὶ πάντων τῶν ἀνθρώπων τὸ τοῦ κόσμου πνεῦμα ἐχόντων, καθάπερ εἴρηται, εἴτε φρο-

siue honores & dignitates, si- Cap.
ve congratulationes & lau- XXII.
des; nullo talium capi pot- XXIII.
est: quoniam aliarum longe diuitiarum, alterius excellentioris, dignitatis gustum experiendo percepit, & voluptate incorruptibili anima eius alitur; sensuque intimo ac possessione beata communicatis ab inhabitante ipsi Spiritu fruitur bonis.

Cap. XXIII.

Huius tanta est supra vulgares homines excellentia, quantum ratione præditus pastor eminet supra brutas pecudes tantum, inquam, antistat mortalium ceteris sapientia, scientia, discretione, quippe qui alium Spiritum, aliam mentem, aliam prudentiam ac sapientiam, quam prudentia mundi est, possidet. Sapientiam enim, inquit, *loquimur inter perfe-* I.Cor.
ctos, sapientiam vero non hu- II, 6.
ius seculi; sed loquimur Dei sapientiam in mysterio. Propter hæc cunctis hominibus, mundi spiritum habentibus, vti dictum est, seu prudentiæ,

Cap. XXIII. XXIV. seu sapientiæ comparatione, ille a nobis descriptus immenso interuallo superemi-
net; siquidem hic *omnes homines diiudicat*, secundum quod scriptum est. *I. Cor. II, 15.* Spiritualis, inquam, cognoscit vnumquemque, discernens, vnde loquatur, vbi stet, in quibus versetur. Ipsum autem vicissim dignoscendi aut diiudicandi, nemini spiritum mundi habentium facultas est; nisi, qui pariter cum eo diuinitatis impertitus Spiritu fuerit, vt ait de talibus loquens diuinus apostolus: *I. Cor. II, 13.* *Spiritualibus spiritualia comparantes; animalis autem homo non percipit quæ sunt Spiritus Dei. Stultitia enim est illi; spiritualis autem iudicat omnia: & ipse a nemine iudicatur.*

νίμων εἴτε σοφῶν, ὁ τοιόσδε τοῖς ὅλοις διενήνοχε· καὶ πάντας μὲν ἀνθρώπους ἀνακρίνει, κατὰ τὸ γεγραμμένον· ὁ τοιοῦτος γινώσκει τε ἕκαστον πόθεν τε λέγει καὶ ποῦ ἕστηκε, ἐν τίσιν ἐστίν· αὐτὸν δὲ οὐδεὶς τῶν ἐχόντων τὸ τοῦ κόσμου πνεῦμα διαγινώσκειν τε καὶ ἀνακρίνειν δύναμις, ὅτι μὴ ἐκείνῳ ᾧ τὸ ὅμοιόν ἐστι τῆς θεότητος πνεῦμα· κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον· πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίνοντες· ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ· μωρία γάρ ἐστι τούτῳ· ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει μὲν πάντα· αὐτὸς ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται.

Cap. XXIV.

Non aliter cuiquam contingere sanctissimi huius Spiritus participatio potest, quam si plane peregrinus factus huic seculo, totum se addicat inquisitioni charitatis Christi; ita vt omnibus quæ circa materiam versantur, curis

ΚΕΦ. ΚΔ.

Τοῦ παναγίου δέ φησι τούτου πνεύματος ἀμήχανον ἄλλως τυχεῖν, εἰ μὴ πάντων τις τῶν τοῦ αἰῶνος τούτου ξένος γενόμενος, πρὸς τὴν ζήτησιν τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀγάπης ἑαυτὸν ἀποτάξειεν, ἵνα πασῶν τῶν κατὰ τὴν ὕλην μεριμνῶν ἀνεθεὶς ὁ νοῦς,

περὶ

περὶ τὸ ἕνα τοῦτον σκοπὸν ἀπασχολῆσαι μόνον· καὶ οὕτω καταξιωθείη μετὰ Χριστοῦ εἰς ἓν πνεῦμα γίνεσθαι, ὥς φησιν ὁ ἀπόστολος· ὁ κολλώμενος τῷ Κυρίῳ ἔσται εἰς ἓν πνεῦμα· ψυχῇ δὲ τῇ ὅλως τινὶ τῶν τοῦ αἰῶνος τούτου συνδεδεμένῃ καὶ πρὸς αὐτὸν ἐχούσῃ, οἷον πλούτῳ ἢ δόξῃ, ἢ φιλίᾳ τῇ κατὰ κόσμον, οὐκ ἔσται δυνατὸν φυγεῖν καὶ διαπεράσαι τὸ σκότος τῶν πονηρῶν δυνάμεων.

solutus animus, vni huic adsequendo scopo vacet, quo sic dignus fiat in vnum cum Christo coalescere spiritum, vt ait apostolus: *Qui adhæret Domino vnus spiritus est.* Animæ vero quæ omnino cuipiam rerum huius seculi defixa est, aut in eam affectu aliquo propendet; puta divitiis, gloriæ, aut amicitiæ mundanæ, non erit possibile fugere, & traiiciendo perrumpere tenebras diabolicarum potestatum.

Cap. XXIV. XXV.

I. Cor. VI, 17.

ΚΕΦ ΚΕ.

Αἱ φιλαλήθεις ψυχαὶ καὶ φιλόθεοι οὐδὲ τὴν βραχεῖαν ὕφεσιν τοῦ πρὸς τὸν Κύριον ἔρωτος ὑπομένουσιν· ἀλλ' ὅλαι δι' ὅλου τῷ σταυρῷ τούτου προσηλωμέναι τὴν τῆς πνευματικῆς προκοπῆς αἴσθησιν ἐν ἑαυταῖς γινομένην ἐπιγινώσκουσι· πτερωμέναι γοῦν τούτῳ τῷ πόθῳ, καὶ ὡς εἰπεῖν, ἔκπεινοι οὖσαι περὶ τὴν δικαιοσύνην τῆς ἀρετῆς, καὶ τὴν τοῦ ἀγαθοῦ πνεύματος ἔλλαμψιν, κἂν μυστηρίων ἄξιαι θείων, κἂν εὐφροσύνης ἐπουρανίου καὶ χάριτος μέτοχοι γένον-

CAP. XXV.

Veritatis & Dei amantes animæ, ne breuem quidem intermissionem admittere sustinent amoris quo erga Dominum flagrant; sed totæ ex toto cruci huius confixæ, spiritualem profectum sensu quodam intimo & arcana intelligunt experientia. Vulneratæ igitur isto desiderio, &, vt sic dicam, famelicæ iustitiæ omniumque virtutum, atque illustrationis boni Spiritus, etsi mysteriis dignæ divinis; etsi lætitiæ cœlestis & gratiæ factæ participes sint,

Cap. XXVI. XXVII non tamen in se confidunt, neque esse se aliquid putant; sed quanto abundantius consequuntur spiritualia dona, tanto auidius inexplebiliter inhiant vlteriori participationi cœlestium gratiarum; tantoque ad hanc se laboriosius enitendo disponunt. Rursus quanto dulcius sentiunt se proficere in Spiritu, tanto quasi gulosius appetunt perceptionem deliciarum earundem; & spiritualiter locupletatæ, sibi quantum in ipsis est, pauperes videntur

Sir. XXIV, 29. iuxta diuinam scripturam: *qui edunt me adhuc esurient; & qui bibunt me, adhuc sitient.*

Cap. XXVI.

Tales animæ & gratiam accipiunt plenæ liberationis a perturbationibus affectuum; & illustrationem & communionem diuini Spiritus in plenitudine gratiæ perfecte adsequuntur. Diuersæ autem ab his, pigræ, laborum impatientes, non quærunt sanctificationem cordis (vnde & quasi in carne adhuc existunt) non ex parte sed

ται, οὐ πεποίθασι περὶ αὐταῖς, οὐδὲ εἶναί τι οἴονται· ἀλλ᾽ ὅσῳ χαρισμάτων ἀξιοῦνται πνευματικῶν, τοσούτῳ μᾶλλον ἀπλήστως ἔχουσαι τῶν οὐρανίων φιλοπονώτερον ἐκζητοῦσι· καὶ ὅσῳ πνευματικῆς αἰσθάνονται προκοπῆς, τοσούτῳ δὴ καὶ λιχνότεραι πρὸς τὴν μετάληψιν τούτων γίνονται· καὶ πνευματικῶς πλουτοῦσαι τό γε παρ᾽ ἑαυταῖς πενομέναις ἐοίκασι, κατὰ τὴν θείαν γραφήν· οἱ τρώγοντες γάρ με, φησὶν, ἔτι πεινάσουσι, καὶ οἱ πίνοντές με ἔτι διψήσουσιν.

ΚΕΦ. Κϛ.

Αἱ τοιαῦται ψυχαὶ καὶ τῆς τῶν παθῶν ἐλευθερίας παντάπασιν ἀξιοῦνται, καὶ τὴν τοῦ θείου πνεύματος ἔλλαμψίν τε καὶ κοινωνίαν ἐν πληρώματι τῆς χάριτος τελείως κομίζονται· ὅσαι δὲ ὀκνηραί τε καὶ ἀφερέπονοι, καὶ μὴ ζητοῦσαι τὸν τῆς καρδίας ἁγιασμὸν, ἐντεῦθεν ὡς ἐν σαρκὶ ἔτι τυγχάνουσιν, οὐκ ἐκ μέρους ἀλλ᾽ ὁλοκλήρως δι᾽

ὑπο-

ὑπομονῆς δέξασθαι καὶ μακροθυμίας. μηδὲ κοινωνῆσαι τῷ πνεύματι τῷ παρακλήτῳ κατὰ πᾶσαν αἴσθησιν καὶ πληροφορίαν ἠλπίκασι, καὶ δι' ἐκείνου τῶν παθῶν τῆς κακίας ἀπαλλαγῆναι αὐταί, κἂν χάριτος θείας ἀξιωθεῖεν. ἀλλ' ὑπὸ τῆς κακίας κλεπτόμεναι πάσης φροντίδος ἑαυτὰς ἀνῆκαν· ἅτε λαβοῦσαι τὴν χάριν, καὶ τῆς ἐξ αὐτῆς τυγχάνουσαι παρακλήσεως, καὶ πνευματικῆς γλυκύτητος ἀπολαύουσαι· ταύτῃ καὶ ῥᾴδιαί εἰσιν οἰηθῆναι, μὴ συντριβόμεναι τὴν καρδίαν, μηδὲ τῷ φρονήματι ταπεινούμεναι μηδὲ ἔκδιψοι οὖσαι, καὶ πρὸς τὸ τέλειον μέτρον τῆς ἀπαθείας κατατεινόμεναι· ἐναπομείνασαι δὲ τῇ ὀλίγῃ ταύτῃ τῆς χάριτος παρακλήσει, καὶ εἰς ἔπαρσιν οὐκ εἰς ταπείνωσιν προκόψασαι, μᾶλλον καὶ οὗπερ ἠξιώθησαν χαρίσματος ἔστιν ὅτε ἀπογυμνοῦνται. ψυχὴ γὰρ ὡς ἀληθῶς φιλόθεος, ὡς ὁ λόγος ἔφθη δηλώσας, κἂν μυρίας μετέλθῃ δικαιοσύνας, κἂν ἄκραις ἀγρυπνίαις ἐκτρίψῃ τὸ

integram per perſeuerantiam Cap. XXVII
& patientiam recipere; quæ neque ſperant omnibus ſenſibus & plena fiducia cordis participes Spiritus Paracleti fieri, perque ipſum a perturbationibus malitiæ liberari, licet gratiam diuinam adeptæ ſint. Sed a malitia illuſæ omnem ſolicitudinem remittunt, veluti receperint iam gratiam, & quæ ex ipſa fluit, conſolationem, & ſpirituali dulcedine perfruantur. Vnde & faciles in tumorem mentis incidunt, non contritæ corde, nec ſitientes, nec anhelantes ad perfectam extinctionis affectuum menſuram; acquieſcentes exigua hac gratiæ conſolatione; & magis in elationem, quam in humilitatem proficientes, vnde & gratia potius, quam conſecuti erant, ſpoliantur. Non ſic vere Dei amans anima, vt præcedens declarauit ſermo; quantumlibet enim innumeris ſe commendabilem fecerit officiis virtutum; etiamſi acerrimis vigiliis corpus extriuerit; vtcunque do-

Cap. XXVI. XXVII nis Spiritus magnis & variis, etiam reuelationum & communicationis mysteriorum fuerit digna habita; de se tamen adeo sentit modice, vt sibi videatur, ne rudimentum quidem adhuc ponere cepisse vitæ secundum Deum rectæ; nedum se possidere vllam præstantiorum in via Spiritus æstimet dotium; tota interim, vehementi charitatis nisu ad Christum insatiabiliter amandum incumbeas.

σῶμα, κἂν χαρισμάτων τοῦ πνεύματος διαφόρων, ἀποκαλύψεών τε καὶ μυστηρίων ἀξιωθείη, οὕτως ἔχει μετρίως ὡς μήπω τῆς κατὰ Θεὸν ἀγωγῆς ἠργμένη, μηδὲ κτησαμένη τι τῶν δεξιωτέρων, ἐρωτικῶς καὶ ἀπλήστως πρὸς τὴν κατὰ Χριστὸν ἀγάπην διακειμένη.

Cap. XXVII.

Ad hunc gradum pertingere, neque cito, neque facile contingit vlli. Sed præcedant necesse est multi labores & certamina, moræ longæ & studium cum probatione & tentationibus variis, vsque dum ad perfectam mensuram quietis perturbationem perveniatur. Ita enim demum per cuncta contentionum ærumnarumque genera exploratus, & tentationibus a malitia suscitatas animose toleratis, magnorum denique honorum, & donorum Spiritus, opumque diuinarum

ΚΕΦ. ΚΖ.

Εἰς τὰ μέτρα δὲ ἐφικέσθαι ταῦτα, οὔτε ἀθρόως, οὔτε ῥᾳδίως ἐφικτὸν οὐδενί· ἀλλὰ πολλῶν πόνων καὶ ἀγώνων ἡγησαμένων, χρόνων τε καὶ σπουδῆς, μετὰ δοκιμασίας καὶ πειρασμῶν ποικίλων, ἄχρι καὶ τοῦ τελείου φημὶ τῆς ἀπαθείας μέτρου· οὕτω γὰρ πρός, πάντα πόνον καὶ κόπον ἐξετασθείς, καὶ ὅλους πειρασμοὺς τοὺς ὑπὸ τῆς κακίας ἐπαγομένους εὐψύχως ὑπενεγκών, τότε καὶ τῶν μεγάλων τιμῶν καὶ χαρισμάτων τοῦ πνεύματος, καὶ τοῦ θείου πλούτου καταξιοῦται· εἶτα καὶ κληρονό-

ρονόμος τῆς οὐρανίου γίνεται βασιλείας.

beatur; postremoque heres sit regni cœlestis. Cap. XXIIX

ΚΕΦ. ΚΗ.

Ἡ ψυχὴ δὲ οὐκ ἔχουσα μὲν τὴν εἰρημένην τῆς πολιτείας ἀκρίβειαν· μήπω δὲ τοῦ ἁγιασμοῦ τοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ τὴν αἴσθησιν δεξαμένη, πενθείτω καὶ ζητείτω παρὰ τοῦ Κυρίου θερμῶς, ἵνα τοῦ ἀγαθοῦ τούτου καὶ τῆς ἐνεργείας τῆς ἐν νῷ δι' ἀρρήτων θεωριῶν γινομένης τοῦ πνεύματος ἐπιτύχῃ· ὥσπερ δὲ κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν νόμον οἱ σωματικοῖς ἁλόντες ἁμαρτήμασιν, ἀφορίζονται μὲν παρὰ τοῦ ἱερέως τὸ πρότερον· εἶτα τὴν κατὰ λόγον μετάνοιαν ἐπιδεδεικνυμένοι, καὶ τῆς κοινωνίας μεταποιοῦνται· ὅσοι δὲ ἁπλῶς καὶ καθαρῶς βεβιώκασι, προκόπτουσί τε πρὸς ἱερα[illegible]την, καὶ ἀπὸ τοῦ ἐξωτέρου τόπου τὴν ἔσω τοῦ θυσιαστηρίου μετάστασίν τε καὶ τάξιν ἀπολαμβάνουσιν, ἵνα λειτουργοὶ καὶ πάρεδροι τοῦ Κυρίου διατελῶσιν· οὕτω δὴ σκοπῶμεν καὶ περὶ τῆς μυστικῆς τοῦ πνεύματος κοινωνίας, περὶ ἧς τῷ ἀποστόλῳ εἴρηται· ἡ χάρις τοῦ Κυ-

Capvt XXVIII.

Anima vero non habens quidem hanc, de qua diximus, exquisitæ conuersationis solertiam; neque dum intimi sensus experimento sibi conscia eius, quæ est in corde suo, sanctificationis, lugeat & quærat a Domino feruenter, vt boni huius & operationis Spiritus, quæ in mente fit per arcanas contemplationes, efficiatur compos. Porro quemadmodum iuxta ecclesiasticam legem, in delictis deprehensi corporeis, segregantur quidem primum per sacerdotem; deinde præscripta canonibus pœnitentia exhibita, communioni restituuntur; qui vero sine offensione & pure vixerunt, promouentur ad sacerdotium, & ab exteriori loco interius ad altaris viciniam admissi, statum iam & ordinem accipiunt, vt ministri & assessores Domino fiant: ad consimilem modum rem se habere reputemus in hac

Cap. XXIIX

mystica Spiritus communione, qua dictum ab apostolo est; *Gratia Domini nostri Iesu Christi, & charitas Dei & Patris, & communicatio sancti Spiritus.* Videbis, inquam, similem hic quoque quasi disciplinæ ordinem. Habitat enim diuina Trinitas in anima pure viuente, cum adiuuante ipsam diuinæ benignitatis auxilio; habitat autem non in quantum in se est; sic enim est incomprehensibilis vniuersæ, quanta est creaturæ; sed in quantum aptus & capax est homo. Postquam vero anima in quopiam offenderit, transgrediens ordinem diuinum, ac Dei spiritum contristauerit, eiicitur & segregatur a Spirituali lætitia mens, diuina quidem gratia, & charitate omni, & operatione Spiritus sese contrahentibus; lapsa in defectum anima afflictionibus interim, & tentationibus, & malignorum spirituum vexationibus tradita; quoad rursus recte iam ambulans, denuo se ad

II. Cor. XIII, 13.

ρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος· ὄψεις σωζομένην ἀκολουθίαν· ἐνοικεῖ μὲν γὰρ ἡ θεία τριὰς ἐν τῇ καθαρῶς ἐχούσῃ ψυχῇ, τῆς θείας χρηστότητος συνεφαπτομένης· ἐνοικεῖ δὲ οὐ καθ' ὅ ἐστιν· ἀχώρητος γὰρ καὶ αὐτῇ πάσῃ τῇ κτίσει· ἀλλὰ καθ' ὅσον γοῦν ἐπιτηδείως ἔχει καὶ δεκτικῶς ὁ ἄνθρωπος· ἐπειδὰν δέ τι παρατραπῇ τῆς τοῦ Θεοῦ κατὰ γνώμην διαγωγῆς, καὶ τὸ θεῖον πνεῦμα λυπήσειεν, ἐκβάλλεται καὶ ἀφορίζεται τῆς πνευματικῆς εὐφροσύνης ὁ νοῦς· τῆς μὲν θείας χάριτος καὶ τῆς ἀγάπης καὶ πάσης τῆς ἀγαθῆς τοῦ πνεύματος ἐνεργείας συστελλομένης· [illegible]νου δὲ θλίψεσί τε καὶ πειρασμοῖς καὶ πονηροῖς πνεύμασι παραδιδομένου· καὶ μέχρις ἂν πάλιν ὀρθοποδήσειεν ἡ ψυχὴ πρὸς τὴν τοῦ πνεύματος εὐαρέστησιν· εἶτα διὰ πάσης ἐξομολογήσεώς τε καὶ ταπεινώσεως τὴν μετάνοιαν ἐπιδειξαμένη, τότε καὶ αὖθις τῆς ἐπισκοπῆς ἀξιοῦται τῆς χάριτος, καὶ

καὶ τὴν οὐράνιον εὐφροσύνην πλέον ἢ κατὰ τὸ πρότερον ἀπολαμβάνει· εἰ δὲ πρὸς μηδὲν τὸ πνεῦμα λυπήσειεν, ἀλλ' εἴη ζῶσά τε εὐαρέστως, καὶ λογισμοῖς μὲν πᾶσι πονηροῖς ἀντιπαττομένη, τῷ Κυρίῳ δὲ κολλωμένη διαπαντὸς, ἡ τοιαύτη δικαίως ἄρα καὶ ἀκολούθως προκόπτει ψυχὴ, καὶ δωρεῶν ἀφάτων ἀξιοῦται, ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καὶ ἀπὸ ἀναπαύσεως εἰς τελειοτέραν ἀνάπαυσιν μετατίθεται· εἶτα καὶ εἰς τὸ τέλειον τοῦ χριστιανισμοῦ μέτρον ἀφικομένη, τοῖς τελείοις ἐργάταις, καὶ τοῖς ἀμώμοις τοῦ Χριστοῦ λειτουργοῖς κατὰ τὴν αἰώνιον αὐτοῦ συνταγήσεται βασιλείαν.

Spiritus beneplacitum adaptauerit; deinde velut per omnes circumducta pœnitentium gradus, confessione nempe & humiliatione, visitatione tandem iterum gratiæ beatur; quin & cœlestis vberiorem interdum mensuram lætitiæ recipit. Quod si nulla in re Spiritum contristauerit, sed iuxta Dei beneplacitum vixerit, cunctis prauis cogitationibus valide resistens, Dominoque indiuulse adhærens; talis merito ac consequenter, nusquam interrupto auctu proficit anima, donisque ineffabilibus instruitur; nec non a gloria in gloriam, a quiete in perfectiorem quietem transferetur. Denique & vsque ad supremum, quo perducere christianismus hominem potest, perfectionis apicem progressa, perfectis operariis, & inculpatis Christi ministris in æterno regno adiungetur. Cap. XXIIX. XXIX.

ΚΕΦ. ΚΘ.

Τὰ φαινόμενα ταῦτα τύπους οἶμαι καὶ σκιὰς τῶν κρυφίων εἶναι· τὸν ναὸν τὸν ὁρώμενον τοῦ τῆς καρδίας ναοῦ, τὴν ἱερέα, τοῦ ἀληθινοῦ ἱερέως τοῦ τοῦ Χριστοῦ

Cap. XXIX.

Hæc quæ videmus in paulo ante memorato sacrorum ritu, figuras esse putant vmbras occultorum. Templum puta visibile, cordis; sacerdo-

Cap. XXIX.

tem, veri ſacerdotis Chriſti gratiam; & ſic porro. Vt igitur in eccleſia viſibili niſi prius fiant ſacræ lectiones, & quæ cetera canone eccleſiaſtico conſequi debent, procedant, pſalmodiæ & ſacrum ipſum myſterium corporis & ſanguinis Chriſti peragi a ſacerdote, inconſequens eſt. Viciſſim autem, ſi vel maxime eccleſiaſticus canon expletus fuerit, oblatio autem myſtica non celebretur a ſacerdote, nec euchariſtia & communio corporis Chriſti adminiſtretur, haud perfecte abſoluitur eccleſiaſticarum cerimoniarum ordo, & mancus mutiluſque Dei cultus ac religio eſt. Sic mihi tu de chriſtiano quolibet cogita. Si enim is in ieiunio quidem & vigilia, & in pſalmodia item & in cunctis officiis virtutum vniuerſarum omni ſe diligentia exercuerit; nec tamen eo vnquam proficiendo pertingat, vt myſtica Spiritus operatio in altari cordis eius a gratia cum ſenſu intimo, & omnis ſpiritualis quietis arca-

χάριτος· καὶ ἐφεξῆς οὕτως· ὥσπερ οὖν ἐπὶ τῆς δὲ τῆς ὁρατῆς ἐκκλησίας, ἂν μὴ πρότερον αἱ ἀναγνώσεις, αἱ ψαλμῳδίαι τε, καὶ τίς ἐστιν ἀκολουθία τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βαθμοῦ, προχωρήσειεν, αὐτὸ τὸ θεῖον μυστήριον τοῦ σώματός τε καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ τὸν ἱερέα ἐπιτελεῖν οὐκ ἀκόλουθον· εἶτα κἂν πᾶς μὲν ὁ ἐκκλησιαστικὸς κανὼν ἐπιτεθείη, ἡ μυστικὴ δὲ τῆς προσφορᾶς ὑπὸ τοῦ ἱερέως εὐχαριστία, καὶ ἡ κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ μὴ γίνηται, οὔπω ὁ ἐκκλησιαστικὸς τελεσιουργήθη θεσμὸς, καὶ ἐλλιπής ἐστιν ἡ λατρεία τοῦ μυστηρίου· οὕτω μοι καὶ τὰ τοῦ χριστιανοῦ νόει· ἂν γὰρ νηστείαν μὲν καὶ ἀγρυπνίαν καὶ ψαλμῳδίαν, ὅλην τε ἄσκησιν καὶ ἀρετὴν πᾶσαν κατορθωκὼς εἴη· ἡ μυστικὴ δὲ τοῦ πνεύματος ἐνέργεια τῷ θυσιαστηρίῳ τῆς αὐτοῦ καρδίας ὑπὸ τῆς χάριτος κατ' αἴσθησιν πᾶσαν καὶ πνευματικὴν ἀνάπαυσιν μὴ ἐπιτελοῖτο, ἀτελὴς ἡ τοιάδε πᾶσα τῆς ἀσκήσεως ἀκολουθία καὶ σχεδὸν ἀργὴ, οὐκ ἔχουσα τὴν τοῦ πνεύμα-

τος

τος ἀγαλλίασιν μυστικῶς ἐν τῇ καρδίᾳ ἐνεργουμένην.

na experientia peragatur, imperfecta fuerit tota illa præcedens series religiosarum obseruationum, & ferme inutilis non habens exultationem spiritualem, arcane in corde productam. Cap. XXX.

ΚΕΦ. Λ.

Καλὸν ἡ νηστεία, καλὸν ἡ ἀγρυπνία, καλὸν ὁμοίως ἡ ἄσκησις, καὶ ἡ ἐπὶ ξένης διαγωγή· καὶ προοίμια ταῦτα πολιτείας θεοφιλοῦς· ἀλόγιστον δὲ ἀτεχνῶς τὸ ἁπλῶς τοῖς τοιούτοις ἐπιθαρρεῖν· ἔστι γὰρ ὅτε καὶ χάριτός τινος ἐν μετοχῇ καθιστάμεθα· καὶ ἡ κακία ἔνδον ὑποκαθημένη, καθάπερ ἐν τοῖς ἄνω λέλεκται, σοφίζεται καὶ ὑποχωρεῖ ἑκοῦσα, οὐ πράττει τὰ ἑαυτῆς· ἀλλὰ ποιεῖ νομίσαι τὸν ἄνθρωπον, διακεκαθάρθαι τὸν νοῦν· καὶ τὸ λοιπὸν ἐξάγει πρὸς οἴησιν τελειότητος· εἶτα λῃστρικῶς ἐπιτίθεται καὶ τῶν κατωτάτων ἄχρι καταφέρει τῆς γῆς· οἱ γὰρ ἄνθρωποι πολλάκις εἴκοσιν ἔτη [illegible] λῃσταί τινες ἢ στρατιῶται τὸ ἐπιτήδευμα, μηχανάς τε κατὰ τῶν πολεμίων ἐπίστανται, ὑποκάθηνταί τε καὶ ἐνέδρας ἐπι-

Cap. XXX.

Bonum est ieiunium, bona vigilia, bona similiter omnis exercitatio, & vita peregre traducta; ceterum hæc prooemia sunt status & conuersationis Deum vere amantium; vnde inconsultum profecto est iis magnopere confidere. Est enim, quando gratia cuiusdam participes fiamus; & tum malitia intus in nobis subsidens, (prout superius est memoratum a nobis) subdole agit & sponte se subtrahit; nec operatur, quæ sua sunt. Sed hominem inducit, vt existimet, mentem suam esse emendatam: & sic porro impellit eundem in perfectionis persuasionem. Tum vero latronũ ritu in ipsum facit impetum, eumque in infima vsque terræ præcipitat. Sunt homines innutriti tractationi ar-

Cap. XXX. morum, qui annis viginti aut latrocinio, aut militiæ aſſueuere; quique ſciunt machinationes in rebus militaribus. Hi ſubſident, & inſidiis intendunt, ac hoſtium auertunt aures; & ſic inſilientes trucidant ex improuiſo. Quanto magis malitia, tot millium annorum, & opus hoc perdendi animas ſibi proponens, inſidias nouerit eiuſmodi in cordis abſcondito comminiſci, & temporibus opportunis de induſtria. Immo tam eſſe & non operari, vt animam ipſam in perſuaſionem perfectionis pertrahat? An ergo cum hi tali dolo & ſucceſſu fraudes ſtruere didicerint vſu duarum decadum annorum: exiſtimabimus diabolum, qui nobis ingenitæ prauitati præſidet, non multo plus etiam in hoc genere ſcire ac poſſe? vt pote qui chriſtianiſmi fundamentum, quantacunque quis obierit omnium officia virtutum, his tamen non acquieſcere; non iis confidere; non inde magnum quid ſe feciſſe, reputare; neque vbi gratiæ particeps eſt factus, repente, ac ſe comprehendiſſe arbitrari; multo minus velut iam ſaturum otiari;

νοοῦσι, καὶ τὰ τῶν ἐχθρῶν λαμβάνουσιν ὦτα, καὶ κτείνουσιν ἀνελπίστως περιβαλόντες· πόσῳ γε μᾶλλον ἡ κακία τοσαύτας χιλιάδας ἐτῶν γεγυμνασμένη, καὶ τοῦτο ἔργον ἑαυτῆς τιθεμένη τὸ σπουδαιότατον τὸ ἀπολεῖν ψυχάς, ἐνέδρας εἴδε τοιαύτας ἐν ἀποκρύφῳ τῆς καρδίας ἐπινοεῖν, καὶ κατὰ καιροὺς ἀτρεμεῖν ἐπιτηδές, καὶ μὴ ἐνεργεῖν· ὥστε τὴν ψυχὴν ἑλκύσαι πρὸς οἴησιν τελειότητος· ὁ μέντοι θεμέλιος τοῦ χριστιανισμοῦ, κἂν πάσας τις μετέλθῃ δικαιοσύνας, μὴ ἐπαναπαύεσθαι ταύταις, μηδὲ ἐπιθαῤῥεῖν, μηδὲ μέγα τι πεποιηκέναι λογίζεσθαι· κἂν μέτοχος χάριτος καταστῇ, μὴ νομίσαι κατειληφέναι· μηδὲ κατακόρως ἔχειν· ἀλλὰ πεινᾶν τέ τε καὶ διψᾶν ἔτι, πενθεῖν καὶ κλαίειν, καὶ συντετριμμένην ὅλως τὴν καρδίαν ἔχειν.

otiari; quin tum magis esurire ac sitire: lugere ac flere, ac contritum penitus cor habere. Cap. XXXI.

ΚΕΦ. ΛΑ.

Νόει μοι τὴν πνευματικὴν κατάστασιν οὕτως ἔχειν· ὑπόθου τινὰ εἶναι βασιλικὸν οἶκον· τούτῳ δὲ αὐλὰς ὑπεῖναι διαφόρους, καὶ πρόθυρά τινα τῆς οἰκίας ἄλλας ἐξωτέρας· καὶ οὕτω πάλιν κατὰ τὸ ἀκόλουθον ἐνδοτέρας, ἐν αἷς τὴν πορφύραν καὶ τοὺς θησαυροὺς εἰκὸς ἀποκεῖσθαι· εἶτα καὶ τὴν τούτων αὖθις ἐσωτέραν, ὅπου τὴν βασιλικὴν εἶναι διαγωγὴν ἐπιτήδειον· ὥσπερ οὖν εἴ τις τὰς ἐξωτέρας αὐλάς τι καὶ μονὰς ἀπαντήσας, εἰ δόξει τοὺς ἔνδον οἴκους κατειληφέναι, πεπλάνηται· οὕτω δὴ καὶ κατὰ τὸ πνευματικὸν ἀκολούθως· οἱ πρὸς γαστέρα καὶ ὕπνον διαμαχόμενοι, ψαλμοῖς τε καὶ εὐχαῖς διηνεκῶς προσκείμενοι, μὴ νομιζέτωσαν ἤδη τοῦ τέλους καὶ τῆς καταπαύσεως ἐπιβῆναι· πόθεν; ἔτι γὰρ αὐτοῖς περὶ τὰ πρόθυρα καὶ τὰς αὐλὰς ἡ ἀναστροφή· οὐχ ἵνα τὴν πορφύραν καὶ τοὺς θησαυροὺς ὑποκεῖσθαι τοὺς

Cap. XXXI.

Cogita mihi; sic se habere spiritualem statum. Finge tibi animo palatium quoddam regium, aulis constans diuersis; ac vestibula quidem principio extare, partesque anteriores ædium; tum introrsum continua serie penitius recedentes alias, in quibus & purpuram & thesauros virisimile sit latere reposita. Deinde rursus post has adhuc interiora conclauia: vbi diversari rex ipse creditur. Vt igitur si quispiam istiusmodi extimas tantum quasdam forte ingressus mansiones, existimaret se ipsa iam penetralia domicilii tenere, vehementer erraret: ita in rebus spiritualibus se res habet; qui bellum ventri & somno inferentes, in psalmorum quoque decantatione, & continuatione precum perseuerant, ne putent, se peruenisse iam ad metam, ac quietis inscendisse cubile. Vnde

Cap. XXXI.

enim hæc persuasio? Adhuc eorum in primoribus porticibus & circa aulas hæret conuersatio; nondum vbi purpura & thesauri regii sunt repositi; licet gratiæ spiritualis alicuius sint beati; ne quæso hoc eos decipiat, vt apicem arripuisse iam se perfectionis putent. Explorare aliquem æquius fuerit; ecquid in suo vase fictili thesaurum inuenerit? Ecquid iam induerit Spiritus purpuram? An regem viderit, & conquieuerit? Peccatum autem subrepsisse putet, in membra omnia; & cogitationes quoque cordis occupasse. Deinde postquam homo requisiuit Spiritus gratiam, eam venire, & duas apprehendisse forsitan animæ partes. Id cum sentiret imperitus gratiæ huius, opinatur, vniuersa pariter animæ membra gratiæ comprehensa vi teneri, ac peccatum ex ea prorsus eradicatum; nesciens plerasque adhuc animæ partes occupari a peccato. Concesso enim (vt sæpius demonstratum est)

βασιλικοὺς ὑπάρχειν· καὶ χάριτός τινος πνευματικῆς ἠξιώθησαν· μηδὲ τοῦτο πάλιν αὐτοὺς ἀπατάτω, τοῦ τέλους ἐπιτυχεῖν· ἐρευνᾶν οὖν προσῆκεν, εἰ εὗρεν ἐν τῷ ὀστρακίνῳ τούτῳ σκεύει τὸν θησαυρόν· εἰ ἐνεδύσατο τοῦ πνεύματος τὴν πορφύραν· εἰ τὸν βασιλέα εἶδε καὶ ἀνεπαύσατο· καὶ γὰρ οἴου μοι πάλιν τὴν μὲν ψυχὴν βάθος τι ἔχειν καὶ μέλη πολλά· τὴν δὲ ἁμαρτίαν ὑπεισελθοῦσαν τὰ μέλη πάντα, καὶ τὰ νοήματα τῆς καρδίας καταλαβεῖν· εἶτα ἐπιζητήσαντος τοῦ πνεύματος τὴν χάριν, ἐλθεῖν, καὶ δύο τυχὸν τῆς ψυχῆς μέρη περιλαβεῖν· τὸν οὖν ἀπείρως ἔχοντα, πρὸς τῆς χάριτος ταύτης παρακαλούμενον δόκησιν ἔχειν, πάντα τὰ μέλη τῆς ψυχῆς κατειλῆφθαι, καὶ τὴν ἁμαρτίαν ὅλως ἐκριζῶσθαι, μὴ εἰδότα, ὅτι τὸ πλεῖστον μέρος αὐτῆς ἔτι κατάχετον ὑπ' ἐκείνης ἐστίν· ἐνὸν γὰρ, ὡς πολλάκις δεδήλωται), καὶ τὴν χάριν ἀδιαλείπτως ἐνεργεῖν, ὃν τρόπον ὀφθαλμὸν ἐν τῷ σώματι, καὶ συνεῖναι τὴν κακί-

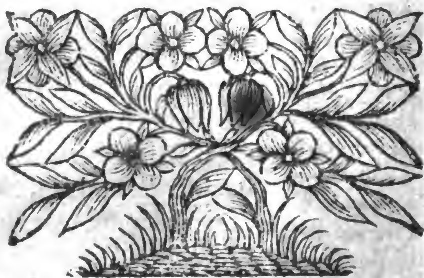
αι ὑποκλέπτουσαι τὴν διάνοιαν· ὁ τοίνυν μὴ διακρίνειν εἰδὼς, ὡς μέγα τι κατειληφὼς ἤδη, μέγα τι περὶ ἑαυτοῦ οἴεται, καὶ ὡς τὴν ἐσχάτην κάθαρσιν συνεσχηκὼς τετύφωται· ἔχειν δὲ τὴν ἀλήθειαν συνηγοροῦσαν αὐτῷ, πολλοῦ γε καὶ δεῖ· ὡς γὰρ ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, τέχνη τοῦ σατανᾶ καὶ αὐτή· κατά τινας χρόνους ἑκόντα παραχωρεῖν, καὶ τὰ εἰωθότα μὴ ἐνεργεῖν, καὶ τὸν σκοπὸν, τοῦ οἴησιν τελειότητος τοῖς ἀσκουμένοις ὑποβαλεῖν· ἀλλὰ μὴ ὁ φυτεύων ἀμπελῶνα παραπόδως λαμβάνει καὶ τὸν καρπόν· ἢ ὁ σπείρων τὰ σπέρματα ἐν τῇ γῇ, καὶ τὴν συγκομιδὴν εὐθὺς ἐποιήσατο· τί δέ; τὸ ἀρτιγενὲς παιδίον ἥψατο παραχρῆμα τῆς τελειότητος; ἀπόβλεψον εἰς τὸν Ἰησοῦν· ἐκ ποίας δόξης υἱὸς Θεοῦ καὶ Θεὸς ὢν ὁ Χριστὸς, εἰς οἷα πάθη, καὶ ἀτιμίαν, καὶ σταυρὸν κατέβη· καὶ πάλιν ὅπως διὰ ταύτην αὐτοῦ τὴν ταπείνωσιν ὑπερήρθη, καὶ ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς ἐκάθισεν· ὁ δέ γε πονηρὸς ὄφις ἐκ πρώτης

gratiam indesinenter operari, sicut oculum in corpore; cum eo tamen nihilo minus est verum, simul cum ea subesse pariter malitiam, latenter mentem fallentem. Qui ergo haud satis nouit discernere, quasi magnum quid iam sit assecutus, magnum aliquid de se ipso opinatur; & quasi vltima purgatione ad purum excoctus sit, inflatur. Sed multum a vero abest hæc eius vanissima persuasio. Vt enim præcedens sermo monstrauit, ars hæc est satanæ; quodam tempore de industria se abscondere, ac, quasi recessisset, intermittere operari quæ solebat; hoc spectantis, vt arrogantem sui fiduciam parum cautis spiritualibus ingeneret. Verumenimuero qui plantat vineam, haud statim vindemiat eius fructum. Neque qui semen in terram jacit frumentum eodem tempore in horrea conuehit. Quid ergo? an recens natus infans perfectæ subito incrementum adipiscitur ætatis? Respice in Iesum. Ex quanta Cap. XXXI.

Cap. XXXI.

gloria filius Dei & Deus cum eſſet Chriſtus, in quot qualesque perpeſſiones, ignominiam & crucem deſcenderit; & rurſus propter illam ipſam eius humiliationem ſuperexaltatus idem fuerit, adeo vt ſedeat ad Patris dexteram. At malus ſerpens ſubſeminata primo ſuo ſuſurro in Adami animo cupiditate diuinitatis, in quantam ipſum deiecit ignominiam, illius ipſius ſuperbiſſimi iuſta punitione deſiderii. Hæc igitur ipſe reputans, conſule tibi, conſtituens quantum potes in ſecuro res tuas; & ſtude ſemper humiliare tuum cor, & illud habere contritum.

τῷ Ἀδὰμ ὑποσπείρας θεότητος ἐπιθυμίαν, εἰς οἵαν αὐτὸν κατήγαγεν ἀτιμίαν διὰ ταύτης δὴ τῆς οἰήσεως ταῦτα τοίνυν αὐτὸς ἐννοῶν ἀσφάλιζε σεαυτὸν ὅση δύναμις, καὶ σπούδαζε ταπεινοῦν ἀεὶ τὴν καρδίαν, καὶ συντετριμμένην ἔχειν.

MAKA-

ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ

Περὶ ἐλευθερίας νοὸς λόγος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

Ταν ἀκούσῃς, ὅτι κατελθὼν ὁ Χριστὸς εἰς ᾅδου, τὰς κατόχους ἐκεῖ ψυχὰς ἀνερρύσατο, μὴ μακρὰν εἶναι ταῦτα καὶ τῶν νῦν πληρουμένων νόμιζε· οὕτω μοι τὸ μνημεῖον εἶναι τὴν καρδίαν· κἀκεῖ τοὺς λογισμοὺς καὶ τὸν νοῦν κατορύχθαι βαρεῖ σκότει κατειλημμένους· ἔρχεται τοιγαροῦν ὁ Κύριος εἰς τὰς ἐν ᾅδου ἐπιβοωμένας αὐτὸν ψυχάς, εἰς τὸ βάθος δηλαδὴ τῆς καρδίας, κἀκεῖ τῷ θανάτῳ ἐγκελευόμενος, ἀνάπεμπε λέγει τὰς ἐγκλεισμένας ψυχὰς τὰς ἐμὲ τὸν ῥύσασθαι δυνάμενον ἐκζητούσας· εἶτα τὸν βαρὺν λίθον διάρας τὸν τῇ ψυχῇ ἐπικείμενον, τὸν τάφον ἀνοίγει, καὶ τὸν ἐν ἀληθείᾳ νεκρὸν ἀνιστᾷ, καὶ τῆς ἀφεγγοῦς φυλακῆς τὴν ἐγκεκλεισμένην ψυχὴν ἀπαλλάττει.

MACARII MAGNI De Libertate Mentis Liber.

Cap. I.

Cap. I.

Vm audieris descendisse Christum in inferos, & detentas illic animas liberasse; non longe distare illa ab his quæ nunc geruntur, puta. Cogita mihi sepulcrum esse cor. Ibi cogitationes & mentes defossas graui teneri comprehensas caligine. Venit igitur Dominus ad animas in inferis ipsum clamore magno inuocantes, in profundum videlicet cordis aduenit; & ibi morti imperans, dimitte, ait, clausas isthic animas, me qui possum eas liberare, vt id faciam orantes. Deinde grauem lapidem remouens superpositum animæ, tumulum aperit, &, quæ vere erat mortua, resuscitat; quæque obscura custodia conclusa tenebatur, animam liberat.

Cap. II.III.

Cap. II.

Contingit sæpe insusurrare tibi satanam in aurem cordis, & dicere; scis quot & quanta perpetrasti mala? repleta tibi sceleribus est anima; grauaris multis & fœdissimis peccatis. Non te lateat, suggerentem talia malum dæmonem, id agere, vt te in desperationem, humilitatis prætextu, contrudat. Ex quo enim per transgressionem primam irrepsit in hominem malitia, liber aditus diabolo datus est ad animam quotidie alloquendam, vt homo hominem & ad eidem suggerenda absurda. Responde igitur illi tu: *At habeo scriptas asseuerationes Dei aientis: Nolo mortem peccatoris; sed vt conuertatur per pœnitentiam, & viuat.* Quam enim aliam potuit habere causam descendendi, nisi vt peccatores saluos faceret, iacentes in tenebris illuminaret, vitæ redderet mortuos?

Ezech. xxxiii, 11.

Cap. III.

Vt aduersaria potestas, ita

ΚΕΦ. Β.

Συμβαίνει φησὶ πολλάκις διαλέγεσθαί σοι κατ' ὑποβολὴν ἐν τῇ καρδίᾳ τὸν σατανᾶν, καὶ σύνες ὅσα εἴργασαι πονηρά; λέγειν· ἀναπέπλησταί σοι ἀνομιῶν ἡ ψυχή, βεβάρησαι πολλαῖς καὶ χαλεπωτάταις ἁμαρτίαις· μὴ λανθανέτω γοῦν σε τοῦτο ποιῶν, καὶ προσχήματι ταπεινώσεως εἰς ἀπόγνωσιν συνωθῶν· ἀφ' οὗ γὰρ διὰ τῆς παραβάσεως εἰσέφρησεν ἡ κακία, πάροδον ἔχει διαλέγεσθαι καθεκάστην τρόπον τινὰ τῇ ψυχῇ ὡς ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ, καὶ ὑποτίθεναι τὰ ἄτοπα· ἀπόκρισαι τοιγαροῦν αὐτῷ σύ· ἀλλ' ἔχω τὰς τοῦ Θεοῦ διαβεβαιώσεις ἐγγράφους· οὐ βούλομαι λέγοντος τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι διὰ μετανοίας καὶ ζῆν αὐτόν· τί γὰρ καὶ ἐβούλετο αὐτῷ ἡ κάθοδος, εἴ γε μὴ τοὺς ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, καὶ τοὺς ἐν σκότει φωτίσαι, καὶ ζωοποιῆσαι τοὺς τεθανατωμένους;

ΚΕΦ. Γ.

Ὥσπερ ἡ ἐναντία δύναμις, οὕτω δὴ καὶ ἡ θεία χάρις

χάρις προτρεπτική, οὐκ ἀναγκαστική δείκνυται οὖσα, ἵν' ὄντως ἡμῖν τὸ ἐλεύθερόν τε καὶ αὐτεξούσιον περισώζοιτο· ταύτῃ τοι καὶ ἐφ' οἷς ὁ ἄνθρωπος ἐργάσηται κακοῖς πρὸς τοῦ σατανᾶ ὑπαγόμενος, οὐχ ὁ σατανᾶς μᾶλλον, ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος τὴν τιμωρίαν εἰσπράττεται, ὡς μὴ βίᾳ συνελαθεὶς, ἀλλ' ἰδίῳ θελήματι πεισθεὶς τῇ κακίᾳ· παραπλησίως δὲ κἂν τῷ ἀγαθῷ οὐκ ἐπιγράφει τὸ γεγονὸς ἑαυτῇ, ἀλλὰ τῷ ἀνθρώπῳ ἡ χάρις, καὶ διὰ τοῦτο δόξαν αὐτῷ περιτίθησιν, ὅτι αὐτὸς ἑαυτῷ τοῦ ἀγαθοῦ γέγονεν αἴτιος· οὐδὲ γὰρ ἀναγκαστικῇ δυνάμει, ὡς εἴρηται, συνδεσμοῦσα αὐτοῦ τὸ θέλημα ποιεῖ ἄτρεπτον ἡ χάρις· ἀλλὰ καίτοι συνοῦσα, τῷ αὐτεξουσίῳ παραχωρεῖ, ἵνα δῆλον εἴη τὸ τοῦ αὐτοῦ θέλημα, ὅπως ἔχει πρὸς ἀρετὴν ἢ κακίαν· κεῖται γὰρ οὐ τῇ φύσει νόμος, ἀλλὰ τῷ αὐτεξουσίῳ τῆς προαιρέσεως τραπῆναι δυναμένῳ πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ κακόν.

Cap. III.

& diuina gratia, ceu hortatoria, non necesſitatem inducens eſſe oſtenditur; vt vere nobis libertas,& noſtri potens arbitrium ſeruetur. Inde eſt, cur eorum, quæ homo inductus a ſatana perpetrauerit mala, non a ſatana potius exigantur pœnæ, quam ab homine ipſo; vt pote qui non vi adactus, ſed propria voluntate perſuaſus, malitiæ asſenſerit. Similiter autem & in bono, non adſcribit ſucceſſum ſibi, ſed homini gratia, & ei propter hoc gloriam adponit; quoniam ipſe ſibi boni cauſa fuerit. Neque enim neceſſitatem inducente vi, vt dictum eſt, conſtrictam ipſius voluntatem facit immobilem gratia; ſed, etiam cum præſens adeſt, libero cedit arbitrio; vt manifeſtetur, quænam ſit eius voluntas; vti ſe habeat erga virtutem & malitiam. Poſita quippe lex eſt, non naturæ, ſed ſui compoti arbitrio, electionis in alterutrum domino, nempe ad bonum & malum.

Cap. IV.

Cap. IV.

Custodire oportet animam eamque a conuersatione arcere profanarum malarumque cogitationum. Vt enim corpus cum corpore coiens altero ad immunditiam polluitur; sic & anima corrumpitur malis & sordidis copulata cogitationibus; concordansque & assentiens: nec iis solum quæ ad nequitiam & impuritatem; sed & illis quæ ad quoduis malitiæ impellunt genus. velut, infidelitatis, doli, vanæ gloriæ, iræ, inuidiæ, rixæ. Et hoc est: *Mundare nos ipsos ab omni inquinamento carnis & spiritus.* Esse enim quandam puta & corruptionem & fornicationem in occulto animæ ab impuris illic cogitationibus perpetratam; & quemadmodum: *Qui templum Dei violauerit* (iuxta magnum apostolum) *disperdet illum Deus*; quod Dei Templum corpus est; sic qui polluit animam & mentem, assentiendo prauis, pœnam vtique debet. Custodire igi-

II. Cor. VII, 1.

I. Cor. III, 17.

ΚΕΦ. Δ.

Φυλάττειν δεῖ τὴν ψυχὴν, καὶ ἀνομίλητον συντηρεῖν βεβήλων καὶ πονηρῶν λογισμῶν· ὥσπερ γὰρ τὸ σῶμα σώματι συνελθὸν ἑτέρῳ πρὸς ἀκαθαρσίαν μιαίνεται· οὕτω δὴ καὶ ψυχὴ φθείρεται πονηροῖς συνδοιάζουσα καὶ μιαροῖς λογισμοῖς, συνᾴδουσά τε αὐτοῖς καὶ συντιθεμένη· οὐχὶ τοῖς τῆς πονηρίας μόνον· ἀλλὰ καὶ ἑκάστης κακίας· οἷον, ἀπιστίας, δόλου, κενοδοξίας, ὀργῆς, καὶ φθόνου, καὶ ἔριδος· καὶ τοῦτό ἐστι τὸ καθαίρειν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος· εἶναι γὰρ οἴου καὶ φθορὰν καὶ πορνείαν ἐν τῷ ἀφανεῖ τῆς ψυχῆς διὰ λογισμῶν ἀτόπων ἐνεργουμένην· καὶ ὥσπερ τὸν φθείροντα τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸν μέγαν ἀπόστολον, φθερεῖ τοῦτον ὁ Θεὸς, ὅπερ τὸ σῶμά ἐστιν· οὕτω δὴ καὶ ὁ φθείρων ψυχήν τε καὶ νοῦν, τῷ συντίθεσθαι τοῖς ἀτόποις, τιμωρίας ἐστὶν ὑπεύθυνος· φυλάττειν τοιγαροῦν προσήκει καθάπερ τὸ σῶμα ὁρατοῦ ἁμαρτήματος, οὕτω καὶ τὴν

τὴν ψυχὴν λογισμῶν ἀτόπων, ὅτι νύμφη Χριστοῦ ἐστιν· ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρὶ παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ Χριστῷ· καὶ πάσῃ φυλακῇ τήρει τὴν καρδίαν, τῆς γραφῆς ἄκουε λεγούσης· ἐκ γὰρ τούτων ἔξοδοι ζωῆς· καὶ, σκολιοὺς δὲ λογισμοὺς χωρίζειν ἀπὸ Θεοῦ· καὶ πάλιν τῆς θείας διδασκούσης γραφῆς μάνθανε.

tur conuenit, ſicut a viſibili peccato corpus, ita & animam a cogitationibus immundis; quoniam hæc ſponſa Chriſti eſt. *Deſpondi enim vos*, ait, *vni viro virginem caſtam exhibere Chriſto*. Audi quoque ſcripturam dicentem: *Omni cuſtodia ſerua cor tuum; quia ex ipſo vita procedit*. Et, *Peruerſas cogitationes ſeparare a Deo*; rurſus diſce a diuina id docente ſcriptura.

Cap. IV.V. — II. Cor. XI, 2. — Prov. IV, 23. — Sap I, 3

ΚΕΦ. Ε.

Λόγον ἀπαιτείτω τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἕκαστος ἀνακρίνων καὶ βασανίζων, τίσι προσέχεται· καὶ εἰ μὴ συμφωνοῦσαν συμβαίνει τοῖς τοῦ Θεοῦ νόμοις τὴν καρδίαν ὁρᾶν, πάσῃ δυνάμει καθάπερ τὸ σῶμα, οὕτω δὴ καὶ τὸν νοῦν διατηρεῖν ἄφθορον σπουδαζέτω, καὶ τοῖς πονηροῖς ἀσύνθετον λογισμοῖς, εἴ γε δὴ βούλοιτο κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν τὴν καθαρὰν εἰσοικίσασθαι· ἐνοικῆσαι γὰρ καὶ ἐμπεριπατῆσαι ταῖς καθαραῖς πάντως καὶ φιλοκάλοις ψυχαῖς ἐπήγγελται.

CAP. V.

Rationem exigat a ſua vnusquisque anima, diſcernens & explorans, ad quænam afficiatur? Et ſi haud conſonans Dei legibus contigerit videre cor; omni conatu quemadmodum corpus, ita & mentem conſeruare incorruptam ſtudeat, atque impuris aſſenſum cogitationibus negantem. Si quidem velit iuxta promiſſionem introduci in conuictum & choros purarum virginum. Cohabitatio enim & familiaris conuerſatio puris omnino & in recti amore fixis promiſſa eſt animabus.

Apoc. X, 22.

Cap. VI.

Cap. VI. VII

Sicut agri proprii diligentissimus colonus nouat eum prius & ex eo spinas tollit; ac tum demum iniicit semina; ita & qui a Deo expectat sementem gratiæ accipere, purgare prius debet animæ suæ agrum; vt semen deinde in eum incidens Spiritus, perfectos & multiplices reddat fructus. Nam ni hoc fiat ante omnia; & nisi mundaverit quis seipsum ab omni inquinamento carnis & spiritus, caro est & sanguis, & longe distat a vita.

ΚΕΦ. Σ.

Ὥσπερ ὁ τῆς ἰδίας γῆς ἐπιμελέστατος γεωργὸς ἀνανεοῖ ταύτην πρότερον καὶ τὰς ἀκάνθας περιαιρεῖ· εἶθ' οὕτω καταβάλλει τὰ σπέρματα· οὕτω καὶ τὸν παρὰ Θεοῦ προσδοκῶντα τῆς χάριτος σπόρον λαβεῖν, καθαίρειν πρότερον χρὴ τῆς ἑαυτοῦ καρδίας τὴν γῆν, ἵν' ὁ σπόρος πεσὼν τοῦ πνεύματος ἐντελεῖς καὶ πολλαπλασίους ἀποδῷ τοὺς καρπούς· ὡς εἰ μὴ τοῦτο γένοιτο πρότερον καὶ καθάρῃ τις ἑαυτὸν ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, σάρξ ἐστιν ἔτι καὶ αἷμα, καὶ μακρὰν ἀφέστηκε τῆς ζωῆς.

Cap. VII.

Vndecunque hostis machinationes astutas, dolos & maleficia, circumspicere oportet. Etenim vt Spiritus sanctus per Paulum *fit omnibus omnia, vt omnes saluos faciat:* sic & spiritui malo in studio est, omnia fieri, vt omnes in interitum propellat. Itaque is cum orantibus simul orare simulat, id spectans, vt ex ipsa oratione sumat ansam decipiendi oran-

I. Cor. IX, 22.

ΚΕΦ. Ζ.

Πανταχόθεν τὰς τοῦ ἐχθροῦ μαγγανείας, τοὺς δόλους τε καὶ τὰς κακουργίας, ὀξύτατα περισκοπεῖν δεῖ· καὶ γὰρ ὡς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ Παύλου τὰ πάντα γενέσθαι φησὶν, ἵνα τοὺς πάντας κερδήσῃ· οὕτω δὴ καὶ τῇ κακίᾳ γίνεσθαι πάντα διὰ σπουδῆς, ὡς τοὺς πάντας παραπέμψῃ τῇ ἀπωλείᾳ· ἀμέλει τοῖς εὐχομένοις ὡς συνευχόμενος ὑποκρίνεται κατὰ σκοπὸν τοῦ προ-

φάσει

φάσει εὐχῆς ἐμβαλόντα πρὸς οἴησιν ἀπατῆσαι· τοῖς νηστεύουσι συννηστεύειν, αὐτοὺς οἰήσει φενακίσαι βουλόμενος· τοῖς ἔχουσι γνῶσιν γραφῶν ἐπιτηδεύει τὰ ὅμοια, προσχήματι γνώσεως ἐπιπεδῶν αὐτοὺς παρακρούσασθαι· τοῖς ἀποκαλύψεων φωτὸς καταξιωθεῖσι, παραπλησίως ἔχειν δοκεῖ· μετασχηματίζεται γάρ φησιν ὁ σατανᾶς εἰς ἄγγελον φωτός· ἵνα τῇ δοκήσει τοῦ καταλλήλου φωτὸς ἀπατήσας, εἰς ἑαυτὸν ἐπαγάγηται· καὶ ἁπλῶς οὕτω πρὸς πάντα ποικίλλεται καὶ τοῖς πᾶσιν, ἵνα τῷ ὁμοίῳ χειρούμενος εὐλογοφανεῖ προφάσει προξενῇ τὴν ἀπώλειαν· λογισμοὺς φησὶ καταιροῦντες καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ· ὅρα μέχρι, καὶ τίνων ὁ ἀλάζων ἐκτείνει τὸ τόλμημα τῆς βούλεσθαι καὶ τοὺς ἤδη τὸ θεῖον κατ᾽ ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἔχοντας κατενεγκεῖν· ὥστε πάσῃ φυλακῇ τηρεῖν τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν χρή, πολλήν τε παρὰ Θεοῦ τὴν σύνεσιν αἰτεῖν, ἵνα δῷ ἡμῖν τὰς

tem ſubiiciatque eidem arrogantem confidentiam; cum ieiunantibus ieiunet, vt ipſos inanibus decipiat & dementet. Scripturarum habentibus notitiam, ſimilibus dat operam, ſub ſpecie ſcientiæ cupiens eos ſubuertere. Cum aliqui reuelationis lumine beantur, videtur & ipſe eiuſmodi habere. *Transfigurat enim* (ait Paulus) *ſe ſatanas in angelum lucis.* Vt opinione fictæ lucis deceptos ad ſe adducat. Et, vt cuncta eiuſmodi ſemel colligam, mira ſe artium ſubtilitate in omnia variat, quo ſimilitudine ſubiugatos, boni ſpecie apparentis in veram alliciat irreparabilemque perniciem; *Conſilia*, inquit, *deſtruentes & omnem altitudinem ſe aduerſus ſcientiam Dei.* Vide quouſque ſuperbus ille impoſtor audendi proteruiam extendat, vt non dubitet conari eos ipſos deiicere, qui diuinum Numen in cognitione veritatis poſſideant. Vt adeo vnumquemque oporteat cor ſuum omni cu-

Cap. VII.

II. Cor. XI, 14.

II. Cor. X, 5.

Cap. VII. VIII. stodia seruare; multamque a Deo prudentiam poscere, vt det nobis, deprehendere diabolicæ malignitatis artes; prætereaque exercitare, ac quasi elaborare mentem ac cogitationes nostras elimando per spiritualem curam sine intermissione conuenit, & ad Dei voluntatem adaptare ipsas; quo non maius nec pretiosius opus est. *Confessio*, enim ait, *& magnificentia opus eius.* *Psalm. CX, 3.*

τῆς κακίας τέχνας φωρᾷν, ἐργάζεσθαι δὲ, καὶ ἐκπτενεῖν τὸν νοῦν ἐν συνέσει καὶ τοὺς λογισμοὺς προσήκει διηνεκῶς καὶ πρὸς τὸ Θεοῦ θέλημα καταρτίζειν αὐτούς· οὐκ ἔστι τούτου μεῖζον ἔργον ἢ τιμιώτερον· ἐξομολόγησις γάρ φησι καὶ μεγαλοπρέπεια τὸ ἔργον αὐτοῦ.

Cap. VIII.

Dei amanti animæ, vtcunque omnia bona faciat, nihil sibi, sed Deo cuncta adscribere mos est. At Deus vicissim sanam eius & rectam, cum admixtione prudentiæ, scientiam attendens, in contrarium plane modum omnia ipsi imputat; ac velut illa sola laborasset, & suis vnius viribus in solidum cuncta peregisset, sic ei remunerationes admetitur. Enimvero si Deo luberet rigido nobiscum iudicio agere; nihil prorsus homini ab eo vere debitum reperiretur, quandoquidem possesiones, pecu-

ΚΕΦ. Η.

Τῇ φιλοθέῳ ψυχῇ, κἂν πάντα τὰ ἀγαθὰ πράξειεν, οὐδὲν ἑαυτῇ, ἀλλὰ τῷ Θεῷ ἕκαστα ἐπιγράφειν ἔθος· ταύτητοι καὶ ὁ Θεὸς πάλιν τῇ ὑγιεῖ ταύτης καὶ ὀρθῇ συνέσει καὶ γνώσει προσέχων, τοὐναντίον ἐκείνῃ πάντα λογίζεται· καὶ ὡς αὐτῆς καμούσης καὶ παρ' ἑαυτῆς τὸ ὅλον ἐργασαμένης, τὰς ἀντιδόσεις ἐπιμετρεῖ· καίτοι δόξαι αὐτῷ πρὸς κρίσιν ἡμῖν ἐλθεῖν, οὐδὲν πρὸς ἀλήθειαν τῷ ἀνθρώπῳ δίκαιον εὑρεθήσεται· ἐπεὶ καὶ τὰ χρήματα καὶ τὰ δοκοῦντα πάντα ταυτὶ ἀγαθὰ, δι' ὧν καὶ εὐποιεῖν ἕκαστος δύναται, ἐκεί-

νου

ου εἰσὶ, γῆ καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῇ· αὐτὸ τὸ σῶμα, καὶ αὐτὴ ἡ ψυχὴ· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ εἶναι, ἄνθρωπος κατὰ χάριν ἔχει· τί τοίνυν αὐτῷ λείπεται ἴδιον ἐφ' ᾧ τὸ οἰηθῆναι ἢ δικαιωθῆναι κατὰ λόγον ἕξει. πλὴν ἀλλὰ ταύτην ὁ Θεὸς μεγίστην ἐξ ἀνθρώπων δέχεται χάριν, καὶ τοῦτο τῶν προσφερομένων ἐκείνῳ τὸ χαριέστατον, τὸ τὴν ψυχὴν καλῶς ἐπιγνῶσαι ὅπως ἔχει τὰ ὄντα, πάντα ὅσαπερ ἂν ποιῇ ἀγαθὰ καὶ ὅσα κάμνει διὰ Θεὸν, ὅσατε συνίησι καὶ γινώσκει, αὐτῷ λογίζεσθαι, καὶ αὐτῷ τὸ σύμπαν ἀνατιθέναι.

nia, cunctaque huius vitæ bona, quæ instrumenta bene operandi bonis sunt, in solidum eius Dominio subiacent. Terram & vniuersa quæ illa fert aut continet; ipsum corpus, ipsa anima, sed & ipsum esse, homo per gratiam habet. Quid igitur ipsi relinquitur proprium, vnde possit in confidentiam inflari, aut spem concipere vera ratione nixam obtinendi districto iudicio quasi iure sibi debitum quidpiam. Ceterum hanc maximam ex hominibus Deus percipit gratiam; & hoc ex iis quæ ipsi offeruntur vnum longe iucundissimum accidit; anima res, vti se vere habent, agnoscat; & quæcunque facit bona, quæcunque propter Deum mala tolerat, quæcunque intelligit & sentit, imputet supremo largitori, & vni ei accepta referat. Cap. VIII. IX.

ΚΕΦ. Θ.

Ὥσπερ Ἰσραὴλ ἕως μὲν εὐαρέστως εἶχε πρὸς τὸν δεσπότην, καίτοιγε οὐδέποτε μὲν ὡς ἐχρῆν· πλὴν ἀλλ' οὖν ἕως ἐδόκει ὑγιῆ τινα πῶς πρὸς αὐτὸν ἔχειν τὴν πίστιν, στῦλος πυρὸς καὶ νεφέλη

CAP. IX.

Sicut Israelitas, quoad quidem ad Domini beneplacitum se conformarunt (etsi nunquam id illi ea qua oportuerat diligentia fecerunt,) verum quamdiu saltem in speciem sana in eum fide se

Cap. IX.

prœditos vtcunque operando mõnstrarunt, columnā ignis & nubes præibat, mare autem iis dans transituris viam recedebat; ipsique innumerisque aliis adiuti miris operibus fuere; quando autem a fidelitate Deo debitā defecerunt, tunc & hostibus sunt dediti, & diris seruitutibus attriti sunt. Sic & tu reputa, similia contingere animæ, postquam per gratiam Deum agnouerat; postquam a multis per eum sordibus fuerat abluta, gratiisque præterea exornata; cum fidem charitatemque tot nominibus debitas cœlesti suo sponso ad extremum non præstiterit, vt excidat vita, cuius particeps erat effecta. Eo enim vsque potest vis extitialis satanæ pertingere, vt etiam eos deiiciat qui ad tam sublimem istum dignitatis adscenderunt apicem. Quocirca contendendum totā virtute est, vt cum timore & tremore inuigiletur conseruandæ spirituali vitæ; iis maxime, qui Spiritus Christi

αὐτῶν προηγεῖτο, θάλασσα δὲ αὐτοῖς ὑπεχώρει, καὶ μυρίων ἄλλων ἀπέλαυε θαυμασίων· ὁπότε δὲ τῆς πρὸς Θεὸν εὐνοίας ἀφίστατο, τότε καὶ τοῖς ἐχθροῖς παρεδίδοτο, καὶ δουλείαις πικραῖς κατειργάζετο· οὕτω μοι νόει καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς· ἢ διὰ τῆς χάριτος τὸν Θεὸν ἐπέγνω, καὶ ἀπὸ ῥύπων μὲν ἐκαθάρθη πολλῶν τὸ πρότερον, εἶτα καὶ χαρίτων ἀξία γέγονε, τὴν προσήκουσαν δὲ οὐ φυλάξασα τῷ οὐρανίῳ ἀνδρὶ διὰ τέλους εὔνοιαν, ἐξέπεσε τῆς ζωῆς ἧς μέτοχος ἐγεγόνει· δυνατὸν γὰρ τῷ ἀντικειμένῳ καὶ τοὺς εἰς τὰ τοιαῦτα φθασάντων καταπαίρεσθαι μέτρα· ὥστε ἀγωνιστέον ὁπόση δύναμις, καὶ μετὰ φόβου καὶ τρόμου τῆς ἑαυτῶν ζωῆς ἐπιμελητέον, μάλιστα τοῖς ὅσοι τοῦ πνεύματος τοῦ Χριστοῦ γεγόνασι μέτοχοι, τοῦτο μηδὲ μικρὸν ἢ μέγα δι' ὀλιγωρίαν ποιεῖν, καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο τοῦ Κυρίου πνεῦμα λυπεῖν· ὥσπερ γὰρ χαρὰ γίνεται ἐν τῷ οὐρανῷ, κατά φησιν ἡ ἀλήθεια, ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανο-

οῦντι

ὄντι· οὕτω καὶ λύπη πάλιν ἐπὶ μιᾷ ψυχῇ τῆς αἰωνίου ζωῆς ἐκπιπτούσῃ.

participes sunt facti. Quam ad rem cauendum diligenter est, ne quid ab iis paruum aut magnum oscitanter fiat, vnde contingat Domini Spiritum contristari. Quemadmodum enim *Gaudium est in cœlo*, vt veritas testatur, *super vno peccatore pœnitentiam agente*; Sic & mœror vicissim super vna anima excidente ab æterna vita. Cap. X. XI. Luc. XV, 10.

ΚΕΦ. Ι.

Ὅταν ψυχὴ τῆς χάριτος καταξιωθῇ, τότε δὴ καὶ χρήσιμα ταύτῃ μάλιστα γνῶσις, σύνεσις, καὶ διάκρισις ἅπερ γοῦν καὶ αὐτὰ Θεὸς δίδωσιν ἐκείνης αἰτούσης, ὥστε εὐαρέστως αὐτῷ διακονῆσαι τῷ πνεύματι, ὃ καὶ κατηξιώθη λαβεῖν, μὴ κλεπτομένῳ ὑπὸ κακίας, μὴ σφαλλομένῳ δι' ἀγνωσίαν· μὴ τῷ ἀμελεῖν καὶ ἀφόβως ζῆν παρατρεπομένῳ, καὶ παρὰ τὸ δεσποτικὸν τι διαπραττομένῳ θέλημα.

Cap. X.

Quando gratiæ dignationem acceperit anima, tunc ei maxime vtiles sunt scientia, prudentia & discretio; quas propterea ipsas res Deus illi, dummodo postulet, largitur, vt ad beneplacitum per has possit seruire Spiritui, quod vt faceret, est illi per gratiam indultum; in quo cauere solicite debet, ne illi subrepat insidians innata malitia, ne labatur per ignorantiam; ne, idcirco quod negligenter & sine timore viuat, peruertatur ad aliquid agendum quod Domini voluntati non congruat.

ΚΕΦ. ΙΑ.

Ὥσπερ ἡ ἐνέργεια τῶν παθῶν, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἐγκόσμιον πνεῦμα τῆς πλάνης, τοῦ σκότους τῆς ἁμαρ-

Cap. XI.

Sicut operatio affectuum, quæ est spiritus erroris, tenebrarum & peccati mundum

Cap. XI. hunc animans, in eo domicilium obtinet homine, qui plenus turget dictatis sapientiæ carnalis; ita e contrario vis & operatio lucidi Spiritus in homine sanctificato habitat; iuxta dicentem: *An experimentum quæritis eius, qui in me loquitur, Christi?* Et rursus: *viuo autem iam non ego; viuit vero in me Christus.* Et, *quicunque in Christo baptizati estis, Christum induistis.* Et Dominus: *veniemus ego & Pater meus, & mansionem apud eum faciemus.* Hæc non obscure, neque otiose, sed in virtute & veritate iis, qui digni habentur, insunt. Lex enim prius sermone experte substantiæ instruebat homines, graue ipsis & importabile imponens iugum, & nullum valens porrigere auxilium; ex eo quod non posset virtutem Spiritus conferre. Sicut ait Paulus: *Nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem*, &c. Ab aduentu autem Christi ostium gratiæ credentibus in ve-

II. Cor. XIII, 3. — *Gal. II, 20.* — *Gal. III, 27.* — *Iob. XIV, 23.* — *Rom. VIII, 3.*

πας ἀνθρώπῳ ζῶντι ἐν ἐνοικήσειεν, ὃς διάπλεώς ἐστι φρονήματος σαρκικοῦ· οὕτω πάλιν ἡ ἐνέργειά τε καὶ δύναμις τοῦ φωτεινοῦ πνεύματος ἀνθρώπῳ τῷ ἁγιασθέντι ἐγκατοικεῖ, κατὰ τὸν εἰπόντα· εἰ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ· καὶ αὖθις· ζῶ δὲ οὐκ ἔτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός· καί, ὅσοι δὲ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε· καὶ ὁ Κύριος· ἐλευσόμεθα ἐγώ τε καὶ ὁ πατήρ μου, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν· ταῦτα οὐκ ἀδήλως, οὐδ' ἀνενεργήτως, ἀλλ' ἐν δυνάμει καὶ ἀληθείᾳ τοῖς καταξιουμένοις ἐγγίνεται· ὁ μὲν γὰρ νόμος τὸ πρότερον λόγῳ ἀνυποστάτῳ ἐπιστρέφει τοὺς ἀνθρώπους, βαρὺν αὐτοῖς καὶ δυσφόρητον ἐπιτιθεὶς τὸν ζυγόν, καὶ μηδεμίαν εἰδὼς ὀρέγειν βοήθειαν, τοῦτο δὲ παρὰ τὸ μὴ δυνατῶς ἔχειν τὴν τοῦ πνεύματος δύναμιν παρέχειν, τὸ γὰρ ἀδύνατόν φησι τοῦ νόμου ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τῆς σαρκός· καὶ τὰ ἑξῆς· ἀπὸ δὲ τῆς Χριστοῦ παρουσίας ἡ θύρα τῆς χάριτος τοῖς ἐν ἀληθείᾳ πιστεύ-

πιστεύσασι διηνοίχθη, δύναμίς τε Θεοῦ, καὶ ἐνέργεια πνεύματος αὐτοῖς χορηγεῖται.

ritate apertum eſt; Deique virtus & operatio Spiritus ipſis ſuppeditatur. Cap. XII.

ΚΕΦ. ΙΒ.

Χριστοῦ τῆς πρώτης καὶ φυσικῆς ἀγαθότητος τὴν δωρεὰν τοῦ πνεύματος τοῖς θείοις διαπέμψαντος μαθηταῖς, ἐντεῦθεν ἅπασι τοῖς πιστεύουσιν ἡ θεία δύναμις ἐκείνη ἐπισκιάζουσα, καὶ ταῖς ἐκείνων ἐγκατοικοῦσα ψυχαῖς, ἰᾶται μὲν τῶν παθῶν τῆς ἁμαρτίας· τοῦ σκότους δὲ καὶ τῆς νεκρώσεως αὐτοὺς ἀπαλλάττει· καὶ γὰρ μέχρι τότε τετραυματισμένη τε καὶ πεφυλάκιστο ἡ ψυχή, καὶ τῷ ζόφῳ τῆς ἁμαρτίας κάτοχος ἦν· ἀμέλει καὶ νῦν ψυχὴ μήπω σύνοικον ἔχειν ἀξιωθεῖσα τὸν Κύριον, μηδὲ τὴν τοῦ ἀγαθοῦ πνεύματος δύναμιν ἐνεργητικῶς αὐτῇ καὶ κατὰ πᾶσαν δύναμιν καὶ πληροφορίαν ἐπισκηνώσασαν, ἐν τῷ σκότει ἐστίν· οἷς δὲ τοῦ θείου πνεύματος ἐπεφοίτησε χάρις, καὶ τοῖς βαθυτάτοις τοῦ νοὸς αὐτῶν ἐγκατῴκησε, τούτοις δὴ καὶ ὁ Κύριος ὡς ψυχὴ γίνε-

CAP. XII.

Poſtquam Chriſtus, prima & naturalis bonitas, donum Spiritus diuinis transmiſit diſcipulis, exinde credentibus diuina illa virtus obumbrans, & eorum inhabitans animas, medetur quidem paſſionibus peccati; tenebris autem & morte ipſos liberat. Eatenus quippe & vulnerata & carcere clauſa erat anima, & caligine peccati vndique comprehenſa. Denique nunc quoque anima nondum gratiam ſortita inhabitantem in ſe Dominum habendi; nec in ſe intime ſentiendi informantem animantemque ſeſe, ac penitus fœcundantem omni operatione virtutem Spiritus diuini, in tenebris adhuc eſt. Quibus autem diuini Spiritus ſuperuenit gratia, & imis mentis ipſorum penetralibus inſedit; his ſane Dominus vice animæ eſt. *Qui enim adhæret Deo*, (diuinus ait I. Cor. VI, 17.

apostolus) *in vnum cum eo coalescet spiritum.* Et ipse Dominus, *sicut tu Pater in me, & ego in te, ita & ipsi in nobis vnum sint.* O bonitatem & dignationem indultam tantum depressæ a malitia hominum naturæ! Ceterum vti quando prauitati vitiorum adhærebat anima, vnum idemque quasi cum ipsis erat; & quanquam propriam habebat voluntatem, tamen quod illi lubebat, nequibat facere. Quod & Paulus de se ait. *Non enim quod volo hoc facio;* quanto vtique magis Dei virtute cum sanctificata & digna eo facta anima conueniente, in vnam illa cum Deo voluntatem erit. Fit enim anima tunc vere quasi anima Dei, per hoc quod sponte, & ex proposito regenti se submittit boni Spiritus virtuti, & per propriæ voluntatis vias non amplius ambulat. *Quis enim* (inquit) *nos separabit a charitate Christi?* Quæ vox est animæ vnitæ Spiritu sancto.

Cap. XII. — Ioh. XVII, 21. — Rom. VIII, 19. — Rom. VIII, 35.

ται· ὁ γὰρ κολλώμενος τῷ Κυρίῳ, ὁ θεῖός φησιν ἀπόστολος, εἰς ἓν πνεῦμα ἔσται· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος, ὥσπερ ἐγὼ καὶ σὺ ἕν ἐσμεν, ἵνα καὶ οὗτοι ἐν ἡμῖν ἓν ὦσιν· ὢ ἀγαθότητος καὶ εὐδοκίας ἧς ἔτυχεν ἡ οὕτω παρὰ τῆς κακίας ταπεινωθεῖσα τῶν ἀνθρώπων φύσις· πλὴν ἀλλ' ἐπεὶ καὶ τῇ μοχθηρίᾳ τῶν παθῶν ἡ ψυχὴ συνοῦσα ἓν ὥσπερ μεθ' αὐτῆς ἦν, κἂν ἴδιον εἶχε θέλημα, ἀλλὰ τὸ δοκοῦν αὐτῇ ποιεῖν οὐκ ἐδύνατο. ὃ καὶ Παῦλός φησιν· οὐ γὰρ ὃ θέλω τοῦτο ποιῶ· πόσῳ γε μᾶλλον τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως τῇ ἁγιασθείσῃ καὶ ἀξίᾳ τούτου γεγενημένῃ ψυχῇ συνελθούσης, εἰς ἓν αὐτῷ ἔσται τὸ τούτου θέλημα· γίνεται γὰρ ἡ ψυχὴ τότε πρὸς ἀλήθειαν ὡς ψυχὴ τοῦ Κυρίου· τῷ ἑκόντι καὶ κατὰ γνώμην ὑπὸ τοῦ τοῦ ἀγαθοῦ πνεύματος δυνάμεως βασιλεύεσθαι, καὶ θελήματι ἰδίῳ μηκέτι αὐτὴν προσδέχεσθαι. τίς γάρ φησιν ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; τουτέστι τῆς ἑνωθείσης ψυχῆς τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ.

ΚΕΦ.

ΚΕΦ. ΙΓ.

Τῷ βουλομένῳ μιμητῇ οὖν γενέσθαι Χριστοῦ, ἵνα καὶ αὐτὸς υἱὸς Θεοῦ προσαγορευθῆναι, γεννηθέντι ἐκ πνεύματος, πρὸ τῶν ἄλλων προσήκει τὰς ἀπαντώσας θλίψεις, ἤτοι σωματικὰς νόσους, ἢ τὰς ἐξ ἀνθρώπων ὕβρεις, καὶ τὰ ὀνείδη, πρός γε καὶ τὰς ἐκ τῶν ἀοράτων ἐπιβουλὰς εὐψύχως καὶ καρτερικῶς ὑποφέρειν· κατ᾽ οἰκονομίαν γὰρ Θεοῦ τὸ δοκίμιον ταῖς ψυχαῖς τῶν διαφόρων παραχωρεῖται θλίψεων, ἵνα φανεραὶ γένοιντο πάντως αἱ γνησίως ἀγαπῶσαι τὸν Κύριον· σημεῖον γὰρ τοῖς ἐκ παντὸς αἰῶνος πατριάρχαις τε καὶ προφήταις, καὶ ἀποστόλοις καὶ μάρτυσι διὰ τῆς στενοπόρου τῶν πειρασμῶν καὶ τῶν θλίψεων διελθεῖν ὑπῆρξε, καὶ οὕτως εὐαρεστῆσαι Θεῷ· τέκνον, γάρ φησιν ἡ γραφή, ἐὰν προσέρχῃ δουλεύειν Θεῷ, ἑτοίμασον τὴν ψυχήν σου εἰς πειρασμόν, εὔθυνον τὴν καρδίαν σου καὶ καρτέρησον· καὶ ἀλλαχοῦ δέ· τὰ ἐπιφερόμενά σοι πάντα ὡς ἀγαθὰ πρόσδεξαι·

CAP. XIII.

Cap. XIII.

Qui vult imitator esse Christi, & per hoc consequi, vt appelletur filius Dei; vt pote genitus ex Spiritu; eum ante omnia conuenit occurrentes afflictiones, siue hæ corporei morbi sint, siue iniuriæ ab hominibus, siue opprobria, seu etiam ex insidiis inuisibilium hostium; animose ac fortiter tolerare. Per diuinam prouidentiam sapienter ac beneuole cuncta disponentem, permittuntur aduenire animabus eiusmodi probationes aduersitatum variarum, vt manifestentur quæ inter eas sincere Dominum diligunt. Signum id fuit ab omni æuo sanctis patriarchis, prophetis, apostolis & martyribus, vt per angustam hanc viam tentationum & afflictionum transirent, & sic Deo placerent. *Filii* (ait Scriptura) *accedens ad seruitutem Dei, præpara animam tuam ad tentationem, deprime cor tuum & sustine.* Et alibi: *quæ inferuntur tibi omnia vt bona excipe; sciens*

Sir. II, 1.

Cap. XIII. *quoniam sine Deo nihil fit.* Patientiæ igitur & spei ante omne aliud opera danda est animæ Deo placere volenti. Vna enim hæc est ex artibus diaboli, torporem nobis iniicere in tempore afflictionis, vt auertat nos a spe in Domino ponenda. Nunquam autem Deus tantum fatigari tentationibus permittit animam in ipsum sperantem, vt ad incitas redacta, omnis inops consilii æstuet. I. Cor. X, 13. *Fidelis enim* (ait apostolus) *Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis; sed faciet etiam cum tentatione prouentum vt possitis sustinere.* Neque vero diabolus, quantum ipsi libitum est, affligit animam; sed qua mensura id agere sinitur a Deo. Si enim hominibus ignotum non est, quantum oneris portare mulus possit, quanto par ferendo sit asinus, quanto camelus; vnde consentaneum cuiusque viribus cuique pondus imponunt; & si perspectum figulo est, quanto temporis spatio vasa in fornace

εἰδὼς ὅτι ἄνευ Θεοῦ οὐδὲν γίνεται· τῆς ὑπομονῆς τοίνυν καὶ τῆς ἐλπίδος πρὸ παντὸς ἄλλου ψυχῇ τῇ εὐαρεστῆσαι Θεῷ βουλομένῃ ἀντιληπτέον· μία γὰρ καὶ αὕτη τῆς κακίας τέχνη, ἀκηδίαν ἡμῖν ἐμβάλλειν ἐν καιρῷ θλίψεως, ἵνα τῆς πρὸς τὸν Κύριον ἀποστήσῃ ἐλπίδος· οὐδέποτε δὲ Θεὸς ἐπιτρέπει ἐπ' ἐκείνου ἐλπίζουσαν καταπονηθῆναι τοῖς πειρασμοῖς, ὥστε καὶ ἐξαπορηθῆναι· πιστὸς γὰρ, ὁ ἀπόστολός φησιν, ὁ Θεὸς ὃς οὐκ ἐάσει ἡμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε· ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν τοῦ δύνασθαι ὑπενεγκεῖν· καὶ ὁ πονηρὸς δὲ οὐχ ὅσον ἐκείνου θέλησις λυπεῖ τὴν ψυχὴν, ἀλλ' ὅσον αὐτῷ ἐφεῖται παρὰ τοῦ Θεοῦ· εἰ γὰρ ἀνθρώποις οὐκ ἄδηλον, πόσον ἂν ἡμιόνῳ βάρος, πόσον δὲ ὄνῳ, πόσον δὲ καμήλῳ ἀγώγιμον εἴη· ἀλλὰ τὸ φόρητον ἐπιτίθησι· καὶ τῷ κεραμεῖ δὲ δῆλον πόσον τῷ πυρὶ χρὴ τὰ σκεύη παραδοῦναι χρόνον, ἵνα μήτε πλεῖον ἐμμείναντα διαρραγῇ. μήτε πάλιν πρὸ τῆς ἀρκούσης πυρώσε-

Cap. XIII. XIV.

ως ἐκβληθέντα ἄχρηστα ᾖ· εἰ τοσαύτη περὶ τὸν ἄνθρωπον σύνεσις, οὐχὶ πολλῷ πλέον καὶ ἀπείρως πλέον, ἡ τοῦ Θεοῦ σύνεσις οἶδε πόσον ἑκάστῃ ψυχῇ τὸν πειρασμὸν δέον ἐπενεχθῆναι· ἵνα δόκιμος γένοιτο καὶ ἐπιτηδεία πρὸς τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν.

relinqui debeant, ne longius æquo ibi hærentia dissiliant; nec rursus, ante sufficientem coctionem cum eximuntur, inutilia fiant: si tanta, inquam, in homine prudentia est, multo atque adeo infinitis partibus magis, diuina sapientia perspicit, animæ cuique quantum pondus tentationis, immitti debeat, vt per eam probetur, & idonea regno cœlorum fiat.

ΚΕΦ. ΙΔ.

Ὥσπερ τὸ τῆς καννάβεως χρῆμα εἰ μὴ ἐπιπολὺ τυπτόμενον διαμείνῃ, οὐκ ἂν γένοιτο χρήσιμον εἰς λεπτοτάτων νημάτων ἐργασίαν, ἀλλ' ὅσῳ περ ἂν τύπτοιτο καὶ ὅσον ξαίνοιτο, τοσοῦτον καθαρώτερόν τε καὶ εὐχρηστότερον γίνεται· καὶ ὃν τρόπον τὸ νεόπλαστον σκεῦος μὴ πυρὶ βληθὲν χρῆναι τοῖς ἀνθρώποις ἀνεπιτήδειον· καὶ ὡς τὸ νήπιον ἔτι πρὸς τὰ τοῦ κόσμου ἔργα ἀδόκιμον, οὔτε γὰρ οἰκοδομεῖν, οὐ φυτεύειν, οὐ σπόρον καταπηθέναι δύναται, οὐχ ἕτερόν τι τῶν τοῦ κόσμου ἔργων ἀνύειν· οὕτω καὶ ψυχαὶ πολλάκις κἂν θείας μετέχοι

Cap. XIV.

Sicut cannabis mataxa nisi diu tunsionem ferat, non habebit vsum attenuationis in fila subtilissima; sed quanto contusa longius fuerit, quanto radiis pectinum sulcata crebrius, tanto purior vtiliorque euadet. Et quemadmodum recens formatum vas, quoad induratum igne fuerit, ineptum est vsibus humanis; denique veluti puer paruulus non idoneus est ad functiones vitæ, cum nec ædificare, nec plantare, nec semen in terram iacere ad hoc paratam valeat; aut aliud quid ex vsu mundi huius agere: sic ani-

Cap. XIV. XV. mæ plerumque, licet diuinæ participes gratiæ, etiamsi per Dei benignitatem indulgentem infantiæ ipsarum, perfusæ fuerint dulcedine cœlesti, vsque ad gustandam Spiritus requiem; nondum tamen probationibus exercitæ; nondum exploratæ malorum spirituum insultibus variis; nihil vltra puerilem sunt progressæ balbutiem; vt ita dicam, necdum aptæ regno Dei sunt. Etenim *Si extra disciplinam* (ait diuinus apostolus) *estis, cuius participes facti sunt omnes; ergo adulteri, & non filii estis.* Itaque & tentationes & afflictiones vtiliter immittuntur homini; vtique probatiorem & robustiorem eius animam reddentes, quas si ad finem vsque pertulerit, cum spe ad Dominum; fieri non poterit, quin consequatur promissiones Spiritus, & liberationem a perturbationibus affectuum prauorum.

Ebr. XII, 8.

Cap. XV.

Quemadmodum per multa traducti tormenta martyres, postquam vsque ad ipsam

χάριτος, καὶ εἶεν ἐμπληροφορούμεναι τῇ γλυκύτητι καὶ τῇ πνεύματος ἀναπαύσει, διὰ τὴν αὐτῶν νηπιότητα τῇ τοῦ Κυρίου χρηστότητι, ἀλλ᾽ οὔπω δοκιμασθεῖσαι, μηδ᾽ ὑπὸ τῶν πονηρῶν πνευμάτων διαφόροις ἐξετασθεῖσαι θλίψεσιν, ἔτι τῆς νηπιότητος ἔχονται, καὶ, ἵν᾽ οὕτως εἴπω, οὐδέπω πρὸς τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν ἐπιτηδείως ἔχουσιν· εἰ γὰρ χωρίς ἐστε, φησὶν ὁ θεῖος ἀπόστολος, παιδείας ἧς μέτοχοι γεγόνασι πάντες, ἄρα νόθοι ἐστὲ, καὶ οὐχ υἱοί· ὥστε καὶ οἱ πειρασμοὶ καὶ αἱ θλίψεις κατὰ τὸ λυσιτελὲς ἐπάγονται τῷ ἀνθρώπῳ, δοκιμωτέραν οὕτω καὶ στερροτέραν ἐργαζόμεναι τὴν ψυχήν· καὶ εἴπερ εἰς τέλος ὑπομένοι μετ᾽ ἐλπίδος τῆς πρὸς τὸν Κύριον, ἀμήχανον ἀποτυχεῖν αὐτὴν τῆς ἐπαγγελίας τοῦ πνεύματος, καὶ τῆς ἀπολυτρώσεως τῶν κακίας παθῶν.

ΚΕΦ. ΙΕ.

Ὥσπερ πολλαῖς βασάνοις διωμιληκότες οἱ μάρτυρες, καὶ θανάτου μέχρι τῆς τῆς καρτερίας ἐπιδει-

Cap. XV.

ἐπιδειξάμενοι, στεφάνων οὕτω τῆς δόξης γεγόνασιν ἄξιοι· καὶ ὅσῳ πλείοσι καὶ χαλεπωτέροις τοῖς ἐπιπόνοις ἐχρήσαντο, πλείονα καὶ τὴν δόξαν καὶ τὴν πρὸς Θεὸν ἐκτήσαντο παῤῥησίαν· τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ψυχαὶ διαφόροις παραδοθεῖσαι θλίψεσιν, ἢ τῷ φαινομένῳ ταῖς ἐξ ἀνθρώπων ἐπερχομέναις, ἢ τῷ νοουμένῳ λογισμοῖς ἀτόποις ἐγγινομένοις, ἢ νόσοις σωματικαῖς ἀποτικτομέναις· εἰ μέχρι τέλους τὴν ὑπομονὴν διενέγκωσι, τῶν αὐτῶν τοῖς μάρτυσι στεφάνων, καὶ τῆς αὐτῆς ἐπιτεύξονται παῤῥησίας· ἐπεὶ καὶ τὸ μαρτύριον τῶν θλίψεων, ὅπερ ἐκεῖνοι δι' ἀνθρώπων, οὗτοι διὰ τῶν πονηρίας πνευμάτων ἐκείνοις ἐνεργησάντων ὑπομεμενηκότες εἰσί, καὶ ὅσῳ πλείους καὶ οὗτοι τοῦ ἀντικειμένου θλίψεις ὑπήνεγκαν, τοσούτῳ καὶ πλείονα τὴν δόξαν οὐκ εἰς τὸ μέλλον μόνον ἐκ Θεοῦ κομιοῦνται· ἀλλὰ κἀνταῦθα τῆς τοῦ ἀγαθοῦ πνεύματος ἀξιωθήσονται παρακλήσεως.

etiam perferendam mortem robur inuictæ fortitudinis oſtenderunt ; coronis ſic gloriæ facti ſunt digni : ac quanto pluribus & grauioribus perfuncti laboribus ſunt, tanto maiorem apud Deum claritatem ac libertatem ſunt adepti : pariter animæ diverſi generis afflictionibus traditæ, ſiue iis, quæ palam ab hominibus proficiſcuntur, ſiue quæ intra mentem contingunt exſurgentibus cogitationibus abſurdis ; ſiue quæ morbis corporeis ſeſe exerunt ; ſi patienter, perſeuerando vſque ad finem tolerauerint, eaſdem cum martyribus coronas, eandem apud Deum conſequentur libertatem ; quandoquidem martyrium afflictionum, quod martyres ab hominibus ſunt paſſi, hi ab impreſſionibus acerbis infeſtorum ipſis malignorum ſpirituum pertulerunt ; ac quanto plures hi quoque grauioreſque aduerſantis inſultus diaboli perpeſſi fuerint, tanto abundantiorem gloriam, non in futurum ſolum a Deo recipient ; ſed & hic

Cap. XVI. quoque vberiori beabuntur Spiritus consolatione.

Cap. XVI.

Quandoquidem in confesso est, arctam & angustam esse viam quæ ducit ad vitam; ideoque paucos esse, qui per eam transeunt: omnis diaboli tentatio propter nobis repositam in cœlis spem robuste ac constanter sustinenda est; quantascunque enim tandem tribulationes pertulerimus, quid hæ comparandum habent, aut cum futura repromissione; aut cum iam hinc dari solita consolatione boni Spiritus; aut cum liberatione a caligine prauarum inclinationum; aut cum multitudine debitorum. Rom. IIX, 18. *Non* enim *sunt* (ait) *condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis.* Omnia ergo, vt dictum est, ferre fortiter debemus, propter Dominum; vti generosi milites ne mori quidem pro nostro imperatore dubitantes. Cur enim, quando mundo & secularibus attendebamus rebus,

ΚΕΦ. Ιϛ.

Ἐπεὶ τοιαύτη ὡμολόγηται ἡ πρὸς τὴν ζωὴν φέρουσα στενή τε καὶ τεθλιμμένη, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὀλίγους ἔχει τοὺς ταύτην διερχομένους, πᾶσαν τοῦ πονηροῦ πεῖραν διὰ τὴν ἐν οὐρανοῖς ἀποκειμένην ἐλπίδα στερρῶς ὑπομενετέον· ὅσας γὰρ ἂν καὶ ὑπενέγκοιμεν θλίψεις, τί ἀντάξιον ἢ πρὸς τὴν μέλλουσαν ἐπαγγελίαν, ἢ πρὸς τὴν ἐντεῦθεν ἐγγινομένην ταῖς ψυχαῖς ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ πνεύματος παράκλησιν, ἢ πρὸς τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σκότους τῶν παθῶν τῆς κακίας, ἢ πρὸς τὸ τῶν χρεῶν πλῆθος τῶν ἡμετέρων ἁμαρτιῶν, εἰσοίσομεν· οὐ γὰρ ἄξιά φησι τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς· πάντα γὰρ, ὡς εἴρηται, καρτερητέον διὰ τὸν Κύριον δεῖ, οἷα γενναίους στρατιώτας τοῦ βασιλέως ἡμῶν ὑπεραποθνήσκοντας· διὰ τί γὰρ ὅτε τῷ κόσμῳ καὶ τοῖς βιωτικοῖς προσείχομεν πράγμασιν, οὐ λυπη-

Cap. XVI. XVII.

πειρασμοῖς τοιούτοις περιεπίπτομεν· ἀλλὰ νῦν ἐπεὶ προσήλθομεν δουλεῦσαι Θεῷ, τοὺς πολυτρόπους τούτους πειρασμοὺς ὑπομένομεν; ὁρᾷς ὅτι διὰ τὸν Χριστὸν αἱ θλίψεις, φθονοῦντος ἡμῖν τοῦ ἀντικειμένου τῆς τῶν ἐλπιζομένων ἀνταποδόσεως, χαύνωσίν τε καὶ ῥαθυμίαν ἐνθεῖναι ταῖς ἡμετέραις βουλομένου ψυχαῖς, ἵνα μὴ εὐαρέστως ζήσαντες τούτων ἀξιωθῶμεν· πᾶσαι αἱ καθ' ἡμῶν ἐκείνου μηχαναὶ λύονται τῇ τοῦ Χριστοῦ συμμαχίᾳ· καὶ τὸν ὑπερασπιστὴν ἡμῶν καὶ ὑπέρμαχον ἐκεῖνον· ἐνθυμηθῶμεν ὅτι καὶ αὐτὸς τὸν αἰῶνα τοῦτον οὕτω διώδευσεν, ὀνειδιζόμενος, διωκόμενος, ἐμπαιζόμενος· τέλος καὶ ἀτίμῳ θανάτῳ διὰ σταυροῦ τελειούμενος.

molestias eas, in quas postea incidimus, non experiebamur; sed nunc cum accessimus ad seruiendum Deo, multiplices illas tentationes patimur? vides propter Christum has in nos immitti afflictiones ab aduersario inuidente nobis speratas retributiones, languoremque ac desidiam iniicere animabus nostris studente, ne ad Dei beneplacitum vita transacta, promissis præmiis donemur. Omnes eius contra nos irritæ fiunt machinæ nobis cum Christo pugnantibus. Hic enim magnus, hic inuictus nobis protector & propugnator præsto est. Reputemus animo, ipsum quoque, quando pertransiuit hoc seculum, opprobriis oneratum, impugnatum, irrisum, denique ignominiosa morte per crucem consummatum esse.

ΚΕΦ. ΙΖ.

Εἴπερ βουλοίμεθα θλῖψιν ἅπασαν καὶ τοὺς πειρασμοὺς ὑπομένειν ῥᾳδίως, ὁ διὰ Χριστὸν θάνατος ἐπιθυμητὸς ἡμῖν ἔστω, καὶ πρὸ ὀμμά-

CAP. XVII.

Si voluerimus omnem afflictionem & tentationes sustinere facile, mors propter Christum optetur a nobis, & is scopus voti nostri obuerse-

Cap. XVII. tur perpetuo mentis noſtræ oculis. Id quippe eſt nobis præceptum, vt tollamus crucem noſtram & ſequamur ipſum; quod ſignificat, paratos nos eſſe debere ad moriendum. Si ſic affecti præparatique animo fuerimus, omnem, vt dictum eſt, afflictionem internam & adparentem facilitate perferemus magna. Mori enim vtique pro Chriſto cupiens, quæ tandem ægre ferre aduerſa vel moleſta poterit? ob hoc ipſum enim graues eſſe putamus afflictiones, quia nobis non placet pro Chriſto mori, nec ſpes ac rationes noſtras ex eo ducere ſuſpenſas. Qui vero Chriſtum poſſidere, & tam opimam hereditatem deſiderat cernere, eius quoque imitari paſſiones ſimiliter concupiſcat. Quare qui ſe dicunt amare Dominum, in eo demonſtrabunt, an vere id adfirment, ſi omnem ipſis superuenientem afflictionem non generoſe modo, ſed libenter etiam & amanter, ob ſpem in ipſo poſitam, perferant.

των διαπαντός· τοιοῦτον γὰρ ἡμῖν καὶ ἐπίταγμα, τὸν σταυρὸν αἴροντας αὐτῷ ἀκολουθεῖν· ὅπερ ἐστὶν, εὐπρεπεῖς εἶναι καὶ ἑτοίμους πρὸς τὸ ἀποθανεῖν· ἂν οὕτω διακείμενοι ὦμεν, πᾶσαν, ὡς εἴρηται, θλίψιν ἀφανῆ τε καὶ δήλην κατὰ πολὺ τὸ ῥᾷον ὑπομενοῦμεν· ὁ γὰρ καὶ ἀποθανεῖν ὑπὲρ Χριστοῦ δι᾽ ἐπιθυμίας ἔχων, σχολῇ γ᾽ ἂν πρὸς τὰ ἐπίπονα καὶ λυπηρὰ δυσχεραίνοι; παρὰ τοῦτο γὰρ καὶ βαρείας εἶναι τὰς θλίψεις ἡγούμεθα, παρὰ τὸ μὴ τὸν ὑπὲρ Χριστὸν θάνατον καταθύμιον ἔχειν, μηδὲ πάντοτε Χριστῷ τὴν διάνοιαν ἀναρτᾷν· ὁ δὲ ἐκεῖνον κληρονομῆσαι ἐπιθυμῶν, καὶ τὰ αὐτοῦ πάθη ζηλοῦν, ὁμοίως ἐπιθυμείτω· ὥστε οἱ τὸν Κύριον ἀγαπᾷν λέγοντες ἐν τούτῳ φανεροὶ γίνονται, ἐν τῷ πᾶσαν θλίψιν ἐπερχομένην οὐ γενναίως μόνον, ἀλλὰ καὶ προθύμως διὰ τὴν εἰς αὐτὸν φέρειν ἐλπίδα.

ΚΕΦ. ΙΗ.

Χρὴ πρότερον τὸν τῷ Χριστῷ προσεληλυθότα, καὶ πρὸς βίαν πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἕλκειν ἑαυτὸν, οὐκ ἐθελούσης ἡμῶν τῆς καρδίας· βιαστὴ γάρ φησιν ὁ ἀψευδὴς Κύριος, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν· ἀγωνίζεσθαι πάλιν αὐτὸν εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς θύρας· χρὴ τοίνυν, ὡς εἴρηται, καὶ κατὰ τὸ ἀβούλητον ἑαυτοὺς πρὸς τὴν ἀρετὴν συνωθεῖν, πρὸς ἀγάπην μὴ ἔχοντας ἀγάπην, πρὸς πρᾳότητα ταύτης ὄντας ἐν ἀπορίᾳ, πρὸς τὸ συμπαθὲς καὶ φιλάνθρωπον τὴν καρδίαν ἔχειν, πρὸς τὸ ἀνέχεσθαι ἀτιμίας καὶ παρορᾴσεως, καὶ τοῖς ἐξουθενημένοις ἐγκαρτερεῖν· οὔπω ταύτην ἐσχυκότας τὴν ἕξιν πρὸς εὐχὴν, μήπω πνεύματος εὐχὴν κεκτημένους, ἂν οὕτως ἀγωνιζομένους ὁ Θεὸς ἴδῃ, καὶ ἀναγκαίως ἑαυτοὺς, ἀντιπραττούσης ὥσπερ ἡμῶν τῆς καρδίας, πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἕλκοντας, δίδωσιν εὐχὴν ἀληθινὴν, δίδωσι σπλάγχνα οἰκτιρμῶν, ὑπομονὴν, μακροθυμίαν, καὶ ἁπαξαπλῶς

CAP. XVIII.

Cap. XVIII.

Eum, qui ad Christum accessit, oportet ante omnia, etiam per vim ad bonum trahere se ipsum, quamuis reluctante nostro corde. *Vim enim patitur* (ait mentiri nescius Dominus) *regnum cælorum, & violenti rapiunt illud.* (Matth. XI, 12.) Opus quoque est eundem contendere intrare per angustam portam. Oportet igitur, vt dictum est, ipsos vel inuitos adigere se ad virtutem; ad charitatem, qui charitate carent; ad mansuetudinem qui hac indigent; ad habendum cor humanum & miseriis alienis compatiens, quin etiam ad sustinendas æquo animo ignominias & despectus, & in pace durandum etiam cum vilipenditur. Quos sic laboriose certantes Deus viderit, subiugantesque vt multa rebellantem inutiliter naturam, & frangentes contumaciam cordis trahi ad bonum recusantis, eos etsi nondum orationi adsueuerint; & nondum precandi donum Spiritus adepti fue-

Cap. XVIII. rint; illis dat orationem veram, dat viſcera miſericordiæ, patientiam, longanimitatem, & vt ſemel dicam, replet nos omnibus fructibus Spiritus. Si vero quis aliarum quidem egens virtutum ſit; ad orationem tamen ſolam ipſum contingat, vi etiam ſibi facta, incumbere; ita vt donum orationis aliquod aſſecutus ſit; ad parandam autem manſuetudinem, humilitatem, charitatem, & totam illuſtrem illam familiam virtutum; prætereaque ad firmam obtinendam fidem fiduciamque in Chriſtum, remiſſus ſit ac negligens; tali aliquando datur oratio illa gratiæ ex parte in gaudio & quiete, iuxta illius deſiderium a bono Spiritu; ſed aliorum idem expers manet omnium bonorum; eo quod ad eorum quoque acquiſitionem vim ſibi non inferat, vt dictum eſt, nec a Chriſto ea poſtulet. Oportet enim non ſolum ad prædicta vrgere ſe ipſum etiam inuitum; & a Deo eadem eo vſque, quoad

πληροῖ πάντων ἡμᾶς τῶν καρπῶν τοῦ πνεύματος· εἰ δέ τις καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν ἐπιδεὴς ὢν, πρὸς μὲν εὐχὴν μόνην εἰ τύχοι καὶ παραβιάζοιτο ἑαυτὸν, ὥστε σχεῖν εὐχῆς χάρισμα, πρὸς δέ γε πραότητα, πρὸς ταπεινοφροσύνην, τε καὶ ἀγάπην, καὶ πᾶν τὸ εὐγενὲς φῦλον τῶν ἀρετῶν· ἔτι καὶ πρὸς τὸ βέβαιον εἶναι τὴν πίστιν καὶ τὴν πεποίθησιν εἰς τὸν Χριστὸν, ὀλιγώρως ἔχει καὶ ἀμερίμνως· τῷ τοιούτῳ ἐνίοτε μὲν εὐχῆς δίδοται χάριτος ἐκ μέρους ἐν εὐφροσύνῃ καὶ ἀναπαύσει κατ᾽ ἐκείνου ζήτησιν παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ πνεύματος· ἔρημος δὲ τῶν ἄλλων πάντων μένει καλῶν, τῷ μὴ πρὸς τὴν ἐκείνων κτῆσιν ἀποβιάσασθαι ἑαυτὸν, ὥσπερ εἴρηται, μηδὲ δεηθῆναι Χριστόν· χρὴ γὰρ μὴ πρὸς τὰ εἰρημένα μόνον ἑαυτὸν καὶ ἄκοντα συνωθεῖν, καὶ παρὰ Θεοῦ αἰτεῖν τοῦ λαβεῖν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ τὰ μὴ χρήσιμα τῶν ῥημάτων καὶ ὅλως ἀργὰ, μηδὲ γλώττης ἄξια κρίνειν· διαμελετᾶν δὲ ἀεὶ καὶ στόματι καὶ καρδίᾳ τὰ τοῦ

Θεοῦ

Θεοῦ λόγια· ἔτι πρὸς τὸ μὴ θυμοῦσθαι μηδὲ κραυγῇ χρῆσθαι· πᾶσα γάρ φησι πικρία καὶ ὀργὴ καὶ κραυγὴ ἀρθήτω ἀφ' ἡμῶν· πρὸς τὸ μὴ καταλαλεῖν τινός, μὴ κρίνειν, μὴ φυσιοῦσθαι, ἵν' οὕτως ἰδὼν ὁ Κύριος ἑαυτὸν ὡς εἴρηται ἄρχοντα καὶ πρὸς βίαν συνέλκοντα παράσχῃ πάντως τὸ ἀπονητὶ καὶ ῥᾳδίως ποιεῖν ἃ πρότερον οὐδὲ μετὰ βίας, διὰ τὴν σύνοικον πονηρίαν, ἐνεργεῖν ἐξῆν· καὶ τότε γίνεται αὐτῷ πάντα ταῦτα τὰ τῆς ἀρετῆς ἐπιτηδεύματα ὥσπερ φύσις· ἐπεὶ καὶ τὸ λοιπὸν ὁ Κύριος κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν ἐλθὼν καὶ γινόμενος ἐν αὐτῷ, αὐτὸς ὁμοίως ἐν τῷ Κυρίῳ, αὐτὸς ἐν ἐκείνῳ μετὰ πολλῆς εὐπετείας τὰς ἐντολὰς ἐκπληροῖ.

Cap. XVIII.

assequamur, petere; sed & diiudicare non vtilia aut prorsus otiosa verba; meditari autem semper ore & corde diuina oracula; nec porro irasci, & clamore vti. O-*mnis enim*, ait, *amaritudo & ira, & clamor tollatur a vobis.* Eph. IV, 31. Similiter vitet murmurare de quoquam, vitet iudicare temere, vitet inflari despiciendo superbe alios. Sic enim se gerens consequetur, vt Dominus ipsum sibi acriter imperantem cernens, ac trahentem se ad bonum multo nisu, vique adhibita, tribuat illi omnino gratiam facile ac sine labore agendi, quæ prius vix conatu anhelo, ac summa contentione, propter reluctantem innatam corruptionem, poterat exequi; & tunc redduntur ipsi cuncta hæc officia virtutis, quasi ea, quæ naturaliter operatur. quoniam de cetero Dominus, iuxta promissionem, ingressus in ipsum est, & in eo residet, vti vicissim & ipse in Domino; vnde in ipso Dominus intime habitans, sua ipse intra eum & per eum mandata multa facilitate implet.

Cap. XIX.

Cap. XIX.

Qui ad orationem duntaxat vi ſe adhibita cogit, vti prius expoſui; præterea vero ad humilitatem, ad charitatem, ad manſuetudinem, ali●umque virtutum ordinem in ſe accerſendum non elaborat, nec ſe in id violentia adigit; ad hunc tantummodo profectus terminum poteſt pertingere, vt interdum ei poſcenti diuina gratia adueniat; quoniam pro innata ſibi bonitate Deus petentibus amanter annuit quæ volunt. Cum autem is non adſuefecerit ſeipſum, nec vſu tritum exercitando ſeſe fecerit in ceteris, quas memorauimus, virtutibus, aut excidit gratia quam acceperat; & elatus in ſuperbiam labitur: aut in illo, quem attigit gradu, non proficit, nec creſcit. Fere enim ſedes ac requies eſt boni Spiritus humilitas, charitasque ac manſuetudo, & quæ ſequuntur ſancta Chriſti mandata. Qui ergo voluerit harum complexu concurſuque pariter omnium per aſ-

ΚΕΦ. ΙΘ.

Ὁ εἰς εὐχὴν ἀποβιασάμενος ἑαυτὸν, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, πρὸς ταῦτα δὲ πρὸς ταπεινοφροσύνην, πρὸς ἀγάπην, πρὸς πρᾳότητα καὶ τὸν τῶν ἄλλων ἀρετῶν ὁρμαθὸν μὴ ἐκπονῶν ἑαυτὸν μηδὲ βιαζόμενος, τοιούτῳ πέρατι καταντᾷ· ἐνίοτε γὰρ αὐτῷ δεομένῳ καὶ θεία χάρις ἐπιφοιτᾷ· ἐπεὶ καὶ ἀγαθὸς ὢν ὁ Θεὸς ὀρέγει τοῖς αἰτοῦσι φιλανθρωπότερον τὰ αἰτήματα· μὴ συνεθίσας δὲ ἑαυτὸν, μηδὲ ἐντριβῆ καὶ γεγυμνασμένον πρὸς τὰς ἀρετὰς, ἃς ἔφημεν, καταστήσας, ἢ ἐκπίπτει τῆς χάριτος ἧς ἔλαβε, καὶ ὑψηλοφρονήσας πίπτει, ἢ ἐν αὐτῇ ταύτῃ οὐκ ἐπιδίδωσιν, οὐδὲ αὔξει· ὡς γὰρ φάναι, τὸ κατοικητήριόν τε καὶ ἀνάπαυσις τοῦ ἀγαθοῦ πνεύματος, ἡ ταπεινοφροσύνη ἐστὶν, ἡ ἀγάπη τε καὶ πρᾳότης, καὶ ἀκολούθως αἱ ἅγιαι τοῦ Χριστοῦ ἐντολαί· ὁ τοίνυν βουλόμενος διὰ πασῶν τούτων εἰς αὔξησιν, καὶ τελείωσιν περιελθεῖν, τὴν μὲν πρώτην βιάζεσθαι ἑαυτὸν, ὥσπερ εἴρηται, καὶ

καὶ φιλονεικοῦσαν ἑαυτοῦ τὴν καρδίαν καὶ ἀντιπερίζουσαν ἐνδοτικὴν καὶ πειθήνιον τῷ Θεῷ ποιεῖν σπουδαζέτω· τῷ γὰρ οὕτω βιασαμένῳ πρότερον, καὶ τὸ ἀντιπτεῖνον τῆς ψυχῆς ὅλον οἱονεὶ χειρωθὲν καταστήσαντι ἔθει τοῦ χρηστοῦ, κατήκοον ἐκείνῳ ποιησαμένῳ, καὶ μεθ' οὕτως ἐχούσης ψυχῆς αἰτοῦντι καὶ δεομένῳ, αὔξει καὶ θάλλει ἐν αὐτῷ τὸ δοθὲν ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς εὐχῆς χάρισμα τῷ μετρίῳ τοῦ φρονήματος ἐπαναπαυόμενον· ὃ πρὸς τῇ ἀγάπῃ, καὶ τῇ ἀγαπητικῇ πραότητι ἐπεζήτησε· καὶ τότε χαρίζεται αὐτῷ ταῦτα τὸ πνεῦμα, καὶ διδάσκει ταπεινοφροσύνην τε ἀληθῆ, καὶ ἀγάπην ἀψευδῆ καὶ πραότητα, ἃ καὶ προβιασάμενος ἐπεζήτησε· οὕτως οὖν αὐξήσας καὶ τελειωθεὶς κτ Κύριον τῆς βασιλείας ἄξιος ἀποδείκνυται· ὁ γὰρ ταπεινὸς οὐδέποτε πίπτει· πόθεν γὰρ καὶ πεσεῖται ὁ ὑποκάτω πάντων τό γε ἑαυτοῦ, ὤν; ὥστε μεγάλη μὲν ὑψηλοφροσύνη ταπείνωσις, μεγάλη δὲ τὸ ἐναντίον ὕψωσις καὶ ἀσφαλὴς ἀξίω-

ſiduum augmentum ad perfectionem tandem pertingere, primum quidem vim inferat ſibi, vt dictum eſt, & contumaciter reluctans cor ſuum docile & morigerum Deo efficere ſtudeat. Etenim qui ſic ſibi vim prius intulerit; & quidquid eſt in anima rebelle, totum id, velut cicuratam belluam, patiens iam imperii, & obediens ad nutum rectæ rationi, ac ſanctæ diſciplinæ, reddiderit; quique cum adeo iam bene ſe habente anima, petierit, & Deum orauerit, vt promoueat quod cepit, obtinebit cumulate quantum poſtulat; benigniſſimo Domino large illi conceſſuro, vt creſcat & floreat indultum ipſi a Spiritu orationis donum; quod in de ſe modice ſapientibus libenter & permanenter acquieſcit. Hoc enim ipſum, cum charitate & charitatis prole manſuetudine expetierat. Et tunc gratificatur hæc illi Spiritus, & docet eum veram humilitatem, charitatemque non fictam, quas illa ſibi vi popo-

Cap. XIX.

Cap. XIX. XX. scit. Sic igitur de cetero proficiens & perfectus in Domino regno dignus declaratur. Humilis quippe nunquam cadit; quo enim caderet qui, quantum in ipso est, imo semper loco sub rebus omnibus iacet? quare magna quædam superbia humilitas; magna contra humilitas exaltatio & secura dignitas.

μα ἡ ταπεινοφροσύνη.

Cap. XX.

Qui Deum vere amauerunt, neque ob spem regni elegerunt ei seruire; quasi mercatores, lucrum; aut operarii, mercedem captantes; sed neque ob metum præparatæ peccatoribus pœnæ; verum in illum vti Deum solum & creatorem proprium adfectu inclinati, ex recte conclusa inde ratione consequenter agnoscentes, æquum ac iuste debitum esse, vt creaturæ conditori, serui Domino, propter ipsam eius excellentiam, placere ac gratificari studeant; hoc agunt & conantur sincero piæ voluntatis nisu: cui & parem mentis attentionem merito adiungunt. Etenim ipsis multa est necessaria prudentia, si præcauere velint, ne quoti-

ΚΕΦ Κ.

Οἱ πρὸς ἀλήθειαν τὸν Θεὸν ἀγαπήσαντες, οὔτε διὰ τὴν βασιλείαν αὐτῷ δουλεύειν προῃρήκασι, καθάπερ οἱ ἔμποροι χάριν κέρδους· οὔτε μὴν διὰ τὴν ἀποκειμένην τοῖς ἁμαρτωλοῖς κόλασιν· ἀλλ' ὅτι Θεὸν μόνον αὐτὸν καὶ δημιουργὸν ἴδιον ἠγαπηκότες, καὶ ἀκολουθίᾳ τάξεως ἐπιγνόντες ὅτι δεσπότῃ καὶ κτίστῃ δούλους εὐαρεστεῖν ὀφειλόμενον· οἱ καὶ πολλῇ τῇ συνέσει πρὸς τὰ παρεμπίπτοντα χρῶνται· πολλὰ γὰρ τὰ ἐμπόδια τῷ πρὸς Θεὸν τυγχάνει εὐαρεστήσεως· ἐπεὶ μηδὲ πενία μόνον καὶ ἀδοξία, ἀλλὰ καὶ πλοῦτος καὶ τιμὴ ὁμοίως πειρασμοὶ καθίστανται τῇ ψυχῇ· ἐν μέρει δέ πως καὶ ἡ παρεμπόλησις αὐτὴ καὶ ἡ αἴνεσις ἐκείνη ἡ ὑπὸ τῆς χάριτος καταλαμβάνουσα

γεῦσαι τὴν ψυχὴν, εἰ μὴ
αἴσθηται ταύτης ἡ κα-
ταξιωθεῖσα, καὶ πάλαι
τῷ μετρίῳ καὶ συνετῷ
χρήσηται, πολὺ τὸ εὔ-
κολον ἔχει πρὸς τὸ πει-
ρατήριον αὐτῇ μᾶλλον
καὶ κώλυμα καταστῆναι·
ἅτε κακίας προφάσει τοῦ
δὲ τῆς χάριτος ὑπολύειν
αὐτῇ τὸν τόνον, χαύνω-
σίν τε καὶ ὀλιγωρίαν ἐνεῖ-
ναι μηχανωμένης· διὸ καὶ
αὐτὴ ἡ χάρις εὐλαβοῦς
δεῖται πρὸς μετάληψιν
καὶ εὐσυνέτου ψυχῆς·
ὥστε καὶ τιμῆσαι ταύτην,
καὶ ἀξίους τοὺς καρποὺς
ἐπιδείξασθαι· κινδυνεύει
τοίνυν οὐ τὰς θλίψεις
μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς
ἀνέσεις πειρατήριον γί-
νεσθαι τῇ ψυχῇ· καὶ δι'
ἀμφοτέρων γὰρ αἱ ψυχαὶ
τῷ κτίσαντι δοκιμάζονται,
ἵνα δῆλοι σαφῶς γένωνται
τίνες οἱ μὴ κέρδους αἰτίαν
θέμενοι τὴν πρὸς ἐκεῖνον
ἀγάπην· ἀλλ' αὐτὸν μό-
νον τῆς πολλῆς τῷ ὄντι καὶ
φιλίας καὶ τιμῆς ἄξιον·
ὥσπερ δὲ τῷ ἀμελεῖ, καὶ
περὶ τὴν πίστιν ἐνδεεῖ, καὶ
τῷ φρονήματι νηπιά-
ζοντι, ἐμπόδιον πρὸς
τὴν αἰωνίαν ζωὴν ταῦτα
γίνεται· εἴτε τὰ λυπη-
ρὰ καὶ ἐπίπονα, νόσοι,

diana quæ accidunt, impedimenta ipſis ſint placendi Deo iſta intentionis puritate; ſiquidem non egeſtas ſolum & ignominia, ſed & opes & honor tentationes animæ fiunt; quin & ex parte, ipſa conſolatio, ipſa illa beata quies ex inhabitantis dono gratiæ complectens animam; niſi ſe illa tantum boni, mera Dei liberalitate, nullo ſuo nactam merito, intime ſentiat, & multam inſuper adhibeat, cum modica ſui æſtimatione, circumſpectionem. Nam ſine his, excellens hæc gratia, valde pronum ſecum adfert periculum præbendi ei, quam ornat, animæ occaſionem tentationis, & obiiciendi profectui eius obſtaculum. Vt pote inſidiatore malo dæmone, conari ſolito huius, qua videt frui animam, prætextu & fiducia nimia gratiæ, ſenſim relaxare contentionem in vlteriora nitendi, languoremque & neglectum iniicere. Atque adeo ipſa gratia, vt ſecure innoxieque poſſideatur, exigit in illo qui eam

Cap. XX.

Cap. XX.

percipit, reuerentem quandam trepidationem, qua in vigiliam acuatur circumſpectandi ac diſponendi prouidenter cuncta; vt & donum tantum quanti valet æſtimet; & dignos eius fructus repræſentare ſtudeat. Igitur, non ab afflictionibus ſolum, ſed & a conſolationibus periclitatur anima tentari. Et per ambas iſtas res a conditore animæ probantur; vt his explorationibus manifeſto appareat quales ſint? mercenariæ ne nundinatrices charitatis, quæſtus ſui cauſa Deum amantes; an ſolum propter ſeipſum eum diligant; quod illum, vt eſt in ſua natura propria, citra reſpectum ad nos, omni dignum amore honoreque ſciant. Vt autem negligenti, modicam habenti fidem, & pueriliter adhuc ſapienti, impedimento hæc ſunt ad æternam vitam: videlicet tam acerbæ ac laborioſæ res, vt morbi, penuriæ, ignominiæ; quam his contrariæ, diuitiæ, gloria, laudes & applauſus hominum; prætereaque pungens in occulto ſatanæ impugnatio; ſic rurſus, aliter diſpoſitos, in loco memoratorum modo, ponens, reperies: feruido in fide, prudenti, & generoſe forti ſubſidia

πενίαι, καὶ ἀδοξίαι· τὰ ἐναντία, πλοῦτος, δόξα, καὶ οἱ ἐξ ἀνθρώπων μακαρισμοί· πρὸς δὲ καὶ ὁ ἐν τῷ ἀφανεῖ πλήττων τοῦ πονηροῦ πόλεμος· οὕτω πάλιν ἀντιστρέφων εὑρήσεις, ὅτι τῷ πιστῷ καὶ συνετῷ καὶ γενναίῳ συνεργὰ μᾶλλον πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ καθίσταται βασιλείαν, τοῖς γὰρ τὸν Θεὸν ἀγαπῶσι, κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον, πάντα συνεργεῖ εἰς τὸ ἀγαθόν· δείκνυται οὖν ἐντεῦθεν, ὅτι τὰ ἐν τῷ κόσμῳ πάντα ἐμπόδιον εἶναι νομιζόμενα διαῤῥήξας καὶ νικήσας καὶ ὑπερβὰς ὁ ἀληθῶς φιλόθεος τοῦ θείου μόνου περιέχεται φίλτρου· χοινία γὰρ ἁμαρτωλῶν περιεπλάκησάν μοι, ὁ θεῖος φησι προφήτης, καὶ τοῦ νόμου σου οὐκ ἐπελαθόμην.

dia

dia potius & adiumenta res illas easdem esse ad consecutionem regni Dei; *Diligentibus* enim *Deum* (ait diuinus apostolus) *omnia cooperantur in bonum.* Ex his igitur adparet, quis demum sit verus Dei amator; is nimirum qui per cuncta, quæ in hoc mundo putantur obstare, perrupta, victa, calcata, tantum versus Deum amore feruntur, dicentes cum propheta: *Funes peccatorum circumplexi sunt me, & legem tuam non sum oblitus.*

Cap. XXI. *Rom. VIII, 28*

Psalm. CXIIX, 61.

ΚΕΦ ΚΑ.

Ὁ θεῖος ἀπόστολος Παῦλος ἀκριβέστερόν τε καὶ τηλαυγέστερον τὸ ἐντελὲς τοῦ χριστιανισμοῦ μυστήριον ἑκάστῃ πιστευούσῃ ψυχῇ δεδήλωκε, δι' ἐνεργείας θείας εἰς πεῖραν ἰέναι· ὅπερ ἐστὶν, ἡ ἐπουρανίου φωτὸς ἐν ἀποκαλύψει καὶ δυνάμει τοῦ πνεύματος ἔλλαμψις· ἵνα μή τις τὴν διὰ γνώσεως νοημάτων φωτισμὸν τοῦ πνεύματος μόνον εἶναι νομίσας, κινδυνεύσῃ δι' ἄγνοιάν τε καὶ ῥαθυμίαν τοῦ τελείου τῆς χάριτος ἀποτυχεῖν μυστηρίου· διὰ τοῦτο καὶ τὸ ὑπόδειγμα τῆς περὶ πρόσωπα Μωσέως περικειμένης τοῦ πνεύματος δόξης εἰς παράστασιν ὡμολογημένην τῆς γνώσεως ἤνεγκεν· φησὶ γοῦν· εἰ δὲ ἡ διακονία τοῦ

Cap. XXI.

Diuinus apostolus exactius & clarius demonstrare volens, quid vere sit perfectum christianismi mysterium in vnaquaque anima credente, venire talem animam in huius experimentum docet, per diuinam operationem. Quæ scilicet operatio est supercœlestis luminis in reuelatione & virtute Spiritus irradiatio. Ne forte quis, in hoc errans, putet, nihil aliud esse illuminationem Spiritus, nisi cognitiones vi humani productas intellectus; & propter istam ignorantiam, & desidiam periclitetur, a perfecto gratiæ excidere mysterio. Propterea exemplum circumambientis faciem Mosis Spiritus gloriæ,

Cap. XIX. ad cognitionis repræsenta-
tionem haud dubie confor-
II. Cor. III, 7. mem refert. Ait igitur: *Quod
si ministratio mortis litteris
deformata in lapidibus, fuit
in gloria, ita vt non possent
intendere filii Israel in faci-
em Moysi, propter gloriam
vultus eius, quæ euacuatur;
quomodo non magis ministra-
tio Spiritus erit in gloria?
Nam si ministratio damnatio-
nis in gloria est, multo magis
abundat ministerium iustitiæ
in gloria. Nam nec glorifi-
catum est quod claruit in hac
parte propter excellentem glo-
riam. Si enim quod euacua-
tur per gloriam est; multo
magis quod manet in gloria
est. Quod euacuatur*, dixit,
idcirco quod mortali corpori
II. Cor. V, 12. Mosis circumaffulgeret illa
lucis gloria. Subiungit: *Ha-
bentes igitur talem spem mul-
ta fiducia vtimur.* Et pro-
gressus paulum, ostendit, im-
mortalem illam Spiritus in
apocalypsi gloriam, nunc in
immortali, qui latet intus, ho-
mine, dignis immortaliter &
ineuacuabiliter resplendere.

θανάτου ἐν γράμμασιν ἐντετυπωμένη ἐν λίθοις ἐγενήθη ἐν δόξῃ, ὥστε μὴ δύνασθαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἀτενίσαι εἰς πρόσωπον Μωσέως διὰ τὴν δόξαν τοῦ προσώπου αὐτοῦ τὴν καταργουμένην· πόσῳ μᾶλλον ἡ διακονία τοῦ πνεύματος ἔσται ἐν δόξῃ; εἰ γὰρ ἡ διακονία τῆς κατακρίσεως δόξα· πολλῷ μᾶλλον περισσεύσει ἡ διακονία τῆς δικαιοσύνης ἐν δόξῃ· καὶ γὰρ οὐ δεδόξασται τὸ δεδοξασμένον ἐν τούτῳ μέρει ἕνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης· εἰ γὰρ τὸ καταργούμενον διὰ δόξης, πολλῷ μᾶλλον τὸ μένον ἐν δόξῃ· καταργούμενον εἴρηκε διὰ τὸ θνητῷ σώματι Μωυσέως περικεῖσθαι τὴν τοῦ φωτὸς δόξαν· ἐπάγει· ἔχοντες οὖν ἐλπίδα πολλῇ παῤῥησίᾳ χρώμεθα· καὶ προβὰς μικρὸν ἔδειξε τὴν ἀθάνατον ἐκείνην τοῦ πνεύματος ἐν ἀποκαλύψει δόξαν, νῦν ἐν τῷ ἀθανάτῳ τοῦ ἔσω ἀνθρώπῳ τοῖς ἀξίοις ἀθανάτως τε καὶ ἀκαταργήτως ἐλλάμπεσθαι· φησὶ γοῦν· ἡμεῖς δὲ πάντες, τοῦτ' ἔστιν, οἱ κατὰ τελείαν πίστιν ἐκ τοῦ πνεύματος γεννηθέντες,

θέντες, ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν Κυρίου ἐνοπτριζόμεθα εἰς τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμενοι ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν καθάπερ ἀπὸ Κυρίου πνεύματος· ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τῷ τῆς ψυχῆς δηλαδή· καὶ ἡνίκα δ᾽ ἐπιστρέψῃ τις πρὸς Κύριον, περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα· ὁ δὲ Κύριος τὸ πνεῦμά ἐστι· φανερῶς οὖν διὰ τούτων ἀπέδειξε, κάλυμμα σκότους ἐπιβεβλῆσθαι τῇ ψυχῇ· ὅπερ ἀπὸ τῆς τοῦ Ἀδὰμ παραβάσεως χώραν ἔσχε εἰς τὴν ἀνθρωπότητα παραδύναι· νυνὶ δὲ ὑπὸ τῆς τοῦ πνεύματος ἐλλάμψεως περιαιρεῖσθαι τοῦτο τῶν πιστῶν καὶ ἀξίων τῷ ὄντι ψυχῶν· δι᾽ ἣν αἰτίαν καὶ ἡ ἔλευσις ἡ τοῦ Χριστοῦ γεγένηται· εἰς γὰρ τὰ τοιαῦτα μέτρα ἁγιότητος φθάσαι τοὺς ἐπ᾽ ἀληθείας πιστεύοντας ηὐδόκησεν ὁ Θεός.

ΚΕΦ ΚΒ.

Ἡ τοιαύτη φησὶ τοῦ πνεύματος ἔλλαμψις οὐχ οἷον νοημάτων μόνον ἀποκάλυψίς ἐστι καὶ φωτισμὸς χάριτος, ὥσπερ

Ait ergo: *Nos vero omnes* (hoc est, per fidem perfectam ex Spiritu geniti) *reuelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur a claritate in claritatem, tanquam a Domini Spiritu.* *Reuelata facie*, animæ scilicet; & quando reuersus quis fuerit ad Dominum, tolletur velamen. *Dominus autem Spiritus est.* Manifeste igitur per hæc monstrauit, velamen tenebrarum superiniectum fuisse animæ, quod ab Adami transgressione campum habuit naturam humanam peruadendi. Nunc autem per illustrationem Spiritus id auferri e fidelibus & vere dignis animabus; quæ & causa Christi aduentus fuit. Nam Deo complacuit, ad talem mensuram sanctitatis pertingere eos qui vere in ipsum credunt.

Cap. XXI. XXII. *II. Cor. V, 18.*

II. Cor. III, 17.

Cap. XXII.

Ea, de qua dictum est, *Spiritus irradiatio*, non solum intellectualium sensuum reuelatio est, & illuminatio

Cap. XXII. XXIII. gratiæ; ſed ſubſtantialis & ſubſiſtentis lucis in animabus emiſſio. Nam illud: *Qui dixit de tenebris lumen ſplendeſcere, ipſe illuxit in cordibus noſtris ad illuminationem ſcientiæ claritatis Dei in facie Chriſti Ieſu.* (II. Cor. IV, 6.) Et illud: *Illumina oculos meos ne vnquam obdormiam in morte.* (Pſalm. XII, 4.) Hoc eſt, ne cum ſoluetur carne anima, obtenebretur mortis malitiæ velo. Illud præterea: *Reuela oculos meos, & conſiderabo mirabilia de lege tua.* (Pſalm. CXIIX, 18.) Illud quoque: *Emitte lucem tuam & veritatem tuam; ipſa me deducent & adducent in montẽ ſanctum tuum & in tabernacula tua.* (Pſalm. XIII, 3.) Sed & illud etiam: *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine.* (Pſalm. IV, 7.) Et reliqua in vnam eandemque quam propoſui ſententiam conſpirant.

εἴρηται, ἀλλ᾽ ὑποστατικοῦ φωτὸς ἐν ταῖς ψυχαῖς βεβαία καὶ διηνεκὴς ἔλλαμψις· τὸ γὰρ εἰπὼν ἐκ σκότους τὸ φῶς λάμψαι· ὃ ἔλαμψεν ἐν καρδίαις ἡμῶν πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ· καὶ τὸ φώτισον τοὺς ὀφθαλμούς μου μήποτε ὑπνώσω εἰς θάνατον· τουτέστιν· ἵνα μὴ λυομένη τῆς σαρκὸς ἡ ψυχὴ ἀποσκοτῆται τῷ τοῦ θανάτου τῆς κακίας καλύμματι· πρὸς δὲ καὶ τὸ ἀποκάλυψον τοὺς ὀφθαλμούς μου ἔτι καὶ κατανοήσω τὰ θαυμάσια ἐκ τοῦ νόμου σου· καὶ τὸ ἐξαπόστειλον φῶς σου καὶ τὴν ἀλήθειάν σου· αὐτά με ὁδηγήσουσι καὶ ἄξουσιν εἰς ὄρος ἅγιόν σου καὶ εἰς τὰ σκηνώματά σου· ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ ἐσημειώθη ἐφ᾽ ἡμᾶς τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου· καὶ τὰ λοιπά, τὴν αὐτὴν ἀκολουθίαν τοῦ σκοποῦ παρίστησιν.

Cap. XXIII.

Illa item quæ beato Paulo *circum fulſiſſe lux* dicitur in via, per quam & in tertium cœlum eleuatus eſt, & myſteriorum ineffabilium auditor (Actor. IX, 3. II. Cor. XI.)

ΚΕΦ. ΚΓ.

Καὶ τῷ μακαρίῳ δὲ Παύλῳ φησὶ τὸ ἐλλάμψαν ἐν τῇ ὁδῷ φῶς, δι᾽ οὗ καὶ εἰς τρίτον οὐρανὸν ἤρθη, καὶ μυστηρίων ἀλαλήτων ἀκουστὴς γίνεται, οὐ νοη-

ἐ νοημάτων τις κὴ γνώσεως φωτισμὸς ἦν, ἀλλὰ δυνάμεως τοῦ ἀγαθοῦ πνεύματος καθ' ὑπόστασιν ἐν τῇ ψυχῇ ἔλλαμψις, ἧς τὴν ὑπερβολὴν τοῦ λαμπρότητος οἱ τῆς σαρκὸς ὀφθαλμοὶ μὴ διενεγκόντες ἀπετυφλώθησαν, δι' ἧς πᾶσά τε γνῶσις ἀποκαλύπτεται, καὶ πρὸς ἀλήθειαν Θεὸς τῇ ἀξίᾳ καὶ φιλουμένῃ ψυχῇ γνωρίζεται.

factus, non intellectualium sensuum & cognitionis illuminatio erat; sed virtutis boni Spiritus in substantia in anima facta irradiatio: cuius excessum splendoris non ferentes carnis oculi, excœcati sunt; per quam & omnis scientia reuelatur, & ad veritatem Deus dignæ & amatæ animæ innotescit, Cap. XXIII. XXIV.

ΚΕΦ. ΚΔ.

Πᾶσα ψυχὴ διὰ σπουδῆς κὴ πίστεως τέλειον ἐνδύσασθαι τὸν Χριστὸν ἐντεῦθεν κατὰ δύναμίν τε κὴ πληροφορίαν χάριτος καταξιωθεῖσα, καὶ τῷ ἐπουρανίῳ τῆς ἀφθάρτου εἰκόνος φωτὶ ἑνωθεῖσα, καὶ νῦν μὲν μυστηρίων οὐρανίων γνῶσιν ἐν ὑποστάσει μυεῖται πάντων· ἐν δέ γε τῇ μεγάλῃ τῆς ἀναστάσεως ἡμέρᾳ τῇ αὐτῇ ἐπουρανίῳ τῆς δόξης εἰκόνι καὶ τὸ σῶμα ταύτης ἐνδοξασθὲν, καὶ ὑπὸ πνεύματος, κατὰ τὸ γεγραμμένον εἰς οὐρανοὺς ἁρπαγὲν, καὶ σύμμορφον γενέσθαι τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ καταξιωθὲν, καὶ τὴν βασιλείαν αἰώ-

Cap. XXIV.

Omnis anima, quæ per studium & fidem perfectam in virtute & plena certitudine gratiæ, digna facta est quæ Christum indueret iam hinc, & supercœlesti incorruptibilis imaginis luci vniretur; ea nunc quidem cognitione cœlestium mysteriorum in substantia, & prout sunt, impertitur; in magna vero resurrectionis die, eadem illa supercœlestis claritatis imagine corpus quoque ipsius glorificatum, & a Spiritu, sicut scriptum est, in cœlos raptum; & tanta dignatione honoratum, vt configuretur 1. Theß. VI, 16.

Cap. XXV. corpori claritatis ei9,regnum æternum viciſſitudine ſucceſ- Philip. III, 21. ſionum carens, Chriſto ipſi collega & conſors habebit.

Cap. XXV.

Quantum quis proprio ſtudio & fide de cœleſti claritate Spiritus ſancti participauerit, animamque bonis operibus ornauerit; tanto dignius efficiet corpus ſuum glorificatione, quæ illi in illam reſurrectionis diem reſeruatur. Quod enim quiſque intus nunc condidit, tunc prodibit exterius; quemadmodum quæ per hiemem in ſinu arborum latet vis generatiua fructuum, verna temperie ſe foras exerit; vt & demonſtratum ſuperius eſt. Impreſſa ergo mentibus ſanctorum deiformis imago Spiritus, quæ in occulto nunc latet, corpus quoque diuina ſpecie induet, & cœleſte efficiet; profanorum vero ac ſceleſtorum, quod nunc mundani ſpiritus velamen circuminuoluit, deformes ſtigmatibus criminum animas, menteſque, heu

υἱόν τε καὶ ἀδιάδοχον καὶ τῷ Χριστῷ σύγκληρον ἕξει.

ΚΕΦ ΚΕ.

Ὁπόσον τις ἰδίᾳ σπουδῇ καὶ πίστει πνεύματος ἁγίου δόξης κεκοινώνηκεν οὐρανίου, ἔργοις τε ἀγαθοῖς τὴν ψυχὴν διεκόσμησε, τοσοῦτον ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἄξιον αὐτοῦ γενήσεται καὶ τὸ σῶμα συνδοξασθῆναι· ὃ γάρ τις ἔνδον ἀπεθησαύρισε νῦν, τοῦτο πρόεισιν ἔξω τότε· καθάπερ ὁ εἴσω τῶν ξύλων ἐν χειμῶνι καρπὸς, ἔξω κατὰ τὸν ἔαρος καιρὸν γίνεται· ὥσπερ δὴ καὶ πρότερον ἐδηλώθη. τῶν μὲν οὖν ἁγίων ἡ θεοειδὴς τοῦ πνεύματος εἰκὼν ἀπὸ τοῦ νῦν ἔνδον ὥσπερ ἐντυπωθεῖσα, καὶ τὸ σῶμα θεοειδὲς ἔξω καὶ οὐράνιον ἀπεργάσεται· τῶν βεβήλων δὲ καὶ ἁμαρτωλῶν τὸ τοῦ κοσμικοῦ πνεύματος κάλυμμα περιβαλὸν τὴν ψυχὴν, καὶ τῇ τῶν παθῶν εἰδεχθείᾳ σκοτεινὸν οἴμοι τὸν νοῦν καὶ ἀσχήμονα καταστῆσαν, σκοτεινὸν ἅμα καὶ τὸ σῶμα, καὶ αἰσχύνης ἐμπλέω πάσης ἔξωθεν ἀποδείξεται.

ΚΕΦ.

me! ipsorum, tenebrosas & fœdas reddit; tunc etiam corpora maculosa, in summum palam dedecus omnium oculis ostendet. Cap. XXVI.

ΚΕΦ. Κϛ.

Ὥσπερ γὰρ μετὰ τὴν παράβασιν τοῦ Ἀδὰμ θάνατον αὐτοῦ καταψηφισαμένης τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητος, τοῦτο πρῶτον μὲν ὑπέστη κατὰ ψυχήν, τῶν νοερῶν αὐτῆς αἰσθητηρίων τῇ στερήσει τῆς ἐπουρανίου καὶ πνευματικῆς ἀπολαύσεως ἀπεσβηκότων αὐτῷ, καὶ νεκρῶν ὥσπερ γεγενημένων. ὕστερον δὲ καὶ ὁ τοῦ σώματος θάνατος μετά γε τριάκοντα ἔτη πρὸς τοῖς ἐννεακοσίοις ἐπεγένετο· οὕτω νῦν διὰ σταυροῦ καὶ θανάτου τοῦ Σωτῆρος τῇ ἀνθρωπότητι καταλλαγεὶς ὁ Θεὸς ἀποκαθίστησι τὴν πιστεύουσαν ἐν ἀληθείᾳ ψυχὴν ἔτι ἐν σαρκὶ οὖσαν εἰς τὴν τῶν οὐρανίων φώτων καὶ μυστηρίων ἀπόλαυσιν, καὶ τὰ νοερὰ αὐτῆς αἰσθητήρια τῷ θείῳ πάλιν φωτὶ τῆς χάριτος ὀμματοῖ· ὕστερον δὲ καὶ αὐτῷ τῷ σώματι ἀθάνατόν τε καὶ ἄφθαρτον περιβαλεῖ δόξαν.

CAP. XXVI.

Quemadmodum post transgressionem Adami, lata in eum sententia mortis iusto Dei optimi iudicio, primum executioni mandata est in eius anima, vere per peccatum iam tum mortua, intellectualibus eius sensibus, per privationem cœlestis & spiritualis gratiæ, extinctis, & ad mortuorum similitudinem redactis: posterius vero ad corpus quoque mors pervenit, expletis trahendo mortalem vitam annis triginta supra nongentos: Sic & nunc per crucem & mortem Salvatoris humano generi reconciliatus Deus, restituit vere credentem animam adhuc carni deuinctam in fruitionem spiritualium luminum & mysteriorum, & intellectuales eius sensus diuina luce gratiæ oculatos reddit; Denique ipsum etiam corpus immortali & incorruptibili circumvestiet claritate.

Cap. XXVII

Cap. XXVII.

Qui se ab hoc mundo procul tenent, sancte & ex virtutum præscriptis viuentes; adhuc tamen velamento perturbationum inumbrati; cui miseriæ, propter inobedientiam protoplasti obnoxii omnes sumus: carnali, inquam, subiecti sensui, quem apostolus *mortem*, merito appellat; hi similes sunt hominibus noctu iter agentibus, ad lucem astrorum, quæ sunt Dei pręcepta. Quamdiu enim nondum perfecte liberati a tenebris sunt, clare omnia perspicere non possunt. Quibus & conuenit, labore ac fide, virtuti attendendo, orare Christum solem iustitiæ, vt illuminet corda ipsorum, quo possint exacte peruidere cuncta, & spiritualium bestiarum incursum in nos varium atque multiplicem; & incorruptibilis mundi pulchritudines arcanas ineffabilis & decoris & voluptatis, quo scilicet modo valde prouectis in virtute, & quorum cordibus lumē intellectuale radios im-

Rom. VII, 24.

ΚΕΦ. ΚΖ.

Οἱ τοῦ κόσμου τοῦδε μακρὰν γινόμενοι καὶ σεμνῶς μὲν καὶ φιλαρέτως πολιτευόμενοι· ἔτι δὲ καλύμματι τῶν παθῶν ὑποκείμενοι ὡς διὰ τῆς τοῦ πρωτοπλάστου παρακοῆς ἔνοχοι κατέστημεν πάντες, τὸ σαρκικὸν φημὶ φρόνημα, ὃ καὶ τῷ ἀποστόλῳ θάνατος οἰκείως ἐκλήθη, οὗτοι παραπλήσιοί εἰσιν ἀνθρώποις νυκτὸς μὲν βαδίζουσιν, ὑπὸ δὲ τῶν ἄστρων, ἅπερ εἰσὶν αἱ τοῦ Θεοῦ ἐντολαί, καταυγαζομένοις· οὔπω γὰρ εἰς τέλος τοῦ σκότους ἀπαλλαγεῖσι καλῶς ἅπαντα κατιδεῖν αὐτοῖς ἀδύνατον· οἷς καὶ προσῆκόν ἐστι, πόνῳ καὶ πίστει πολλῇ τῆς ἀρετῆς ἐπιμελουμένοις δεηθῆναι Χριστὸν τὸν ἥλιον δικαιοσύνης ἐπιλάμψαι ταῖς καρδίαις αὐτῶν, ὥστε δυνηθῆναι πάντα πρὸς ἀκρίβειαν ἐπιδεῖν, τήν τε τῶν νοητῶν θηρίων καθ' ἡμῶν ἐπίθεσιν ποικίλην καὶ παντοδαπὴν οὖσαν, καὶ τὰ τοῦ ἀφθάρτου κόσμου ἄρρητα τὴν ὄψιν, καὶ τὴν ἡδονὴν ἀπόρρητα κάλλη ὅν γε δὴ τρόπον καὶ τοῖς ἄκροις τὴν ἀρετήν,

τὴν, καὶ ὧν ἐνεργῶν ἐν ταῖς καρδίαις νοερὸν φῶς ἔλαμψεν, ἐπίδηλα ταῦτα καὶ καταφανῆ γίνεται· τελείων γάρ, ὡς ὁ μακάριός φησι Παῦλος, ἡ στερεὰ τροφή· τῶν διὰ τὴν ἕξιν τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένων πρὸς τὴν τοῦ καλοῦ καὶ κακοῦ διάκρισιν· ἀλλὰ καὶ ὁ θεῖος Πέτρος φησίν. καὶ ὑμεῖς ἔχοντες τὸν προφητικὸν λόγον, ᾧ καλῶς ποιεῖτε προσέχοντες ὡς λύχνῳ φαίνοντι ἐν αὐχμηρῷ τόπῳ, ἕως οὗ ἡμέρα διαυγάσει καὶ φωσφόρος ἀνατείλῃ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν· οἱ δὲ πολλοί, οὐδὲν ὅλως διενηνόχασιν ἐκείνων τῶν ἐν νυκτὶ φωτὸς παντάπασιν ἀπείρων περιπατούντων, καὶ μηδὲ βραχείας ἀπολαυόντων αὐγῆς, ὅπερ ἐστὶ θεῖος λόγος ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν ἐπιλάμπειν δυνάμενος, ὡς σχεδὸν μὴ ἀνομοίους εἶναι τυφλοῖς· οὗτοί εἰσιν οἱ ταῖς ὑλικαῖς τὸ ὅλον περιπλοκαῖς καὶ τοῖς βιωτικοῖς ἅμμασι καταδεδεμένοι, καὶ μήτε θείῳ φόβῳ διακρατούμενοι, μήτε τινὰς τῶν ἀγαθοεργιῶν μετερχόμε-

Cap. XXVII

misit, talia omnia manifesta & plane perspecta sunt. *Perfectorum* enim *est*, vt beatus ait Paulus, *solidus cibus, eorum nempe, qui bonis habitibus exercitatos habent sensus, ad discretionem boni & mali.* Sed & diuinus Petrus ait: *Et vos habentes propheticum sermonem, cui benefacitis attendentes, sicut lucernæ lucenti in caliginoso loco, donec dies elucescat & lucifer oriatur in cordibus vestris.* Vulgus autem nihil plane differt ab illis, qui per noctem omni carentem, lumine ambulant, nec minimo splendore fruuntur; id quod est Verbum Dei, animas eorum illuminare valens; vt fere non dissimiles cœcis sint. Huiusmodi homines sunt materialibus implicati curis, & secularium nexibus negotiorum vincti, & neque diuino timore firmati, nec vllum curantes exercere beneficentiæ aut virtutis cuiusdam opus. Etenim quotquot secularem vtcunque degentes vitam, tamen, vti dictum est, a man-

Ebr. V, 14.

II. Petr. I, 19.

Cap. XXIIX

datis sanctis, velut a quibusdam illuminantur stellis, fidei & Dei timori attendentes; hi sane non prorsus comprehensi sunt tenebris, vnde & spem salutis habere possunt.

νοι· καὶ γὰρ ὅσοι τῶν βιωτικῶν ἀνδρῶν, ὥσπερ λέλεκται, ὑπὸ ἐντολῶν ἁγίων ὡς ὑπὸ ἄστρων τινῶν διαυγάζονται, πίστει καὶ φόβῳ τῷ τοῦ Θεοῦ προσέχοντες· οὗτοι οὐχὶ καθάπαξ τῷ σκότει περιλαμβάνονται· παρ' ὃ καὶ ἐλπίδα σωτηρίας ἔχειν δύνανται.

Caput XXVIIII.

Vt multum inter se differentes viæ ac rationes sunt, quibus ab hominibus colliguntur diuitiæ; vtique cum alii ex functionibus publicorum magistratuum; alii ex mercimoniorum negotiatione, alii ex diligenti labore & agricultura rem faciant; alii aliunde: parem mihi tu quoque puta obseruari posse in rebus spiritualibus rationem & modum. Ex his aliqui locupletantur vsu exercitioque charismatum variorum, vt significat apostolus verbis illis: *Habentes donationes secundum gratiam, quæ data est nobis, differentes.* (Rom. XII,6.) Alii multiplici exercitatione religiosorum varii generis operum,

ΚΕΦ. ΚΗ.

Ὥσπερ ἐκ διαφόρων ἀφορμῶν τε καὶ ἐπιτηδευμάτων ὁ ἐν τῷ κόσμῳ τοῖς ἀνθρώποις συλλέγεται πλοῦτος· ὁ μὲν ἐξ ἀρχοντικῶν ἀξιωμάτων, ὁ δὲ ἐξ ἐμπορείας, ὁ δὲ ἐκ φιλοπονίας δήπου καὶ γεωργίας, καὶ ἄλλος ἄλλως· τὴν αὐτὴν οἴομαι καὶ τοῖς πνευματικοῖς εἶναι διάταξιν· οἱ μὲν γὰρ ἐκ διαφόρων χαρισμάτων, ὡς τὸ τοῦ ἀποστόλου δηλοῖ· ἔχοντες δὲ χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὴν δοθεῖσαν ὑμῖν διάφορα, οἱ δὲ ἐκ διαφόρων ἀσκήσεων, διαφόρων τε δικαιωμάτων καὶ ἀρετῶν διὰ μόνον Θεὸν γινομένων, τὸν ἐπουράνιον ἀθροίζουσι πλοῦτον· πλὴν ἀλλ' οὐκ ἄδηλοι καὶ οἱ τὸν χρηστὸν ἀνορύττοντες· οἱ διὰ μα-

κροθυ-

Cap. XXIIX

κροθυμίας καὶ ὑπομονῆς δηλαδὴ περιέχοντες, καὶ τὸ μέρος πλουτοῦν πῶς τῆς ἀγαθῆς ἐλπίδος ὑπεξηδυούσης· οὐκ ἄδηλοι δὲ καὶ οἱ καθαπερεὶ μίσθιοι, βλᾶκες ὄντες καὶ νωχελεῖς· οἱ εὐθέως τὸ ἐμπίπτον ὥσπερ ἐσθίοντες, καὶ μὴ μεθ' ὑπομονῆς τὰ μετὰ χεῖρας ἀνύοντες, ἀεὶ γυμνοί τε καὶ πένητες περιέρχονται· καὶ γὰρ οὗτοι πρὸς μὲν τὸ λαβεῖν τὴν χάριν ἑτοίμως ἄγαν καὶ θερμῶς ἔχοντες, εὐμετάβλητοι καὶ ἅμα τοῦ ἅψασθαι κορεννύμενοι, ἀψίκοροι δὲ ναρκώδεις περὶ τὸ πονεῖν γνωριζόμενοι, καὶ ἧς ἔτυχον ἀξιωθέντες χάριτος ἀφαιροῦνται· ἀεὶ ποτὲ γὰρ ἡ νωθεία, καὶ ἀμβλεία, καὶ ἠμελημένη προαίρεσις, ἀσύμφωνος ἐν χάριτι, ἔρημος δὲ ἀγαθῶν πράξεων, ἀδόκιμος δὲ παρὰ Θεῷ καὶ ἄδοξος καὶ νῦν ἔγνωσται καὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ αἰῶνι εὑρεθήσεται.

praxique virtutum ac frequentatione laudabilium in diuersa specie officiorum, Dei causa vnius obitorum, cœlestes ingenti copia congerunt opes. Ne ii quidem in hac parte non insignes sunt, qui aurum infodiunt; longanimitate videlicet & patientia currentes in singulis lucri particulis captandis, ex quibus magni olim conflandi cumuli spe interim bona gaudent. Neque latent nonnulli quasi mercenarii molles iidem ignauique, qui statim veluti deuorant quodcunque bonum ipsis in manus incidit, cum multa exinde deberent in vsum secuturi temporis, solerti, cum patientia, tractatione maturare, hinc fit, vt nudi semper egentesque circumeant. Etenim tales ad capiendam quidem gratiam parati & ardenter sunt cupidi; mox tamen facile mutabiles, & a primo statim gustatu saturi, pigritiæque comperti, ac fugæ laboris, qui debebat adhiberi, exercendo quod acceperunt dono, eo merito priuantur, ablata ipsis, qua fuerant beati, gratia. Nunquam enim non socordia, oscitantia, hebes tarditas supine

pine

Cap. XXIX. pine ſecura propoſiti, diſſonæ res & inconſentaneæ gratiæ fuerunt. Quare qui ſcatet hiſce vitiis, expers operum bonorum, apud Deum reprobus & inglorius, vti iam nunc agnoſcitur, ſic & in futuro ſeculo reperietur.

Cap. XXIX.

Transgreſſo Dei mandatum homini, & ex beata paradiſi deiecto ſtatione, duabus ex hoc contigit quaſi catenis ligari. Prior eſt, qua deuincitur nexu ſenſibili cum negotiis ſecularibus, carnalibus voluptatibus, diuitiis, exiſtimatione, amicitia, vxore, liberis, cognatione patria, poſſeſſionibus, &, vt vno cuncta complectar verbo, cum omnibus quæ hic cernuntur; a quibus Dei ſermo nos iuxta propriam profesſionem abiungi præcipit. Altera eſt catena in arcano adſtringens. Etenim vinculo quodam tenebrarum anima ligatur ab ipſis ſpiritibus nequitiæ; quo fit, vt non posſit neque amare Deum, nec credere, nec oratione vti, quemadmodum vellet. Omnino enim hæc, quam ex-

ΚΕΦ. ΚΘ.

Παραβάντι τῷ ἀνθρώπῳ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς τοῦ παραδείσου διαγωγῆς ἐκπεσόντι, δυοῖν ὥσπερ ἁλύσεσι δεδέσθαι συνηκολούθησε· μιᾷ μὲν τῇ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων, καὶ σαρκικῶν ἡδονῶν, πλούτου, δόξης, φιλίας, γυναικός, τέκνων, συγγενείας, πατρίδος, κτημάτων, καὶ ἁπλῶς πάντων τῶν φαινομένων, ἀφ' ὧν ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος κατ' οἰκείαν ἡμᾶς προαίρεσιν ἀπολύεσθαι κελεύει· ἑτέρᾳ δὲ ἀδήλῳ, ὑπὸ γὰρ δέδεταί τινι δεσμῷ σκότους ἡ ψυχὴ παρὰ τῶν τῆς πονηρίας πνευμάτων αὐτῶν, παρ' ὃ μηδὲ δυνατὸν αὐτῇ μήτ' ἀγαπῆσαι Θεὸν, μήτε πιστεῦσαι, μήτε προσευχῇ χρήσασθαι καθάπερ ἔχει θελήματος· πάντων γὰρ ἡ ἐναντιότης ἔν τε τοῖς φανεροῖς ἔν τε τοῖς ἀδήλοις, ἀπὸ τῆς παραβάσεως τοῦ πρώτου ἀνθρώπου πάντας

Cap. XXIX.

perimur aduersantium oppositio, tam in palam apparentibus, quam in intus abstrusis, ex transgressione primi hominis in nos omnes transiit. Quando igitur quis obedientem aurem verbo Dei præbens, abiunxerit quidem se a secularibus negotiis; renuntiauerit autem cunctis carnalibus voluptatibus; tunc ille Deo adhærens, & per otium cum eo conuersans, virtutem accipit ad discendum, latere in adytis cordis aliam luctam, & aliud cogitationum bellum; & sic permanens, ac Christi miserationes implorans, fide ipsum multa, post quam sustinuerit, sequente, quin & Dei impulsu cooperante, potest interioribus liberari vinculis, & maceria illa tenebrarum, quam obmoliuntur ipsi spiritus nequitiæ, qui sunt occulte rebellantium in nobis appetituum motus & conatus. Hoc autem bellum, per gratiam Christi & virtutem, possumus vincendo finire. Sine Deo vero adiuuante, & per

πας ἡμᾶς μέτεισι· ἐπειδὰν οὖν τις ὑπήκοον οὖς τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ παρεχόμενος, ἀποστῇ μὲν τῶν βιωτικῶν πραγμάτων, ἀποτάξηται δὲ πάσαις ταῖς σαρκικαῖς ἡδοναῖς· τότε δὴ τῷ Θεῷ προσεδρεύων, καὶ κατὰ σχολὴν αὐτῷ συγγινόμενος, δύναμιν λαμβάνει πρὸς τὸ μαθεῖν· ὅτι κέκρυπται τις ἐν ἀδύτοις καρδίας ἄλλη πάλη καὶ ἄλλος λογισμῶν πόλεμος· καὶ οὕτω παραμένων καὶ τῶν τοῦ Χριστοῦ δεόμενος οἰκτιρμῶν, πίστεως αὐτῷ πολλῆς μετά γε τοῦ ὑπομένειν συνεπομένης· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ ῥοπῆς συνεφαπτομένης, δύναται τῶν ἔνδον ἀπαλλαγῆναι δεσμῶν τε καὶ φραγμῶν ἐκείνων, καὶ τοῦ σκότους τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, ἅπερ εἰσὶν αἱ τῶν κεκρυμμένων παθῶν ἐνέργειαι· τοῦτον δὲ τὸν πόλεμον διὰ μὲν χάριτος Χριστοῦ καὶ δυνάμεως δυνατοὶ γινόμεθα καταργεῖν· ἀθεεὶ δὲ καὶ δι' ἑαυτοῦ ῥύσασθαί τινα ἑαυτὸν μέχρι τοῦ καὶ τῆς ἐκ τῶν λογισμῶν ἀπαλλάχθαι πάλης, ἀδύνατον· τὸ δὲ ἀντιλέγειν καὶ μὴ

Cap. XXX. seipsum, liberare se quenquam, quoad lucta, quæ ipsi est cum cogitationibus expeditus fuerit, est impossibile; renuere tamen & non condelectari, possibile.

συνήδεσθαι, δυνατόν.

Cap. XXX.

Si quis rebus mundi huius, & variis teneatur vinculis; idemque feratur motibus appetituum inordinatorum; procul is sane aberit, vt cognoscat quod diximus, esse quandam occultam aliam luctam, & bellum in arcano aliud. Sat enim & abunde gratulandum fuerit, si quis se abiunxerit ab apparentibus cunctis, & carnales prorsus voluptates abdicauerit, Dominoque adhærere ceperit; ac intelligere queat penitus intra nos habitantem perturbationum ex prauis affectibus luctam, & occultum in nobis bellum. Nisi enim in eum, quem diximus modum, cuncta comparata sint; haud vtique ex omnibus animæ viribus, & totus ex toto quis adhærere Deo, sincero affectu decernet. Neque cognoscet arcanos istos in praua

ΚΕΦ. Λ.

Εἴ τις τοῖς πράγμασι τοῦ κόσμου τούτου, καὶ τοῖς ποικίλοις ἐνέχοιτο δεσμοῖς, τοῖς τε κακίας τε συναπάγοιτο πάθεσι, πολλοῦ γε καὶ δεῖ γινώσκειν, ὡς φθάσαντες ἔφημεν, εἶναί τινα πάλην ἄλλην καὶ πόλεμον ἐν τῷ ἀφανεῖ ἕτερον· ἀγαπητὸν γὰρ ἵνα λύσας τις ἑαυτὸν πάντων φαινομένων, καὶ τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν ἀποστήσας, τῷ Κυρίῳ τε προσεδρεύειν ἀρξάμενος, ἐπιγνῶναι δυνηθῇ τὴν ἔνδον οἰκοῦσαν τῶν παθῶν πάλην, καὶ τὸν ἐν ἡμῖν κρυπτὸν πόλεμον· εἰ γὰρ μὴ, ὡς ἔφημεν, ταῦτα γένηται, οὐ παρ᾽ ὅλης ἡμῶν τῆς ψυχῆς καὶ ὅλος ἐξ ὅλου τις προσεδρεύειν τῷ Θεῷ στέρξειεν, οὐδ᾽ ἐπιγινώσκει τὰ ἀπόρρητα ταῦτα τῆς κακίας πάθη, καὶ τοὺς ἔσω δεσμούς. ἀλλὰ κινδυνεύει τραύματα ἔχων καὶ ἀφανῆ πάθη ἐνθάλπων, ὑγιαίνειν οἴεσθαι

Cap. XXX. XXXI.

θαι, καὶ νοεῖν· τῷ δέ γε ἐπιθυμίας καὶ δόξης ὑπεριδόντι, πρῶτον μὲν ἐπιγνῶναι ταῦτα δυνατὸν γίνεται, ἔπειτα δὲ δεηθέντι Χριστοῦ μετὰ πίστεως, καὶ ὅπλα λαβόντι ἐξ οὐρανοῦ τὰ τοῦ πνεύματος, τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης, τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου, τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, καὶ τὴν πνεύματος μάχαιραν, ταῦτα καταπαλαῖσαι.

tendentium appetituum insultus; & vincula, quæ intra sunt; sed periclitatur eo erroris labi, vt vulneribus transfixus, & morbis affectus, quos vltro fouet, perfecte tamen putet se valere. Ei autem qui concupiscentias, & gloriam contempserit, primum quidem posse datur ea quæ diximus cognoscere; deinde precato Christum cum fide; & arma Spiritus e cœlis adepto; loricam scilicet iustitiæ, galeam salutis, scutum fidei, & gladium Spiritus; facile fit, totas illas aduersas debellare acies.

ΚΕΦ. ΛΘ.

Μυρίαι τοῦ ἀντικειμένου αἱ μηχαναὶ καθ' ἡμῶν, τῆς εἰς τὸν Χριστὸν ἀγάπης ἀποσπᾷν πειρωμένου· ἢ γὰρ ἔνδον θλίψεις διὰ τῶν τῆς πονηρίας πνευμάτων τῇ ψυχῇ ἐπάγει, ἢ λογισμοὺς μιαρούς τε καὶ ἀθεμίτους ταύτης κατασκευάζει τῶν προτέρων ἁμαρτημάτων τὴν μνήμην ἀνασκαλεύων, ἅτε χαύνωσιν αὐτῇ ἐνθεῖναι βουλόμενος, καὶ λογισμοὺς ἀπογνώσεως ἐμβάλλειν, ὅτι ἐστὶ οὐ δυνατὸν αὐτῇ σωτηρίας τυχεῖν· καὶ ὡς τοὺς λο-

CAP. XXXI.

Innumerabiles hosti nostro insunt nocendi artes, auellere nos a charitate in Christum conanti. Aut enim intus afflictiones, per Spiritus nequitiæ in animam immittit; aut cogitationes obscœnas & nefandas producit, patratorum olim flagitiorum memoriam refricans; interdum & satagens iniicere tædium, suggestionesque desperationis inserens; salute eam potiri non posse; itaquidem vt cogitationes istas

Cap. XXXI. XXXII

ex anima per se ipsa vltro enatæ videantur, non autem ab alieno spiritu maligne subseminatæ, vtpote qui cupit latere. Aut igitur hæc agit, aut labores corporeos immittit; aut variis excogitatis modis procurat, contumeliis bonos adfici ab hominibus. At quanto acerbius malignus hostis hæc in nos ignea iaculatur tela; tanto nos instantius conuenit spei suspensas ex Deo magis magisque habere rationes; certo vtique persuasos; diuina nobis talia permitti voluntate; quæ vnum id spectat, vt amantes Dei animæ tot exploratæ probationibus, manifesto monstrent, se eum in veritate diligere.

γισμοὺς τούτους παρ' ἑαυτῆς ὅλως τῆς ψυχῆς γεννώσης, καὶ οὐχὶ πνεύματος ἀλλοτρίου κακῶς αὐτοὺς ὑποσπείραντος, καὶ βουλομένου λανθάνειν· ἢ τοίνυν ἐκεῖνα ποιεῖ, ἢ πόνους σωματικοὺς ἐπάγει· ἢ ὀνειδισμοὺς καὶ θλίψεις τὰς ἐξ ἀνθρώπων ἐπινοεῖ· ἀλλ' ὅσον ὁ πονηρὸς τὰ πεπυρωμένα ταῦτα βέλη καθ' ἡμῶν ἀφίησι, τοσοῦτον ἡμᾶς προσήκει τῆς πρὸς Θεὸν ἐλπίδος μᾶλλον ἐξῆφθαι, ἀκριβῶς εἰδότας· ὅτι τοῦτο αὐτοῦ θέλημα· τὸ τὰς ἐρωτικῶς ἐχούσας αὐτοῦ εἰς δοκίμιον δοῦναι ψυχὰς εἰ ἐξ ἀληθείας αὐτὸν ἠγαπήκασι.

Cap. XXXII.

Anni mille huius æui, mundo incorruptibili & æternitati comparati, ea illi fere proportione respondent, qua vt si quis ex vniuersa arena vnum granum accipiat; considerationem & hanc institue; concessum tibi esse supremum in omnes terras imperium cum plena & secura

ΚΕΦ. ΛΒ.

Χίλια ἔτη τοῦ αἰῶνος τούτου, ἀφθάρτῳ κόσμῳ καὶ αἰῶνι παραβαλλόμενα τοιοῦτό τί εἰσιν, ὡς εἴ τις ψάμμον μίαν τῆς ὅλης ψάμμου τῆς θαλάσσης λάβοι· σκέψαι δέ μοι καὶ τὸν τρόπον τοῦτον. ἔστω γὰρ ἐξεῖναί σοι μόνῳ μὲν γενέσθαι βασιλεῖ πάσης τῆς γῆς· μόνῳ τῶν θησαυρῶν ἁπάντων δεσπό-

πρόσαι τῆς οἰκουμένης θῶμεν δὲ τὴν ἀρχὴν τῆς τῶν ἀνθρώπων εἰς τὸ εἶναι παραγωγῆς, ἀρχὴν καί σοι γενέσθαι τῆς βασιλείας· ὅρον δὲ ταύτης εἶναι τὴν τῶν φαινομένων τούτων καὶ τοῦ κόσμου παντὸς ἀλλοίωσίν τε καὶ μεταποίησιν· τί οὖν; αἱρέσεως σοι δοθείσης, ἤμειψας αὐτὴν τῆς ἀληθινῆς καὶ βεβαίας, καὶ οὐδὲν οὐδόλως ἐχούσης παρόδικον καὶ λυόμενον; οὐκ ἂν ἔγωγε φαίην, εἴ σοι τὸ κρεῖνον εἶχε, καὶ καλῶς ἐσκέπτου περὶ τῶν σῶν· τί γὰρ κέρδος φησὶ τῷ ἀνθρώπῳ, εἰ τὸν κόσμον ὅλον κερδήσας, ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἧς οὐδ᾽ εἶναι τι ἀντάλλαγμα μεμαθήκαμεν· ἐπεὶ καὶ παντὸς τοῦ κόσμου καὶ τῆς κατὰ κόσμον βασιλείας αὐτὴ μόνη καθ᾽ ἑαυτὴν ἡ ψυχὴ τιμιωτέρα πολλῷ, μή τοι γε ἡ τῶν οὐρανῶν βασιλεία· τιμιωτέραν δὲ κατὰ τοῦτο τὴν ψυχὴν εἶναι φαμὲν, καθ᾽ ὃ μὴ ἔστιν οὐδὲν ἄλλο τῶν ὄντων ηὐδόκησεν ὁ Θεὸς τοῦ πνεύματος τῆς ἰδίας φύσεως ἕνωσιν δι᾽ αὐτοῦ καὶ κοινωνίαν· οὐκ οὐρανῷ, οὐχ ἡλίῳ, οὐκ ἄστροις, οὐ θαλάττῃ, οὐ γῇ, οὐχ ἑτέρᾳ

possessione omnium thesaurorum. Faciamus præterea tuum istud regnum incepisse statim a primo rerum ortu, ac terminum eius fore consummationem vltimam seculi, & rerum modo adparentium expectatam aliquando mutationem. Quid ergo? num optione tibi data eligendi, vtrum malles ex istis duobus regnis, præoptares hoc terrenum in mundi fine desiturum; præferens id illi cœlesti alteri, vero, solido & permanenti regno? Haud equidem crediderim, si vtique sapias, & æquo rectoque iudicio de re tua tanta statuas, *Quid enim* (ait Veritas) *prodest homini, si mundum vniuersum lucretur, animæ autem suæ detrimentum patiatur?* Pro qua nihil par in commutationem dari posse didicimus, quandoquidem & mundo ipso toto, & qualicumque mundano regno, sola per seipsam anima pretiosior multo est; nedum vt comparari cum iis possit, cœlorum regnum. Inde autem

Cap. XXXII.

Matth. XVI, 26.

Cap. XXXII. pretiosiorem cunctis dicimus animam, quod solam illam inter omnes inferiores creaturas dignam Deus iudicauit, cui suum propriæ naturæ Spiritum intime vnitum penitus inderet & communicaret; quod non cœlo, non soli, non astris, non mari, non terræ concessit; non alii denique visibilium creaturæ vlli præterquam vni homini; quem vice omnium a se conditorum in partem quasi propriam sibi seposuit, sibique applicuit, eo contentus. Si ergo hæc quæ maximi fiunt in mundo, diuitiæ, dico, amplæ, & terræ totius imperium in monarchæ vnius pleno arbitrio positum haudquaquam, recte iudicantes, cum æterno commutaremus regno; quæ dementia plurimorum est, quos quotidie videmus vilibus illud & mediocris, etiam vulgari æstimatione, pretii rebus posthabere, puta, cupiditati cuipiam, exiguæ laudi, lucro non magno, & similibus? Enimuero quod quis in hoc mundo diligit, cuique defigitur, id omnino, quantum in ipso est, cum cœlorum regno commutat; quin, quod

τινὶ κτίσει τῶν ὁρωμένων, ὅτι μὴ τῷ ἀνθρώπῳ μόνῳ· ᾧ καὶ τῶν κτισμάτων αὐτὸς ἠγάπησε τὴν οἰκείαν· εἰ οὖν τὰ μεγάλα ταῦτα τοῦ κόσμου, πλοῦτόν φημι τοσόνδε καὶ βασιλείαν τῆς γῆς ἁπάσης ὑφ' ἑνὶ μόνῳ κειμένην οὐκ ἂν ὀρθῶς κρίναντες τῆς αἰωνίου ἠλλάξαμεν βασιλείας, τί παθόντες οἱ πλείους φαύλων αὐτὴν καὶ τῶν τυχόντων τιμῶνται πραγμάτων· οἷον ἐπιθυμίας τινὸς, δόξης ὀλίγης, κέρδους μετρίου, καὶ τῶν τοιούτων; ὅπερ γάρ τις τοῦ αἰῶνος τούτου φιλεῖ, καὶ ᾧ δέδεται, ἐκεῖνο πάντως καὶ τῆς τῶν οὐρανῶν ἀλλάττεται βασιλείας· καὶ τὸ χαλεπώτατον, ὅτι καὶ Θεὸν ἡγεῖται τοῦτο· καθώς που λέλεκται, ὅτι ᾧ τις ἥττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται. χρὴ οὖν ὅλον ὅλῳ δι' ὅλου τῷ Θεῷ προσδραμεῖν, ἀναρτῆσαί τε ἑαυτὸν καὶ σταυρῶσαι ψυχῇ καὶ σώματι διὰ πασῶν πορευόμενον τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ τῶν ἁγίων.

quod longe eſt capitalius, & id Deum ſuum fa- Cap.
cit. Sicut alicubi ſcriptum eſt: *A quo quis vi-* XXXII.
ctus eſt, ei mancipatur. Oportet igitur totum ex XXXIII.
toto hominem ad Deum totum confugere, illum II.Petr.
amplecti, ex eo pendere, ipſi animam & corpus II, 19.
quaſi clauis cruci configere, incedentem per o-
mnia ſancta eius mandata.

ΚΕΦ. ΛΓ.

Εἶεν· ἄρα δέ σοι καὶ δίκαιον εἶναι δοκεῖ, τὴν μὲν φθαρτὴν αὐτὴν δόξαν, καὶ τὴν ἐφήμερον βασιλείαν καὶ ἄλλα ὅσα τοιαῦτα τῶν ἐπικαίρων, πόνων καὶ ἱδρώτων πολλῶν, τοῖς ὀρεγομένοις αὐτῶν περιγίνεσθαι· τὸ δὲ σὺν Χριστῷ ἀπέραντα βασιλεύειν, καὶ τὸ τῶν ἀνεκλαλήτων ἐκείνων ἐπιτυχεῖν ἀγαθῶν, τοῦτο δὲ οὕτως εὔωνον ὄντως καὶ ῥᾴδιον εἶναι ὡς πόνων ἐκτὸς καὶ καμάτων κατορθοῦσθαι τῷ βουλομένῳ;

CAP. XXXIII.

Hæc ſint ita. Ceterum idem vtique iuſtum arbitraris, corruptibilem iſtam gloriam, & deſiturum regnum, aliaque, quotquot ſunt eius generis caducarum rerum, illa concupiſcentibus contingere multis empta laboribus & ſudoribus; æquumne tamen cenſes, æternum conſortium regni Chriſti, & inerrabilium illorum adeptionem bonorum, gratis quiddam eſſe parabile; ac facilitate ſumma, citra laborem contentionemue vllam cuiuis volenti euenire?

ΚΕΦ. ΚΔ.

Τίς ἡ οἰκονομία τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας, ἢ τίς ἡμῶν φύσεως πρὸς ἑαυτὴν ἐπάνοδος καὶ ἀποκατάστασις; ἀπέδωκε γὰρ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει τὸ τοῦ πρωτοπλάστου Ἀδὰμ

CAP. XXXIV.

Quod conſilium quæue ratio eſt aduentus Chriſti: quiſue naturæ noſtræ ad ſeipſam reditus, & in integrum reſtitutio? Reddidit enim Chriſtus humanæ naturæ ab-

Cap. XXXIV. latam ipsi prius dignitatem Adami protoplasti; prætereaque donauit hereditatem ipsi cœlestem, o vere diuinam & magnam boni Spiritus gratiam! Educens vero ipsam ex carcere tenebrarum viam etiam vitæ & ianuam monstrauit, per quam cum transit, & ad quam cum pulsat, potest in interiora regni penetrare: *Petite*, enim ait, *& dabitur vobis; pulsate & aperietur vobis.* Per istam portam nemini eorum, qui volunt, impossibile est, suæ ipsius animæ inuenire libertatem, nec eam conuenientes ipsi recipere cogitationes, &, cum Christum secum possidet habitantem, locupletem esse, eoque veluti sponso frui per communicationem boni Spiritus. Vide ineffabilem charitatem Domini aduersus hominem, ad sui ipsius imaginem conditum.

Matth. VII, 7.

ἀξίωμα, πρὸς δὲ καὶ κληρονομίαν αὐτῷ οὐρανίαν· ὢ θείας καὶ μεγάλης τῷ ὄντι χάριτος τοῦ ἀγαθοῦ πνεύματος ἐδωρήσατο· ἐξαγαγών τε αὐτὴν ἐκ τῆς φυλακῆς τοῦ σκότους, ὁδὸν ζωῆς καὶ θύραν ἐπέδειξε, δι' ἧς ἐλθόντι, καὶ ἐν ᾗ κρούσαντι δυνατὸν ἐντὸς γενέσθαι τῆς βασιλείας· αἰτεῖτε γάρ φησι καὶ δοθήσεται ὑμῖν· κρούετε, ἀνοιγήσεται· διὰ ταύτης τῆς θύρας οὐδενὶ τῶν βουλομένων, ἄπορον τὴν ἐλευθερίαν τὴν ἑαυτοῦ ψυχῆς ἐφευρεῖν, ἐκείνην τε τοὺς ἰδίους ἀπολαβεῖν λογισμούς, καὶ πλουτῆσαι Χριστὸν σύνοικον, καὶ ὡς νυμφίῳ αὐτῷ κατὰ τὴν κοινωνίαν τοῦ ἀγαθοῦ πνεύματος χρήσασθαι· ἴδε ἀγάπην ἄρρητον δεσπότου πρὸς τὸν ὑπ' αὐτοῦ γενόμενον κατὰ τὴν εἰκόνα τὴν ἑαυτοῦ ἄνθρωπον.

APOPH-

APOPHTHEGMATA
MACARII MAGNI.

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν Ἀββᾶν Μακάριον τὸν μέγαν, λέγων περὶ τελειότητος· καὶ ἀποκριθεὶς ὁ γέρων εἶπεν· ἐὰν μὴ κτήσηται ἄνθρωπος ταπείνωσιν μεγάλην τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ καὶ τῷ σώματι· καὶ μὴ μετρεῖν ἑαυτὸν ἔν τινι πράγματι· ἀλλὰ μᾶλλον τιθέναι ἑαυτὸν ἐν ταπεινώσει ὑποκάτω τῆς κτίσεως· καὶ τὸ μὴ κρῖναι ὅλως τινὰ εἰ μὴ ἑαυτὸν μόνον· καὶ τὸ ὑποφέρειν ὕβριν· καὶ τὸ ἀπορρίπτειν ἀπὸ τῆς καρδίας πᾶσαν κακίαν· καὶ βιάζεσθαι ἑαυτὸν εἶναι μακρόθυμον, χρηστόν, φιλάδελφον, σώφρονα, ἐγκρατῆ· γέγραπται γάρ· βιαστῶν ἐπὶ βασιλεία τῶν οὐρανῶν· καὶ τὸ ὀρθὰ βλέπειν τοῖς ὀφθαλμοῖς· καὶ τὸ φυλακὴν ἔχειν τῆς γλώσσης, καὶ ἀποστροφὴν πάσης ἀκοῆς ματαίας καὶ ὀλεθρίου· καὶ τὴν τῶν χειρῶν δικαιοσύνην καὶ τὸ τῆς καρδίας καθαρὸν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τὸ τοῦ σώματος ἄσπιλον· καὶ

QVidam e fratribus interrogauit Abbatem Macarium magnum, exquirens quænam esset, & in quo sita perfectio? Respondens senex dixit: Nisi acquisierit homo humilitatem magnam, quam non solum corde teneat, sed & corpore præferat; in nulla re seipsum æstimans, sed potius modico sui sensu deprimens infra omnem creaturam; non iudicando vnquam omnino quenquam nisi se solum; sufferendo contumeliam, eiiciendo ex corde suo omnem malitiam: vim sibi faciendo ad hoc, vt sit longanimis, benignus, fratrum amator, sobrius, pudicus, continens. Scriptum est enim: *Vim sibi facientium est regnum cælorum.* *Matth. XI, 12.* Recte vtendo oculis, ad videndum ea tantum quæ iuvant animam, inuigilando custodiæ linguæ; avertendisque auribus ab omni auditio-

ne vana & noxia. Manus tenendo ne quidquam nisi iustum operentur. Cor mundum coram Deo seruando, corpusque impollutum. Habendo quotidie præ oculis mortis memoriam: abnegando intus in Spiritu iram & malitiam, exterius autem materiam & res sensibiles, cognatos quoque secundum carnem simulque voluptates; renunciando item diabolo & cunctis operibus eius; ad hæc indesinenter orando, & in omni tempore, loco, negotio, opere, adstando Deo, præsentemque sentiendo ac venerando illum. Nisi quis (inquam) hæc omnia fecerit, perfectus esse non potest.

τὸ ἔχειν τὴν μνήμην τοῦ θανάτου πρὸ ὀφθαλμῶν καθ' ἡμέραν, καὶ ἀποταγὴν τὴν κατὰ πνεῦμα ὀργῆς καὶ κακίας, καὶ ἀποταγὴν τῆς ὕλης, καὶ τῶν κατὰ σάρκα συγγενῶν ἅμα καὶ ἡδονῶν· καὶ ἀποταγὴν τοῦ διαβόλου καὶ πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ· καὶ τὸ ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι· καὶ ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ, καὶ πράγματι, καὶ παντὶ ἔργῳ παρεδρεύειν Θεῷ· οὐ δύναται τέλειος εἶναι.

Frater aliquis interrogans senem dixit: Abba, qui fit, vt, cum ego in mea cellula faciam cuncta quæ decent, tamen non inuenio consolationem a Deo? Ait illi senex: hoc tibi contingit eo, quod vanis cum otioso confabulationibus indulges; & quia omnino vis potiri optato voluntatem tuam propriam. Reposuit seni: quid igitur facere me iubes, pater? Respondit

Ἀδελφὸς ἠρώτησε γέροντα· Ἀββᾶ· πῶς ποιῶ πάντα τὰ πρέποντα ἐν τῷ κελλίῳ μου, καὶ οὐχ εὑρίσκω παράκλησιν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ; λέγει αὐτῷ γέρων· τοῦτό σοι συμβαίνει διὰ τὸ συνδιατρίβειν σε ἀπραγοτέρῳ, καὶ βούλεσθαί σε τὸ θέλημά σου προβῆναι· λέγει ὁ ἀδελφὸς γέροντι· τί οὖν θέλεις ἵνα ποιήσω πατέρ; λέγει ὁ γέρων· ἄπελθε, κολλήθητι ἀνθρώ-

πῳ φοβουμένῳ τὸν Θεὸν· καὶ ταπείνωσον σεαυτὸν αὐτῷ, καὶ ἔκδου τὸ θέλημά σου· καὶ τότε εὑρήσεις παράκλησιν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.

senex, vade, ini familiaritatem cum viro timente Deum, & humilia te ipsum coram eo; & renuncia voluntati tuæ; & tunc inuenies consolationem a Deo.

Εἶπε γέρων· ὁ εἰσερχόμενος εἰς μυρεψικὸν, κἂν μηδὲν ἀγοράσῃ, ἀλλὰ πάντως μεταλαμβάνει τῆς εὐωδίας· οὕτω καὶ ὁ παραβάλλων τοῖς πατράσιν, ἐὰν θελήσῃ ἐργάσασθαι, ὑποδεικνύουσιν αὐτῷ τὴν ὁδὸν τῆς ταπεινώσεως· καὶ τεῖχος αὐτοῦ γίνεται ἐν ταῖς ἐπιδρομαῖς τῶν δαιμόνων.

Dixit Senex: qui ingreditur seplasiam, & in foro vnguentario deambulat, etsi nihil emat aut contingat ex aromatibus; omnino tamen & interim fruitur odore, & ipse bene olet aliquandiu: Sic qui conuersatur cum patribus, trahit ex illis contagione salutari quod ipsum juvet: Nam siquidem velit recte agere, monstratam ad hoc ab illis viam humiliationis videt; & horum exempla verbaque instar illi muri sunt ad arcendas dæmonum incursiones.

Εἶπε γέρων· ἐὰν φθάσῃ σοι ἀρρωστία σώματος, μὴ ὀλιγώρει, ἐὰν γὰρ θέλῃ σε ὁ δεσπότης σου κακοῦσθαι τῷ σώματι, σὺ τίς εἶ ὁ δυσχεραίνων; οὐκ αὐτός σου φροντίζει ἐν πᾶσι; μὴ πάρεξ αὐτοῦ ζῇς; ἀνεξικάκει οὖν καὶ παρακάλει αὐτὸν παρασχεῖν σοι συμφέροντα· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ θέλημα αὐτοῦ· κάθου μετὰ μακροθυμίας, φάγε ἀγάπην.

Dixit senex. Si te infirmitas occupet corporis, ne turberis dans te tristitiæ inerti. Si enim velit te Dominus tuus morbo corporeo affligi, tu quis es, qui succensere aut ægre ferre audeas? Nonne ipse tui curam in omnibus gerit? an sine ipso vel potes viuere? patienter ergo tolera: & ora ipsum, vt tibi quæ nouit expedire præbeat. Hæc enim

est voluntas eius. Sede cum longanimitate, comede charitatem.

Dixit ſenex: ſi acrem homo naturam ad legitime certandum exerat, exigit ab eo Deus, ne affectu nimio inhæreat materiæ corporeæ cuiquam, vſque ad minutam acum; nam ſi quid tale addictius amauerit; impedietur mens eius a ſenſibus & votis Deo dignis, per vehementiam deſiderii poſſeſſis incubantis; & per mœrorem quem ex amatarum rerum iactura, crebro ineuitabiliter accidentem, concipiet.

Εἶπε ὁ γέρων· φύσει ἐὰν ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος ἀγωνιστής, ἀπαιτεῖ ὁ Θεὸς παρ᾽ αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἔχῃ προσπάθειαν ὕλης σωματικῆς, ἕως μικρᾶς ῥαφίδος, δύναται γὰρ ἐμποδίσαι αὐτοῦ τὸν λογισμὸν ἐκ τῆς ἀδολεσχίας τοῦ ἱμέρου καὶ τοῦ πένθους.

Dixit ſenex: Oratio, & ſenſus ſobrii attentique, ſimulque vexatio corporis, cum abundantiori diligentia Deo perſeueranter oblata; in perturbationes poteſtate hominem inſtruunt.

Εἶπε γέρων· προσευχὴ καὶ λογισμοὶ νήφοντες, καὶ σώματος ὑποπιασμός, διὰ πλείονος ἐπιμελείας προσφερόμενα, τὸ κατὰ τῶν παθῶν ἀναδύονται κράτος.

Interrogatus eſt ſenex: quid eſt, viuere hominem tanquam hoſpitem & peregrinum? Dic, inquit, tibi: tace; & non habeo hic negotium. Hæc itera & fac in omni loco & operatione; tunc eris vere in ſtatu aduenæ & peregrini.

Ἠρωτήθη γέρων· τί ἐστι ξενιτεία; καὶ εἶπε· οὐκ ἔχω πρᾶγμα· καὶ τοῦτο ποίει ἐν παντὶ καιρῷ, καὶ τόπῳ, καὶ πράγματι· καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀληθὴς ξενιτεία.

Dixit ſenex: vita ſancta ſine doctrina, plura bona ef-

Εἶπε γέρων· ὅτι βίος ἄνευ λόγου, πλεῖον ἐνεργεῖν

γεῖν πέφυκεν ἢ λόγος ἄνευ βίου· ὁ μὲν γὰρ σιγῶν ὠφελεῖ· ὁ δὲ καὶ νοῶν ἐνοχλεῖ· εἰ δὲ καὶ λόγος καὶ βίος συνδράμωσιν εἰς ἕν, φιλοσοφίας ἁπάσης ἀποτελοῦσιν ἄγαλμα.

ficit, quam doctrina, ſine vita. Nam ſanctus indoctus vel tacens videntibus prodeſt: doctus ſine ſanctitate, etiam ſolum cogitans, obturbat. Si autem doctrina ſana & vita ſancta in vnum concurrant, philoſophiæ totius veram & plenam ſpeciem abſoluunt.

Εἶπε γέρων· μὴ σπουδάσῃς κεφαλεῦσαι ἀδελφότητα· ἵνα μὴ ἐπιθήσῃς ἀλλοτρίους φόρτους ἁμαρτημάτων ἐπὶ σῷ τραχήλῳ.

Dixit Senex; ne ambias, aut libenter admittas caput fieri congregationis fratrum; ne forte imponas collo tuo alienorum onera peccatorum.

Εἶπε ὁ γέρων· τὸ μετὰ βίας προσδέξασθαι καὶ ὑπομένειν τίκτει τὸ μετὰ χαρᾶς, καὶ μετὰ ἀναπαύσεως προσδέξασθαι· καὶ τὸ μὲν μετὰ βίας, τῆς προαιρέσεως· τὸ δὲ μετὰ ἀναπαύσεως, τῆς χάριτος.

Dixit idem ſenex: vim ſibi facere in orando, & ariditatem diu ferre patienter, gignit, orare cum gaudio & cum quiete. Vim ſibi facere ad robur boni propoſiti pertinet: orare autem cum quiete munus eſt gratiæ.

Περὶ τοῦ Ἀββᾶ Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου.

Διηγήσατο περὶ ἑαυτοῦ ὁ Ἀββᾶς Μακάριος, λέγων, ὅτι ἤμην νεώτερος καὶ ἐκαθήμην εἰς κελλίον εἰς Αἴγυπτον, ἐκράτησάν με, καὶ ἐποίη-

De Abbate Macario Ægyptio.

Bolland. XV. Ian.

I.

NArrauit de ſe ipſo Abbas Macarius, ad hunc modum; Quando eram iuuenis, & in cella reſidebam in Ægypto, apprehenderunt me

ac fecerunt clericum in vico; ſed nolens acquieſcere fugi ad alium locum. Venit ad me ſecularis vir pius, qui accipiebat, quod manibus operabar, & miniſtrabat mihi. Contigit autem per tentationem, vt quædam virgo vi prolapſa ſit in ſtuprum. Ea cum vterum gereret, interrogabatur, quis eſſet autor criminis? Reſpondit itaque, Anachoretam eſſe. Vnde egreſſi comprehenderunt me adduxeruntque ad vicum; atque appenderunt collo fuligine infectas ollas cum anſis vaſorum, ſicque circumduxerunt me in vico per compita, verberantes ac dicentes; Iſte monachus vitiavit noſtram virginem; capite eum, capite. Et percuſſerunt me pene ad mortem. Accedens vero aliquis ſenum, dixit. Quouſque cæditis monachum iſtum peregrinum? qui autem mihi miniſtrabat, ſequebatur poſt me, pudore ſuffuſus; Multis quippe contumeliis eum affecerant, inquientes; ecce Anachoreta,

* al. inſer. διαβολικοῦ.

* al. οἱ τῆς κώμης.

* al. ᾧ.

σαν κληρικὸν, εἰς τὴν κώμην· καὶ μὴ θέλων καταδέξασθαι, ἔφυγον εἰς ἕτερον τόπον. καὶ ἦλθε πρὸς μὲ εὐλαβὴς κοσμικὸς, καὶ ἐλάμβανε τὸ ἐργόχειρόν μου, καὶ διηκόνει μοι· συνέβη δὲ ἀπὸ πειρασμοῦ * παρθένον τινὰ εἰς τὴν κώμην ἐκπεσεῖν. καὶ λαβοῦσα κατὰ γαστρὸς ἠρωτᾶτο τίς εἴη ὁ τοῦτο πεποιηκώς; ἡ δὲ ἔλεγεν· ὁ ἀναχωρητής. καὶ ἐξελθόντες συνέλαβόν * εἰς τὴν κώμην, καὶ ἐκρέμασαν ἐν τῷ τραχήλῳ μου ἠσβολωμένας χύτρας καὶ ὦτια κύφων, καὶ περιεπόμπευσάν με ἐν τῇ κώμῃ κατὰ ἄμφοδον, τύπτοντές με, καὶ λέγοντες· οὗτος ὁ μοναχὸς ἔφθειρεν ἡμῶν τὴν παρθένον, λάβετε αὐτὸν, λάβετε. καὶ ἔτυψάν με παρὰ μικρὸν τοῦ ἀποθανεῖν. ἐλθὼν δέ τις, τῶν γερόντων εἶπεν· ἕως πότε τύπτετε τὸν ξένον μοναχόν; ὁ δὲ διακονῶν μοι, ἠκολούθει ὀπίσω μου αἰδούμενος. ἦσαν γὰρ ὑβρίζοντες αὐτὸν πολλὰ, καὶ λέγοντες· Ἰδοὺ ὁ ἀναχωρητής * ὃν σὺ ἐμαρτύρεις, τί ἐποίησε; καὶ λέγουσιν οἱ γονεῖς αὐτῆς·

τῆς·

τῆς· οὐκ ἀπολύομεν αὐτὸν, ἕως δῷ ἐγγυητὴν τοῦ τρέφειν αὐτήν. καὶ εἶπον τῷ διακονητῇ μου. καὶ ἐνηγγυήσατο με. καὶ ἀπελθὼν εἰς τὸ κελλίον μου, ἔδωκα αὐτῷ ὅσα εἶχον σπυρίδια, λέγων· πώλησον, καὶ δὸς τῇ γυναικί μου φαγεῖν. καὶ ἔλεγον τῷ λογισμῷ μου· Μακάριε, ἰδοὺ εὗρες ἑαυτῷ γυναῖκα· χρὴ ἐργάζεσθαι μικρὸν * περισσὸν, ἵνα τρέφῃς αὐτήν· καὶ εἰργαζόμην νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ἔπεμπον αὐτῇ. καὶ ὅτι ἦλθεν ὁ καιρὸς τῇ ἀθλίᾳ τεκεῖν, ἔμεινεν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας βασανιζομένη, καὶ οὐκ ἔτικτε. καὶ λέγουσιν αὐτῇ· τί ἐστι τοῦτο; ἡ δὲ εἶπεν· ἐγὼ οἶδα· ὅτι τὸν Ἀναχωρήτην ἐσυκοφάντησα, καὶ ψευσαμένη ἠτιασάμην· καὶ οὗτος οὐκ ἔχει πρᾶγμα, ἀλλ' ὁ δεῖνα ὁ νεώτερος. καὶ ἐλθὼν ὁ διακονῶν μοι χαίρων ἔλεγεν, ὅτι οὐκ ἠδυνήθη τεκεῖν ἡ παρθένος ἐκείνη, ἕως οὗ ὡμολόγησε, λέγουσα, ὅτι οὐκ ἔχει πρᾶγμα ὁ ἀναχωρήτης, ἀλλ' ἐψευσάμην κατ' αὐτοῦ· καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ κώμη ἐλθεῖν θέλει

cui tu teſtimonium perhibebas, quid fecit? Ad hæc aiunt parentes puellæ; Non dimittemus eum, donec fideiuſſorem dederit, quod aliturus ſit eam. Itaque ſignificabam miniſtro illi meo; & ſpopondit pro me. Poſtea profectus ad cellam meam, dedi ei, quas habui, ſportulas, dicens; vende & affer cibum vxori meæ. Tum apud me; Macari, ecce tibi inueniſti vxorem; oportet, vt paulo amplius labores, quo nutrias eam. Et operabar nocte dieque, mittebamque ei. Porro cum aduenit tempus miſeræ, vt pareret, ad multos dies in cruciatibus permanſit, nec pariebat. Percontantur quid hoc eſſet; illa reſpondit; Ego ſcio, quoniam anachoretam calumniata ſum, prolatoque mendacio accuſaui: neque enim in culpa eſt, ſed ille iuuenis. Tunc qui miniſtrabat mihi, lætus adueniens nunciauit; virgo illa non potuit parere, donec ita confiteretur; Extra culpam eſt Anachoreta; ſed mentita ſum aduerſus eum:

* al. περισσῶς

& ecce totus vicus huc accedere vult cum honore, vt veniam a te supplex postulet. His ego auditis, ne mihi molestiam parerent homines, surrexi, atque huc in Scetim fugi. Inde principium caussamque habet meus hic adventus.

ὧδε μετὰ δόξης, καὶ μετανοῆσαί σοι, ἐγὼ δὲ ἀκούσας ταῦτα, ἵνα μὴ θλίψωσί με οἱ ἄνθρωποι, ἀνέστην καὶ ἔφυγον ὧδε εἰς Σκῆτιν. αὕτη ἐστὶν ἡ ἀρχὴ τῆς αἰτίας, δι' ἣν ἦλθον ὧδε.

II.

VI. III. 4. Venit aliquando Macarius Ægyptius e Sceti ad montem Nitriæ in oblatione Abbatis Pambo: & dicunt ei senes; sermonem profer fratribus, pater. Tum ille infit; Ego nondum euasi in monachum, sed monachos vidi. Mihi namque aliquando sedenti in cella apud Scetim molestæ erant cogitationes, proficiscere in solitudinem, & vide, quid illic oculis tuis occurret. Perstiti autem quinque annis, pugnans aduersus cogitationem, ne forte inquiens a dæmonibus sit. Vtque perseuerauit cogitatio, abii in eremum. Illic inueni stagnum cum insula in medio eius, & ad illud veniebant bestiæ eremi, vt biberent. quas inter conspexi duos homines

Ἦλθέ ποτε Μακάριος ὁ Αἰγύπτιος ἀπὸ Σκήτεως εἰς τὸ ὄρος τῆς Νιτρίας, εἰς τὴν προσφορὰν τοῦ Ἀββᾶ Παμβῶ· καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ γέροντες· εἰπὲ ῥῆμα τοῖς ἀδελφοῖς, πάτερ· ὁ δὲ εἶπεν· ἐγὼ οὔπω γέγονα μοναχὸς, ἀλλ' εἶδον μοναχούς· καθημένῳ γάρ μοι ποτὲ ἐν τῷ κελλίῳ εἰς Σκῆτιν, ὤχλησάν μοι οἱ λογισμοὶ λέγοντες· ἄπελθε εἰς τὴν ἔρημον· καὶ ἴδε, τί βλέπεις ἐκεῖ· ἔμεινα δὲ πολεμῶν τῷ λογισμῷ πέντε ἔτη, λέγων, μήπως ἀπὸ δαιμόνων ἐστίν· καὶ ὡς ἐπέμεινεν ὁ λογισμὸς, ἀπῆλθον εἰς τὴν ἔρημον· καὶ εὗρον ἐκεῖ λίμνην ὑδάτων, καὶ νῆσον ἐν μέσῳ αὐτῆς· καὶ ἦλθον τὰ κτήνη τῆς ἐρήμου πιεῖν ἐξ αὐτῆς· καὶ εἶδον ἐν μέσῳ αὐτῶν δύο ἀνθρώπους γυμνούς· καὶ ἐδειλίασε τὸ σῶμά μου·

ἐνόμισα γὰρ ὅτι πνεύματά εἰσιν· αὐτοὶ δέ με ὡς εἶδον δειλιῶντα, ἐλάλησαν πρὸς με· μὴ φοβοῦ· καὶ ἡμεῖς ἄνθρωποί ἐσμεν. καὶ εἶπον αὐτοῖς· πόθεν ἐστέ, καὶ πῶς ἤλθετε εἰς τὴν ἔρημον ταύτην; καὶ εἶπον· ἀπὸ κοινοβίου ἐσμέν· καὶ γέγονεν ἡμῖν συμφωνία, καὶ ἐξήλθομεν ὧδε· ἰδοὺ τεσσαράκοντα ἔτη, καὶ ὁ μὲν εἷς Αἰγύπτιος, ὁ δὲ ἕτερος Λιβυκὸς ὑπάρχει, καὶ ἐπηρώτησαν καὶ αὐτοὶ, λέγοντες· πῶς ὁ κόσμος; καὶ εἰ ἔρχεται τὸ ὕδωρ κατὰ καιρὸν αὐτοῦ, καὶ εἰ ἔχει ὁ κόσμος τὴν εὐθηνίαν αὐτοῦ; καὶ εἶπον αὐτοῖς· ναί. κἀγὼ αὐτοὺς ἠρώτησα· πῶς δύναμαι γενέσθαι μοναχός; καὶ λέγουσί μοι· ἐὰν μοὶ ἀποτάξηταί τις πᾶσι τοῖς τοῦ κόσμου, οὐ δύναται γενέσθαι μοναχός. καὶ εἶπον αὐτοῖς· ἐγὼ ἀσθενής εἰμι, καὶ οὐ δύναμαι ὡς ὑμεῖς· καὶ εἶπόν μοι καὶ αὐτοί· καὶ ἐὰν οὐ δύνασαι ὡς ἡμεῖς, κάθου εἰς τὸ κελλίον σου, καὶ κλαῦσον τὰς ἁμαρτίας σου, καὶ ἠρώτησα αὐτούς· ὅταν γένηται χειμὼν, οὐ ῥιγοῦτε; καὶ ὅταν γίνηται

nudos: & contremuit corpus meum: existimaui enim esse spiritus. Ipsi vero postquam me viderunt trementem, ita locuti sunt; noli timere: etiam nos homines sumus. Dixi illis, vnde estis, & quomodo venistis in solitudinem hanc? responderunt; E cœnobio sumus atque ex mutuo consensu egressi venimus huc; ecce quadraginta abhinc anni præterierunt. Vnus e nobis Ægyptius est, alter Libycus. Ipsi quoque interrogauerunt me, his verbis: quomodo se habet mundus? Venitne aqua in tempore suo? Mundus obtinetne abundantiam solitam? Respondi; Etiam. Vicissim ego percontatus sum; quanam ratione fieri potero monachus? aiunt mihi; Nisi quis renunciauerit omnibus mundi rebus, non potest fieri monachus. Excepi; Ego infirmus sum, nec possum sicuti vos. Exceperunt etiam illi; si non potes, quemadmodum nos, sede in cella tua, & peccata tua defle. Quæsiui ab eis:

Quando hiems est, non algetis? quando æstus est, non vritur corpus vestrum? Responsum dederunt; Deus erga nos hac vsus est dispensatione; nec hieme rigemus, nec æstate nos æstus lædit. Propterea dixi vobis, me nondum in monachum euasisse, sed vidisse monachos. Ignoscite mihi, fratres.

καῦμα, οὐ καίεται τὰ σώματα ἡμῶν; οἱ δὲ εἶπον· ὁ θεὸς ἐποίησεν ἡμῖν τὴν οἰκονομίαν ταύτην· καὶ οὔτε τῷ χειμῶνι ῥιγῶμεν, οὔτε τῷ θέρει τὸ καῦμα ἡμᾶς ἀδικεῖ· διὰ τοῦτο εἶπον ἡμῖν, ὅτι οὔπω γέγονα μοναχὸς, ἀλλ' εἶδον μοναχούς. συγχωρήσατέ μοι ἀδελφοί.

III.

Abbas Macarius cum in paneremo, seu omnimoda solitudine habitaret: solus autem illic anachoreticam vitam ducebat; infra vero alia erat eremus, in qua plures fratres degebant. Eo, inquam, loci aliquando per viam circumspiciens senex, vidit satanam venientem in figura hominis, vt per locum, in quo erat, transiret: apparebat autem quasi tunicam gestans lineam perforatam, a cuius foraminibus pendebant paruæ lecythi. Dicit ei magnus senex; quo vadis? Respondit; proficiscor ad fratres, vt eis suggeram. Tum senex; Et quare tibi ampullæ

Ὁ Ἀββᾶς Μακάριος ὅτε ᾤκει ἐν τῇ πανερήμῳ ἦν, καὶ μόνος ἐν αὐτῇ ἀναχωρῶν, καὶ παρακάτω δὲ ἄλλη ἔρημος ἦν πλειόνων ἀδελφῶν. παρετήρει δὲ ὁ γέρων τὴν ὁδὸν, καὶ ὁρᾷ τὸν σατανᾶν ἀνερχόμενον ἐν σχήματι ἀνθρώπου, παρελθεῖν δι' αὐτοῦ· ἐφαίνετο δὲ ὡς στιχάριον φορῶν λινοῦν τρωγλωτόν· καὶ κατὰ τρυμαλίαν, ἐκρέματο ληκύθιον. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρων ὁ μέγας· ποῦ πορεύῃ; καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἀπέρχομαι ὑπομνῆσαι τοὺς ἀδελφούς. ὁ δὲ γέρων εἶπε· καὶ ἵνα τί σοι τὰ ληκύθια ταῦτα; καὶ εἶπε· γεύματα ἀποφέρω τοῖς ἀδελφοῖς· ὁ δὲ γέρων εἶπε· καὶ ταῦτα ὅλα; ἀπεκρίθη· ναί·

ναί· ἐὰν μὴ τὸ ἓν ἀρέσῃ τινί, φέρω ἄλλο· ἐὰν δὲ μὴ τοῦτο, διδῶ ἄλλο· πάντως δὲ ἓν αὐτῶν κἂν ἀρέσει αὐτῷ, καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἀπῆλθεν. ὁ δὲ γέρων ἔμεινε παρατηρούμενος τὰς ὁδοὺς, ἕως πάλιν ἐκεῖνος ἐπανῆλθε· καὶ ὡς εἶδεν αὐτὸν ὁ γέρων, λέγει αὐτῷ· σωθείης· ὁ δὲ ἀπεκρίθη· ποῦ ἔνι μου σωθῆναι; λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· διατί; ὁ δὲ λέγει ὅτι πάντες ἄγριοί μοι ἐγένοντο, καὶ οὐδείς μου ἀνέχεται· λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· οὐδένα οὖν φίλον ἔχεις ἐκεῖ; ὁ δὲ ἀπεκρίθη· ναί, ἕνα μοναχὸν ἔχω ἐκεῖ φίλον, καὶ κἂν αὐτὸς μοι πείθεται; καὶ ὅτι ὁρᾷ με, στρέφεται ὡς ἀνέμη· λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· καὶ πῶς καλεῖται ὁ ἀδελφός; ὁ δὲ λέγει· Θεόπεμπτος. εἰπὼν δὲ ταῦτα ἀπῆλθε. καὶ ἀναστὰς ὁ Ἀββᾶς Μακάριος, ἀπέρχεται ἐπὶ τὴν παρακάτω ἔρημον, καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀδελφοί, λαβόντες βαΐα ἐξῆλθεν εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ. καὶ λοιπὸν ἕκαστος ηὐτρεπίζετο, νομίζων, ὅτι παρ' αὐτῷ ἔμελλε καταλύειν ὁ γέρων. ὁ δὲ

hæ? Ille; Affero fratribus condimenta. Senex; Et hæc omnia? Excepit; Etiam; ſi vnum alicui non placuerit, aliud porrigo; ſi neque hoc, do aliud: omnino autem ex illis ſaltem vnum placiturum eſt ei. Atque his dictis abiit. At ſenex remanſit, obſeruans vias, donec reuerteretur. Vtque conſpexit illum, ait; ſaluus ſis. Ille reſpondit; Quomodo contingere mihi poterit, vt ſaluus ſim? Senex, quare? Ille, quia cuncti mihi fuerunt immites, nec vllus ſuſtinuit me. Ad eum ſenex; nullus ergo illic tibi amicus? Ad ſenem ſatanas; Næ vnum ibi amicum habeo, qui vel ipſe mihi obtemperat; cumque me conſpicit, inſtar auræ vertitur. Tum ſenex; quomodo vocatur frater ille? ſatanas ad hoc, Theopemptus. Quo dicto diſceſſit. Itaque ſurgens abbas Macarius perrexit ad inferiorem eremum. Eaque re comperta fratres, ſumentes ramos palmarum, ei obuiam prodierunt. Ceterum vnus-

q

quisque eorum præparabat ſe, putans, quod apud ipſum diuerſaturus eſſet ſenex. At ille requiſiuit, quisnam eſſet in monte, qui Theopemptus appellaretur. Quo inuento, intrauit in cellam eius. Theopemptus autem ſuſcepit eum lætus. Vtque cœpit ſolum ſecum habere, ſenex, quomodo, inquit, ſe res tuæ habent, frater? Is dicit; rectè, per preces tuas. Et ſenex; Num impugnant te cogitationes? Ille; interim mihi bene eſt. Pudebat enim eum edicere. Ait illi ſenex; ecce a quot annis vitam aſceticam duco, & honore afficior ab omnibus; attamen me ſenem ſpiritus fornicationis diuexat. Theopemptus excepit; Crede Abba, me etiam. Senex vero ſimulabat ab aliis etiam cogitationibus impugnari ſe, donec eum ad confeſſionem adduceret. Poſtea dicit ei; quomodo ieiunas? Reſpondit; ad horam nonam. Tum ſenex; ieiuna vsque ad veſperam; exerce te; meditare, ac recita memoriter ex euange-

ἐζήτει τίς εἴη ὁ καλούμενος Θεόπεμπτος ἐν τῷ ὄρει. καὶ εὑρών, εἰσῆλθε εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ. ὁ δὲ Θεόπεμπτος ὑπεδέξατο αὐτὸν χαίρων. ὡς δὲ ἤρξατο ἰδιάζειν αὐτόν, ὁ γέρων λέγει· πῶς τὰ κατὰ σέ, ἀδελφέ; ὁ δὲ εἶπεν· εὐχαῖς σου, καλῶς. εἶπε δὲ ὁ γέρων· μὴ πολεμοῦσί σε οἱ λογισμοί; ὁ δὲ εἶπε· τέως καλῶς εἰμί. ᾐδεῖτο γὰρ εἰπεῖν. λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· ἰδοὺ πόσα ἔτη ἀσκῶ, καὶ τιμῶμαι παρὰ πάντων, καὶ ἐμοὶ τῷ γέροντι ὀχλεῖ τὸ πνεῦμα τῆς πορνείας. ἀπεκρίθη λέγων ὁ Θεόπεμπτος· πίστευε Ἀββᾶ, κἀμοί. ὁ δὲ γέρων προσεφασίζετο καὶ ἑτέρους λογισμοὺς πολεμεῖν αὐτῷ, ἕως ποιήσῃ αὐτὸν ὁμολογῆσαι. εἶτα λέγει αὐτῷ· πῶς νηστεύεις; ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· τὴν ἐνάτην. λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· νήστευε ἕως ὀψέ, καὶ ἄσκει καὶ ἀποστήθιζε τοῦ εὐαγγελίου καὶ τῶν ἄλλων γραφῶν· καὶ ἐάν σοι ἀναβῇ λογισμός, μηδέποτε προσέχῃς κάτω, ἀλλὰ πάντοτε ἄνω· καὶ εὐθέως ὅτι ὁ κύριος βοηθεῖ. καὶ τυπώσας ὁ γέρων τὸν ἀδελφόν, ἐξῆλ-

θεν

θεν εἰς τὴν ἰδίαν ἔρημον. καὶ παρατηρῶν, πάλιν, ὁρᾷ ἐκεῖνον τὸν δαίμονα, καὶ λέγει αὐτῷ· ποῦ πάλιν ἀπέρχῃ; ὁ δὲ λέγει· ὑπομνῆσαι τοὺς ἀδελφούς· καὶ ἀπῆλθεν. ὡς δὲ πάλιν ἐπανῆλθε λέγει αὐτῷ ὁ ἅγιος· πῶς οἱ ἀδελφοί; ὁ δὲ λέγει· κακῶς· ὁ δὲ γέρων λέγει· διατί; ὁ δὲ εἶπεν· ἄγριοί εἰσιν ὅλοι· καὶ τὸ μεῖζον κακὸν, ὅτι καὶ ὃν εἶχον φίλον ὑπακούοντά μοι, καὶ αὐτὸς οὐκ οἶδα πόθεν διεστράφη, καὶ οὐδὲ αὐτός μοι πείθεται, ἀλλὰ πάντων ἀγριώτερος ἐγένετο· καὶ ὤμοσα μηκέτι τὰ ἐκεῖ πατῆσαι, εἰ μὴ μετὰ χρόνον. καὶ οὕτως εἰπὼν ἀπῆλθεν, ἐάσας τὸν γέροντα; καὶ ὁ ἅγιος εἰσῆλθε εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ.

lio aliisque ſcripturis; cumque te ſubierit cogitatio, nunquam deorſum ſpectes, ſed ſurſum ſemper; ſtatimque tibi Dominus præbebit auxilium. Et poſtquam fratrem informaſſet ſenex, reuerſus eſt ad ſolitudinem ſuam. Vbi obſeruans iterum videt dæmonem illum, aitque ei; quo iterum pergis? fratres, inquit, inſtigatum. Atque abiit. Vt vero rurſus tranſiit, ſciſcitatus eſt illum ſenex, quo modo haberent fratres. Reſpondit, malè. Et ſenex; Cur? Dæmon cuncti feroces ſunt; quodque peius eſt, ille quem habebam amicum, & obſequentem mihi, ipſe etiam, vnde neſcio, reuerſus eſt, nec amplius a me perſuadetur, ſed cunctis ferocior euaſit: vnde iuraui me amplius ea loca non calcaturum, niſi poſt tempus. Quo pronunciato diſceſſit, ſenem relinquens. Tunc ſanctus intrauit in cellam ſuam.

IV.

Παρέβαλεν ὁ Ἀββᾶς Μακάριος ὁ μέγας τῷ Ἀββᾷ Ἀντωνίῳ, εἰς τὸ ὄρος καὶ κρούσαντος αὐτοῦ τὴν θύραν, ἐξῆλθε πρὸς αὐτὸν, καὶ εἶπεν αὐτῷ·

Venit Abbas Macarius magnus ad Abbatem Antonium in montem; cumque pulſaſſet oſtium, egreſſus eſt, petiitque, tu quis es? Ille autem,

ego, inquit, ſum Macarius. Et oſtio clauſo, intrauit, relinquens eum. Sed poſtquam agnouit patientiam eius, aperuit. Atque cum eo vrbane agens, dixit; A multo tempore videre te deſiderabam, audita tui fama. Et hoſpitaliter ſuſceptum refecit: erat enim e multo labore feſſus. Veſpere autem facto, Abbas Antonius ſibi madefecit ramos palmarum. Ait ei Abbas Macarius; Iube vt & ego mihi intinguam. Ille, intingue, inquit. Confectoque magno faſciculo, intinxit. Igitur ſedentes a veſpera, collocuti de animarum ſalute, plectebant: plecta autem per feneſtram deſcendebat in ſpeluncam. Et mane ingrediens beatus Antonius, vidit plectæ Abbatis Macarii copiam; & infit; multa virtus e manibus iſtis egreditur.

σὺ τίς εἶ; ὁ δὲ ἔφη ἐγώ εἰμι Μακάριος· καὶ κλείσας τὴν θύραν, εἰσῆλθε, καὶ ἀφῆκεν αὐτόν. καὶ ἰδὼν τὴν ὑπομονὴν αὐτοῦ, ἤνοιξεν αὐτῷ. καὶ χαριεντιζόμενος μετ᾽ αὐτοῦ, ἔλεγεν ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἐπεθύμουν σε ἰδεῖν, ἀκούων τὰ περὶ σοῦ. καὶ φιλοξενήσας αὐτὸν, ἀνέπαυσεν· ἦν γὰρ ἀπὸ καμάτου πολλοῦ. ὀψίας δὲ γενομένης, ἔβρεξεν ἑαυτῷ, ὁ Ἀββᾶς Ἀντώνιος θαλλία. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἀββᾶς Μακάριος· κέλευσον ἵνα κἀγὼ βρέξω ἐμαυτῷ· ὁ δὲ εἶπε· βρέξον· καὶ ποιήσας δεσμὸν μέγαν, ἔβρεξε. καὶ καθήμενοι ἀπὸ ὀψὲ, λαλοῦντες περὶ σωτηρίας ψυχῶν, ἔπλεκον· καὶ ἡ σειρὰ διὰ τοῦ θυρίδος εἰς τὸ σπήλαιον κατέβαινε. καὶ εἰσελθὼν πρωῒ ὁ μακάριος Ἀντώνιος, εἶδε τὸ πλῆθος τῆς σειρᾶς τοῦ Ἀββᾶ Μακαρίου, καὶ ἔλεγε· πολλὴ δύναμις ἐκ τῶν χειρῶν τούτων ἐξέρχεται.

V.

Abbas Macarius prædixit fratribus de vaſtatione Sceteos; Quando ſpectaueritis cellam ædificatam iuxta palu-

Ἔλεγεν ὁ Ἀββᾶς Μακάριος περὶ τῆς ἐρημώσεως τῆς Σκήτεως, τοῖς ἀδελφοῖς· ὅταν ἴδητε κελλίον οἰκοδομούμενον ἐγγὺ

ἐγγὺς τοῦ ἕλους, μάθετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς· ὅταν ἴδητε δένδρα, ἐπὶ θυρῶν ἐστίν· ὅταν δὲ ἴδητε παιδία, ἄρατε τὰ μηλωτάρια ὑμῶν, καὶ ἀναχωρήσατε.

dem, ſcitote, quod prope ſit Sceteos deſolatio: quando videritis arbores, ad fores eſt: cum autem pueros conſpexeritis, tollite melotes veſtras, atque diſcedite.

Ἔλεγε πάλιν, παρηγορῆσαι θέλων τοὺς ἀδελφούς· ἦλθεν ὧδε παιδίον δαιμονιζόμενον μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ ἔλεγε τῇ μητρὶ αὐτοῦ· ἔγειρε γραῖα, ἄγωμεν ἔνθεν, ἡ δὲ εἶπεν· οὐ δύναμαι πεζεῦσαι, καὶ εἶπεν αὐτῇ τὸ παιδίον· ἐγώ σε βαστάζω. καὶ ἐθαύμασα τὴν πονηρίαν τοῦ δαίμονος, πῶς ἠθέλησεν αὐτοὺς φυγαδεῦσαι.

VI.

Dixit iterum, volens fratres conſolari; Venit huc cum matre ſua puer, qui a dæmonio vexabatur; & dicebat matri; Surge anus, abeamus hinc. Illa vero; Non poſſum, inquit, pedibus incedere. Tum puer ad eam; Ego te portabo. Et admiratus ſum dæmonis nequitiam, quomodo eos hinc voluiſſet fugare.

Ἔλεγεν ὁ Ἀββᾶς Σισόης· ὅτε ἤμην εἰς Σκῆτιν μετὰ τοῦ Μακαρίου, ἀνέβημεν θερίσαι μετ' αὐτοῦ ἑπτὰ ὀνόματα· καὶ ἰδοὺ μία χήρα καλαμωμένη, ἦν ὀπίσω ἡμῶν, καὶ οὐκ ἐπαύετο κλαίουσα. ἐφώνησεν οὖν ὁ γέρων τὸν κύριον τοῦ χωρίου, καὶ εἶπεν αὐτῷ· τί ἔχει ἡ γραῦς αὕτη, ὅτι πάντοτε κλαίει; λέγει αὐτῷ· ὅτι ὁ ἀνὴρ αὐτῆς εἶχε παραθήκην τινός, καὶ

VII.

Referebat Abbas Siſoës; quando etiam in Sceti cum Macario, adſcendimus ſeptem nomina ſeu homines, vt cum eo meteremus: & ecce vidua quædam pone nos ſpicas colligebat, nec ceſſabat plorare. Vocauit ergo ſenex dominum prædii, dixitque ei, quid habet anus hæc, quod ſemper plorat? Reſpondit; quia vir alicuius

depositum dum seruat, mortuus est subito, nec enunciavit, vbi posuerit illud, vultque depositi Dominus eam & liberos eius sibi in seruos vindicare. Excepit senex; Dic ei, vt veniat ad nos, vbi ob æstum conquiescimus. Cumque venisset mulier, ait illi senex; Quare omnino ita fles? Respondit illa; maritus meus accepto deposito emigrauit e vita, nec significauit moriens, vbi posuerit. Tunc senex ad eam; veni, ostende mihi, vbi sepelieris eum. Itaque ductis secum fratribus cum ea egressus est. Vt pervenerunt ad locum, dixit senex mulieri; Recede in domum tuam. Et postquam precati fuissent, vocauit senex mortuum his verbis; ille, vbi posuisti alienum depositum? Responsionem dedit homo; absconditum est in domo mea, sub pede lecti. Senex ad ipsum; iterum dormi vsque ad resurrectionis diem. Hoc videntes fratres, præ timore ceciderunt ad pedes eius. Tum illis senex;

ἀπέθανεν ἄφνω, καὶ οὐκ εἶπε ποῦ ἔθηκεν αὐτήν· καὶ θέλει ὁ κύριος τῆς παραθήκης, λαβεῖν αὐτὴν καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς εἰς δούλους. λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· εἰπὲ αὐτῇ ἵνα ἔλθῃ πρὸς ἡμᾶς, ὅπου ἀναπαυόμεθα τὸ καῦμα· καὶ ἐλθούσης τῆς γυναικός, εἶπεν αὐτῇ ὁ γέρων· τί πάντα οὕτως κλαίεις; καὶ εἶπεν· ὁ ἀνήρ μου ἀπέθανε λαβὼν παραθήκην τινός, καὶ οὐκ εἶπεν ἀποθνήσκων, ποῦ ἔθηκεν αὐτήν· δεῦρο, δεῖξόν μοι ποῦ ἔθηκας αὐτόν· καὶ λαβὼν τοὺς ἀδελφοὺς μεθ' ἑαυτοῦ, ἐξῆλθε σὺν αὐτῇ· καὶ ἐλθόντων ἐπὶ τὸν τόπον, εἶπεν αὐτῇ ὁ γέρων· ἀναχώρησον εἰς τὸν οἶκόν σου· καὶ προσευξαμένων αὐτῶν, ἐφώνησεν ὁ γέρων τὸν νεκρόν, λέγων· ὁ δεῖνα, ποῦ ἔθηκας τὴν ἀλλοτρίαν παραθήκην; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· εἰς τὸν οἶκόν μου κέκρυπται ὑπὸ τὸν πόδα τῆς κλίνης· καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· κοιμῶ πάλιν ἕως τῆς ἡμέρας ἀναστάσεως. ἰδόντες δὲ οἱ ἀδελφοί, ἀπὸ τοῦ φόβου ἔπεσον εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ· καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ γέρων· οὐ

δι'

δι' ἐμὲ γέγονε τοῦτο· οὐδὲν γάρ εἰμι· ἀλλὰ διὰ τὴν χήραν καὶ τὰ ὀρφανὰ, ὁ Θεὸς ἐποίησε τὸ πρᾶγμα· τοῦτο δέ ἐστι τὸ μέγα, ὅτι ἀναμάρτητον θέλει ὁ Θεὸς τὴν ψυχήν· καὶ εἴτι ἂν αἰτήσητε, λαμβάνει. ἐλθὼν δὲ, ἀνήγγειλε τῇ χήρᾳ ποῦ κεῖται παραθήκη· ἡ δὲ λαβοῦσα αὐτὴν, ἔδωκε τῷ κυρίῳ αὐτῆς, καὶ ἠλευθέρωσε τὰ τέκνα αὐτῆς. καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες, ἐδόξασαν τὸν Θεόν.

Non propter me id euenit; nihil quippe ſum: ſed propter viduam & pupillos Deus rem fecit: hoc vero magnum eſt, quod Deus vult animam eſſe ſine peccato: & quicquid petierit accipiet. Profectus ergo nunciauit viduæ, vbi iaceret depoſitum. Quæ accipiens dedit domino, ac in libertatem aſſeruit liberos: omnesque qui miraculum audiuerunt, gloriam dederunt Deo.

Ἔλεγεν ὁ Ἀββᾶς Πέτρος περὶ τοῦ ἁγίου Μακαρίου, ὅτι παραγενόμενός ποτε πρὸς τινὰ ἀναχωρητὴν, καὶ εὑρὼν αὐτὸν κακούμενον, ἐπυνθάνετο τί βούλοιτο τραφῆναι οὐδενὸς ὄντος ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ. καὶ φήσαντος ἐκείνου, πάστιλον, εἰς τὴν Ἀλεξανδρέων πόλιν οὐκ ὤκνησεν ὁ ἀνδρεῖος παραγενέσθαι, καὶ δοῦναι τῷ κάμνοντι καὶ τὸ θαυμαστὸν μηδενὶ κατάδηλον γενόμενον.

Narrauit Abbas Petrus de beato Macario, quod cum aduenisset aliquando ad quendam anachoretam, & inueniſſet eum ægrotantem, ſciſcitatus ſit, quidnam cibi vellet ſumere: nihil quippe erat in cella eius. Qui poſtquam dixiſſet, paſtillum, non piguit virorum fortem Alexandriam proficiſci, vt ægro daret: miraque res nemini manifeſta facta eſt.

Εἶπε πάλιν, ὅτι ἐν ἀκακίᾳ τοῦ Ἀββᾶ Μακαρίου πολιτευομένους πρὸς

Iterum memorauit; ad abbatem Macarium cum fratribus cunctis in ſimplicitate

conuerſantem dixerunt nonnulli; Quare te talem præbes? Ille reſpondit; Duodecim annos ſeruiui Domino meo, vt mihi hanc gratiam largiretur; & omnes mihi conſilium datis, vti eam deponam?

πάντας τοὺς ἀδελφούς, ἔφησαν αὐτῷ τινές· διατί οὕτως ἑαυτὸν ποιεῖς; ὁ δὲ εἶπε δώδεκα ἔτη ἐδούλευσα τῷ κυρίῳ μου, ἵνα μοι χαρίσηται τὸ χάρισμα τοῦτο, καὶ πάντες μοι συμβουλεύετε ἀποθέσθαι αὐτό;

Dicebant de Abbate Macario, quod ſi cum fratribus vacans verſaretur, ita ſecum conſtituebat; ſi vinum adfuerit propter fratres bibe; & pro vno vino poculo, per vnum diem aquam non bibas. Igitur fratres, reficere cupientes, dabant ei. Senex autem cum gaudio admittebat, vt ſeipſum torqueret. At diſcipulus eius, cui res nota erat, dicebat fratribus; per dominum, ne præbeatis illi; alioqui in cella confecturus eſt ſe. Quo comperto, fratres, non amplius ei porrigebant.

Ἔλεγον περὶ τοῦ Ἀββᾶ Μακαρίου ὅτι εἰ εὐκαίρησε μετὰ τῶν ἀδελφῶν, ἐτίθει ἑαυτῷ ὅρον, ὅτι ἐὰν εὑρεθῇ οἶνος; διὰ τοὺς ἀδελφοὺς πίνε, καὶ ἀντὶ ἑνὸς ποτηρίου οἴνου, μίαν ἡμέραν μὴ πίῃς ὕδωρ· οἱ οὖν ἀδελφοί, χάριν ἀναπαύσεως ἐδίδουν αὐτῷ· ὁ δὲ γέρων μετὰ χαρᾶς ἐλάμβανεν, ἵνα ἑαυτὸν βασανίσῃ· ὁ δὲ μαθητὴς εἰδὼς τὸ πρᾶγμα, ἔλεγε τοῖς ἀδελφοῖς· διὰ τὸν κύριον, μὴ δῶτε αὐτῷ· εἰ δὲ μήγε, εἰς τὸ κελλίον μέλλει ἑαυτὸν δαμάζειν. καὶ μαθόντες οἱ ἀδελφοί, οὐκ ἔτι αὐτῷ παρεῖχον.

Proficiſcens aliquando Abbas Macarius a palude in cellam ſuam, portabat palmarum ramos; & ecce occurrit ei in via diabolus falcem ge-

Παρερχόμενός ποτε ἀπὸ τοῦ ἕλους εἰς τὸ κελλίον ἑαυτοῦ ὁ Ἀββᾶς Μακάριος, ἐβάσταζε θαλλία, καὶ ἰδοὺ ὑπήντησεν αὐτῷ ὁ διάβολος

μετὰ

κατὰ τὴν ὁδὸν μετὰ δρεπάνου. καὶ ὡς ἠθέλησεν αὐτὸν κροῦσαι, οὐκ ἴσχυσε· καὶ λέγει αὐτῷ· πολλὴ βία ἀπὸ σοῦ Μακάριε, ὅτι οὐ δύναμαι πρὸς σέ. ἰδοὺ γὰρ εἴτι ποιεῖς, κἀγὼ ποιῶ. σὺ νηστεύεις· κἀγώ· ἀγρυπνεῖς· κἀγὼ ὅλως οὐ κοιμῶμαι· ἕν ἐστι μόνον ἐν ᾧ νικᾷς με. λέγει αὐτῷ ὁ Ἀββᾶς Μακάριος· ποῖον τοῦτο; ὁ δὲ ἔφη· ἡ ταπείνωσίς σου. καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι πρὸς σέ.

Ἠρώτησάν τινες τῶν πατέρων τὸν Ἀββᾶν Μακάριον τὸν Αἰγύπτιον, λέγοντες· πῶς ὅτε ἐσθίεις, καὶ ὅτε νηστεύεις, καὶ σῶμά σου ξηρόν ἐστι; καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ γέρων· τὸ ξύλον τὸ στρέφον τὰ καιόμενα φρύγανα, δι᾽ ὅλου ἐσθίεται ἐκ τοῦ πυρός. οὕτως ἐὰν καθαρεύσῃ ἄνθρωπος τὴν νοῦν αὐτοῦ ἐν τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ κατεσθίει τὸ σῶμα αὐτοῦ.

Ἀνέβη ποτὲ ὁ Ἀββᾶς Μακάριος ἀπὸ Σκήτεως εἰς Τερενοῦθιν· καὶ εἰσῆλθε εἰς τὸ ἱερὸν κοιμηθῆναι· ἦσαν δὲ ἐκεῖ σκηνόματα Ἑλλήνων παλαιά·

rens. Vtque voluit eum ferire, non valuit. Itaque ait ei; multa a te vis, Macari, quod aduersus te nihil valeo. En enim, quidquid agis, ego quoque facio. Tu cibo abstines, & ego: vigilas; ego penitus non dormio. Vnum solum est in quo vincis me. Interrogauit Abbas Macarius; Quodnam est illud? Respondit; humilitas tua. Ac propterea aduersus te nihil possum.

Interrogauerunt quidam e patribus Abbatem Macarium Ægyptium, dicentes; qui fit, vt siue comedas, siue ieiunes, corpus tuum pariter siccum sit? Responditque illis senex; lignum quod versat sarmenta quæ comburuntur, omnino ab igne consumitur. Simili modo si mentem suam homo in timore Dei mundauerit, ipse Dei timor corpus eius consumit.

Profectus est aliquando Abbas Macarius a Sceti in Terenuthim; & ingressus est fanum, vt dormiret. Erant autem ibi vetera Ethnicorum

cadavera; e quibus vnum acceptum posuit sub capite suo, velut embrimium. Dæmones ergo intuiti audaciam eius, inuidia ducti sunt: ac volentes eum terrere, velut fœminam de nomine vocabant, dicentes: Illa, veni nobiscum ad balneum: respondit autem alias Dæmon sub ipso tanquam e mortuis; sic; Peregrinum habeo super me, nec possum venire. At senex territus non est, sed audacter verberabat corpus, surge, inquiens, vade in tenebras si potes. Quo audito dæmones clamauerunt voce magna; vicisti nos. Tum pudore suffusi aufugerunt.

Dicebant de Abbate Macario Ægyptio, quod adscendens e Sceti; ac sportulas portans, defatigatus sedit; oravitque ad hunc modum; Deus tu scis, nihil mihi virium superesse. Et illico juxta fluuium est delatus.

Quidam in Ægypto filium habebat Paralyticum, & tulit eum ad cellam Abbatis Macarii; relinquens autem ad

καὶ λαβὼν ἓν, ὑπέθηκε τῇ ἑαυτοῦ κεφαλῇ, ὡς ἐμβρίμιον. οἱ οὖν δαίμονες, ὁρῶντες αὐτοῦ τὸ θαρσαλαῖον, ἐφθόνησαν· καὶ θέλοντες αὐτὸν πτοῆσαι, ἐφώνουν ὡς γυναικὸς ὄνομα, λέγοντες· ἡ δεῖνα, δεῦρο μεθ' ἡμῶν εἰς τὸ βαλανεῖον· ὑπήκουσε δὲ ἄλλος δαίμων ὑποκάτωθεν αὐτοῦ ὡς ἐκ τῶν νεκρῶν, λέγων· ξένον ἔχω ἐπάνω μου, καὶ οὐ δύναμαι ἐλθεῖν· ὁ δὲ γέρων οὐκ ἐπτοήθη· ἀλλὰ θαῤῥῶν ἔτυπτε τὸ σκήνομα, λέγων· ἔγειρε, ὕπαγε εἰς τὸ σκότος, εἰ δύνασαι· καὶ τοῦτο ἀκούσαντες οἱ δαίμονες, ἐβόησαν φωνῇ μεγάλῃ, λέγοντες· ἐνίκισας ἡμᾶς· καὶ ἔφυγον καταισχυνόμενοι.

Ἔλεγον περὶ τοῦ Ἀββᾶ Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου, ὅτι ἀναβαίνων ἀπὸ Σκήτεως, καὶ βαστάζων σπυρίδας, κοπιάσας ἐκαθέσθη· καὶ εὔξατο λέγων· ὁ Θεὸς, σὺ οἶδας ὅτι οὐκ ἰσχύω· καὶ εὐθέως εὑρέθη ἐπὶ τὸν ποταμόν.

Ἦν τις ἔχων υἱὸν παραλυτικὸν ἐν Αἰγύπτῳ· καὶ ἤνεγκεν αὐτὸν εἰς τὸ κελλίον τοῦ Ἀββᾶ Μακαρίου· καὶ ἀφεὶς αὐτὸν ἐπὶ

τὴν

τὴν θύραν κλαίοντα, ἀνεχώρησε μακράν. παρακύψας οὖν ὁ λέγων, εἶδε τὸ παιδίον, καὶ λέγει αὐτῷ· τίς ἤνεγκέ σε ὧδε; καὶ λέγει· ὁ πατήρ μου ἔρριψέ με ὧδε, καὶ ἀπῆλθε. λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· ἀναστὰς κατάλαβε αὐτόν. καὶ εὐθέως ὑγιάνας, ἀνέστη, καὶ κατέλαβε τὸν πατέρα αὐτοῦ· καὶ οὕτως ἀπῆλθον εἰς τὸν οἶκον αὐτῶν.

Ὁ Ἀββᾶς Μακάριος ὁ μέγας, ἔλεγε τοῖς ἀδελφοῖς ἐν τῇ Σκήτει, ὡς ἀπέλυε τὴν ἐκκλησίαν· φεύγετε ἀδελφοί. καὶ εἶπεν αὐτῷ τις τῶν γερόντων· ποῦ ἔχομεν φυγεῖν πλέον τῆς ἐρήμου ταύτης; ὁ δὲ ἐτίθει τὸν δάκτυλον αὐτοῦ εἰς τὸ στόμα, λέγων· τοῦτο φεύγετε. καὶ εἰσήρχετο εἰς τὸ κελλίον ἑαυτοῦ, καὶ ἔκλειε τὴν θύραν καὶ ἐκάθετο.

Εἶπεν ὁ αὐτὸς Ἀββᾶς Μακάριος· ἐάν τινι ἐπιτιμῶν, εἰς ὀργὴν κινηθῇς, ἴδιον πάθος πληροῖς· οὐ γὰρ ἵνα ἄλλους σώσῃς, σεαυτὸν ἀπολέσεις.

Ὁ αὐτὸς Ἀββᾶς Μακάριος, ἐν Αἰγύπτῳ ὤν, εὗρεν ἄνθρωπον ἔ-

ostium plorantem, longe abscessit. Igitur senex deorsum adspiciens vidit puerum; & interrogauit eum; Quis te huc attulit? Respondit; Pater meus hic me proiecit, & abiit. Dicit ei senex; surgens assequere eum. Statimque sanitate recuperata surrexit, & patrem consecutus est: atque ita reuersi sunt in domum suam.

Abbas Macarius Magnus dicebat fratribus in Sceti, postquam ecclesiam dimisisset; Fugite, fratres. Ait illi seniorumquidam; quonam fugere poterimus vltra solitudinem hanc? Ipse vero digitum suum ad os ponebat, dicens; Fugite hoc. Tum ingrediebatur in cellam suam, & clauso ostio sedebat.

Dixit idem Abbas Macarius; si quempiam increpando, ad iram commoueris, affectui tuo satisfacis. Non enim vt alios salues, perdes te ipsum.

Idem Abbas Macarius, dum esset in Ægypto, venit hominem habentem iumen-

quisque eorum præparabat se, putans, quod apud ipsum diuersaturus esset senex. At ille requisiuit, quisnam esset in monte, qui Theopemptus appellaretur. Quo inuento, intrauit in cellam eius. Theopemptus autem suscepit eum lætus. Vtque cœpit solum secum habere, senex, quomodo, inquit, se res tuæ habent, frater? Is dicit; recte, per preces tuas. Et senex; Num impugnant te cogitationes? Ille; interim mihi bene est. Pudebat enim eum edicere. Ait illi senex; ecce a quot annis vitam asceticam duco, & honore afficior ab omnibus; attamen me senem spiritus fornicationis diuexat. Theopemptus excepit; Crede Abba, me etiam. Senex vero simulabat ab aliis etiam cogitationibus impugnari se, donec eum ad confessionem adduceret. Postea dicit ei; quomodo ieiunas? Respondit; ad horam nonam. Tum senex; ieiuna vsque ad vesperam; exerce te; meditare, ac recita memoriter ex euange-

ἐξήτει τίς εἴη ὁ καλούμενος Θεόπεμπτος ἐν τῷ ὄρει. καὶ εὑρὼν, εἰσῆλθε εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ· ὁ δὲ Θεόπεμπτος ὑπεδέξατο αὐτὸν χαίρων. ὡς δὲ ἤρξατο ἰδιάζειν αὐτὸν, ὁ γέρων λέγει· πῶς τὰ κατὰ σὲ, ἀδελφέ; ὁ δὲ εἶπεν· εὐχαῖς σου, καλῶς. εἶπε δὲ ὁ γέρων· μὴ πολεμοῦσί σε οἱ λογισμοί; ὁ δὲ εἶπε· τέως καλῶς εἰμί. ᾐδεῖτο γὰρ εἰπεῖν. λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· ἰδοὺ πόσα ἔτη ἀσκῶ, καὶ τιμῶμαι παρὰ πάντων, καὶ ἐμοὶ τῷ γέροντι ὀχλεῖ τὸ πνεῦμα τῆς πορνείας. ἀπεκρίθη λέγων ὁ Θεόπεμπτος· πίστευε Ἀββᾶ, καὶ ἐμοί. ὁ δὲ γέρων προεφασίζετο καὶ ἑτέρους λογισμοὺς πολεμεῖν αὐτῷ, ἕως ποιήσει αὐτὸν ὁμολογῆσαι. εἶτα λέγει αὐτῷ· πῶς νηστεύεις; ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· τὴν ἐνάτην. λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· νήστευε ἕως ὀψὲ, καὶ ἄσκει καὶ ἀποστήθιζε τοῦ εὐαγγελίου καὶ τῶν ἄλλων γραφῶν· καὶ ἐὰν σοι ἀναβῇ λογισμὸς, μηδέποτε προσέχῃς κάτω, ἀλλὰ πάντοτε ἄνω· καὶ εὐθέως σοι ὁ κύριος βοηθεῖ. καὶ τυπώσας ὁ γέρων τὸν ἀδελφὸν, ἐξῆλ-

θεν

θεν εἰς τὴν ἰδίαν ἔρημον. καὶ παρατηρῶν, πάλιν, ὁρᾷ ἐκεῖνον τὸν δαίμονα, καὶ λέγει αὐτῷ· ποῦ πάλιν ἀπέρχῃ; ὁ δὲ λέγει· ὑπομνῆσαι τοὺς ἀδελφούς· καὶ ἀπῆλθεν. ὡς δὲ πάλιν ἐπανῆλθε λέγει αὐτῷ ὁ ἅγιος· πῶς οἱ ἀδελφοί; ὁ δὲ λέγει· κακῶς· ὁ δὲ γέρων λέγει· διατί; ὁ δὲ εἶπεν· ἄγριοί εἰσιν ὅλοι· καὶ τὸ μεῖζον κακὸν, ὅτι καὶ ὃν εἶχον φίλον ὑπακούοντά μοι, καὶ αὐτὸς οὐκ οἶδα πόθεν διεστράφη, καὶ οὐδὲ αὐτός μοι πείθεται, ἀλλὰ πάντων ἀγριώτερος ἐγένετο· καὶ ὤμοσα μηκέτι τὰ ἐκεῖ πατῆσαι, εἰ μὴ μετὰ χρόνον. καὶ οὕτως εἰπὼν ἀπῆλθεν, ἐάσας τὸν γέροντα; καὶ ὁ ἅγιος εἰσῆλθε εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ.

lio aliisque ſcripturis; cumque te ſubierit cogitatio, nunquam deorſum ſpectes, ſed ſurſum ſemper; ſtatimque tibi Dominus præbebit auxilium. Et poſtquam fratrem informaſſet ſenex, reuerſus eſt ad ſolitudinem ſuam. Vbi obſeruans iterum videt dæmonem illum, aitque ei; quo iterum pergis? fratres, inquit, inſtigatum. Atque abiit. Vt vero rurſus tranſiit, ſciſcitatus eſt illum ſenex, quo modo haberent fratres. Reſpondit, malè. Et ſenex; Cur? Dæmon cuncti feroces ſunt; quodque peius eſt, ille quem habebam amicum, & obſequentem mihi, ipſe etiam, vnde neſcio, reuerſus eſt, nec amplius a me perſuadetur, ſed cunctis ferocior euaſit: vnde iuraui me amplius ea loca non calcaturum, niſi poſt tempus. Quo pronunciato diſceſſit, ſenem relinquens. Tunc ſanctus intrauit in cellam ſuam.

IV.

Παρέβαλεν ὁ Ἀββᾶς Μακάριος ὁ μέγας τῷ Ἀββᾷ Ἀντωνίῳ, εἰς τὸ ὄρος· καὶ κρούσαντος αὐτοῦ τὴν θύραν, ἐξῆλθε πρὸς αὐτὸν, καὶ εἶπεν αὐτῷ·

Venit Abbas Macarius magnus ad Abbatem Antonium in montem; cumque pulſaſſet oſtium, egreſſus eſt, petiitque, tu quis es? Ille autem,

ego, inquit, ſum Macarius. Et oſtio clauſo, intrauit, relinquens eum. Sed poſtquam agnouit patientiam eius, aperuit. Atque cum eo vrbane agens, dixit; A multo tempore videre te deſiderabam, audita tui fama. Et hoſpitaliter ſuſceptum refecit: erat enim e multo labore feſſus. Veſpere autem facto, Abbas Antonius ſibi madefecit ramos palmarum. Ait ei Abbas Macarius; Iube vt & ego mihi intinguam. Ille, intingue, inquit. Confectoque magno faſciculo, intinxit. Igitur ſedentes a veſpera, collocuti de animarum ſalute, plectebant: plecta autem per feneſtram deſcendebat in ſpeluncam. Et mane ingrediens beatus Antonius, vidit plectæ Abbatis Macarii copiam; & infit; multa virtus e manibus iſtis egreditur.

σὺ τίς εἶ; ὁ δὲ ἔφη ἐγώ εἰμι Μακάριος· καὶ κλείσας τὴν θύραν, εἰσῆλθε, καὶ ἀφῆκεν αὐτόν. καὶ ἰδὼν τὴν ὑπομονὴν αὐτοῦ, ἤνοιξεν αὐτῷ. καὶ χαριεντιζόμενος μετ' αὐτοῦ, ἔλεγεν· ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἐπεθύμουν σε ἰδεῖν, ἀκούων τὰ περὶ σοῦ. καὶ φιλοξενήσας αὐτὸν, ἀνέπαυσεν· ἦν γὰρ ἀπὸ καμάτου πολλοῦ. ὀψίας δὲ γενομένης, ἔβρεξεν ἑαυτῷ, ὁ Ἀββᾶς Ἀντώνιος θαλλία. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἀββᾶς Μακάριος· κέλευσον ἵνα κἀγὼ βρέξω ἐμαυτῷ· ὁ δὲ εἶπε· βρέξον· καὶ ποιήσας δεσμὸν μέγαν, ἔβρεξε. καὶ καθήμενοι ἀπὸ ὀψὲ, λαλοῦντες περὶ σωτηρίας ψυχῶν, ἔπλεκον· καὶ ἡ σειρὰ διὰ τῆς θυρίδος εἰς τὸ σπήλαιον κατέβαινε. καὶ εἰσελθὼν πρωῒ ὁ μακάριος Ἀντώνιος, εἶδε τὸ πλῆθος τῆς σειρᾶς τοῦ Ἀββᾶ Μακαρίου, καὶ ἔλεγε· πολλὴ δύναμις ἐκ τῶν χειρῶν τούτων ἐξέρχεται.

V.

Abbas Macarius prædixit fratribus de vaſtatione Sceteos; Quando ſpectaueritis cellam ædificatam iuxta palu-

Ἔλεγεν ὁ Ἀββᾶς Μακάριος περὶ τῆς ἐρημώσεως τῆς Σκήτεως, τοῖς ἀδελφοῖς· ὅταν ἴδητε κελλίον οἰκοδομούμενον ἐγγὺ

ἐγγὺς τοῦ ἕλους, μάθετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς· ὅταν ἴδητε δένδρα, ἐπὶ θυρῶν ἐστίν· ὅταν δὲ ἴδητε παιδία, ἄρατε τὰ μηλωτάρια ὑμῶν, καὶ ἀναχωρήσατε.

dem, ſcitote, quod prope ſit Sceteos deſolatio: quando videritis arbores, ad fores eſt: cum autem pueros conſpexeritis, tollite melotes veſtras, atque diſcedite.

VI.

Ἔλεγε πάλιν, παρηγορῆσαι θέλων τοὺς ἀδελφούς· ἦλθεν ὧδε παιδίον δαιμονιζόμενον μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ ἔλεγε τῇ μητρὶ αὐτοῦ· ἔγειρε γραῖα, ἄγωμεν ἔνθεν, ἡ δὲ εἶπεν οὐ δύναμαι πεζεῦσαι, καὶ εἶπεν αὐτῇ τὸ παιδίον· ἐγώ σε βαστάζω. καὶ ἐθαύμασα τὴν πονηρίαν τοῦ δαίμονος, πῶς ἠθέλησεν αὐτοὺς φυγαδεῦσαι.

Dixit iterum, volens fratres conſolari; Venit huc cum matre ſua puer, qui a dæmonio vexabatur; & dicebat matri; Surge anus, abeamus hinc. Illa vero; Non poſſum, inquit, pedibus incedere. Tum puer ad eam; Ego te portabo. Et admiratus ſum dæmonis nequitiam, quomodo eos hinc voluiſſet fugare.

VII.

Ἔλεγεν ὁ Ἀββᾶς Σισώης· ὅτε ἤμην εἰς Σκῆτιν μετὰ τοῦ Μακαρίου, ἀνέβημεν θερίσαι, μετ' αὐτοῦ ἑπτὰ ὀνόματα· καὶ ἰδοὺ μία χήρα καλαμωμένη, ἦν ὀπίσω ἡμῶν, καὶ οὐκ ἐπαύετο κλαίουσα. ἐφώνησεν οὖν ὁ γέρων τὸν κύριον τοῦ χωρίου, καὶ εἶπεν αὐτῷ· τί ἔχει ἡ γραῦς αὕτη, ὅτι πάντοτε κλαίει; λέγει αὐτῷ· ὅτι ὁ ἀνὴρ αὐτῆς εἶχε παραθήκην τινός, καὶ

Referebat Abbas Siſoës; quando etiam in Sceti cum Macario, adſcendimus ſeptem nomina ſeu homines, vt cum eo meteremus: & ecce vidua quædam pone nos ſpicas colligebat, nec ceſſabat plorare. Vocauit ergo ſenex dominum prædii, dixitque ei, quid habet anus hæc, quod ſemper plorat? Reſpondit; quia vir alicuius

depoſitum dum ſeruat, mortuus eſt ſubito, nec enunciavit, vbi poſuerit illud, vultque depoſiti Dominus eam & liberos eius ſibi in ſeruos vindicare. Excepit ſenex; Dic ei, vt veniat ad nos, vbi ob æſtum conquieſcimus. Cumque veniſſet mulier, ait illi ſenex; Quare omnino ita fles? Reſpondit illa; maritus meus accepto depoſito emigrauit e vita, nec ſignificauit moriens, vbi poſuerit. Tunc ſenex ad eam; veni, oſtende mihi, vbi ſepelieris eum. Itaque ductis ſecum fratribus cum ea egreſſus eſt. Vt peruenerunt ad locum, dixit ſenex mulieri; Recede in domum tuam. Et poſtquam precati fuiſſent, vocauit ſenex mortuum his verbis; ille, vbi poſuiſti alienum depoſitum? Reſponſionem dedit homo; abſconditum eſt in domo mea, ſub pede lecti. Senex ad ipſum; iterum dormi vſque ad reſurrectionis diem. Hoc videntes fratres, præ timore ceciderunt ad pedes eius. Tum illis ſenex;

ἀπέθανεν ἄφνω, καὶ οὐκ εἶπε ποῦ ἔθηκεν αὐτήν· καὶ θέλει ὁ κύριος τῆς παραθήκης, λαβεῖν αὐτὴν καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς εἰς δούλους. λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· εἰπὲ αὐτῇ ἵνα ἔλθῃ πρὸς ἡμᾶς, ὅπου ἀναπαυόμεθα τὸ καῦμα· καὶ ἐλθούσης τῆς γυναικὸς, εἶπεν αὐτῇ ὁ γέρων· τί πάντα οὕτως κλαίεις; καὶ εἶπεν· ὁ ἀνήρ μου ἀπέθανε λαβὼν παραθήκην τινὸς, καὶ οὐκ εἶπεν ἀποθνήσκων, ποῦ ἔθηκεν αὐτήν· δεῦρο, δεῖξόν μοι ποῦ ἔθηκας αὐτόν· καὶ λαβὼν τοὺς ἀδελφοὺς μεθ' ἑαυτοῦ, ἐξῆλθε σὺν αὐτῇ· καὶ ἐλθόντων ἐπὶ τὸν τόπον, εἶπεν αὐτῇ ὁ γέρων· ἀναχώρησον εἰς τὸν οἶκόν σου· καὶ προσευξαμένων αὐτῶν, ἐφώνησεν ὁ γέρων τὸν νεκρὸν, λέγων· ὁ δεῖνα, ποῦ ἔθηκας τὴν ἀλλοτρίαν παραθήκην; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· εἰς τὸν οἶκόν μου κέκρυπται ὑπὸ τὸν πόδα τῆς κλίνης· καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· κοιμῶ πάλιν ἕως τῆς ἡμέρας ἀναστάσεως. ἰδόντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ, ἀπὸ τοῦ φόβου ἔπεσον εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ· καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ γέρων· οὐ

δι'

δι' ἐμὲ γέγονε τοῦτο· οὐδὲν γάρ εἰμι· ἀλλὰ διὰ τὴν χῆραν καὶ τὰ ὀρφανὰ, ὁ θεὸς ἐποίησε τὸ πρᾶγμα· τοῦτο δέ ἐστι τὸ μέγα, ὅτι ἀναμάρτητον θέλει ὁ θεὸς τὴν ψυχὴν· καὶ εἴτι ἂν αἰτήσητε, λαμβάνετε. ἐλθὼν δὲ, ἀνήγγειλε τῇ χήρᾳ ποῦ κεῖται παραθήκη· ἡ δὲ λαβοῦσα αὐτὴν, ἔδωκε τῷ κυρίῳ αὐτῆς, καὶ ἠλευθέρωσε τὰ τέκνα αὐτῆς. καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες, ἐδόξασαν τὸν Θεόν.

Non propter me id euenit; nihil quippe sum : sed propter viduam & pupillos Deus rem fecit: hoc vero magnum est, quod Deus vult animam esse sine peccato : & quicquid petierit accipiet. Profectus ergo nunciauit viduæ, vbi iaceret depositum. Quæ accipiens dedit domino, ac in libertatem asseruit liberos: omnesque qui miraculum audiuerunt, gloriam dederunt Deo.

Ἔλεγεν ὁ Ἀββᾶς Πέτρος περὶ τοῦ ἁγίου Μακαρίου, ὅτι παραγενόμενός ποτε πρός τινα ἀναχωρητὴν, καὶ εὑρὼν αὐτὸν κακούμενον, ἐπυνθάνετο τί βούλοντο τραφῆναι οὐδενὸς ὄντος ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ. καὶ φήσαντος ἐκείνου, πάστιλον, εἰς τὴν Ἀλεξανδρέων πόλιν οὐκ ὤκνησεν ὁ ἀνδρεῖος παραγενέσθαι, καὶ δοῦναι τῷ κάμνοντι καὶ τὸ θαυμαστὸν μηδενὶ κατάδηλον γενόμενον.

Narrauit Abbas Petrus de beato Macario, quod cum aduenisset aliquando ad quendam anachoretam, & inuenisset eum ægrotantem, sciscitatus sit, quidnam cibi vellet sumere : nihil quippe erat in cella eius. Qui postquam dixisset, pastillum, non piguit virorum fortem Alexandriam proficisci, vt ægro daret : miraque res nemini manifesta facta est.

Εἶπε πάλιν, ὅτι ἐν ἀκακίᾳ τοῦ Ἀββᾶ Μακαρίου πολιτευομένου, πρὸς

Iterum memorauit; ad abbatem Macarium cum fratribus cunctis in simplicitate

conuerſantem dixerunt nonnulli; Quare te talem præbes? Ille reſpondit; Duodecim annos ſeruiui Domino meo, vt mihi hanc gratiam largiretur; & omnes mihi conſilium datis, vti eam deponam?

πάντας τοὺς ἀδελφούς, ἔφησαν αὐτῷ τινές· διατί οὕτως ἑαυτὸν ποιεῖς; ὁ δὲ εἶπε· δώδεκα ἔτη ἐδούλευσα τῷ κυρίῳ μου, ἵνα μοι χαρίσηται τὸ χάρισμα τοῦτο, καὶ πάντες μοι συμβουλεύετε ἀποθέσθαι αὐτό;

Dicebant de Abbate Macario, quod ſi cum fratribus vacans verſaretur, ita ſecum conſtituebat; ſi vinum adfuerit propter fratres bibe; & pro vno vino poculo, per vnum diem aquam non bibas. Igitur fratres, reficere cupientes, dabant ei. Senex autem cum gaudio admittebat, vt ſeipſum torqueret. At diſcipulus eius, cui res nota erat, dicebat fratribus; per dominum, ne præbeatis illi; alioqui in cella confecturus eſt ſe. Quo comperto, fratres, non amplius ei porrigebant.

Ἔλεγον περὶ τοῦ Ἀββᾶ Μακαρίου ὅτι εἰ εὐκαίρησε μετὰ ἀδελφῶν, ἐτίθει ἑαυτῷ ὅρον, ὅτι ἐὰν εὑρεθῇ οἶνος; διὰ τοὺς ἀδελφοὺς πίνε, καὶ ἀντὶ ἑνὸς ποτηρίου οἴνου, μίαν ἡμέραν μὴ πίῃς ὕδωρ· οἱ οὖν ἀδελφοί, χάριν ἀναπαύσεως ἐδίδουν αὐτῷ· ὁ δὲ γέρων μετὰ χαρᾶς ἐλάμβανεν, ἵνα ἑαυτὸν βασανίσῃ· ὁ δὲ μαθητὴς εἰδὼς τὸ πρᾶγμα, ἔλεγε τοῖς ἀδελφοῖς· διὰ τὸν κύριον, μὴ δῶτε αὐτῷ· εἰ δὲ μήγε; εἰς τὸ κελλίον μέλλει ἑαυτὸν δαμάζειν. καὶ μαθόντες οἱ ἀδελφοί, οὐκ ἔτι αὐτῷ παρεῖχον.

Proficiſcens aliquando Abbas Macarius a palude in cellam ſuam, portabat palmarum ramos; & ecce occurrit ei in via diabolus falcem ge-

Παρερχόμενός ποτε ἀπὸ τοῦ ἕλους εἰς τὸ κελλίον ἑαυτοῦ ὁ Ἀββᾶς Μακάριος, ἐβάσταζε θαλλία, καὶ ἰδοὺ ὑπήντησεν αὐτῷ ὁ διάβολος

μετὰ

κατὰ τὴν ὁδὸν μετὰ δρεπάνου. καὶ ὡς ἠθέλησεν αὐτὸν κροῦσαι, οὐκ ἴσχυσε· καὶ λέγει αὐτῷ· πολλὴ βία ἀπὸ σοῦ Μακάριε, ὅτι οὐ δύναμαι πρὸς σέ. ἰδοὺ γὰρ εἴτι ποιεῖς, κἀγὼ ποιῶ. σὺ νηστεύεις· κἀγὼ· ἀγρυπνεῖς· κἀγὼ ὅλως οὐ κοιμῶμαι· ἕν ἐστι μόνον ἐν ᾧ νικᾷς με. λέγει αὐτῷ ὁ Ἀββᾶς Μακάριος· ποῖον τοῦτο; ὁ δὲ ἔφη· ἡ ταπείνωσίς σου. καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι πρὸς σέ.

Ἠρώτησάν τινες τῶν πατέρων τὸν Ἀββᾶν Μακάριον τὸν Αἰγύπτιον, λέγοντες· πῶς ὅτε ἐσθίεις, καὶ ὅτε νηστεύεις, καὶ σῶμά σου ξηρόν ἐστι; καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ γέρων· τὸ ξύλον τὸ στρέφον τὰ καιόμενα φρύγανα, δι' ὅλου ἐσθίεται ἐκ τοῦ πυρός. οὕτως ἐὰν καθαρεύσῃ ἄνθρωπος τὸν νοῦν αὐτοῦ ἐν τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ κατεσθίει τὸ σῶμα αὐτοῦ.

Ἀνέβη ποτὲ ὁ Ἀββᾶς Μακάριος ἀπὸ Σκήτεως εἰς Τερενοῦθιν· καὶ εἰσῆλθε εἰς τὸ ἱερὸν κοιμηθῆναι· ἦσαν δὲ ἐκεῖ σκηνώματα Ἑλλήνων παλαιά·

rens. Vtque voluit eum ferire, non valuit. Itaque ait ei; multa a te vis, Macari, quod aduersus te nihil valeo. En enim, quidquid agis, ego quoque facio. Tu cibo abstines, & ego: vigilas; ego penitus non dormio. Vnum solum est in quo vincis me. Interrogauit Abbas Macarius; Quodnam est illud? Respondit; humilitas tua. Ac propterea aduersus te nihil possum.

Interrogauerunt quidam e patribus Abbatem Macarium Ægyptium, dicentes; qui fit, vt siue comedas, siue ieiunes, corpus tuum pariter siccum sit? Responditque illis senex; lignum quod versat sarmenta quæ comburuntur, omnino ab igne consumitur. Simili modo si mentem suam homo in timore Dei mundauerit, ipse Dei timor corpus eius consumit.

Profectus est aliquando Abbas Macarius a Sceti in Terenuthim; & ingressus est fanum, vt dormiret. Erant autem ibi vetera Ethnicorum

τὴν θύραν κλαίοντα, ἀνεχώρησε μακράν. παρακύψας οὖν ὁ γέρων, εἶδε τὸ παιδίον, καὶ λέγει αὐτῷ· τίς ἤνεγκέ σε ὧδε; καὶ λέγει· ὁ πατήρ μου ἔρριψέ με ὧδε, καὶ ἀπῆλθε. λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· ἀναστὰς κατάλαβε αὐτόν. καὶ εὐθέως ὑγιάνας, ἀνέστη, καὶ κατέλαβε τὸν πατέρα αὐτοῦ· καὶ οὕτως ἀπῆλθον εἰς τὸν οἶκον αὐτῶν.

Ὁ Ἀββᾶς Μακάριος ὁ μέγας, ἔλεγε τοῖς ἀδελφοῖς ἐν τῇ Σκήτει, ὡς ἀπέλυε τὴν ἐκκλησίαν· φεύγετε ἀδελφοί· καὶ εἶπεν αὐτῷ τις τῶν γερόντων· ποῦ ἔχομεν φυγεῖν πλέον τῆς ἐρήμου ταύτης; ὁ δὲ ἐπίθει τὸν δάκτυλον αὐτοῦ εἰς τὸ στόμα, λέγων· τοῦτο φεύγετε. καὶ εἰσήρχετο εἰς τὸ κελλίον ἑαυτοῦ, καὶ ἔκλειε τὴν θύραν καὶ ἐκάθετο.

Εἶπεν ὁ αὐτὸς Ἀββᾶς Μακάριος· ἐάν τινι ἐπιτιμῶν, εἰς ὀργὴν κινηθῇς, ἴδιον πάθος πληροῖς· οὐ γὰρ ἵνα ἄλλους σώσῃς, σεαυτὸν ἀπολέσεις.

Ὁ αὐτὸς Ἀββᾶς Μακάριος, ἐν Αἰγύπτῳ ὤν, εὗρεν ἄνθρωπον ἔ-

ostium plorantem, longe abscessit. Igitur senex deorsum adspiciens vidit puerum; & interrogauit eum; Quis te huc attulit? Respondit; Pater meus hic me proiecit, & abiit. Dicit ei senex; surgens assequere eum. Statimque sanitate recuperata surrexit, & patrem consecutus est: atque ita reuersi sunt in domum suam.

Abbas Macarius Magnus dicebat fratribus in Sceti, postquam ecclesiam dimisisset; Fugite, fratres. Ait illi seniorumquidam; quonam fugere poterimus vltra solitudinem hanc? Ipse vero digitum suum ad os ponebat, dicens; Fugite hoc. Tum ingrediebatur in cellam suam, & clauso ostio sedebat.

Dixit idem Abbas Macarius; si quempiam increpando, ad iram commoueris, affectui tuo satisfacis. Non enim vt alios salues, perdes te ipsum.

Idem Abbas Macarius, dum esset in Ægypto, venit hominem habentem iumen-

tum, & prædantem quæ ad vſum ſuum poſſidebat: ipſe vero tanquam peregrinus adſtans furi, vna onerabat iumentum, magnaque cum quiete deduxit eum, dicens; 1.Tim. VI, 7. *Nihil intulimus in mundum: haud dubium quod nec auferre quid poſſumus.* Iob. I, 21. *Dominus dedit: ſicut ipſe voluit, ita & factum eſt. Benedictus Dominus in omnibus.*

χοντα κτῆνος καὶ συλοῦντα τὰς χρείας αὐτοῦ· καὶ αὐτὸς ὡς ξένος παρεστὼς τῷ συλοῦντι, συνεγέμιζε τὸ κτῆνος, καὶ μετὰ πολλῆς ἡσυχίας προέπεμπεν αὐτὸν, λέγων, ὅτι οὐδὲν εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα. Ὁ κύριος ἔδωκεν· ὡς αὐτὸς ἠθέλησεν, οὕτως καὶ ἐγένετο. εὐλογητὸς κύριος ἐπὶ πᾶσιν.

Interrogauerunt quidam Abbatem Macarium dicentes; Quomodo debemus orare? Reſpondit illis ſenex; Non opus eſt loqui multum, ſed extendendæ ſunt manus; proferendumque; Domine ſicut vis & ſicut noſti, miſerere. Si autem ingruerit tentationis impugnatio, dici debet; Domine, adiuua. Ipſe ſcit, quæ expediant, & facit nobiſcum miſericordiam.

Ἠρώτησάν τινες τὸν Ἀββᾶν Μακάριον, λέγοντες· πῶς ὀφείλομεν προσεύχεσθαι; λέγει αὐτοῖς ὁ γέρων· οὐκ ἔστι χρεία βαττολογεῖν, ἀλλ' ἐκτείνειν τὰς χεῖρας, καὶ λέγειν· κύριε ὡς θέλεις καὶ ὡς οἶδας ἐλέησον· ἐὰν δὲ ἐπίκειται πόλεμος· κύριε βοήθει· καὶ αὐτὸς οἶδε τὰ συμφέροντα, καὶ ποιεῖ μεθ' ἡμῶν ἔλεος.

Dixit Abbas Macarius; ſi apud te extiterit contemtus velut laus, paupertas tanquam divitiæ, indigentia ſicut abundantia, non moreris. Fieri enim non poteſt, vt qui recte credit, & in pie-

Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Μακάριος· εἰ γέγονεν ἐν σοὶ ἡ ἐξουδένωσις ὡς ὁ ἔπαινος, καὶ ἡ πενία ὡς ὁ πλοῦτος, καὶ ἡ ἔνδεια ὡς ἡ δαψίλεια, οὐκ ἀποθνήσκεις· ἀμήχανον γάρ ἐστι τὸν καλῶς πιστεύοντα, καὶ

καὶ ἐν εὐσεβείᾳ ἐργαζόμενον, ἐμπεσεῖν εἰς ἀκαθαρσίαν παθῶν καὶ δαιμόνων πλάνην.

Ἔλεγον, ὅτι ἐσφάλησαν δύο ἀδελφοὶ Σκῆτιν· καὶ ἐχώρισεν αὐτοὺς ὁ Ἀββᾶς Μακάριος ὁ πολιτικός· καὶ ἦλθόν τινες, καὶ εἶπον τῷ Ἀββᾷ Μακαρίῳ τῷ μεγάλῳ τῷ Αἰγυπτίῳ. ὁ δὲ εἶπεν· οὐκ εἰσὶν οἱ ἀδελφοὶ κεχωρισμένοι, ἀλλὰ Μακάριος ἐστι κεχωρισμένος· ἦν γὰρ ἀγαπῶν αὐτόν. ἤκουσεν ὁ Ἀββᾶς Μακάριος, ὅτι ἐχωρίσθη ὑπὸ τοῦ γέροντος, καὶ ἔφυγεν εἰς τὸ ἕλος. ἐξῆλθεν οὖν ὁ Ἀββᾶς Μακάριος ὁ μέγας· καὶ εὑρίσκει αὐτὸν τετρωσκόμενον ὑπὸ τῶν κωνώπων· καὶ λέγει αὐτῷ· σὺ ἐχώρισας τοὺς ἀδελφούς, καὶ ἰδοὺ εἶχον ἀναχωρῆσαι εἰς τὴν κώμην. ἐγὼ δέ σε ἐχώρισα. καὶ σὺ ὡς καλὴ παρθένος εἰς τὸν ἐσώτερον κοιτῶνα ἔφυγες ὧδε. ἐγὼ καλέσας τοὺς ἀδελφούς, ἔμαθον παρ' αὐτῶν καὶ εἶπον· οὐδὲν τούτων γέγονε. βλέπε οὖν καὶ σὺ ἀδελφὲ μὴ ἀπὸ δαιμόνων ἐχλευάσθης. οὐδὲν γὰρ ἑώρακας.

tate operatur, incidat in vitiorum ſordes ac dæmonum errorem.

Referebant; duo fratres in Sceti deliquerunt; quos ſegregauit ſeu excommunicauit Abbas Macarius vrbicus: & venerunt nonnulli, nunciaruntque Abbati Macario Magno, Ægyptio. Qui affirmauit, fratres non eſſe ſegregatos, ſed Macarium: etenim diligebat eum. Auditu accepit Abbas Macarius, quod a ſene excommunicatus fuiſſet, fugitque ad paludem. Egreſſus itaque eſt Abbas Macarius magnus; ac reperit eum a culicibus perforatum; dicitque ei; tu ſegregaſti fratres; & ſeceſſuri ſunt in vicum. Ego vero ſegregaui te; tuque veluti pulchra virgo, in interius cubiculum fugiſti huc. At ego vocatis fratribus ab ipſis didici, nihil horum factum eſſe. Vide igitur tu frater, ne a dæmonibus illuſus fueris. Nam nihil vidiſti. Sed veniam incuruatus pete pro delicto tuo. Ille autem dixit; ſi vis, da mi-

hi pœnitentiam. Videns ergo senex humilitatem illius, ait: vade ieiuna tres hebdomadas, semel singulis hebdomadis comedens. Hæc scilicet erat illius perpetua operatio, hebdomadas ieiunare.

Dixit Abbas Moyses Abbati Macario in Sceti; Volo cum quiete ac silentio viuere, nec sinunt me fratres. Ait illi Abbas Macarius; Video te indolis mollioris esse, nec posse fratrem a te auertere: sed si desideras quietam vitam, proficiscere ad eremum, intro, in Petra, & illic quiete deges. Atque hoc fecit, & conquieuit.

Frater conuenit Abbatem Macarium Ægyptium, & dixit ei; Abba, effare mihi verbum, quonam modo saluus ero. Ait senex; vade ad sepulcrum, & maledictis mortuos impete. Abiens igitur frater, conuitiis & lapidibus appetiit: reuersusque annunciauit seni. Quærit ab eo; Nihil. Tum senex in-

ἀλλὰ βάλε μετάνοιαν ὑπὲρ τοῦ σφάλματός σου. ὁ δὲ εἶπεν· εἰ θέλεις δός μοι μετάνοιαν. ἰδὼν δὲ ὁ γέρων τὴν ταπείνωσιν αὐτοῦ, ἔλεγεν· ὕπαγε, καὶ νήστευσον τρεῖς ἑβδομάδας, καὶ ἑβδομάδα ἐσθίων· αὕτη γὰρ ἦν ἐργασία αὐτοῦ πάντοτε, τὰς ἑβδομάδας νηστεύειν.

Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Μωϋσῆς τῷ Ἀββᾷ Μακαρίῳ εἰς Σκῆτιν· θέλω ἡσυχάσαι, καὶ οὐκ ἀφιοῦσί με οἱ ἀδελφοί. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἀββᾶς Μακάριος· θεωρῶ ὅτι ἡ φύσις σου ἁπαλή ἐστι, καὶ οὐ δύνασαι ἀποστρέψαι ἀδελφόν· ἀλλ' ἐὰν θέλῃς ἡσυχάσαι, ὕπαγε εἰς τὴν ἔρημον ἔσω εἰς τὴν πέτραν, κἀκεῖ ἡσυχάζεις. καὶ τοῦτο ἐποίησε, καὶ ἀνεπάη.

Ἀδελφὸς παρέβαλε τῷ Ἀββᾷ Μακαρίῳ τῷ Αἰγυπτίῳ, καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀββᾶ, εἰπέ μοι ῥῆμα πῶς σωθῶ. καὶ λέγει ὁ γέρων· ὕπαγε εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ ὕβρισον τοὺς νεκρούς. ἀπελθὼν οὖν ὁ ἀδελφός, ὕβρισε καὶ ἐλίθασε· καὶ ἐλθὼν ἀπήγγειλε τῷ γέροντι. καὶ λέγει αὐτῷ· οὐδέν σοι ἐλάλη-

λησαν; ὁ δὲ ἔφη· οὐχί. λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· ὕπαγε πάλιν αὔριον, καὶ δόξασον αὐτούς. ἀπελθὼν οὖν ὁ ἀδελφὸς, ἐδόξασεν αὐτοὺς, λέγων· ἀπόστολοι, ἅγιοι, καὶ δίκαιοι. καὶ ἦλθε πρὸς τὸν γέροντα, καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἐδόξα. καὶ λέγει αὐτῷ· οὐδέν σοι ἀπεκρίθησαν; ἔφη ὁ ἀδελφός· οὐχί. λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· οἶδας πόσα ἠτίμασας αὐτοὺς, καὶ οὐδὲν ἀπεκρίθησαν, καὶ πόσα ἐδόξασας αὐτοὺς, καὶ οὐδέν σοι ἐλάλησαν· οὕτως καὶ σὺ, ἐὰν θέλῃς σωθῆναι, γενοῦ νεκρός· μήτε τὴν ἀδικίαν τῶν ἀνθρώπων, μήτε τὴν δόξαν αὐτῶν λογίσῃ, ὡς οἱ νεκροί· καὶ δύνασαι σωθῆναι.

Παρερχόμενός ποτε ὁ Ἀββᾶς Μακάριος μετὰ τῶν ἀδελφῶν διὰ τῆς Αἰγύπτου, ἤκουσε παιδίου λέγοντος τῇ μητρὶ αὐτοῦ· Ἀμμᾶ, πλούσιός τις ἀγαπᾷ με, καὶ μισῶ αὐτόν· καὶ πτωχὸς μισεῖ με, καὶ ἀγαπῶ αὐτόν. καὶ ἀκούσας ὁ Ἀββᾶς Μακάριος, ἐθαύμασε. καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ ἀδελφοί· τί ἐστι τὸ ῥῆμα τοῦτο, πάτερ, ὅτι ἐθαυ-

quit; Iterum proficiſcere cras, laudibus eos effer. Pergens itaque frater, collaudavit eos, vocans; Apoſtoli, ſancti, iuſti. Tum adiit ſenem dixitque; laudaui. Ille ei; nihil tibi reſponderunt; frater; Nullo modo. Tunc ſenex infit; Noſti quantis eos contumeliis affeceris, nec quidquam repoſuerunt tibi; & quantis eosdem laudibus ornaueris, nihilque ad te prolocuti ſunt: ita etiam tu, ſi ſalutem conſequi deſideras, mortuus fias; nec iniurias hominum, nec laudes eorum cogites, inſtar mortuorum: ſic poteris ſaluus fieri.

Præteriens aliquando Abbas Macarius per Ægyptum, vna cum Fratribus, audiuit puerum ita matri ſuæ loquentem; Mater, quidam diues diligit me, & odi eum; pauper vero odit me, ac eum diligo. Quo audito ſermone admiratus eſt Abbas Macarius. Dicant ei fratres; Quid hoc verbi eſt, pater, quod affectus ſis admiratio-

ne? Respondit illis senex; Re vera Dominus noster diues est diligitque nos, nec volumus illi obtemperare; inimicus autem noster diabolus pauper est, odioque nos prosequitur, & diligimus eius impuritatem.

Rogauit eundem multis cum lacrymis Abbas Pœmen, dicens; Eloquere mihi verbum, quo modo assecuturus sim salutem. Senex vero ei respondit; Quam quæris rem, nunc recessit a monachis.

Aliquando Abbatem Antonium convenit Abbas Macarius, habitoque ad eum sermone, Scetim reuersus est. Obviam ei processerunt patres. Et in colloquio ait illis senex; Abbati Antonio dixi; quod in loco nostro careamus oblatione. Cœperunt patres disserere aliis de rebus, nec requisierunt responsum discere a sene, nec senex eis prolocutus est. Hoc ergo pronunciabat Patrum quidam; Cum viderint Patres, e fratrum memoria excidere, vt interrogent de re eis utili, necessita-

μασαι; καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ γέρων· ἀληθῶς ὁ κύριος ἡμῶν πλούσιός ἐστι καὶ ἀγαπᾷ ἡμᾶς, καὶ οὐ θέλομεν αὐτοῦ ἀκοῦσαι· ὁ δὲ ἐχθρὸς ἡμῶν διάβολος πτωχός ἐστι καὶ μισεῖ ἡμᾶς, καὶ ἀγαπῶμεν αὐτοῦ τὴν ἀκαθαρσίαν.

Παρεκάλεσεν ὁ Ἀββᾶς Ποιμὴν αὐτὸν μετὰ πολλῶν δακρύων, λέγων· εἰπέ μοι ῥῆμα πῶς σωθῶ. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ γέρων εἶπεν αὐτῷ· τὸ πρᾶγμα ὃ ζητεῖς, ἀπῆλθε νῦν ἀπὸ τῶν μοναχῶν.

Παρέβαλέ ποτε ὁ Ἀββᾶς Μακάριος τῷ Ἀββᾷ Ἀντωνίῳ· καὶ λαλήσας αὐτῷ, ὑπέστρεψεν εἰς Σκῆτιν; καὶ ἦλθον οἱ πατέρες εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ· καὶ ὡς ἐλάλουν, εἶπεν αὐτοῖς ὁ γέρων· ἔφην τῷ Ἀββᾷ Ἀντωνίῳ, ὡς οὐκ ἔχομεν προσφορὰν ἐν τῷ τόπῳ ἡμῶν. καὶ ἤρξαντο οἱ πατέρες λαλεῖν περὶ ἄλλων, καὶ οὐκ ἠρώτησαν ἔτι μαθεῖν τὴν ἀπόκρισιν παρὰ τοῦ γέροντος, οὔτε ὁ γέρων αὐτοῖς εἶπε. τοῦτο οὖν ἔλεγέ τις τῶν πατέρων, ὅτι ἐὰν ἴδωσιν οἱ πατέρες ὅτι λανθάνει τοὺς ἀδελ-

φὰς τῷ ἐρωτῆσαι περὶ πράγματος ἀδελφοῦ τινος αὐτοὺς, ἀναγκάζουσιν ἑαυτοὺς εἰπεῖν ἀρχὴν τοῦ λόγου· ἐὰν δὲ μὴ ἀναγκασθῶσι παρὰ τῶν ἀδελφῶν, οὐκ ἔτι λαλοῦσι τὸν λόγον· ἵνα μὴ εὑρεθῶσιν ὡς μὴ ἐπερωτώμενοι καὶ λαλοῦντες, καὶ ὡς ἀργολογία εὑρίσκεται.

Ἠρώτησεν ὁ Ἀββᾶς Ἡσαΐας τὸν Ἀββᾶν Μακάριον, λέγων· εἰπέ μοι ῥῆμα. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· φεῦγε τοὺς ἀνθρώπους. ἔλεγε αὐτῷ ὁ Ἀββᾶς Ἡσαΐας· τί ἐστι τὸ φεύγειν τοὺς ἀνθρώπους; ὁ δὲ γέρων εἶπεν αὐτῷ· τὸ καθίσαι εἰς τὸ κελλίον σου, καὶ κλαῦσαι τὰς ἁμαρτίας σου.

Ἔλεγεν ὁ Ἀββᾶς Παφνούτιος ὁ μαθητὴς τοῦ Ἀββᾶ Μακαρίου, ὅτι παρεκάλεσα τὸν πατέρα μου, λέγων· εἰπέ μοι λόγον. ὁ δὲ ἔφη· μὴ κακοποιήσῃς τινὰ, μηδὲ κατακρίνῃς τινά· ταῦτα τήρει καὶ σώζῃ.

Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Μακάριος· μὴ κοιμηθῇς εἰς κελλίον ἀδελφοῦ ἔχοντος κακὴν φήμην. Παρέβαλόν ποτε τῷ Ἀββᾶ Μακαρίῳ ἀδελφοὶ εἰς

tem sibi imponunt principium orationis proferendi: quodsi a fratribus non adigantur, non persequuntur sermonem; vt ne deprehendantur locuti neque interrogati, videaturque esse otiosa loquela.

Hunc in modum percontatus est Abbas Esaias Abbatem Macarium; Profer mihi sententiam. Et dixit ei senex; Homines fuge. Rursus Abbas Esaias; Quid est fugere homines? Senex vero; Sedere in cella tua, & deflere tua peccata.

Hoc referebat Abbas Paphnutius discipulus Abbatis Macarii; Rogaui Patrem meum, vt aliquid mihi diceret. Illius autem oratio fuit; Neminem læseris, neminem condemnaueris. Hæc obserua & saluus fies.

Dixit Abbas Macarius; Noli dormire in cella fratris, qui malam famam habet. Accesserunt aliquando fratres ad Abbatem Macarium Sceti agentem, nec quidquam

inuenerunt in cella eius, nisi aquam putridam. Dicunt ei; Abba, adscende in pagum, reficiemus te. Excepit senex; Nostis, fratres, illius talis hominis pistrinum in pago? Respondent; Etiam. Tum senex; Ego quoque noui. Scitis & prædium illius, vbi fluuius salit? Aiunt; Scimus. Ego quoque scio, inquit senex. Quando igitur placet, vestri opus non habeo, sed mihi apporto.

Σκῆτιν, καὶ οὐχ εὗρον ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ οὐδὲν, εἰ μὴ ὕδωρ σαπρόν· καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Ἀββᾶ, δεῦρο ἄνω εἰς τὴν κώμην, καὶ ἀναπαύομέν σε. λέγει αὐτοῖς ὁ γέρων· οἴδατε ἀδελφοὶ τὸ ἀρτοκοπεῖον τοῦ δεῖνος εἰς τὴν κώμην; καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ναί, λέγει αὐτοῖς ὁ γέρων· κἀγὼ οἶδα αὐτό. οἴδατε καὶ τὸ χωρίον τοῦ δεῖνος ὅπου ὁ ποταμὸς κρύει; λέγουσιν αὐτῷ· ναί· λέγει αὐτοῖς ὁ γέρων. κἀγὼ οἶδα αὐτό· ὅτε οὖν θέλω, οὐ χρείαν ὑμῶν ἔχω, ἀλλ' ἐμαυτῷ ἀναβάζω.

Aiebant de Abbate Macario, quod si ad eum accederet Frater, cum timore, tanquam ad sanctum & magnum senem, nihil ei loquebatur. Si vero fratrum quispiam tanquam nihili faciens ei diceret; Abba, quando eras camelarius, & nitrum furabaris, ac vendebas, nonne verberabant te custodes? Si ista quis esset prolocutus, huic cum gaudio, si quid interrogasset, responsum dabat.

Ἔλεγον περὶ τοῦ Ἀββᾶ Μακαρίου, ὅτι εἰ προσήρχετο αὐτῷ ἀδελφὸς, ὡς ἁγίῳ γέροντι καὶ μεγάλῳ μετὰ φόβου, οὐδὲν ἐλλάλει αὐτῷ. εἰ δὲ ἔλεγεν αὐτῷ τις τῶν ἀδελφῶν ὡς ἐξουθενῶν αὐτόν· Ἀββᾶ, ἆρα ὅταν ἦς καμηλείτης καὶ ἔκλεπτες νίτρον καὶ ἐπώλεις αὐτὸ, οὐκ ἔδερόν σε οἱ τηρηταί; εἰ ταῦτά τις ἔλεγεν αὐτῷ, ἐλάλει αὐτῷ μετὰ χαρᾶς εἴ τι αὐτὸν ἠρώτα.

De Abbate Macario Magno asserebant, quod extiterit, sicut scriptum est, Deus

Ἔλεγον περὶ τοῦ Ἀββᾶ Μακαρίου τοῦ μεγάλου, ὅτι γέγονε καθὼς ἐστι γεγραμμένον θεὸς ἐπι-

πύγειος· ὅτι ὥσπερ ἐστὶν ὁ Θεὸς σκεπάζων τὸν κόσμον· οὕτως γέγονεν ὁ Ἀββᾶς Μακάριος σκεπάζων τὰ ἐλαττώματα, ἃ ἔβλεπεν ὡς μὴ βλέπων, καὶ ἃ ἤκουεν ὡς μὴ ἀκούων.

Διηγήσατο ὁ Ἀββᾶς Βιτίμιος, ὅτι ἔλεγεν ὁ Ἀββᾶς Μακάριος· καθημένου μου ποτὲ εἰς Σκῆτιν, κατέβησαν δύο νεώτεροι ξενικοὶ ἐκεῖ· καὶ ὁ μὲν εἷς, εἶχε γένειον, ὁ δὲ ἄλλος ἀρχὴν βάλλων γενείου. καὶ ἦλθον πρός με λέγοντες· ποῦ ἐστιν ἡ κέλλα τοῦ Ἀββᾶ Μακαρίου; κἀγὼ εἶπον· τί θέλετε αὐτόν; καὶ λέγουσιν· ἀκούοντες τὰ περὶ αὐτοῦ καὶ τῆς Σκήτεως, ἤλθομεν ἰδεῖν αὐτόν. λέγω αὐτοῖς· ἐγώ εἰμι. καὶ ἔβαλον μετάνοιαν, λέγοντες· ὧδε θέλομεν μεῖναι· ἐγὼ δὲ βλέπων αὐτοὺς τρυφεροὺς καὶ ὡς ἀπὸ πλούτου, λέγω αὐτοῖς· οὐ δύνασθε καθίσαι ὧδε· καὶ λέγει ὁ μειζότερος· ἐὰν μὴ δυνώμεθα καθίσαι ὧδε, ὑπάγομεν ἀλλαχοῦ. λέγω ἐγὼ τῷ λογισμῷ μου· διατί διώκω αὐτοὺς καὶ σκανδαλίζονται; ὁ κόπος ποιεῖ αὐτοὺς δι' ἑ-

terreſtris. Quia quemadmodum Deus mundum tegit; ita Abbas Macarius delicta obtegebat; quæ viderat quaſi non vidiſſet, quæ audierat, quaſi non audiuiſſet.

Narratio Abbatis Vitimii exſtitit, quod ita retulerit Abbas Macarius; Sedente me aliquando in Sceti, deſcenderunt illuc duo iuuenes peregrini; quorum vnus barbam gerebat, alter vero primam emittebat lanuginem. Hi venerunt ad me rogantes, vbi eſſet cella Abbatis Macarii. Tum Ego; Quid eum vultis? Aiunt; Audita eius ac Sceteos fama, venimus, vt videamus eum. Dico; Ego ſum. Factaque corporis inclinatione, inquiunt. Hoc in loco cupimus manere. Ego vero videns eos delicatos & velut in diuitiis eductos, aio; Non poteſtis reſidere hic. Tum maior infit; ſi non poſſimus remanere hic, ad alium pergemus locum. Ego intra mentem meam; cur pello eos, & ſcandalum patientur? Efficiet labor, vt ipſi ſponte

fugiant. Itaque dico eis; Venite, construite vobis cellam, si potestis. Illi, ostende nobis locum, construemus, dedit autem eis senex securim, peramque plenam panibus, & sal: ostenditque petram duram, monens; lapides hic incidite, atque ex palude portate vobis ligna, tectoque imposito, residete. Putabam autem, inquit, illos propter laborem recessuros. Porro petierunt a me, quid eo loci operaturi essent. Respondi, plectam facerent: sumtisque e palude foliis palmarum, ostendi ipsis plectæ seu funis principium; vtque consuere oporteret; dixique; facite sportas, quas tradetis custodibus, ipsi vero afferent vobis panes. Deinde abscessi. At illi patienter quæcunque mandaueram executi sunt: nec venerunt ad me tribus annis. Ego vero assidue cum animo meo colluctabar, reputans; Ecquæ est eorum operatio, quod non accesserint interrogaturi de cogitatione? Qui procul habitant,

αὐτῶν φυγεῖν· καὶ λέγω αὐτοῖς· δεῦτε, ποιήσατε ἑαυτοῖς κελλίον εἰ δύνασθε. καὶ λέγουσι· δεῖξον ἡμῖν τόπον, καὶ ποιοῦμεν. ἔδωκε δὲ αὐτοῖς ὁ γέρων πέλεκυν καὶ ἀνάβολίδιν μεστὸν ψωμίων καὶ ἅλας· ἔδειξε δὲ αὐτοῖς ὁ γέρων καὶ πέτραν σκληρὰν, λέγων· λατομήσατε ὧδε, καὶ φέρετε αὐτοῖς ξύλα ἐκ τοῦ ἕλους, καὶ στεγάσαντες καθίσατε. ἐνόμιζον δὲ ἐγώ φησιν, ὅτι μέλλουσι διὰ τὸν κόπον ἀναχωρεῖν· ἠρώτησαν δέ με, τί ἐργάζωνται ὧδε· λέγω αὐτοῖς· τὴν σειράν· καὶ λαμβάνω βαΐα ἐκ τοῦ ἕλους, καὶ δεικνύω αὐτοῖς τὴν ἀρχὴν τῆς σειρᾶς, καὶ πῶς ῥάπτειν δεῖ· καὶ εἶπον· ποιεῖτε σπυρίδας, καὶ παρέχετε τοῖς φύλαξι, καὶ φέρουσιν ὑμῖν ψωμία· λοιπὸν οὖν ἐγὼ ἀνεχώρησα. αὐτοὶ δὲ μεθ᾽ ὑπομονῆς πάντα ἐποίησαν, ὅσα εἶπον αὐτοῖς· καὶ οὐ παρέβαλόν μοι ἐπὶ τρία ἔτη. καὶ ἔμεινα πολεμῶν τοῖς λογισμοῖς, λέγων· τίς ἄρα ἐστὶν ἡ ἐργασία αὐτῶν, ὅτι οὐκ ἦλθον ἐρωτῆσαι λογισμόν; οἱ ἀπὸ μακρόθεν ἔρχονται πρὸς μέ· καὶ οὗτοι οἱ ἐγγὺς οὐκ ἦλθον,

ὅτι

οὔτε δὲ πρὸς ἄλλους ὑπῆγον· εἰ μὴ μόνον εἰς τὴν ἐκκλησίαν σιωπῶντες, λαβεῖν τὴν προσφοράν. καὶ ηὐξάμην τῷ Θεῷ νηστεύσας τὴν ἑβδομάδα, ἵνα δείξῃ μοι τὴν ἐργασίαν αὐτῶν. ἀναστὰς δὲ μετὰ τὴν ἑβδομάδα, ἀπῆλθον πρὸς αὐτοὺς ἰδεῖν πῶς κάθηνται· καὶ κρούσαντός μου ἀνέῳξαν, καὶ ἠσπάσαντό με σιωπῶντες· καὶ ποιήσας εὐχὴν, ἐκάθισα. νεύσας δὲ ὁ μείζων τῷ μικροτέρῳ ἐξελθεῖν, ἐκάθισε πλέκειν τὴν σειρὰν λαλήσας μηδέν, καὶ τῇ ὥρᾳ τῆς ἐνάτης, ἔκρουσε, καὶ ἦλθον ὁ νεώτερος, καὶ ἐποίησε μικρὸν ἕψημα, καὶ παρέθηκε τράπεζαν, νεύσαντος αὐτῷ τοῦ μειζοτέρου· καὶ ἔθηκεν εἰς αὐτὴν τρεῖς παξαμάδας, καὶ ἔστη σιωπῶν ἐγὼ δὲ εἶπον· ἐγείρεσθε, φάγωμεν. καὶ ἀναστάντες, ἐφάγομεν· καὶ ἤνεγκε τὸ βαυκάλιον, καὶ ἐπίομεν· ὡς δὲ ἐγένετο ἑσπέρα, λέγουσί μοι· ὑπάγεις; ἐγὼ δὲ εἶπον· οὐχί. ἀλλ' ὧδε κοιμῶμαι· καὶ ἔθηκάν μοι ψιάθιον παρὰ μέρος, καὶ ἑαυτοῖς εἰς τὴν γωνίαν παρὰ μέρος. καὶ ἦραν

veniunt ad me: & isti cum propinqui sint, non accesserunt, nec ad alios profecti sunt; duntaxat pergunt ad ecclesiam, taciti, vt accipiant oblationem. Igitur oraui Dominum, ieiunans vna hebdomade, vt manifestum mihi faceret, quidnam operarentur. Post hebdomadam vero surgens, ad eos abii, vt intuerer, quo modo agerent. Et cũ pulsassem aperuerunt, meque salutarunt cum silentio. Feci orationem, & sedi. Maior innuit minori, vt egrederetur: ipseque sedit, ad conficiendam plectam, nec quidquam loquebatur: Ad horam vero nonam strepitum edidit. Venit iunior, fecit parum polentæ, ac maiore innuente adposuit mensam, cumque super eam tres paximates posuisset, stetit tacens. Ego vero dixi; surgite comedamus. Inde consurgentes cibum sumsimus. Attulit baucale, ac bibimus. Vt autem aduenit vespera, petunt a me; Recedisne? Respondi; Non, sed hic dormio,

Vnde posuerunt mihi stoream ex parte, & sibi ad alium angulum ex parte; tuleruntque zonas suas & succinctoria, simulque collocauerunt se in matta ante me. Ceterum postquam composuerunt se, oraui Deum, vt mihi operationem eorum reuelaret. Tunc apertum est tectum, ortaque est lux, velut per diem; ipsi autem non cernebant lucem. Cum vero existimarent dormire me, maior fodicat minoris latus. Consurgunt, cingunt se, expandunt manus ad cœlum. Porro ego cernebam eos; ipsi non videbant me. Ad hæc vidi dæmones instar muscarum venientes super minorem, quorum alii accedebant, vt sederent in ore eius, alii in oculis. Simul conspexi angelum Domini cum gladio ignis præ manibus, circumvallantem eum, dæmonesque ab eo propellentem. At maiori non poterant appropinquare. Circa matutinum vero tempus, recubuerunt: ego assimilaui, me mox experge-

τὰς ζώνας αὐτῶν καὶ τοὺς ἀναλάβους καὶ ἔθηκαν ἑαυτοὺς ὁμοῦ εἰς τὸ ψιάθιον ἔμπροσθέν μου. ὡς δὲ ἔθηκαν ἑαυτούς, ηὐξάμην τοῦ θεοῦ, ἵνα ἀποκαλύψῃ τὴν ἐργασίαν αὐτῶν· καὶ ἠνεῴχθη ἡ στέγη, καὶ ἐγένετο φῶς ὡς ἡμέρα· αὐτοὶ δὲ οὐκ ἐθεώρουν τὸ φῶς καὶ ὡς ἐνόμιζον ὅτι κοιμῶμαι, νύσσει ὁ μείζων τὸν μικρότερον εἰς τὴν πλευράν, καὶ ἐγείρονται, καὶ ζώννυσιν ἑαυτούς, καὶ ἐκτείνουσι τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανόν καὶ ἐθεώρουν αὐτούς· αὐτοὶ δὲ οὐκ ἐθεώρουν με· καὶ εἶδον τοὺς δαίμονας ἐρχομένους ὥσπερ μυίας ἐπὶ τὸν μικρότερον· καὶ οἱ μὲν, ἤρχοντο καθίσαι εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ, οἱ δὲ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ. καὶ εἶδον ἄγγελον κυρίου κατέχοντα ῥομφαίαν πυρὸς, καὶ περιχαρακοῦντα αὐτὸν καὶ διώκοντα τοὺς δαίμονας ἀπ' αὐτοῦ. τῷ δὲ μειζοτέρῳ οὐκ ἐδύναντο προσεγγίσαι· καὶ ὡς περὶ τὴν πρωΐαν ἔθηκαν ἑαυτούς· κἀγὼ ἐποίησα ἐμαυτὸν ὅτι διυπνίσθην, καὶ αὐτοὶ ὡσαύτως. εἶπε δέ μοι ὁ μείζων τὸν λόγον τοῦτον μόνον· θέλεις βάλωμεν τοὺς δώδεκα ψαλ-

ψαλμοὺς; λέγω· ναί. καὶ ψάλλει ὁ μικρότερος πέντε ψαλμοὺς ἀπὸ ἓξ στίχων καὶ ἓν ἀλληλούια. καὶ κατὰ στίχον ἐξήρχετο λάμπας πυρὸς ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ ἀνέβαινεν εἰς τὸν οὐρανόν. ὡσαύτως καὶ ὁ μείζων, ὅτε ἤνοιγε τὸ στόμα αὐτοῦ ψάλλων, ὡς σχοινίον πυρὸς ἐξήρχετο, καὶ ἔφθανεν ἕως τοῦ οὐρανοῦ· κἀγὼ εἶπον μικρὸν ἀπὸ στήθους. καὶ ἐξελθὼν, λέγω· εὔξασθε περὶ ἐμοῦ. αὐτοὶ δὲ ἔβαλον μετάνοιαν, σιωπῶντες. ἔμαθον οὖν ὅτι ὁ μείζων τέλειός ἐστι. τῷ δὲ μικροτέρῳ ἀκμὴν ἐπολέμει ὁ ἐχθρός. μετὰ δὲ μικρὰς ἡμέρας, ἐκοιμήθη ὁ μείζων ἀδελφὸς, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ὁ μικρότερος. καὶ ὅτε παρέβαλόν τινες τῶν πατέρων πρὸς τὸν Ἀββᾶν Μακάριον, ἐλάμβανεν αὐτοὺς εἰς τὴν κέλλαν αὐτῶν, λέγων· δεῦτε, ἴδετε τὸ μαρτύριον τῶν μικρῶν ξένων.

factum; ipsique similiter. Hoc autem duntaxat mihi elocutus est verbum maior, Vis recitemus duodecim psalmos? Excipio. Etiam, tum psallit minor quinque psalmos, a sex versibus, & vnum alleluia, atque ad vnumquemque versum, exibat ignis lampas ex ore eius, adscendebatque in cœlum. Pari modo etiam maior, quando aperiebat os in psallendo, tanquam funiculus ignis egrediebatur, & pertingebat vsque in cœlum. Etiam ego parumper ex pectore ac memoria recitaui. Post quod exiens, dixi; Orate pro me. Ipsi autem inclinauerunt se, tacentes. Comperi ergo, quod maior perfectus esset, minorem adhuc impugnaret inimicus. Ceterum post paucos dies, mortis somnum obdormiuit maior frater, ac tertia dein die minor. Cumque e patribus nonnulli adirent Abbatem Macarium, ducebat eos in istorum cellam, cum his verbis; Venite, videte martyrium minorum peregrinorum.

Ἀπέστειλάν ποτε πρὸς τὸν Ἀββᾶν Μακάριον ἐν

Miserunt aliquando ad Abbatem Macarium in Sceti con-

ſiſtentem Senes montis, orantes eum: & aiunt; Ne vniuerſa multitudo ad te veniendo fatigetur, precamur, vt accedas ad nos, quo videamus, antequam emigres ad Dominum. Qui ad montem cum adfuiſſet, congregata eſt omnis multitudo circa eum. Senes vero rogauerunt, vt ad fratres haberet ſermonem. Ille audita rogatione, ploremus, inquit, fratres, & oculi noſtri profundant lacrymas, antequam eo abeamus, vbi lacrymæ noſtræ combuſturæ ſunt corpora noſtra. Et plorauerunt cuncti, cecideruntque ſuper faciem ſuam, nec non dixerunt; pater, ora pro nobis.

τῇ Σκήτει οἱ γέροντες τοῦ ὄρους, παρακαλοῦντες αὐτόν· καί φασι πρὸς αὐτόν· ἵνα μὴ σκυλῇ πᾶς ὁ λαὸς πρὸς σέ, ἀξιοῦμέν σε παραγενέσθαι πρὸς ἡμᾶς, ὅπως θεασώμεθα πρὸ τοῦ σε ἐκδημῆσαι πρὸς κύριον. παραγενομένου δὲ αὐτοῦ ἐν τῷ ὄρει, συνήχθη πᾶς ὁ λαὸς πρὸς αὐτόν· καὶ παρεκάλουν αὐτὸν οἱ γέροντες εἰπεῖν λόγον τοῖς ἀδελφοῖς. ὁ δὲ ἀκούσας ἔφη· κλαύσωμεν ἀδελφοί, καὶ καταγαγέτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν δάκρυα, πρὸ τοῦ ἡμᾶς ἀπελθεῖν, ὅπου τὰ ἡμῶν δάκρυα κατακαύσει τὰ σώματα ἡμῶν. καὶ ἔκλαυσαν πάντες, καὶ ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν, καὶ εἶπον· πάτερ, εὖξαι ὑπὲρ ἡμῶν.

Alia iterum vice dæmon inſurrexit aduerſus Abbatem Macarium cum gladiolo, volens pedem eius amputare: ſed cum propter humilitatem ipſius non poſſet, dixit ei; Quæcunque habetis, habemus etiam nos: ſola humilitate a nobis differtis, & præualetis.

Ἄλλοτε πάλιν, δαίμων ἐπέστη τῷ Ἀββᾷ Μακαρίῳ μετὰ μαχαιρίου, θέλων τὸν πόδα αὐτοῦ κόψαι· καὶ διὰ τὴν ταπεινοφροσύνην αὐτοῦ μὴ δυνηθεὶς, λέγει αὐτῷ· ὅσα ἔχετε, καὶ ἡμεῖς ἔχομεν· μόνῃ τῇ ταπεινοφροσύνῃ διαφέρεταί ἡμῶν, καὶ κρατεῖτε.

Εἶπεν

Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Μακάριος· ἐὰν μνησθῶμεν τῶν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐπαγομένων ἡμῖν κακῶν, ἀναιροῦμεν τὴν δύναμιν τῆς τοῦ Θεοῦ μνήμης. ἐὰν δὲ μνησθῶμεν τῶν κακῶν τῶν δαιμόνων, ἐσόμεθα ἄτρωτοι.

Dixit Abbas Macarius; si retinuerimus memoriam malorum, quæ nobis inferuntur ab hominibus, abolemus vim recordationis Dei: quod si recordati fuerimus malorum quæ per dæmones contingunt; erimus inuulnerati.

Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Παφνούτιος ὁ μαθητὴς τοῦ Μακαρίου, ὅτι ἔλεγεν ὁ γέρων, ὅτι ὅτε ἤμην παιδίον, μετὰ τῶν ἄλλων παιδίων ἔβοσκον βοΐδια· καὶ ἀπῆλθον κλέψαι συκίδια. καὶ ὡς τρέχουσιν, ἔπεσεν ἓν ἐξ αὐτῶν, καὶ λαβὼν ἔφαγον αὐτό· καὶ ὅτε μνημονεύω αὐτοῦ, κάθημαι κλαίων.

Retulit Abbas Paphnutius discipulus Abbatis Macarii, verba Senis; Quando eram puer, cum aliis pueris pascebam buculas; & perrexerunt furatum ficus. Dumque currunt, vna ex iis cecidit: quam tollens comedi. Quoties ergo eius rei redit memoria, plorans sedeo.

Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Μακάριος, ὅτι περιπατῶν ποτὲ εἰς τὴν ἔρημον, εὗρον κρανίον εἰς τὸ ἔδαφος νεκροῦ ἐρριμμένον· καὶ σαλεύσας αὐτὸ τῇ βαΐνῃ ῥάβδῳ, ἐλάλησέ μοι τὸ κρανίον. καὶ λέγω αὐτῷ· σὺ τίς εἶ; ἀπεκρίθη μοι τὸ κρανίον· ἐγὼ ἤμην ἀρχιερεὺς τῶν εἰδώλων, καὶ τῶν μεινάντων Ἑλλήνων ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ· σὺ δὲ εἶ Μακάριος ὁ πνευματοφόρος· οἵαν ὥραν σπλαγ-

Narrauit Abbas Macarius; iter agens aliquando per eremum, inueni caluariam mortui ad solum iacentem; quam cum palmeo baculo mouissem, locuta mihi est caluaria. Dico ei; Tu quis es? Respondit mihi caluaria; Ego eram Pontifex idolorum, eorumque gentilium, qui hoc loco morabantur: tu vero es Macarius, qui Spiritum Dei fers: quacunque hora commotus

fueris misericordia erga eos, qui in tormentis versantur, exiguum sentiunt solatium. Ait senex; Quodnam est solatium, & quodnam tormentum? quantum, inquit, a terra distat cœlum, tantum est ignis infra nos, a pedibus ad caput stantibus nobis in medio ignis: nec licet facie ad faciem videre quemquam; sed cuiusque facies dorso alterius adhæret. quando igitur oras pro nobis, vnus ex parte spectat faciem alterius. Hoc est solatium. Et flens senex, dixit; Væ diei in qua natus est homo! Addidit; estne aliud grauius supplicium? Retulit cranium; Maior pœna est subter nos. Tum senex; Et quinam illic degunt? Excepit; Nos, vtpote qui ignorauimus Deum, modice misericordiam consequimur: qui vero cognouerunt Deum, & negauerunt eum, subtus nos sunt. Tunc senex caluariam sumens, humo mandauit.

χνιοθῇς τοὺς ἐν τῇ κολάσει, καὶ εὔχῃ περὶ αὐτῶν, παραμυθοῦνται ὀλίγον. λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· ποία ἐστὶν ἡ παραμυθία, καὶ τίς ἡ κόλασις; λέγει αὐτῷ· ὅσον ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς, τοσοῦτόν ἐστι τὸ πῦρ ὑποκάτωθεν ἡμῶν, ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς ἑστηκότων ἡμῶν μέσον τοῦ πυρός· καὶ οὐκ ἔστι πρόσωπον πρὸς πρόσωπον θεάσασθαί τινα. ἀλλὰ τὸ πρόσωπον ἑκάστου, πρὸς τὸ ἑτέρου νῶτον κεκόλληται· ὡς οὖν εὔχῃ ὑπὲρ ἡμῶν, ἐκ μέρους τις θεωρεῖ τὸ πρόσωπον τοῦ ἑτέρου. αὕτη ἐστὶν ἡ παραμυθία· καὶ κλαύσας ὁ γέρων εἶπεν· οὐαὶ τῇ ἡμέρᾳ ἐν ᾗ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος· λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· ἔστιν ἄλλη χείρων βάσανος; λέγει αὐτῷ τὸ κρανίον· μειζοτέρα βάσανός ἐστιν ὑποκάτωθεν ἡμῶν. λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· καὶ τίνες εἰσὶν ἐκεῖ; λέγει αὐτῷ τὸ κρανίον· ἡμεῖς ὡς μὴ εἰδότες τὸν θεὸν, κἂν ὀλίγον ἐλεούμεθα· οἱ δὲ ἐπιγνόντες τὸν θεὸν, καὶ ἀρνησάμενοι αὐτὸν, ὑποκάτωθεν ἡμῶν εἰσί. καὶ λαβὼν ὁ γέρων τὸ κρανίον, ἔχωσεν αὐτό.

Ἐλε-

Ἔλεγον περὶ τοῦ Ἀββᾶ Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου, ὅτι ἀνέβαινέ ποτε ἐκ τῆς Σκήτεως εἰς τὸ ὄρος τῆς Νιτρίας· καὶ ὡς ἤγγισεν εἰς τὸν τόπον, εἶπε τῷ μαθητῇ αὐτοῦ· πρόλαβε μικρόν. καὶ ἐν τῷ προάγειν αὐτὸν, συναντᾷ τινὶ ἱερεῖ τῶν Ἑλλήνων· καὶ κράξας αὐτῷ ὁ ἀδελφὸς, ἐφώνει λέγων· αἶ αἶ δαῖμον ποῦ τρέχεις; στραφεὶς δὲ ἐκεῖνος, δίδει αὐτῷ πληγὰς, καὶ ἀφίει αὐτὸν ἡμιθανῆ. καὶ ἄρας τὸ ξύλον ἔτρεχε· καὶ προβάντι ὀλίγον συναντᾷ αὐτῷ Ἀββᾶς Μακάριος τρέχοντι· καὶ λέγει αὐτῷ· σωθείης, σωθείης καματηρέ, καὶ θαυμάσας ἦλθον πρὸς αὐτὸν, καὶ εἶπεν· τί καλὸν εἶδες ἐν ἐμοὶ, ὅτι προσηγόρευσάς με; λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· ὅτι εἶδόν σε κοπιῶντα· καὶ οὐκ οἶδας, ὅτι εἰς κενὸν κοπιᾷς· λέγει αὐτῷ καὶ αὐτός· κἀγὼ ἐπὶ τῷ ἀσπασμῷ σου κατενύγην· καὶ ἔμαθον, ὅτι τοῦ μέρους τοῦ Θεοῦ εἶ· ἄλλος δὲ κακὸς μοναχὸς ἀπαντήσας μοι, ὕβρισέ με· κἀγὼ ἔδωκα αὐτῷ πληγὰς εἰς θάνατον· καὶ ἔγνω ὁ γέρων· ὅτι ὁ μαθητὴς

Dictum est de Abbate Macario Ægyptio, quod aliquando e Sceti adſcendebat in montem Nitriæ: & vt prope locum exſtitit, dixit diſcipulo ſuo; Præcede paululum. Cumque ille præiret; obuium habuit quendam Græcorum ſeu gentilium ſacerdotem. Ad quem clamans frater, vocabat, Heu, heu, inquiens, quo curris, dæmon? Ille vero conuerſus, plagas ei inflixit, reliquitque ſemimortuum. Ac tollens, quod portabat lignum, cucurrit. Paululum progreſſo occurrit inter curſum Abbas Macarius, qui dixit ei; Saluus ſis, ſaluus ſis labore confecte. Ille admiratus venit ad eum, & ait, quid boni vidiſti in me, quod me ſalutaueris? Tum ſenex; Quoniam conſpexi te labore feſſum; ac neſcis te in vanum defatigari. Sacerdos quoque; Ego ſalutatione tua compunctus ſum; & cognovi ex parte Dei te eſſe. Alius vero malus monachus, obvius factus, contumelia me affecit: quare ego dedi ei

plagas ad mortem. Agnovit autem senex, quod de discipulo suo loqueretur Tunc apprehensis eius pedibus sacerdos ita locutus est; Non dimittam te, nisi me feceris monachum. Et venerunt sursum, vbi erat monachus, portaueruntque illum ad ecclesiam montis. Porro cernentes sacerdotem cum eo, stupefacti sunt; & fecerunt illum monachum. Multique gentilium propter eum facti sunt christiani. Adserebat ergo Abbas Macarius, quod sermo malus, etiam bonos malos faciat; & sermo bonus, etiam malos bonos.

αὐτοῦ ἐστί. καὶ κρατήσας τοὺς πόδας αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς ἔλεγεν· οὐκ ἀφῶ σε, ἐὰν μὴ ποιήσῃς με μοναχόν· καὶ ἦλθον ἐπάνω ὅπου ἦν ὁ μοναχὸς, καὶ ἐβάσταξαν αὐτὸν, καὶ ἤνεγκαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ὄρους· καὶ ἰδόντες τὸν ἱερέα μετ' αὐτοῦ, ἐξέστησαν· καὶ ἐποίησαν αὐτὸν μοναχόν· καὶ πολλοὶ τῶν ἑλλήνων ἐγένοντο δι' αὐτὸν χριστιανοί· ἔλεγεν οὖν ὁ Ἀββᾶς Μακάριος, ὅτι ὁ λόγος ὁ κακὸς, καὶ τοὺς καλοὺς ποιεῖ κακούς· καὶ ὁ καλὸς λόγος, καὶ τοὺς κακοὺς ποιεῖ καλούς.

De Abbate Macario memorabant, quod absente illo ingressus sit latro in cellam eius. Cum autem rediisset, inuenit latronem, qui camelum supellectile sua onerabat. Ipse igitur intrans in cellam, de vasis accipiebat, & vna cum eo onerabat camelum. Vt ergo sarcinam immiserunt, cœpit fur verberare camelum, vt surgeret; neque surgebat. Videns porro Abbas Macarius, quod non

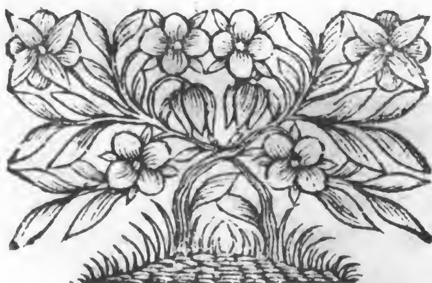
Ἔλεγον περὶ τοῦ Ἀββᾶ Μακαρίου, ὅτι ἀπόντος αὐτοῦ, εἰσῆλθε λῃστὴς εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ. παραγενομένου δὲ αὐτοῦ εἰς τὸ κελλίον, εὗρε τὸν λῃστὴν γεμίζοντα τὴν κάμηλον τὰ σκεύη αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ εἰσελθὼν εἰς τὸ κελλίον, ἐλάμβανεν ἀπὸ τῶν σκευῶν, καὶ συνεγέμιζε μετ' αὐτοῦ τὴν κάμηλον· ὡς οὖν ἐγέμισαν, ἤρξατο ὁ λῃστὴς τύπτειν τὴν κάμηλον, ἵνα ἀναστῇ· καὶ οὐκ ἠγείρετο· ἰδὼν δὲ ὁ Ἀββᾶς Μακάριος, ὅτι οὐκ ἐγεί-

ἐγείρεται, εἰσελθὼν ἐν τῷ κελλίῳ εὗρε μικρὸν σκαλίδιν· καὶ ἐκβαλὼν, ἐπέθηκε τῇ καμήλῳ, λέγων, ἀδελφὲ, τοῦτο ζητεῖ ἡ κάμηλος· καὶ κρούσας αὐτὴν ὁ γέρων τῷ ποδὶ, λέγει ἀνάστα· καὶ εὐθέως ἀνέστη, καὶ ἀπῆλθε μικρὸν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ. καὶ πάλιν ἐκάθισε, καὶ οὐκ ἀνέστη, ἕως ἀπεγέμισαν ὅλα τὰ σκεύη· καὶ οὕτως ἀπῆλθεν.

exsurgeret, cellam ingressus inuenit paruum sarculum; emissumque imposuit camelo, dicens; Frater, hoc quærebat camelus. Pede vero pulsans eam senex, ait; Surge. Confestimque surrexit, & parumper itineris confecit propter eius sermonem. Sed iterum resedit, nec exsurrexit, donec deposuissent cunctam supellectilem. Tunc enim abiit.

Ὁ Ἀββᾶς Ἀϊὼ ἠρώτησε τὸν Ἀββᾶν Μακάριον, λέγων· εἰπέ μοι ῥῆμα· λέγει αὐτῷ ὁ Ἀββᾶς Μακάριος· φεῦγε τοὺς ἀνθρώπους· κάθισον εἰς τὸ κελλίον σου· καὶ μὴ ἀγαπήσῃς λαλιὰν ἀνθρώπων· καὶ σώζῃ.

Abbas Aio interrogauit Abbatem Macarium, sic; dicito mihi aliquid. Ait ei Abbas Macarius; Fuge homines; sede in cella tua, & defle peccata tua; nec dilexeris loquelam hominum; salusque tibi obtinget.

HIENY-

HIERONYMUS DE MACARIO

Apud HERIBERTUM ROSUUEIDUM De Vitis Patrum

Lib. II. p. 365.

NArrabant autem nobis quidam ex patribus qui ibi erant, quod in locis illis duo Macarii, quaſi duo cœli luminaria refulſisſent, ex quibus vnus Ægyptius genere, & diſcipulus beati Antonii fuit, alius Alexandrinus. Quibus vt vocabula nominis, ita virtutes animi & cœleſtium gratiarum magnificentia concordabat. Vterque enim Macarius, vterque abſtinentiæ exercitiis & virtutibus animi æqualiter pollens, hoc ſolo alius præcellens, quod quaſi hæreditatem gratiarum & virtutum beati Antonii poſſidebat.

Hinc denique ferunt, aliquando cum homicidium in locis vicinis fuiſſet admiſſum, & innocenti cuidam impingeretur crimen admisſi, confugiſſe ad eius cellulam eum, qui calumniam patiebatur; adfuiſſe etiam eos, qui perurgebant, allegantes & dicentes periclitari ſeipſos, niſi comprehenſum legibus traderent homicidam. Is vero, cui crimen impingebatur, cum ſacramentis adfirmabat, conſcium ſe non eſſe ſanguinis illius. Et cum diu ab vtraque parte certamen haberetur, interrogabat ſanctus Macarius,

carius, vbi ſepultus eſſet, qui dicebatur occiſus. Cumque deſignaſſent locum, cum omnibus qui ad perurgendum hominem venerant, pergit ad ſepulcrum, atque ibi fixis genibus inuocato Chriſti nomine, ait ad eos, qui adſtabant: Nunc Dominus oſtendet, ſi vere reus eſt hic, qui perurgetur a vobis. Et eleuata voce, ex nomine clamat defunctum. Cumque ei de ſepulcro vocatus reſpondiſſet, ait ad eum: Per fidem Chriſti te obteſtor, vt dicas, ſi ab hoc homine, qui calumniam patitur, occiſus es. Tunc ille de ſepulcro clara voce reſpondit, dicens, non ſe eſſe ab eo interfectum. Et cum ſtupefacti omnes decidiſſent ad terram, ac pedibus eius aduoluerentur, rogare cœperunt, vt interrogaret eum, a quo eſſet occiſus. Tunc ille: Hoc, inquit, non interrogabo: ſufficit enim mihi, vt innocens liberetur, non eſt autem meum, vt reus prodatur.

Aliud quoque eius genus miraculi ferebatur. Cuiusdam in vicino oppido patrisfamilias virgo filia per phantaſias magicas videbatur hominibus in equinum animal verſa, vt putaretur equa eſſe, & non puella. Hanc adduxerunt ad eum. Tunc ille percontatus quid vellent? aiunt parentes eius: Equa hæc, quam vident oculi tui, puella virgo & filia noſtra fuit, ſed homines peſſimi, magicis artibus in animal hoc, quod vides, mutauerunt eam. Rogamus ergo, vt ores Dominum, vt commutet eam in hoc, quod fuit. At ille ait: Ego hanc, quam oſtenditis mihi, puellam video, nihil in ſe pecudis habentem: hoc autem quod dicitis, non eſt in eius corpore, ſed in oculis intuentium. Phantaſiæ enim dæmonum ſunt iſtæ, non veritas rerum. Et cum introduxiſſet eam

cum

Vnde posuerunt mihi stoream ex parte, & sibi ad alium angulum ex parte; tuleruntque zonas suas & succinctoria, simulque collocauerunt se in matta ante me. Ceterum postquam composuerunt se, oraui Deum, vt mihi operationem eorum reuelaret. Tunc apertum est tectum, ortaque est lux, velut per diem; ipsi autem non cernebant lucem. Cum vero existimarent dormire me, maior fodicat minoris latus. Consurgunt, cingunt se, expandunt manus ad cœlum. Porro ego cernebam eos; ipsi non videbant me. Ad hæc vidi dæmones instar muscarum venientes super minorem, quorum alii accedebant, vt sederent in ore eius, alii in oculis. Simul conspexi angelum Domini cum gladio ignis præ manibus, circumvallantem eum, dæmonesque ab eo propellentem. At maiori non poterant appropinquare. Circa matutinum vero tempus, recubuerunt: ego assimilaui, me mox experge-

τὰς ζώνας αὐτῶν καὶ τοὺς ἀναλάβους καὶ ἔθηκαν ἑαυτοὺς ὁμοῦ εἰς τὸ ψιάθιον ἔμπροσθέν μου. ὡς δὲ ἔθηκαν ἑαυτοὺς, ηὐξάμην τῷ θεῷ, ἵνα ἀποκαλύψῃ τὴν ἐργασίαν αὐτῶν· καὶ ἠνοίχθη ἡ στέγη, καὶ ἐγένετο φῶς ὡς ἡμέρα· αὐτοὶ δὲ οὐκ ἐθεώρουν τὸ φῶς καὶ ὡς ἐνόμιζον ὅτι κοιμῶμαι, νύσσει ὁ μείζων τὸν μικρότερον εἰς τὴν πλευρὰν, καὶ ἐγείρονται, καὶ ζώννουσιν ἑαυτοὺς, καὶ ἐκτείνουσι τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανόν καὶ ἐθεώρουν αὐτοὺς· αὐτοὶ δὲ οὐκ ἐθεώρουν με· καὶ εἶδον τοὺς δαίμονας ἐρχομένους ὥσπερ μυίας ἐπὶ τὸν μικρότερον· καὶ οἱ μὲν, ἤρχοντο καθίσαι εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ, οἱ δὲ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ. καὶ εἶδον ἄγγελον κυρίου κατέχοντα ῥομφαίαν πυρὸς, καὶ περιχαρακοῦντα αὐτὸν καὶ διώκοντα τοὺς δαίμονας ἀπ' αὐτοῦ. τῷ δὲ μειζοτέρῳ οὐκ ἐδύναντο προσεγγίσαι· καὶ ὡς περὶ τὴν πρωΐαν ἔθηκαν ἑαυτοὺς· κἀγὼ ἐποίησα ἐμαυτὸν ὅτι διυπνίσθην, καὶ αὐτοὶ ὡσαύτως. εἶπε δέ μοι ὁ μείζων τὸν λόγον τοῦτον μόνον· θέλεις βάλλωμεν τοὺς δώδεκα ψαλ-

ψαλμούς; λέγω· ναί. καὶ ψάλλει ὁ μικρότερος πέντε ψαλμοὺς ἀπὸ ἓξ στίχων καὶ ἓν ἀλληλούια. καὶ κατὰ στίχον ἐξήρχετο λάμπας πυρὸς ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ ἀνέβαινεν εἰς τὸν οὐρανόν. ὡσαύτως καὶ ὁ μείζων, ὅτε ἤνοιγε τὸ στόμα αὐτοῦ ψάλλων, ὡς σχοινίον πυρὸς ἐξήρχετο, καὶ ἔφθανεν ἕως τοῦ οὐρανοῦ· κἀγὼ εἶπον μικρὸν ἀπὸ στήθους. καὶ ἐξελθών, λέγω· εὔξασθε περὶ ἐμοῦ. αὐτοὶ δὲ ἔβαλον μετάνοιαν, σιωπῶντες. ἔμαθον οὖν ὅτι ὁ μείζων τέλειός ἐστι. τῷ δὲ μικροτέρῳ ἀκμὴν ἐπολέμει ὁ ἐχθρός. μετὰ δὲ μικρὰς ἡμέρας, ἐκοιμήθη ὁ μείζων ἀδελφός, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ὁ μικρότερος. καὶ ὅτε παρέβαλόν τινες τῶν πατέρων πρὸς τὸν Ἀββᾶν Μακάριον, ἐλάμβανεν αὐτοὺς εἰς τὴν κέλλαν αὐτῶν, λέγων· δεῦτε, ἴδετε τὸ μαρτύριον τῶν μικρῶν ξένων.

factum; ipſique ſimiliter. Hoc autem duntaxat mihi elocutus eſt verbum maior, Vis recitemus duodecim pſalmos? Excipio. Etiam, tum pſallit minor quinque pſalmos, a ſex verſibus, & vnum alleluia, atque ad vnumquemque verſum, exibat ignis lampas ex ore eius, adſcendebatque in cœlum. Pari modo etiam maior, quando aperiebat os in pſallendo, tanquam funiculus ignis egrediebatur, & pertingebat vſque in cœlum. Etiam ego parumper ex pectore ac memoria recitaui. Poſt quod exiens, dixi; Orate pro me. Ipſi autem inclinauerunt ſe, tacentes. Comperi ergo, quod maior perfectus eſſet, minorem adhuc impugnaret inimicus. Ceterum poſt paucos dies, mortis ſomnum obdormiuit maior frater, ac tertia dein die minor. Cumque e patribus nonnulli adirent Abbatem Macarium, ducebat eos in iſtorum cellam, cum his verbis; Venite, videte martyrium minorum peregrinorum.

Ἀπέστειλάν ποτε πρὸς τὸν Ἀββᾶν Μακάριον ἐν

Miſerunt aliquando ad Abbatem Macarium in Sceti con-

ſiſtentem Senes montis, orantes eum: & aiunt; Ne vniuerſa multitudo ad te veniendo fatigetur, precamur, vt accedas ad nos, quo videamus, antequam emigres ad Dominum. Qui ad montem cum adfuiſſet, congregata eſt omnis multitudo circa eum. Senes vero rogauerunt, vt ad fratres haberet ſermonem. Ille audita rogatione, ploremus, inquit, fratres, & oculi noſtri profundant lacrymas, antequam eo abeamus, vbi lacrymæ noſtræ combuſturæ ſunt corpora noſtra. Et plorauerunt cuncti, cecideruntque ſuper faciem ſuam, nec non dixerunt; pater, ora pro nobis.

τῇ Σκήτει οἱ γέροντες τοῦ ὄρους, παρακαλοῦντες αὐτόν· καί φασι πρὸς αὐτόν· ἵνα μὴ σκυλῇ πᾶς ὁ λαὸς πρὸς σέ, ἀξιοῦμέν σε παραγενέσθαι πρὸς ἡμᾶς, ὅπως θεασώμεθα πρὸ τοῦ σε ἐκδημῆσαι πρὸς κύριον. παραγενομένου δὲ αὐτοῦ ἐν τῷ ὄρει, συνήχθη πᾶς ὁ λαὸς πρὸς αὐτόν· καὶ παρεκάλουν αὐτὸν οἱ γέροντες εἰπεῖν λόγον τοῖς ἀδελφοῖς. ὁ δὲ ἀκούσας ἔφη· κλαύσωμεν ἀδελφοί, καὶ καταγαγέτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν δάκρυα, πρὸ τοῦ ἡμᾶς ἀπελθεῖν, ὅπου τὰ ἡμῶν δάκρυα κατακαύσει τὰ σώματα ἡμῶν. καὶ ἔκλαυσαν πάντες, καὶ ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν, καὶ εἶπον· πάτερ, εὖξαι ὑπὲρ ἡμῶν.

Alia iterum vice dæmon inſurrexit aduerſus Abbatem Macarium cum gladiolo, volens pedem eius amputare: ſed cum propter humilitatem ipſius non poſſet, dixit ei; Quæcunque habetis, habemus etiam nos: ſola humilitate a nobis differtis, & præualetis.

Ἄλλοτε πάλιν, δαίμων ἐπέστη τῷ Ἀββᾷ Μακαρίῳ μετὰ μαχαιρίου, θέλων τὸν πόδα αὐτοῦ κόψαι· καὶ διὰ τὴν ταπεινοφροσύνην αὐτοῦ μὴ δυνηθεὶς, λέγει αὐτῷ· ὅσα ἔχετε, καὶ ἡμεῖς ἔχομεν· μόνῃ τῇ ταπεινοφροσύνῃ διαφέρεται ἡμῶν, καὶ κρατεῖτε.

Εἶπεν

Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Μακάριος· ἐὰν μνηθῶμεν τῶν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐπαγομένων ἡμῖν κακῶν, ἀναιροῦμεν τὴν δύναμιν τῆς τοῦ Θεοῦ μνήμης. ἐὰν δὲ μνηθῶμεν τῶν κακῶν τῶν δαιμόνων, ἐσόμεθα ἄτρωτοι.

Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Παφνούτιος ὁ μαθητὴς τοῦ Μακαρίου, ὅτι ἔλεγεν ὁ γέρων, ὅτι ὅτε ἤμην παιδίον, μετὰ τῶν ἄλλων παιδίων ἔβοσκον βοΐδια· καὶ ἀπῆλθον κλέψαι συκίδια. καὶ ὡς τρέχουσιν, ἔπεσεν ἓν ἐξ αὐτῶν, καὶ λαβὼν ἔφαγον αὐτό· καὶ ὅτε μνημονεύω αὐτοῦ, κάθημαι κλαίων.

Εἶπεν ὁ Ἀββᾶς Μακάριος, ὅτι περιπατῶν ποτὲ εἰς τὴν ἔρημον, εὗρον κρανίον εἰς τὸ ἔδαφος νεκροῦ ἐρριμμένον· καὶ σαλεύσας αὐτὸ τῇ βαΐνῃ ῥάβδῳ, ἐλάλησέ μοι τὸ κρανίον. καὶ λέγω αὐτῷ· σὺ τίς εἶ; ἀπεκρίθη μοι τὸ κρανίον· ἐγὼ ἤμην ἀρχιερεὺς τῶν εἰδώλων, καὶ τῶν μεινάντων Ἑλλήνων ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ· σὺ δὲ εἶ Μακάριος ὁ πνευματοφόρος· οἵαν ὥραν σπλαγ-

Dixit Abbas Macarius; ſi retinuerimus memoriam malorum, quæ nobis inferuntur ab hominibus, abolemus vim recordationis Dei: quod ſi recordati fuerimus malorum quæ per dæmones contingunt; erimus inuulnerati.

Retulit Abbas Paphnutius diſcipulus Abbatis Macarii, verba Senis; Quando eram puer, cum aliis pueris paſcebam buculas; & perrexerunt furatum ficus. Dumque currunt, vna ex iis cecidit: quam tollens comedi. Quoties ergo eius rei redit memoria, plorans ſedeo.

Narrauit Abbas Macarius; iter agens aliquando per eremum, inueni caluariam mortui ad ſolum iacentem; quam cum palmeo baculo mouiſſem, locuta mihi eſt caluaria. Dico ei; Tu quis es? Reſpondit mihi caluaria; Ego eram Pontifex idolorum, eorumque gentilium, qui hoc loco morabantur: tu vero es Macarius, qui Spiritum Dei fers: quacunque hora commotus

fueris misericordia erga eos, qui in tormentis versantur, exiguum sentiunt solatium. Ait senex; Quodnam est solatium, & quodnam tormentum? quantum, inquit, a terra distat cœlum; tantum est ignis infra nos; a pedibus ad caput stantibus nobis in medio ignis: nec licet facie ad faciem videre quemquam; sed cuiusque facies dorso alterius adhæret. quando igitur oras pro nobis, vnus ex parte spectat faciem alterius. Hoc est solatium. Et flens senex, dixit; Væ diei in qua natus est homo! Addidit; estne aliud grauius supplicium? Retulit cranium; Maior pœna est subter nos. Tum senex; Et quinam illic degunt? Excepit; Nos, vtpote qui ignorauimus Deum, modice misericordiam consequimur: qui vero cognouerunt Deum, & negauerunt eum, subtus nos sunt. Tunc senex caluariam sumens, humo mandauit.

χνισθῇς τοὺς ἐν τῇ κολάσει, καὶ εὔχῃ περὶ αὐτῶν, παραμυθοῦνται ὀλίγον. λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· ποία ἐστὶν ἡ παραμυθία, καὶ τίς ἡ κόλασις; λέγει αὐτῷ· ὅσον ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς, τοσοῦτόν ἐστιν τὸ πῦρ ὑποκάτωθεν ἡμῶν, ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς ἑστηκότων ἡμῶν μέσον τοῦ πυρός· καὶ οὐκ ἔστι πρόσωπον πρὸς πρόσωπον θεάσασθαί τινα. ἀλλὰ τὸ πρόσωπον ἑκάστου, πρὸς τὸ ἑτέρου νῶτον κεκόλληται· ὡς οὖν εὔχῃ ὑπὲρ ἡμῶν, ἐκ μέρους τις θεωρεῖ τὸ πρόσωπον τοῦ ἑτέρου. αὕτη ἐστὶν ἡ παραμυθία· καὶ κλαύσας ὁ γέρων εἶπεν· οὐαὶ τῇ ἡμέρᾳ ἐν ᾗ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος· λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· ἔστιν ἄλλη χείρων βάσανος; λέγει αὐτῷ τὸ κρανίον· μειζοτέρα βάσανός ἐστιν ὑποκάτωθεν ἡμῶν. λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· καὶ τίνες εἰσὶν ἐκεῖ; λέγει αὐτῷ τὸ κρανίον· ἡμεῖς ὡς μὴ εἰδότες τὸν θεόν, κἂν ὀλίγον ἐλεούμεθα· οἱ δὲ ἐπιγνόντες τὸν θεόν, καὶ ἀρνησάμενοι αὐτόν, ὑποκάτωθεν ἡμῶν εἰσί. καὶ λαβὼν ὁ γέρων τὸ κρανίον, ἔχωσεν αὐτό.

Ἔλε

Ἔλεγον περὶ τοῦ Ἀββᾶ Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου, ὅτι ἀνέβαινέ ποτε ἐκ τῆς Σκήτεως εἰς τὸ ὄρος τῆς Νιτρίας· καὶ ὡς ἤγγισεν εἰς τὸν τόπον, εἶπε τῷ μαθητῇ αὐτοῦ· πρόλαβε μικρόν. καὶ ἐν τῷ προάγειν αὐτὸν, συναντᾷ τινὶ ἱερεῖ τῶν Ἑλλήνων· καὶ κράξας αὐτῷ ὁ ἀδελφὸς, ἐφώνει λέγων· αἶ αἶ δαῖμον ποῦ τρέχεις; στραφεὶς δὲ ἐκεῖνος, δίδει αὐτῷ πληγὰς, καὶ ἀφίει αὐτὸν ἡμιθανῆ. καὶ ἄρας τὸ ξύλον ἔτρεχε· καὶ προβάντι ὀλίγον συναντᾷ αὐτῷ Ἀββᾶς Μακάριος τρέχοντι· καὶ λέγει αὐτῷ· σωθείης, σωθείης καματηρέ. καὶ θαυμάσας ἦλθον πρὸς αὐτὸν, καὶ εἶπεν· τί καλὸν εἶδες ἐν ἐμοὶ, ὅτι προσηγόρευσάς με; λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· ὅτι εἶδόν σε κοπιῶντα· καὶ οὐκ οἶδας, ὅτι εἰς κενὸν κοπιᾷς· λέγει αὐτῷ καὶ αὐτός· κἀγὼ ἐπὶ τῷ ἀσπασμῷ σου κατενύγην· καὶ ἔμαθον, ὅτι τοῦ μέρους τοῦ Θεοῦ εἶ. ἄλλος δὲ κακὸς μοναχὸς ἀπαντήσας μοι, ὕβρισέ με· κἀγὼ ἔδωκα αὐτῷ πληγὰς εἰς θάνατον· καὶ ἔγνω ὁ γέρων· ὅτι ὁ μαθητὴς

Dictum est de Abbate Macario Ægyptio, quod aliquando e Sceti adſcendebat in montem Nitriæ: & vt prope locum exſtitit, dixit diſcipulo ſuo; Præcede paululum. Cumque ille præiret; obuium habuit quendam Græcorum ſeu gentilium ſacerdotem. Ad quem clamans frater, vocabat, Heu, heu, inquiens, quo curris, dæmon? Ille vero conuerſus, plagas ei inflixit, reliquitque ſemimortuum. Ac tollens, quod portabat lignum, cucurrit. Paululum progreſſo occurrit inter curſum Abbas Macarius, qui dixit ei; Saluus ſis, ſaluus ſis labore confecte. Ille admiratus venit ad eum, & ait, quid boni vidiſti in me, quod me ſalutaueris? Tum ſenex; Quoniam conſpexi te labore feſſum; ac neſcis te in vanum defatigari. Sacerdos quoque; Ego ſalutatione tua compunctus ſum; & cognoui ex parte Dei te eſſe. Alius vero malus monachus, obuius factus, contumelia me affecit: quare ego dedi ei

plagas ad mortem. Agnovit autem ſenex, quod de diſcipulo ſuo loqueretur Tunc apprehenſis eius pedibus ſacerdos ita locutus eſt; Non dimittam te, niſi me feceris monachum. Et venerunt ſurſum, vbi erat monachus, portaueruntque illum ad eccleſiam montis. Porro cernentes ſacerdotem cum eo, ſtupefacti ſunt; & fecerunt illum monachum. Multique gentilium propter eum facti ſunt chriſtiani. Adſerebat ergo Abbas Macarius, quod ſermo malus, etiam bonos malos faciat; & ſermo bonus, etiam malos bonos.

αὐτοῦ ἐστί. καὶ κρατήσας τοὺς πόδας αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς ἔλεγεν· οὐκ ἀφῶ σε, ἐὰν μὴ ποιήσῃς με μοναχόν· καὶ ἦλθον ἐπάνω ὅπου ἦν ὁ μοναχὸς, καὶ ἐβάσταξαν αὐτὸν, καὶ ἤνεγκαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ὄρους· καὶ ἰδόντες τὸν ἱερέα μετ' αὐτοῦ, ἐξέστησαν· καὶ ἐποίησαν αὐτὸν μοναχόν· καὶ πολλοὶ τῶν ἑλλήνων ἐγένοντο δι' αὐτὸν χριστιανοί· ἔλεγεν οὖν ὁ Ἀββᾶς Μακάριος, ὅτι ὁ λόγος ὁ κακὸς, καὶ τοὺς καλοὺς ποιεῖ κακούς· καὶ ὁ καλὸς λόγος, καὶ τοὺς κακοὺς ποιεῖ καλούς.

De Abbate Macario memorabant, quod abſente illo ingreſſus ſit latro in cellam eius. Cum autem rediiſſet, inuenit latronem, qui camelum ſupellectile ſua onerabat. Ipſe igitur intrans in cellam, de vaſis accipiebat, & vna cum eo onerabat camelum. Vt ergo ſarcinam immiſerunt, cœpit fur verberare camelum, vt ſurgeret; neque ſurgebat. Videns porro Abbas Macarius, quod non

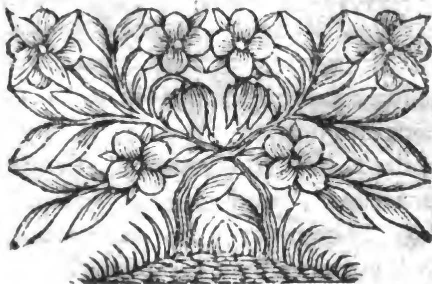
Ἔλεγον περὶ τοῦ Ἀββᾶ Μακαρίου, ὅτι ἀπόντος αὐτοῦ, εἰσῆλθε λῃστὴς εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ. παραγενομένου δὲ αὐτοῦ εἰς τὸ κελλίον, εὗρε τὸν λῃστὴν γεμίζοντα τὴν κάμηλον τὰ σκεύη αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ εἰσελθὼν εἰς τὸ κελλίον, ἐλάμβανεν ἀπὸ τῶν σκευῶν, καὶ συνεγέμιζε μετ' αὐτοῦ τὴν κάμηλον· ὡς οὖν ἐγέμισαν, ἤρξατο ὁ λῃστὴς τύπτειν τὴν κάμηλον, ἵνα ἀναστῇ· καὶ οὐκ ἠγείρετο· ἰδὼν δὲ ὁ Ἀββᾶς Μακάριος, ὅτι οὐκ ἐγεί-

ἐγείρεται, εἰσελθὼν ἐν τῷ κελλίῳ εὗρε μικρὸν σκαλίδιν· καὶ ἐκβαλὼν, ἐπέθηκε τῇ καμήλῳ, λέγων, ἀδελφὲ, τοῦτο ζητεῖ ἡ κάμηλος· καὶ κρούσας αὐτὴν ὁ γέρων τῷ ποδὶ, λέγει ἀνάστα καὶ εὐθέως ἀνέστη, καὶ ἀπῆλθε μικρὸν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ. καὶ πάλιν ἐκάθισε, καὶ οὐκ ἀνέστη, ἕως ἀπεγέμισαν ὅλα τὰ σκεύη· καὶ οὕτως ἀπῆλθεν.

exſurgeret, cellam ingreſſus inuenit paruum ſarculum; emiſſumque impoſuit camelo, dicens; Frater, hoc quærebat camelus. Pede vero pulſans eam ſenex, ait; Surge. Confeſtimque ſurrexit, & parumper itineris confecit propter eius ſermonem. Sed iterum reſedit, nec exſurrexit, donec depoſuiſſent cunctam ſupellectilem. Tunc enim abiit.

Ὁ Ἀββᾶς Ἀϊὼ ἠρώτησε τὸν Ἀββᾶν Μακάριον, λέγων· εἰπέ μοι ῥῆμα· λέγει αὐτῷ ὁ Ἀββᾶς Μακάριος· φεῦγε τοὺς ἀνθρώπους· κάθισον εἰς τὸ κελλίον σου· καὶ μὴ ἀγαπήσῃς λαλιὰν ἀνθρώπων· καὶ σώζῃ.

Abbas Aio interrogauit Abbatem Macarium, ſic; dicito mihi aliquid. Ait ei Abbas Macarius; Fuge homines; ſede in cella tua, & defle peccata tua; nec dilexeris loquelam hominum; ſalusque tibi obtinget.

HIENY-

carius, vbi ſepultus eſſet, qui dicebatur occiſus. Cumque deſignaſſent locum, cum omnibus qui ad perurgendum hominem venerant, pergit ad ſepulcrum, atque ibi fixis genibus inuocato Chriſti nomine, ait ad eos, qui adſtabant: Nunc Dominus oſtendet, ſi vere reus eſt hic, qui perurgetur a vobis. Et eleuata voce, ex nomine clamat defunctum. Cumque ei de ſepulcro vocatus reſpondiſſet, ait ad eum: Per fidem Chriſti te obteſtor, vt dicas, ſi ab hoc homine, qui calumniam patitur, occiſus es. Tunc ille de ſepulcro clara voce reſpondit, dicens, non ſe eſſe ab eo interfectum. Et cum ſtupefacti omnes decidiſſent ad terram, ac pedibus eius aduoluerentur, rogare cœperunt, vt interrogaret eum, a quo eſſet occiſus. Tunc ille: Hoc, inquit, non interrogabo: ſufficit enim mihi, vt innocens liberetur, non eſt autem meum, vt reus prodatur.

Aliud quoque eius genus miraculi ferebatur. Cuiusdam in vicino oppido patrisfamilias virgo filia per phantaſias magicas videbatur hominibus in equinum animal verſa, vt putaretur equa eſſe, & non puella. Hanc adduxerunt ad eum. Tunc ille percontatus quid vellent? aiunt parentes eius: Equa hæc, quam vident oculi tui, puella virgo & filia noſtra fuit, ſed homines peſſimi, magicis artibus in animal hoc, quod vides, mutauerunt eam. Rogamus ergo, vt ores Dominum, vt commutet eam in hoc, quod fuit. At ille ait: Ego hanc, quam oſtenditis mihi, puellam video, nihil in ſe pecudis habentem: hoc autem quod dicitis, non eſt in eius corpore, ſed in oculis intuentium. Phantaſiæ enim dæmonum ſunt iſtæ, non veritas rerum. Et cum introduxiſſet eam

cum

Exeamus ad ſepulcra fratrum, qui nos præceſſerunt in Domino, & cui noſtrum conceſſerit Dominus, ſuſcitare mortuum de ſepulcro, ſciant omnes, quia illius fides probatur a Deo. Sermo hic omnibus qui aderant fratribus placuit. Proceſſerunt ad ſepulcra, & hortatur Macarius hieracitam, vt euocaret mortuum in nomine Domini. At ille, Tu, inquit, Domine, qui propoſuiſti, prior euoca. Et Macarius proſternens ſe in orationem ante Dominum, vbi ſufficienter orauit, eleuatis ſurſum oculis ſuis, ait ad Dominum: Tu, inquit, Domine, quis ex duobus nobis rectam fidem teneat, oſtende eleuato mortuo hoc. Et cum hæc dixiſſet, fratris cuiusdam nomen, qui nuper fuerat ſepultus, euocauit. Cui ille cum de tumulo reſpondiſſet, accedentes fratres continuo, quæ ſuperpoſita fuerant, auferunt, & eductum eum de ſepulcro, reſolutis faſciolis quibus conſtrictus erat, exhibuerunt viuentem. Hieracita vero, vbi hæc vidit, obſtupefactus in fugam vertitur. Quem fratres quoque omnes inſequentes, extra terminos terræ illius exturbauerunt.

Multa etiam & alia ferebantur de eo, quæ nimis prolixa ſunt ad ſcribendum: ſed ex his paucis, etiam cetera opera eius noſcuntur.

PALLADIVS
HISTORIA LAVSIACA
Cap. XIX. XX.
Apud HERIBER. ROSWEIDVM
De Vitis Patrum
Libr. IIX. p. 546.

SAnctorum & immortalium patrum, Macarii Ægyptii & Macarii Alexandrini, egregiorum & in-

inuictorũ athletarum, honestæ vitæ certamina, quæ ſunt multa & magna, incredulis prope incredibilia, & narrare vereor, & ſcriptis mandare, ne forte mei tanquam mendacis fiat mentio. Quod autem Deus perdat omnes, qui loquuntur mendacium, licet aperte videre ſanctum Spiritum pronunciantem. Cum ego ergo per Dei gratiam non mentiar, hominum fideliſſime Lauſe, ne ſis quoque ipſe incredulus patrum certaminibus: ſed gloriare potius in æmulatione exercitationis eorum, qui vere ſunt Macarii, hoc eſt, beati. Atque primus quidem Christi athleta nomine Macarius, erat genere Ægyptius; ſecundus autem ætate, ſed in iis, quæ ſunt monachorum præcipua, primas partes obtinens, qui ipſe quoque vocabatur Macarius, erat Alexandrinus, qui vendebat bellaria.

Et primum quidem narrabo virtutes Macarii Ægyptii, qui vixit nonaginta annos integros. Ex his in ſolitudine annos ſexaginta. Cum triginta annos natus adſcendiſſet, eſſetque ætate iunior tam toleranter tulit labores exercitationis totum decendium, vt magna quadam & inſigni diſtinctione, dignus haberetur, adeo vt vocaretur παιδαριογέρων, id eſt in puerili ætate ſenex, quoniam citius, quam pro ætate profecerat, virtutibus. Cum eſſet quadraginta annos natus, & poteſtatem accepit contra ſpiritus, & gratiam curationum, & ſpiritum futurorum prædictionis, dignus quoque eſt habitus honorando ſacerdotio. Cum eo habitarunt duo diſcipuli in intima ſolitudine, quæ vocatur Scete: ex quibus vnus quidem erat ei miniſter, qui ſemper prope ipſum inueniebatur, propter eos, qui veniebant, vt curarentur; alter autem ſeorſum ſedebat in cella.

Pro-

Procedente autem tempore, cum sanctus perspicaci oculo præuidisset, dicit suo ministro, Iohanni nomine, qui postea factus presbyter in loco sancti Macarii (Presbyteratu enim dignus fuerat habitus magnus Macarius) audi me, frater Ioannes, & fer æquo animo meam admonitionem, eaque tibi proderit. Tentaris enim, inquit, & te tentat spiritus auaritiæ. Sic enim vidi: & scio, quod si meam æquo animo tuleris adhortationem, in Dei timore consummaberis, & in eius opere, & laudaberis, & in tuum tabernaculum non appropinquabit flagellum. Quod si non audieris, in te veniet finis Giezi, cuius vitio laboras. Contigit autem, vt sancto quidem non obedierit post eius mortem, sed obedierit ei, qui Iudæ alligauit laqueum propter auaritiam, & alios quindecim aut viginti annos, cum bona pauperum sibi vsurpasset, ita laborauit elephantia, vt non inueniretur integer locus in eius corpore, in quo quis posset figere digitum. Hæc est prophetia sancti Macarii.

Ac de cibo quidem & potione superuacaneum est dicere, cum nec apud eos socordiores monachos, qui sunt extra, inueniri possit ingluuies, aut vlla citra delectum & discrimen viuendi ratio alia ab iis, qui sunt in illis locis, cum propter inopiam rerum necessariarum, tum etiam propter zelum virorum qui ex Deo est, vnoquoque contendente vincere proximum diuersis vitæ institutis.

De alia autem exercitatione cœlestis huius viri Macarii inquam, dicebatur hic sanctus esse assidue in extasi, & maiori tempore, vel cum Deo, vel in rebus versari cœlestibus: cuius etiam feruntur res aduersæ.

Ægyptius quidam libidinosus, captus amore cuiusdam mulieris ingenuæ, quæ viro nupserat, cum non posset eam inescare propter pudicitiam, & castitatem erga suum maritum Parthenicum, conuenit improbus præstigiatorem, dicens: Aut eam incita, vt me amet, aut arte tua effice, vt eius maritus eam dimittat. Cum ergo præstigiator satis ab eo accepisset, vsus est suis præstigiis & incantationibus: & cum non posset eius animum mouere, vt ei assentiretur, effecit, vt videretur equa iis qui eam intuebantur. Cum ergo foris venisset eius maritus, adspexit vxorem suam in forma equæ; cumque in suo lecto cubuisset, alienum ei videbatur, quod in suo cubili equa iaceret. Flet ergo eius maritus, & lamentatur, quod rem non inueniat: & quod existimans se alloqui bestiam, responsum non assequatur, præterquam quod solummodo eam videbat irasci. Vnde magis angebatur animo, cum intelligeret, eam esse suam vxotem, curiosis autem hominum artibus esse mutatam in equam. His de causis accersit vici presbyteros, & domum adducit, & eis eam ostendit: sed nec ii cognouerunt calamitatẽ, quæ eis acciderat. Tribus ergo diebus neque fœnum comedit, vt equa, neque panem vt homo, vtroque alimento priuata. Tandem vt Deus glorificaretur, & videretur virtus sancti Macarii, adscendit in cor mariti eius ducere eam in solitudinem ad sanctum virum: & cum eam capistro ligasset vt equam, duxit in solitudinem. Dum autem appropinquassent, steterunt fratres prope cellam sancti Macarii cum eius marito contendentes, & dicentes: cur huc adduxisti hanc equam? Is autem dicit: Vt misericordiam consequatur sancti oratione illi vero

ro dicunt ad eum: Quid mali habet? Ille eis dicit: quam videtis equam, ea misera est vxor mea, neque scio, quemadmodum mutata sit in equam, & iam sunt tres dies ex quo nihil comedit. Ii autem cum hæc audissent, referunt ad seruum Dei Macarium, eo iam intus pro illa orante: ei enim Deus reuelauerat, ipsis ad eum venientibus, & ideo orabat, vt sibi declaretur causa propter quam hoc euenerat. Respondit autem sanctus Macarius fratribus, qui ei renunciaverant: Adduxit ne aliquis huc equam? dicunt: Ita. Is vero eis dicit: Equi vos estis, qui habetis equorum oculos, illa enim est fœmina ita vt est creata, non transformata, sed sic solum apparens oculis eorum, qui sunt decepti. Quæ cum esset adducta, aquamque benedixisset, & in eius nudum caput infudisset, super eius caput est precatus: statimque effecit, vt omnibus videntibus videretur fœmina. Cum autem iussisset ei cibum afferri, fecit eam comedere, & sic eam curatam dimisit cum suo marito, Deo agentes gratias. Eam autem admonuit vir Dei, sic dicens: Nunquam ecclesiam deseras, nunquam abstineas a communione Christi sacramentorum. Hæc enim tibi acciderunt, quod iam quinque hebdomadas non accessisti ad intemerata nostri Seruatoris sacramenta.

Alia est actio magnæ eius exercitationis. Magno vitæ suæ tempore a cella sua in dimidium vsque stadium fodiens cuniculum, summam effecit speluncam: & si quando complures ei essent molesti, occulte e sua cella egrediens, ibat in speluncam, neque quisquam eum inueniebat. Narrauit autem nobis quidam ex studiosis eius discipulis, quod recedens vsque ad speluncam per cuniculum, dicebat viginti quatuor

tuor orationes; & rediens totidem.

De eo exit fama, quod mortuum suscitauit; vt persuaderet hæretico, qui non confitebatur esse resurrectionem corporum, & fuit constans hæc fama in solitudine.

Ad hunc sanctum adductus est aliquando a matre propria lamentante adolescens, qui vexabatur a dæmone, a duobus adolescentibus ex vtraque parte constrictus. Hunc autem ita vexabat dæmon. Trium modiorum panes postquam comedisset, & calicem aquæ bibisset, vtraque eructans, cibos resoluebat in vaporem. Ab eo enim non secus ac igne consumebantur, quæ comederat & biberat. Est enim ordo quoque dæmonum, qui dicitur igneus. Sunt enim dæmonum quoque sicut hominum differentiæ, non mutata essentia, verum mente diuersa. Hic ergo adolescens cum ei mater non suppeditaret, sæpe sua comedebat excrementa, & lotium bibebat. Flente ergo eius matre, & alienam sui filii mœrente calamitatem, & sanctum valde obtestante & rogante, illum accipiens inuictus Christi athleta Macarius, supplex pro eo Deum orauit. Post vnum autem aut alterum diem remisit dæmon vexationem, tunc ergo dicit matri adolescentis Dominus Macarius: Quantum vis, vt filius tuus comedat? Illa autem respondit, dicens: Rogo te, iube eum solum edere decem libras. Eam autem increpans, vt quæ nimium dixerat, dixit: O mulier cur hoc dixisti? Cumque septem dies orasset cum ieiunio, expulso ab eo pernicioso dæmone ingluuiei, constituit ei viuendi rationem ad tres vsque libras panis, quas deberet ipse comedere si operaretur. Cum hoc modo Dei gratia puerum emundasset, eum matri reddidit.

Has

Has res admirabiles & præter opinionem fecit Deus per ſanctum Macarium. Eum ego non conveni: dormierat enim anno antequam ego ingrederer ſolitudinem. Conueni autem eum, qui erat eius ſocius in fidei operibus, & cui idem venerabile nomen, quod ipſe habebat.

EXCERPTA ex IO. CASSIANO De MACARIO ÆGYPTIO.

Lib. V. de Spiritu Gaſtrimargiæ cap. XLI.

Sententia Abbatis Macarii, de obſeruantia monachi, vel tanquam diutiſſime victuri vel tanquam quotidie morituri.

ADhuc vnum beati Macarii profertur nobis ſalutare mandatum, quo libellum ieiuniorum & continentiæ, tanti viri claudat ſententia. Ita, inquit, debere monachum ieiuniis operam dare, vt centum annis in corpore commoraturum; ita motus animi refrenare, & iniuriarum obliuiſci, triſtitiasque reſpuere, dolores quoque ac detrimenta contemnere, tanquam quotidie moriturum. In illo namque vtilis eſt prudensque diſcretio, æquali monachum diſtrictione faciens ſemper incedere, nec permittens ſub occaſione debilitati corporis, de arduis ad perniciosiſſima prærupta deuolui: in hoc vero magnanimitas ſalutaris, quæ valeat non ſolum quæ videntur proſpera mundi præſentis deſpicere; verum etiam aduerſis triſtibusque non frangi, & ea velut parva

va nullaque contemnere; illic habens iugiter defixum suæ mentis intuitum, quo quotidie singulisque momentis accersendum esse se credit.

Collatione V. Cap. XII.

De octo principalibus vitiis

In quo sit vtilis cenodoxia.

PVlchre Abbas Macarius cuidam percunctanti cur fame ab hora tertia in eremo pulsaretur, qui in cœnobio hebdomadibus integris refectionem sæpe contemnens, non sensisset esuriem? Respondit: Quia nullus hic est ieiunii tui testis, qui te suis laudibus nutriat, atque sustentet; ibi autem te digitus hominum & cenodoxiæ refectio saginabat.

Collat. XV. Cap. III.

De Charismatibus diuinis

De suscitato mortuo ab Abbate Macario.

SIcut & ab Abbate Macario, qui habitationem Scythioticæ solitudinis primus inuenit, mortuum suscitatum esse reminiscimur. Nam cum hæreticus quidam, qui Eunomii perfidiam sectabatur, sinceritatem catholicæ fidei arte dialectica subuertere conaretur, magnamque iam hominum multitudinem decepisset, rogatus a catholicis viris, qui ruina tantæ subuersionis grauissime mouebantur, beatus Macarius, vt simplicitatem totius Ægypti ab infidelitatis naufragio liberaret, aduenit. Quem cum hæreticus arte dialectica fuisset aggressus, & Aristotelicis ignorantem spinis vellet abducere, beatus Macarius apostolica multiloquium eius breuitate concludens; Non est, inquit, in verbo regnum Dei, sed

ſed in virtute. Eamus igitur ad ſepulcra, & nomen Domini ſuper mortuum, qui primus inuentus fuerit, inuocemus, ac, ſicut ſcriptum eſt, oſtendamus ex operibus fidem noſtram, vt manifeſtisſime rectæ fidei documenta eius teſtimonio declarentur, & perſpicuam veritatem non inani diſputatione verborum, virtute ſignorum, & illo, quod non poteſt falli, indicio comprobemus. Quo audito hæreticus coram circumſtanti plebe pudore conſtrictus, cum ad præſens præbere ſe conditioni propoſitæ ſimulasſet aſſenſum, ſeque adfuturum in craſtinum promiſiſſet, poſtero die expectantibus vniuerſis, qui ſtudioſius ad condictum locum, ſpectaculi huius cupiditate, confluxerant, exterritus de conſcientia ſuæ infidelitatis aufugit, ac protinus ab vniuerſa Ægypto transmigrauit. Quem cum beatus Macarius vſque ad horam nonam cum populis præſtolatus pro ſua conſcientia declinaſſe vidiſſet, aſſumens plebem, quæ ab illo fuerat deprauata, ad condicta ſepulcra perrexit. Hunc autem Ægyptiis morem Nili fluminis inuexit alueus, vt quoniam vniuerſa illius latitudo terræ inſtar immenſi pelagi, non paruo anni tempore ſolita aquarum eruptione contegitur, ita vt nulla tunc cuiquam humandi copia humani corporis tribuatur, niſi poſt transuectionem decurſam, corpora vero mortuorum pigmentis condita redolentibus, in editioribus cellulis recondantur. Nam madens ebrietate continua terræ illius ſolum humandi arcet officium. Si qua enim cadauera defoſſa ſuſceperit, euomere ad ſuperficiem ſuam inundationum nimietate compellitur. Cum igitur antiquiſſimo cuidam cadaueri beatus Macarius adſtitiſſet, ait: o homo, ſi

venisset huc mecum hæreticus ille filius perditionis, & adstante ipso nomen Christi Dei mei inuocans exclamassem, vtrumne coram his, qui pene eius fuerant fraude subuersi, surrecturus fuisses, edicito Tum ille consurgens, annuentis voce respondit.

Quem interrogans Abbas Macarius, quidnam fuisset aliquando, cum frueretur hac vita, vel qua hominum fuisset ætate, aut si nomen Christi tunc temporis cognouisset? Ille se sub antiquissimis regibus vixisse respondit, Christique nomen adseruit illis se nec audiuisse temporibus. Cui rursus Abbas Macarius; Dormi, inquit, in pace cum ceteris in tuo ordine a Christo in fine temporum excitandus.

Hæc igitur eius virtus & gratia quantum in ipso fuit, semper fortasse latuisset, nisi eum necessitas totius prouinciæ periclitantis, & erga Christum plena deuotio, amorque sincerus, istud exercere miraculum compulisset.

Quod vtique, vt ab eo fieret, non ostentatio gloriæ, sed charitas Christi & totius plebis extorsit vtilitas, vt beatum quoque Heliam fecisse Regum lectio manifestat, qui ignem de cœlo super hostias impositas pure, idcirco descendere postulauit, vt periclitantem Pseudoprophetarum præstigiis fidem totius populi liberaret.

Collat. XXIV.

De Mortificatione cap. XIII.

Abbatis Macarii fabula de tonsoris mercede composita ad illusiones diaboli cognoscendas.

NAm quod alios quoque saluare vos posse confiditis, & spe maioris lucri ad reuisendam patriam festinatis, audite etiam super hoc quandam Abbatis Macarii fabulam, iucundissime, atque aptissime

ſime figuratam, quam & ille cuidam ſimilibus deſideriis æſtuanti, medicinam opportuniſſimæ narrationis ingeſſit. Erat, inquit, in ciuitate quadam peritisſimus tonſor, qui denariis ternis vnumquemque detondens, tenuem vilemque mercedem ſui operis acquirendo, ex hac eadem quantitate neceſſaria ſuo victui quotidie comparabat: centumque denarios, expleta omni corporis cura; marſupio ſuo diebus ſingulis inferebat. Sed cum indeſinenter hunc conderet quæſtum, audiuit in quadem longe poſita ciuitate, ſingulorum ſolidorum ſingulos homines tonſori præbere mercedem. Quo ille comperto: Quamdiu ero, inquit, hac mendicitate contentus, vt trium denariorum ſtipem cum labore conquiram, cum poſſim illo pergens ingenti ſolidorum quæſtu diuitias congregare? Itaque ſumens artis ſuæ protinus inſtrumenta, expenſis in ſumtu omnibus, quæ hic multo tempore collecta ſeruarat, ad vrbem illam quæſtuoſisſimam cum ſummo labore peruenit. Vbi cum ea qua ingreſſus eſt die ſecundum id, quod compererat ab vnoquoque mercedem ſui operis recepiſſet, ad veſperam ſe videns grandem ſolidorum numerum conquiſiſſe, ad macellum lætus intendit, eſcas refectioni ſuæ neceſſarias coemturus. Quas cum cœpiſſet magno ſolidorum pretio comparare, expenſis in perexiguo victu vniuerſis, quos acquiſierat ſolidis, ne vnius quidem denarii intulit lucrum. Cumque ita ſingulis diebus acquiſitionem ſuam vidiſſet inſumi, vt non ſolum nihil redigeret, ſed vix ipſam quotidianæ ſubſtantiæ neceſſitatem poſſet explere, apud ſemet ipſum recogitans, reuertar inquit ad ciuitatem meam, illumque repetam tenuiſſimum quæſtum, ex quo

quo mihi expleta omni corporis cura, quod ad sustentationem senectutis accresceret, quotidiana exuberantia conferebat. Quod quamuis paruũ videretur & tenue, non mediocrem tamen summam, iugi pariebat augmento. Quæstuosior quippe mihi fuit ille nummorum, quam iste solidorum imaginarius quæstus, ex quo non solum nihil exuberat, quod recondam, sed etiam vix ipsa quotidiani victus necessitas sustinetur. Et idcirco rectius nobis est, hunc solitudinis huius tenuissimum fructum, indirupta iugitate sectari, quem nullæ seculares curæ, nullæ mundanę distentiones, nulla cenodoxiæ ac vanitatis arrodat elatio, nullæ sollicitudines diurnæ necessitatis imminuant. Melius est enim modicum iusto, super diuitias peccatorum multas, quam affectare lucra illa maiora, quæ etiamsi parata fuerint, quæstuosissima conuersione multorum, necessitate tamen mundanæ conuersationis, & quotidianis distentionum diminutionibus absumentur. Melior namque est secundum sententiam Salomonis, pugillus vnus cum requie, quam duo pugilli cum labore & præsumtione spiritus: Quibus illusionibus atque dispendiis omnes admodum infirmos necesse est implicari, qui cum etiam de sua salute sint dubii, ipsique adhuc magisterio atque institutione egeant aliena, ad conuertendos alios & regendos, diabolicis illusionibus instigantur; quippe etiamsi potuerint lucri aliquid ex quorundam conuersione conquirere, impatientia sua atque inconditis moribus, quicquid acquisierint, perdunt. Illud namque eis, quod Aggæus propheta describit, eueniet: Et qui mercedes congregat, mittat eas in sacculum pertusum. Vere enim

enim lucra sua in pertusum sacculum condit, qui quicquid per aliorum conuersionem videtur acquirere, intemperantia cordis sui, & quotidiana animi distentione dispendit. Itaque fiet, vt dum vberiora lucra per aliorum credunt institutionem parare se posse, etiam sua correctione priuentur. Sunt enim qui se diuites ferunt, nihil habentes, & sunt, qui se humiliant in multis diuitiis, & melior est vir in ignobilitate seruiens sibi, quam qui dignitatem sibi acquirit, & indiget pane.

INDEX I
Rerum & Verborum.

Ani-

Chari-

t Cor-

Disci-

E.

F.

G.

H.

rum

Vineæ

INDEX II.

INDEX II.

Locorum Scripturæ, quæ in his opuſculis obiter explicantur.

ERRATA.

ERRATA,

Quæ obiter legenti occurrerunt, ita reſtituantur.

p. 15. lin. 16. *continuo.* lege, *continuo putet.*
p. 35. lin. 8. omiſſa eſt vox : *affectus.*
p. 64. lin. vlt. dele *propter.*
p. 67. lin. 13. lege : *propter propoſiti pigritiam & infirmitatem non prorſus nos ſemel.*
p. 87. lin. 15. pro *nec* lege *non.*
p. 95. lin. 14. lege *deditis.*
p. 170. lin. 23. lege *perturbationum.*
p. 171. lin. 17. lege *gratiæ.*
p. 176. lin. 26. lege *prout proloqui : hoc ergo eſt.*
p. 246. lin. 22. pro *etiam* lege *eram.*
p. 248. lin. 14. lege *bini.*
p. 250. lin. 10. lege *alius.*
p. 251. lin. penult. lege *inuenit.*

